

MUSEUM VERSLAG 2012

RJKS MUSEUM
JAARVERSLAG
2012

Op 20 augustus 2012 werd als eerste object de *Dubbeldekker FK 23*, genaamd 'Bantam' (NG-2011-1) ingehuisd.

Foto Myra May

INHOUD

BEGUNSTIGERS	5
PATRONEN	12
SCHENKERS EN LEGATOREN	19
VERSLAG VAN DE DIRECTIE	20
BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	29
PUBLIEK EN MEDIA	36
TENTOONSTELLINGEN	38
BRUIKLENEN	42
AANWINSTEN	44
CONSERVEREN EN RESTAUREREN	58
PUBLICATIES	63
PUBLICATIES VAN MEDEWERKERS	64
PRESENTATIES EN LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS	70
EXTERNE ACTIVITEITEN VAN MEDEWERKERS	76
ORGANOGRAM	83
PERSONEEL	84
FINANCIEEL VERSLAG	94

Alex Vermeulen, directeur Rijksgebouwendienst, droeg op 16 juli 2012 de sleutel van het Rijksmuseum over aan hoofddirecteur Wim Pijbes.

Foto Myra May

BEGUNSTIGERS

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Royal Philips Electronics *Founder*

BankGiro Loterij *Hoofdsponsor*

ING Bank *Hoofdsponsor*

AkzoNobel *Sponsor*

Baker & McKenzie

Aankopen voor 20ste-eeuwse fotografie

- Eva Besnyö, *Vrouwelijk naakt*, Hongarije, 1932
- John Gutmann, *Olympisch kampioene schoonspringen Marjorie Gestring*, San Francisco, 1936
- Dave Heath, *St. Louis*, Missouri, 1967
- Dave Heath, *Washington Square*, New York, 1960
- William Klein, *'Big face front of Macy's New York'*, 1955–1956
- Leon Levinstein, *Speaker's Corner, Hyde Park*, Londen, ca. 1960
- Wright Morris, *Ed's Place*, ca. 1948
- Peter Sekaer, *Election posters, 10th Avenue*, New York, ca. 1935
- Karl Struss, *Gezicht*, New York, 1909
- Iwao Yamawaki, *Van Nelle-fabriek*, Rotterdam, ca. 1930–1932
- Piet Zwart, fotoboek *Nederlandsche Kabelfabriek*, Delft, 1928

Bank of America Art Conservation Project

Restauratie Simpliciakabinet

BankGiro Loterij

Aankopen

- Anoniem, *Somaskanda*, ca. 1100
- Artus Quellinus, *De apostel Petrus*, 1657–1658
- Pieter Lastman, *Het Forum van Nerva in Rome*, 1606
- Bart van der Leek, *Compositie 1919*, ca. 1917–1919
- Constant, *Ruimtecircus*, 1956–1961
- Gerrit Rietveld en Gerard van de Groenekan, *Prototype Beugelstoel 3*, 1927

Ontwikkeling Rijksstudio

Extra trekking

- Beeldtentoonstellingen Rijkstuinen

Cisco

Infrastructuur voor spraak en data en gratis WiFi in het gehele Rijksmuseum

Cornelis Kruseman – J.M.C. Ising Stichting

Restauratie *Godsvrucht*, Cornelis Kruseman

Elise Mathilde Fonds

Restauratie *Vrouw voor een spiegel*, Gerard ter Borch

Gieskes-Strijbis Fonds

- Restauraties collectie pastels, schilderijlijsten, meubelen, juwelen en email
- Aanstelling technisch analist

ING

- Rijksmuseum Schiphol
- Familiecampagne
- Stand TEFAF in Maastricht
- Patronendiner

JT International Company Netherlands B.V.

- Restauratie zilveren tafelstuk, Wenzel Jamnitzer
- Publicatie *Richard Wright in the Rijksmuseum* (verschijnt in 2013)

Mondriaan Fonds

Documentaire 'Rijksmuseum, ons museum', AVRO

PON Holdings B.V.

Aankoop Shinkichi Tajiri, *Made in USA*, 1964

Prins Bernhard Cultuurfonds

Inrichting Auditorium

Samuel H. Kress Foundation

Digitalisering Historische Fotocollectie

SNS REAAL Fonds

- Hoofdbegunstiger programmering Teekenschool
- Ontwikkeling Multimediatour, geselecteerd project 'Digitale innovatie van Musea'

Stichting Daendels

Restauratie *Portret van Dr. Leonardus van der Voort*, Johan Bernard Scheffer

TEFAF Museum Restoration Fund

Restauratie tien *pleurants* van het praalgraf van Isabella van Bourbon, Renier van Thienen

The Tiffany & Co. Foundation

Conservering en onderzoek juwelencollectie

Turing Foundation

Turing Museumpleinbus, in samenwerking met Stedelijk Museum en Van Gogh Museum

F.G. Waller Fonds

Aankopen Rijksprentenkabinet

Rijksmuseum Fonds

Het Rijksmuseum Fonds is een onafhankelijke stichting die in de meest brede zin steun verleent aan het Rijksmuseum. Elke schenking aan het Rijksmuseum Fonds is zeer welkom. Particulieren die specifieke verzamelgebieden, collecties of andere activiteiten van het Rijksmuseum willen versterken, kunnen door middel van een financiële bijdrage een Fonds op Naam oprichten of een gelabelde schenking doen. Het Rijksmuseum Fonds beheert de gelden en het Rijksmuseum Fonds bestuur ziet toe op de besteding. Hieronder volgt het overzicht van alle Fondsen op Naam en gelabelde schenkingen:

J.W. Edwin vom Rath Fonds

Aankoopfonds voor schilderijen, prenten of objecten in de categorie beeldhouwkunst en kunstnijverheid.

M.J. Drabbe Fonds

Biedt middelen voor het verwerven van kunstvoorwerpen ten behoeve van de afdeling Aziatische kunst.

Paul Huf Fonds

Het realiseren van aankopen voor de Nationale Fotocollectie.

- Piet Zwart, fotoboek *Nederlandsche Kabelfabriek*, Delft, 1928

Veluvine Molijn de Groot Fonds

Laat jongeren uit Nunspeet op een inspirerende wijze kennismaken met het nationaal cultureel erfgoed.

- Bezoek van kinderen uit Nunspeet

Goslings NieuwBeerta Fonds

Ten behoeve van het in stand houden en uitbreiden van de collectie Japanse prenten, in het bijzonder surimono, ten behoeve van het Rijksprentenkabinet.

Aankopen

- Twee surimono prenten van Yashima Gakutei, 1830
- Album met 32 enveloppen in surimono stijl van diverse kunstenaars, ca. 1800–1850
- Vier shunga prenten van Torii Kiyonobu, ca. 1690

Suman Fonds

Het bevorderen van de toegankelijkheid van het Rijksmuseum voor Engelstalige kinderen.

Ebus Fonds

Het verlenen van steun in de breedste zin van het woord aan de collectie middeleeuwse kunst in het Rijksmuseum.

Gerhards Fonds

Biedt middelen voor aankoop en behoud van Nederlandse schilderijen uit de 19de eeuw en de Romantische School.

Bank ten Cate & Cie Fonds

Ten behoeve van aankopen, restauratie en onderzoek van en naar het textiel voor het interieur.
Scato Gockinga Fonds *Ondersteunt de collectie scheepsmodellen in het Rijksmuseum.*

Angelina Ognibeni – Jan van Hulsen

Ten behoeve van aankoop, restauratie, tentoonstelling en onderzoek van de verzameling Italiaanse tekeningen van het Rijksmuseum.

Frits en Phine Verhaaff Fonds

Aankoop en restauratie van, tentoonstellingen over en onderzoek naar middeleeuwse kunst.

Manfred & Hanna Heiting Fonds

Ter bevordering van fotohistorisch onderzoek door aankomende conservatoren uit binnen- en buitenland aan de hand van originelen uit de Nationale Fotocollectie in het Rijksmuseum.

- Publicatie van deel 12 en 13 van de reeks 'Rijksmuseum Studies in Photography'

Johan Huizinga Fonds

Ten behoeve van een optimale presentatie van het cultureel historisch erfgoed van Nederland in het Rijksmuseum.

- Restauratie *De geschutgieterij van Hendrik Trip te Julitabroeck in Södermanland, Zweden*, Allaert van Everdingen
- Aankoop Prosper Crebassol, *Haveningang van Willemstad*

Receptuurboeken Fonds

Aankoop, restauratie, onderzoek en onderwijs ten behoeve van receptuurboeken en handleidingen voor de kunstenaar.

Aankopen

- *Een cleyn verff-boecxken inhoudende seer constighe saeyet verwen*, Gerbrand Nicolai, Leeuwarden, 1638
- *Noms des peintres les plus celebres et les plus connus, anciens & modernes*, André Félibien, Paris, 1679
- *Natura artis studio feliciter repraesentata, sive, Humana statura per singula membra juxta aetates et sexus nova inventionione accuratissime delineata, oder: Gründlich und vollkommene Anweisung zum Zeichnen und kunstmässige völlige Ausarbeitung menschlicher Statur männlichen und weiblichen Geschlechts*, vorgestellt und ins Kupfer gebracht von Johann Daniel Herz, Kùpferstecher in Augspùrg, Augsburg, 1723
- *Leçons ou traité élémentaire de dessein et de peinture composé d'après les vrais principes de l'art et mis à la portée de tout le monde, contenant: I. Les règles qu'on doit suivre en dessinant les différentes parties du corps humain, les animaux, les paysages et les fleurs; II. Une instruction sur la composition des couleurs; III. La nouvelle méthode pour enseigner aux enfans à dessiner et à peindre*, par Madame de Genlis, Leipzig, 1805
- *Day-Light: a recent discovery in the art of painting: with hints on the philosophy of the fine arts, and on that of the human mind, as first dissected by Emanuel Kant*, by Henry Kant, London, 1817
- *Le teinturier parfait, ou, L'art de teindre les soyes, laines, fils, chapeaux, &c., la manière de mettre en couleur les cuirs, l'ivoire, les os, le bois, le verre, le cristal, &c. ; avec un traité des drogues & ingrediens qu'on y emploie, du choix qu'on en doit faire, & de leur culture. Divisé en deux parties*, Paris, 1716
- *Traité de peinture, suivi d'un Essai sur la sculpture. Pour servir d'introduction à une histoire universelle, relative à ces beaux-arts*, par M. Dandré Bardon, Paris, 1765

Sem Presser Fonds

Mogelijk maken van een educatief project voor jongeren waarbij het uitgangspunt is dat jaarlijks een actueel aspect van de Nederlandse samenleving in een serie foto's wordt vastgelegd. Het project wordt verbonden en loopt parallel aan de jaarlijkse foto-opdracht Document Nederland.

A.E. van Kampen Fonds

Aankoop, restauratie, tentoonstellingen en onderzoek zilver.

- Aanstelling junior restaurator metalen Arie Pappot

Bas ten Haaf Fonds

Komt ten goede aan het optimaal toegankelijk maken van het Rijksmuseum voor mindervalide en lichamelijk gehandicapte bezoekers.

Van der Vossen-Delbrück Fonds

Ten behoeve van aankoop, restauratie en onderzoek van kunsttheoretische en kunst-technologische bronnen.

Aankopen

- *Catalogue des estampes gravées d'après des tableaux de P.P. Rubens, Antoine Van Dyck et autres maîtres : qui forment le fond-de-planches de Theodr. J. Van Merlen, rue Kipdorp à Anvers, chez qui les estampes se vendent, aux prix qui y sont notés, en argent courant de Brabant, [Anvers ?], 1782*
- *Vorlagen für Landschaft-Zeichner*, Max-Joseph Wagenbauer. München, 1823
- *A curious drawing book of heads*, by Thomas Worlidge, neatly etched in the manner of Rembrandt, London, [ca. 1768]
- *Exposition internationale des arts decoratifs industriels et modernes*, Paris, 1925
- *Noms des peintres les plus celebres et les plus connus, anciens & modernes*, André Félibien, Paris, 1679

Sara Geertruida Aalders-Huender Fonds

Ten behoeve van de collectie kant.

Maria Adriana Aalders Fonds

Ten behoeve van de collectie vaderlandse geschiedenis en de collectie Nederlands cultureel erfgoed.

J.A.J. en M.A. Risseeuw Fonds (opgericht door mevrouw M.A. Risseeuw)

Ten behoeve van aankoop, restauratie en tentoonstellingen van schilderijen en aquarellen uit de periode van de Haagse School.

Willy van der Mandele Fonds

Ten behoeve van restauratie en onderzoek naar schilderijen.

- Dendrochronologisch onderzoek

Knecht-Drenth Fonds

Ten behoeve van het aankopen van Nederlands gelieerde schilderijen uit de 20ste eeuw.

Migeliën Gerritzen Fonds

Ten behoeve van educatieve activiteiten voor de afdeling Conservering & Restauratie in de breedste zin van het woord.

- Bijdrage promotie Robert van Langh, hoofd Conservering & Restauratie
- Aanstelling technisch analist
- Workshop nieuwe methoden schoonmaken geschilderde en geverniste oppervlakken
- Scriptieprijs opleiding Conservering & Restauratie

Staal aan Zee, Tata Steel IJmuiden B.V.

Ten behoeve van de aanstelling van een conservator Indiase kunst.

- Aanstelling conservator Aziatische kunst Anna Ślącza

Sylvia en Carel Willink Fonds

Ten behoeve van het bestuderen, restaureren, verwerven en uitdragen van het werk van Carel Willink.

Bestuursfonds Hollandse Meesters

Ten behoeve van educatieve programma's, projecten en middelen.

- Aanstelling prof. dr. Frits Scholten, senior conservator beeldhouwkunst, als bijzonder hoogleraar, Rijksmuseum-leerstoel vanwege het Rijksmuseum Fonds aan de VU Amsterdam, met als leeropdracht Theorie en geschiedenis van de collectievorming
- Theatrale rondleiding
- Documentaire 'Rijksmuseum, ons museum', AVRO

Johanna Kast-Michel Fonds

Ondersteunt opleidingsmogelijkheden, onderzoek en uitvoering van projecten voor restauratoren.

Vandenbroek Foundation

Canonproject Publiek & Educatie.

- Ontwikkeling *Jij & de Gouden Eeuw*

Virtutis Opus Fonds

Ten behoeve van de aanstelling van een conservator en restaurator voor het behoud van en wetenschappelijk onderzoek naar de collectie marinemodellen.

- Aanstelling conservator maritieme collecties Jeroen van der Vliet

Flora Fonds

Ten behoeve van de digitalisering en ontsluiting van de kostuum- en modeprenten.

- Digitale catwalk

Fonds 1975

Maakt werving mogelijk ten behoeve van de collectie documentaire fotografie.

Aankopen

- Pieter Boersma, *Autoboek*, 1965
 - Martin Roemers, *The Eyes of War*, 6 foto's, 2007–2011
- Bijdrage aan de tentoonstelling *Ahmet Polat. Het moderne Turkije*

Dr. Anton C.R. Dreesmann Fonds

Ten behoeve van fundamenteel materiaaltechnisch onderzoek naar schilderijen.

- Aanstelling projectmedewerker

Irma Theodora Fonds

Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord.

- Restauratie van drie gezichten op de Parelrivier, Kanton, 18de eeuw

Familie M.B.T. de Groot

Ten behoeve van de aankoop van en publicatie over de FK 23 Bantam.

- Publicatie *FK 23 Bantam* (verschijnt in 2013)

H&H Fonds

Ten behoeve van educatie.

- Ontwikkeling educatieve projecten

Fonds Delfts Aardewerk

Ten behoeve van het garanderen en overdragen van kennis van Nederlands en specifiek Delfts aardewerk in het Rijksmuseum.

Fonds De Haseth-Möller

Ten behoeve van de bevordering van de 18de eeuw, met name op het gebied van onderzoek en opleiding.

- Aankoop *Biscuit beeldengroep Pygmalion en Galathea*, Manufacture royale de Sèvres, het model door Étienne-Maurice Falconet, de vergulding van de sokkel door Étienne-Henri Le Guay, ca. 1780
- Bijdrage aankoop Prosper Crebassol, *Haveningang van Willemstad*

Linda H. Kaufman en George M.Kaufman

Ten behoeve van 'Paris 1650–1900, Decorative Arts in the Rijksmuseum' door Reinier Baarsen.

Louis Vuitton

Ten behoeve van educatieve programma's, projecten en middelen.

- Ontwikkeling educatieve projecten

Juwelenfonds

Ten behoeve van de collectie juwelen van het Rijksmuseum.

van Marle Fonds

Ten behoeve van restauratie, conservering en onderzoek binnen de discipline van werken op papier.

- Aanstelling analist

Fonds de Zuidroute

Ten behoeve van activiteiten en initiatieven die betrekking hebben op de geschiedenis of historische objecten

verbonden aan de periode van de VOC en/of WIC.

- Restauratie schilderijlijsten bij *Maquette van het eiland Deshima*, en bij *Gezicht op Canton van Johannes Vinckboons*

Familie Staal Fonds

Ten behoeve van de ontwikkeling en uitvoering van een rondleiding en multimediatour over de architectuur van het Rijksmuseum en het ondersteunen van de Aziatische collectie.

- Onderzoek en publicatie (in 2013) Cuypersroute

Don Quixote Fondation

Ten behoeve van de jaarlijkse beeldtentoonstelling in de Rijkstuinen.

Bervoets Fonds

Ten behoeve van een conservator Japanse prenten.

- Aanstelling junior conservator Marije Jansen

Kindereducatie Fonds

Ten behoeve van het spelenderwijs overdragen van kennis van de vaderlandse geschiedenis en kunst aan kinderen.

Vincent Mentzel Fonds

Ten behoeve van het toegankelijk maken van het fotojournalistieke werk in de collectie van het Rijksmuseum.

Fonds Beukenhorst

Ten behoeve van wetenschap en educatie in de meest brede zin van het woord.

Paul en Hanneke Van Den Hoek Fonds

Ten behoeve van de afdeling Conservering & Restauratie.

Freek & Hella de Jonge Fonds

Ten behoeve van de theatrale presentatie van de Gouden Eeuw.

Ernst Nijkerk Fonds

Ten behoeve van educatie, onderzoek en aankoop van de collectie zilver van het Rijksmuseum en in het bijzonder Amsterdams zilver.

- Aankoop Adriaan de Lelie, *Portret van de familie van Adriaan Bonebakker met Dirk L. Bennewitz*, 1809

De heer H.B. van der Ven

Ten behoeve van diverse aankopen.

de Vink Family

Ten behoeve van het Medialab in de Teekenschool.

Henri en Winnie Wientjes

Ten behoeve van het ondersteunen van projecten in de meest brede zin van het woord en de publicatie 'Ghana' in de Landenreeks van het Rijksmuseum.

Rijksmuseum International Circle

Ten behoeve van diverse projecten in het Rijksmuseum in de meest brede zin van het woord.

Mevrouw D. Nixon

- Aankoop *Fantasiegezicht op een stad op een hoge rivieroever*, Gerrit van Batten

Overige en anonieme schenkers**Meer informatie**

Voor meer informatie over sponsor- en partnerships, schenkingen, legaten en Fondsen op Naam/gelabelde schenkingen kunt u contact opnemen met de afdeling Development 020 6747 302 of de website rijksmuseum.nl/steun-raadplegen.

Koningin Elizabeth viert haar diamanten regeringsjubileum onder andere met een bezoek aan de Spiegelversiering van de *Royal Charles* (NG-MC-239).

Foto Maritime Museum

PATRONEN

Mevrouw drs. M.C.E. Aarts
De heer E.Th.A.C. Albada Jelgersma
De heer en mevrouw Albada Jelgersma-Paulson
De heer en mevrouw Albada Jelgersma-Toubes Osborne
Mevrouw W.S. Alexander-van Proosdij
De heer M. Antal
De heer M.W. Appeldoorn
De heer en mevrouw Asjes-Bosch
Mevrouw C.M. Badon Ghijben
De heer F. Bakker en mevrouw H. Koperdraat
De heer prof. dr. J.R. Bausch
De heer ing. Y.M. Baven
De heer J. Beckers
De heer A.F.B.M. Beerkens
De heer R. van de Berg
De heer en mevrouw Bergen-van Nierop
De heer A.F.D. Berger
De heer H. van Beuningen
De heer en mevrouw Van Beurden-Pörteners
De heer en mevrouw Beuth-Asses
Mevrouw drs. L.M. Bevers-Reinders
De heer R.J. Bierman
De heer W.J. Blok
De heer J.G. de Boer
De heer K. de Boer
De heer en mevrouw Van den Boer-Naebers
De heer en mevrouw Boll-Kruseman
De heer R. Bons en mevrouw W. Huvers
Mevrouw I.E.F.M. Boom en de heer J. Vermeulen
De heer M. Boswinkel
De heer drs. T.A.C. Bouman
De heer en mevrouw Bridié
De heer en mevrouw Van den Broek-Crebolder
De heer en mevrouw Brouwer-Luijten
De heer en mevrouw Bruijn-Mossoux
De heer C.M.J. van der Burg
De heer en mevrouw Buunk
Mevrouw M. van Buuren
De heer en mevrouw Cordia-Roeloffs
Mevrouw drs. M.H.N.G. Cornips
Mevrouw M. Cupac-Sopic
De heer prof. C.G. Dam
De heer D. Dam en mevrouw Y. Dam-Garritsen
Mevrouw mr. M.H.G. Damen
De heer R. Dattatreya
De heer drs. A.A. van Dedem
De heer N.A. Deen
Mevrouw G.J.M. Derksen
De heer en mevrouw Dik-Foursoff
De heer en mevrouw Disch-Jacobson
Mevrouw W.G. Ditmeijer
De heer ir. J.D. Doets
Jonkheer drs. H.J. van Doorn
De heer P.H.C.J. van Doorne
De heer en mevrouw Van Doorne-Pörteners
De heer Th.W. Dorresteyn
De heer M.J. Draaisma en mevrouw M.B.N.M. Abeln
De heer en mevrouw Drake
Mevrouw mr. J.A.J.M. van der Drift
De heer en mevrouw J.A.W. van Duijn
De heer drs. P. van Duinen
De heer drs. J. Dura
Mevrouw drs. O. Ebbing-Meijer
De heer G. Eenens
De heer mr. B.J. van Egteren
Mevrouw M. Elte

De heer drs. P.M. Elte
De heer J. Endlich
De heer E.J. de Jong en mevrouw S.L. Engels
De heer en mevrouw Ernst-Stegeman
De heer B.N. van Erven Dorens
De heer F. van Etten
De heer J.F.H.M. van Exter
Mevrouw drs. N.A.J. Fennema
De heer en mevrouw Fentener van Vlissingen
De heer B.J. Finke
De heer T.P. Flokstra
De heer drs. A.A. Fock
De heer en mevrouw Fokke-Heutink
Mevrouw H.T. von der Gablentz
De heer W.J. van Geest
De heer P. Gehring
De heer P.E. de Gelder
De heer E.E.N. Gelderman
De heer C.H. Gerritsen
De heer drs. Z.J. van Gessel
De heer Q.A.L.M. Gijsbers
De heer mr. K.E. van Ginkel en de heer drs. H.D. Christophersen
De heer en mevrouw De Goederen-van Litsenburg
De heer M.B.M. Goeman en mevrouw J.J. Koning
Jonkheer en mevrouw Van der Goes-Doeksen
Mevrouw H.M.A. Gorter-van Gorp
De heer E. de Graaf
Mevrouw E.S.M. Granpré Molière
Mevrouw mr. B.A. van der Grijp
Mevrouw F.E.M.A. de Groot van Embden
De heer M.W. de Gruyter
De heer en mevrouw De Haan-Koelega
De heer V. Halberstadt en mevrouw M. Trebukova
Mevrouw mr. G. Hamming-Hamburger
De heer P.J.H. van Harderwijk
Mevrouw L.F. Harff
De heer mr. H. den Hartog
De heer mr. R.R. Hazewinkel
De heer mr. H.F. Heerkens Thijssen
De heren R.J. en J.J. Helbes
De heer en mevrouw Hendrikse-de Vries
De heer en mevrouw mr. J.M. Hessels
De heer C.F. Hessing
De heer en mevrouw De Heus
De heer J.Ph. van Hilten en mevrouw C.M.J. Heurman
De heer G.J.J. van 't Hof
De heer L. Hofker en mevrouw I.D. Lasschuijt
Mevrouw G. van der Hofstede-Gunnarsdottir
De heer en mevrouw Holtrop-Dop
De heer J. van Hoof
Mevrouw H.J.G. Hoogendijk-Bol
De heer ir. G.W. van Hoogevest
De heer drs. W.J. Hoogsteder
De heer P.H.F.W. Houx
De heer M.J.F. Hudig
De heer en mevrouw Huisman-de Vriend
De heer en mevrouw Hulsinga
De heer dr. V.P.M. van der Hulst
De heer J.E. van Hulzen
De heer mr. J.C. Jaakke
De heer en mevrouw Jacobovits de Szeged-barones Van Boetzelaer
Mevrouw N.H.E. Jakobs
Mevrouw drs. A.L.L. Jankovich de Jeszenice
De heer en mevrouw M. Jansen-de Boorder
De heer E.P. Janssen
De heer P.H.A.M. Janssens en de heer H.P.M. Huysmans

De heer J.M.J. Jas
De heer H.D. de Jong
De heer S.J. de Jong
Mevrouw mr. E.H. de Jong-van Dooijeweert
De heer Van Kaam
De heer en mevrouw Kahn
De heer drs. K. Kaldenbach
Mevrouw W.G. Kamphof
Mevrouw drs. E. van Karnebeek
De heer B.J.Th. Kastrop
De heer H.J. Keiser
Mevrouw E.M.G.P. Klerk-Wassink
De heer mr. J.D. Kleyn
De heer J.H. Kloppenburg
De heer J.S.C.M. de Koning
Mevrouw S.M. Koning
De heer P. Koole
De heer M. Krijntjes
De heer dr. L.F.G. Krist en mevrouw drs. K.M.R.Heij
De heer D.W. Kronemeijer
De heer A.J. Krooswijk
De heer en mevrouw Krouwels
De heer B.J. Kuck
De heer en mevrouw Kuiper-Gerlach
De heer mr. M.L.B. van der Lande
De heer M.J. Langeveld
De heer en mevrouw Van Lanschot-van der Torren
De heer S. Lauers
De heer M.F. Leenaerts
De heer prof. dr. R. de Leeuw
De heer en mevrouw Legro-Stoel
De heer dr. S.H. Levie
Mevrouw A.M.C. van der Linden
De heer M. van Linschoten (sr)
De heer M. van Linschoten (jr)
De heer A.J.A.M. Lisman
De heer en mevrouw Van Lith-Dumont
Mevrouw K.A.M. de Loos
De heer mr. R.I. Loosen
Mevrouw mr. A.C. Maats-Noordeloos
De heer R. Mans
De heer ir. R.M.J. van der Meer
De heer J. van Meerbeeck
De heer J.W. Meeuwis en mevrouw C. Jansen Verplanke
Mevrouw H. Meijer en mevrouw M. Verbruggen
De heer mr. M.R. Meijer
De heer en mevrouw Meijer-Bergmans
De heer P.B. Mensing
Mevrouw C.S. de Meyere
De heer en mevrouw Miedema-Cramer
De heer P.P.E.M. Mol
De heer F. Molenaar
De heer prof. dr. G.A. Mook
Mevrouw G.E. van Moppes
De heer G.A. Mos
De heer R.P.M. Mulder
De heer M.M.M. Mulders
De heer E. Munnig Schmidt
De heer S.T. Nauta
De heer F.P.N. Nelissen
De heer F.W.P. de Nerée tot Babberich
De heer G.J. Nielsen
Mevrouw J.E. Nierstrasz-Gratama
Mevrouw A.D.S.M. Nijs
Mevrouw E.M.H.E. van Nispen tot Sevenaer
De heer P.J.F. Nohlmans en mevrouw E.M.A. Kwaks
Mevrouw M.V. Nolst Trenité
Mevrouw H.A. van Notten-van Roijen
De heer en mevrouw Nühn-Morris

De heer A.D. van Odenhoven
De heer mr. A.R.T. Odle en mevrouw mr. J.L. Jonker Roelants
De heer R. Oerlemans
De heer D. Ogg
De heer en mevrouw Ogilvie
De heer en mevrouw Van Ogtrop-Quintus
De heer O.J.M. Olmer en mevrouw T.C. Vermeer
De heer en mevrouw Van Oordt
De heer E. van Oosten en mevrouw J.C. Harmsen
De heer drs. F. Oosterberg
Mevrouw B. Ooteman
De heer mr. D.J. van Orden
De heer en mevrouw prof. dr. H.W. van Os-Roscam Abbing
De heer en mevrouw Oudejans-Vergroesen
Mevrouw mr. M.J. Oudeman
De heer J.P. van Ouwerkerk
De heer W.A. Paardekooper
De heer C. Paulus van Pauwvliet
De heer J.P. Peterich
De heer mr. J. Pierik
Mevrouw A.L.E.J. Plugge
De heer en mevrouw Polak-Vernooij
De heer en mevrouw Pot
Mevrouw G.M. Prins
De heer mr. B.J. Quaadvlieg
Mevrouw I. Quist-Tomey
De heer en mevrouw Ragas-Breugem
De heer en mevrouw Randazzo
De heer en mevrouw Reefman-Coenen
De heer drs. R.W.P. Reibestein
Mevrouw mr. M. Renders-Scheele
De heer mr. D.F. Richters
De heer en mevrouw Van Riet-de Schipper
De heer A.F. van Romondt
De heer en mevrouw Van Rosmalen-de Koning
De heer en mevrouw jhr. mr. B.W.J.M. de Roy van Zuidewijn-Rive
De heer en mevrouw Ruding-Hekking
De heer dr. T. Rusche
De heer J.A.K. Rustveld
De heer F.C. de Ruyter de Wildt
De heer en mevrouw Schaap-Warmink
Mevrouw mr. E.J. van Schaardenburg-Louwe Kooijmans
De heer T.H. Scheer en mevrouw S. Scheer-van Goch
Mevrouw E.B. Schep
Mevrouw C.M. Schmidt
De heer J.J. Schoeber
De heer drs. J.A. Schoutsen
Mevrouw M.J. Schreiner
De heer E. de Sévrèn Jacquet
De heer en mevrouw L.H. Siertsema
De heer en mevrouw Sigmond
De heer en mevrouw Sijthoff
De heer ir. C.P. van der Slikke
Mevrouw mr. M.P.J. Smakman
Mevrouw V.M.H. Smalbraak-Loudon
Mevrouw H.A.J.M. Smeyer-van der Ven
De heer mr. D.J. Smit
De heer en mevrouw Smit-Loor
Mevrouw drs. K.G. Smit-Schulding
De heer en mevrouw Staleman-Smit
De heer en mevrouw J.H.M. Smulders
De heer drs. C.A.C. Spaans
De heer M. Spijkers
De heer G.J.R. Staal
De heer mr. W.F.C. Stevens
De heer W-J.C. Stevens en mevrouw L.C.A. Stevens-Meewis
De heer H.F. Stipdonk
De heer en mevrouw Stock
Mevrouw W. Stolle-de Vries

De heer D.P. Stolp
De heer ir. P.J. Stork
Mevrouw drs. J.C.B. Straatman
De heer A. Strating
De heer mr. F.D.E. Sulzer
Mevrouw E.H. Swaab en mevrouw I.W. Kluwers
De heer E.A. Sweens
De heer drs. S.J. Tettero
Mevrouw T.M. Teves
Mevrouw J.J. Tiemens
Mevrouw A.J.T. van Tilburg
De heer mr. J.W. de Tombe en mevrouw mr. M. Diepenbach
De heer M. Ton
De heer en mevrouw Tondu-Vroomen
De heer drs. P. Toorenburgh
Mevrouw T. Tuzgöl-Willigers
De heer A. Twigt
De heer K.W. Valken
Mevrouw M.H.M. Vastenavond
De heer E. Veenendaal
De heer en mevrouw J. van der Veer
De heer W.B.I.M. Vehmeijer
De heer M.J.A. Velings en mevrouw A. Novogratz
De heer en mevrouw Vellekoop
De heer en mevrouw Verhoef-van Spaendonck
De heer A.C.M. Verlinde en de heer O. Hoes
Mevrouw A.J. Verlinde
De heer en mevrouw Verstijnen-Aldenkamp
De heer jhr. drs. D.M. de Villeneuve
De heer H.H. Visser
Mevrouw mr. K. Visser
De heer K.S.R.TH. Visser
De heer R.J. Vlek en mevrouw H. de Bordes
De heer mr. J.F. van Vlijmen
De heer drs. B. van der Vlist
Mevrouw M.A.J. Voigt
De heer drs. C.C. de Vries en de heer P. Titulaer
De heer mr. J.M.L. Vroom
De heer en mevrouw Vroom-Cramer
Mevrouw W.K. Wagenaar-Burgemeester
De heer R.J.W. Walvis
De heer mr. D.C. van Wassenauer
De heer en mevrouw Van Weede-Heerkens Thijssen
De heer J.A. van de Weerd
De heer A.P. van der Wees
De heer en mevrouw Wesseling
Mevrouw P.E. Wessels-van Houdt
De heer en mevrouw Wielinga-Huibregtsen
De heer mr. B.E.M. Wientjes
Jonkheer en mevrouw Witsen Elias-Kool
De heer en mevrouw De Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven
De heer mr. G.H.N.L. van Woerkom
Mevrouw dr. A.D. Wolff-Albers
Mevrouw R.L. Wolvetang-Laroo
De heer drs. J. Wulfse
Mevrouw C.S. Wynaendts
De heer drs. C. van Zadelhoff
De heer L.C. van Zadelhoff

Zakelijk directeur Erik van Ginkel nam op 6 februari 2012 van de BankGiro Loterij een cheque voor de Rijksstuinen in ontvangst.

Foto Myra May

Prins Constantijn der Nederlanden en directeur Collecties
Taco Dibbits tijdens de lancering van Rijksstudio
op 30 oktober 2012.

Foto Erik Smits

SCHENKERS EN LEGATOREN

Beeldende kunst

De heer J.W. de Boer, Koog aan de Zaan
Mevrouw T. Dammers-Pels
Mevrouw E.H. de Jong-van Dooijeweert, Amsterdam
Mevrouw M.A. Kikkert-Verheus, Amsterdam
Mevrouw C.M.A.A. van Leer-Lindeman, Zeist
De heer B. de Munnick, Amsterdam
Erven Van Reenen
De heer A. Rudigier, München
Legaat mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam
Anonieme schenkers

Geschiedenis

Ministerie van Financiën, Den Haag
De heer W. Graatsma, Maastricht
De heer R. Mulder, Amsterdam
De heer M. van Nieuwenhuizen, Amsterdam
De heer J.P. Puype, Amsterdam
De heer P.A. Terwen, Leiden
Legaat mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam
Anonieme schenkers

Rijksprentenkabinet

Fotografie

De heer J. Banning, Utrecht
De heer H. van den Bogaard, Zwanenburg
De heer K. Breukel, Amsterdam
De heer W. Diepraam, Amsterdam
De heer G.W. Faken, Haarlem
Howard Greenberg Gallery, New York
De heer Steven F. Joseph, Brussel
Mevrouw M.A.P. Nederlof-Wesenhagen, Den Haag
Mevrouw E.C. Nord, Amsterdam
Mevrouw A. Ostrowska, Rotterdam
De heer R.J.W. Winter, Hoofddorp
Mevrouw K. Ziach, Amsterdam
De heer en mevrouw Zuidema-de Jonge, Lochem

Prenten

A & D Martinez, Parijs
De heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam
De heer J.A. Bergquist, Boston
De heer M.H. Breuning, Oegstgeest
De heer W. Crouwel, Amsterdam
De heer H.J. Dolmans, Amsterdam
De heer C. Donker, Utrecht
Mevrouw C.W. Fock, Den Haag
Fondation Custodia, Parijs
Galerie VIVID, Rotterdam
De heer A. Gelink, Hengelo
Hotei Japanese prints, Leiden
De heer H.H.M. van Hugten, Hilversum
De heer M. Kalksma, Amsterdam
De heer J.W. Oosterkerk, Gemert
Mevrouw L. van der Peet, Amsterdam
De heer P. Schatborn, Amsterdam
Susan Schulman, New York
De heer N. Teeuwisse, Berlijn
De heer K. Wetselaar, Krommenie
Jonkvrouw J.M. van Winter, Utrecht

Tekeningen

De heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam
De heer F. Henstra, Amsterdam
De heer H.H.M. van Hugten, Hilversum
Mevrouw C.E.C.M. Wolfensberger-Fijnaut, Amsterdam

Bibliotheek

De heer J. Dürrfeld, Amsterdam
De heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam
Mevrouw mr. M.A.B. Goldschmidt, Wassenaar
(nalatenschap vader)
Mevrouw K. Groen, Amsterdam
De heer L. van der Lugt (nalatenschap van H.H. Mertens)
De heer L. Neumann, Arnhem
Nalatenschap van mw. A.E. Keijzer-Koorn, Alkmaar
De heer mr. K. Schoemaker, Amstelveen
(aankoopfonds bij afscheid)
Legaat mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam

Terugblik op 2009–2012

Het jaar 2012 was in veel opzichten een overgangsjaar. In het renovatieproject werden de bouwactiviteiten afgerond en werd begonnen met de laatste fase: de inrichting van de museale zalen en overige ruimtes. Het was het laatste jaar dat alleen de Philipsvleugel open was voor het publiek en het was het vierde en laatste jaar van de subsidieperiode 2009–2012.

In mei 2012 kwam het advies van de Raad voor Cultuur over de subsidieaanvragen 2013–2016 voor de culturele basisinfrastructuur. Met het overnemen van het advies door staatssecretaris Zijlstra werd duidelijk hoe de aangekondigde korting op de subsidie voor de culturele instellingen uitpakte. De rijksge subsidieerde musea werden relatief ontzien maar kregen desalniettemin kortingen opgelegd die opliepen van ongeveer 7% naar ruim 16%, en meer indien het betreffende museum alleen subsidie voor het beheer en behoud van de collectie kreeg toegekend. Het Rijksmuseum ontvangt vanaf 2013 bijna 12% minder exploitatiesubsidie. Daarop was in de in 2011 opgestelde meerjarenraming geanticipeerd, zodat de gevolgen van de bezuiniging financieel naar verwachting kunnen worden opgevangen.

Belangrijk is in dat verband dat het Rijksmuseum de afgelopen vier jaar zowel relatief als absoluut meer eigen inkomsten heeft gegenereerd. Aan de eis die door het Ministerie van OCW wordt gesteld aan het aandeel eigen inkomsten, 17,5%, wordt met 77,7% over 2011 ruimschoots voldaan. Dit is bereikt doordat de inkomsten uit de museumactiviteiten tijdens de verbouwing op een hoger niveau konden worden gehandhaafd dan aanvankelijk was gedacht. Verder heeft het museum zich de afgelopen jaren nog meer ingespannen om schenkers en sponsors aan zich te binden. In 2009 zijn de activiteiten op het gebied van fondsenwerving gebundeld in een aparte afdeling, hetgeen heeft bijgedragen aan een verdere professionalisering en vergroting van de slagkracht.

De staatssecretaris kondigde voorts een wijziging van het museumbestel aan en hij heeft daarover advies gevraagd aan de Raad voor Cultuur, die naar verwachting begin 2013 zijn advies uitbrengt. Om veranderingen mogelijk te maken heeft de staatssecretaris de beheersovereenkomsten opgezegd die bij de verzelfstandiging met de rijksge subsidieerde musea zijn gesloten. De overeenkomsten bevatten de afspraken die het Rijk en de musea hebben gemaakt over het beheer en behoud van de rijkscollectie. De overeenkomsten hebben een opzegtermijn van vier jaar, waarmee een eventueel nieuw stelsel vanaf 2017 van kracht zal zijn.

De musea zelf hebben met het oog op een komende bestelwijziging in 2012 de Commissie Asscher-Vonk ingesteld, die na de zomer het rapport *Musea voor Morgen* uitbracht. Het rapport bevat een aantal aanbevelingen voor de musea, die worden opgeroepen om meer te gaan samenwerken en om de activiteiten meer op elkaar af te stemmen, onder andere op het gebied van collectiebeleid, onderzoek en onderwijs. Van de overheid wordt gevraagd om meer samenhang te creëren in het beleid van de diverse overheden, om een stabiele basis te bieden voor de collectie-, publieks- en onderzoekstaken van de musea en om samenwerking te faciliteren door de verschillende regimes van diverse overheidslagen te stroomlijnen.

De twee museumverenigingen, de Vereniging van Rijksge subsidieerde Musea (VRM) en de Nederlandse Museumvereniging (NMV), hebben het voornemen om de beide organisaties te integreren en zo de belangenbehartiging van de musea te versterken.

Om concreet invulling te gaan geven aan de aanbevelingen hebben de VRM en NMV een actieplan met vervolgstappen opgesteld en is een werkbestuur ingesteld dat de voortgang nauwlettend volgt. In dit werkbestuur is het Rijksmuseum met de zakelijk directeur vertegenwoordigd.

De overheid kondigde voorts een wijziging aan in het rijkshuisvestingstelsel die mogelijk leidt tot een overdracht van het vastgoed aan de musea. Het Ministerie bekijkt momenteel hoe dit kan worden vormgegeven en onderzoekt daarbij ook varianten tussen de beide uitersten, eigendomsoverdracht aan de musea en deelnemen aan het nieuwe rijkshuisvestingstelsel. Voor de musea is belangrijk dat aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan indien tot overdracht wordt besloten. Zo dienen de musea in staat te zijn om de financiële en andere risico's te dragen die gepaard gaan met het in eigendom en eigen beheer hebben van onroerend goed.

De afgelopen subsidieperiode stond voor het Rijksmuseum in het teken van de verbouwing. Medio 2009 verrichtte minister Plasterk de eerste bouwhandeling en halverwege 2012 werd met een symbolische overdracht van de sleutel aan het Rijksmuseum de bouw afgerond. Het museum kreeg het gebouw daarmee als gebruiker weer terug van de eigenaar, de Rijksgebouwendienst, die de verbouwing uitvoerde. In het gebouw zijn technische hoogstandjes verricht met de aanleg van het verdiepte entreplein en een ondergrondse ring rondom het gebouw waarin alle installaties zijn ondergebracht. Inmiddels is de inrichting, waarvoor het Rijksmuseum zelf verantwoordelijk is, begonnen.

Intussen werd in de Philipsvleugel tijdens de verbouwing een volledig museum draaiende gehouden. De bezoekers lagen niet veel onder het niveau dat voor de sluiting van het hoofdgebouw werd gehaald: in de afgelopen vier jaar werden jaarlijks bijna 900.000 bezoekers

ontvangen met een uitschieter in 2011 toen meer dan een miljoen mensen het Rijksmuseum bezochten. Naast de 17de-eeuwse topstukken werden jaarlijks ongeveer twintig wisselende presentaties in eigen huis georganiseerd: aanwinsten, meesterwerken op papier, de winnaars van de Gouden en Zilveren Penselen en tentoonstellingen als *Hendrick Avercamp, Uspret; Gabriël Metsu: een meester herontdekt; Rembrandt en Jan Six. Een Amsterdamse vriendschap; Kiefer & Rembrandt; Rembrandt & Degas. Twee jonge kunstenaars* en *Geschenk uit de hemel*.

Al sinds het begin van de verbouwing spant het Rijksmuseum zich in om de collectie zo zichtbaar mogelijk te houden en dat was de afgelopen vier jaar niet anders. In de dependance op Schiphol werd permanent een aantal werken uit de Gouden Eeuw getoond en daarnaast waren er wisselende themapresentaties. Het genereuze bruikleenbeleid werd voortgezet en er werden jaarlijks verschillende tentoonstellingen in andere musea binnen en buiten Nederland georganiseerd.

In de tijdelijke huisvesting aan de Frans van Mierisstraat verzorgden Bibliotheek en Rijksprentenkabinet ook de afgelopen subsidieperiode de gebruikelijke dienstverlening voor het publiek. De studiezaal was vijf dagen per week open voor het raadplegen van de bibliotheek, de grootste op kunsthistorisch gebied in Nederland, en voor het bestuderen van prenten, tekeningen en foto's.

Op het gebied van registratie en digitalisering werden belangrijke stappen gezet. Het project Prentenkabinet Online werd voortgezet. Jaarlijks worden ongeveer 30.000 werken op papier geregistreerd en gedigitaliseerd. Digitaliseren op zich is echter niet het doel: dat is het delen van de beelden met het publiek. Met Rijksstudio maakt het Rijksmuseum het sinds oktober 2012 mogelijk om zelf aan de slag te gaan met het beeldmateriaal van de collectie. Inmiddels omvat de beeldbank opnames van meer dan 140.000 objecten en zijn er meer dan 34.000 individuele studio's gemaakt door bezoekers van de website van het Rijksmuseum.

Rijksstudio is onderdeel van de nieuwe website, die in het najaar van 2012 werd geïntroduceerd en die inmiddels veel positieve reacties heeft gekregen. Zo schreef *The New York Times*: '... the site looks stunning. It is also organized so thoughtfully that it is remarkably easy to navigate.' Het museum is inmiddels ook thuis op de social media, met ultimo 2012 73.000 vrienden op Facebook, 13.000 volgers op Twitter en 340.000 videoviews op YouTube.

Op het gebied van educatie zijn de jaren 2009–2012 gebruikt om een geheel nieuw programma van educatieve activiteiten uit te werken. In de tijdelijke behuizing van het Tuinhuis kon met diverse werkvormen voor kinderen worden geëxperimenteerd. Een van de resultaten was een lesstofvervangend programma voor de hoogste groepen van de basisschool, *Jij & de Gouden Eeuw*, waarin de leerlingen middels het spelen van rollen worden ondergedompeld in de 17de eeuw. Dit succesvolle programma wordt in de Teekenschool, het nieuwe educatieve centrum van het Rijksmuseum, voortgezet. De Teekenschool krijgt verder een Beeldend Atelier waar mensen van alle leeftijden teken- en schilderlessen kunnen volgen. Een 'state of the art' Medialab completeert het aanbod: naast fotografie en beeldbewerking kan men hier zelf aan de slag met allerlei digitale technieken.

In het hoofdgebouw wordt een uitgebreid programma van rondleidingen voor diverse doelgroepen (volwassenen, onderwijs, families met kinderen) aangeboden, al dan niet in theatrale vorm. Voor het onderwijs wordt aangesloten op thema's uit het onderwijs- en examenprogramma. Verschillende multimediatours zullen bij de opening beschikbaar zijn: Hoogtepunten, Gouden Eeuw en Gebouw. Cursussen en lezingen zullen eveneens onderdeel van het aanbod zijn.

Ook achter de schermen stonden de jaren 2009–2012 in het teken van de voorbereidingen op het nieuwe Rijksmuseum. Nieuwe systemen voor de financiële en personele administratie werden in gebruik genomen. Het logistieke systeem voor inkoop en voorraadbeheer van de winkel werd vervangen. Voor de voorverkoop van e-tickets en het maken van groepsreserveringen e.d. werd een nieuw systeem ingevoerd.

De afdeling Veiligheidszaken werd gereorganiseerd om de beveiliging en veiligheid op het niveau te brengen dat past bij het nieuwe Rijksmuseum. De meldkameractiviteiten worden sinds 2009 verzorgd vanuit PPI0, de gezamenlijke meldkamer van het Van Gogh Museum en het Rijksmuseum. Door de krachten te bundelen kon een meldkamer worden gerealiseerd die voldoet aan de hoogste eisen. In 2012 haakte ook het Stedelijk Museum aan.

In de tweede helft van 2012 is begonnen met de voorbereidingen voor de werving en selectie van de nieuwe medewerkers die nodig zijn wanneer het Rijksmuseum zijn deuren in april 2013 weer opent. Het gaat om tientallen beveiligings- en publieksmedewerkers, rondleiders en docenten voor de educatieve activiteiten die in hoofdgebouw en Teekenschool gaan worden ontplooid.

Activiteiten 2012

Algemeen

In 2012 werden bijna 900.000 bezoekers in de Philipsvleugel ontvangen, waarmee het peil van 2010 en 2009 werd geëvenaard. Omdat de voorbereidingen voor het nieuwe Rijksmuseum meer aandacht en tijd van de organisatie vergden, stond de programmering op een lager pitje dan in voorgaande jaren. Dit betekende niet dat er geen tentoonstellingen waren: na de laatste grote tentoonstelling *Geschenk uit de hemel* in de eerste maanden van het jaar werden ongeveer twintig kleinere presentaties gerealiseerd.

In het buitenland was het Rijksmuseum wederom aanwezig met reizende tentoonstellingen, onder andere in Turkije, Mexico en Brazilië.

De digitale zichtbaarheid van de collectie werd vergroot met de introductie van Rijksstudio, waarin inmiddels beeldmateriaal van meer dan 140.000 objecten is opgenomen.

In de loop van het jaar begon de laatste fase van het renovatieproject, die van de inrichting.

Het is verheugend om ook over 2012 te kunnen melden dat de werving van eigen inkomsten goed verliep. KPN werd naast BankGiro Loterij en ING de derde hoofdsponsor en SNS REAAL Fonds en een aantal particuliere schenkers steunen de Teekenschool. Onder de vleugels van het Rijksmuseum Fonds werden diverse nieuwe Fondsen op Naam opgericht. De kring van Vrienden, waaronder die van de Patronen, breidde zich gestaag uit en ook de International Circle verwelkomde enkele nieuwe leden.

Samenwerking

De plannen voor de samenwerking met het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) zijn verder uitgewerkt. Hetzelfde geldt voor de samenwerking met het Nederlands Openluchtmuseum (NOM). Over de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de presentatie van de Canon van de Nederlandse Geschiedenis is nadere informatie gestuurd aan het Ministerie. In zijn aanvullende advies gaf de Raad voor Cultuur een positief oordeel over de plannen.

Collectie

Verwerving

De collectie kon het afgelopen jaar opnieuw met bijzondere aanwinsten worden verrijkt, met name op het gebied van beeldhouwkunst. Een Indiaas beeld, een zogenaemde *Somaskanda* (het hindoeïstische equivalent van de Heilige Familie in het christendom), werd op een veiling in New York aangekocht. De aankoop werd mede mogelijk gemaakt door de BankGiro Loterij. Na deze verwerving heeft het Rijksmuseum met de *Somaskanda* en de *Shiva* de beste collectie van Indiase bronzen in Europa. Het Rijksmuseum kreeg een beeldje geschonken van de 17de-eeuwse beeldhouwer Tacca uit Florence, voorstellende Dido (of Lucretia) die zelfmoord pleegt, alsmede twee ivoren, *Maria* en *Johannes de Evangelist*, afkomstig uit een Vlaamse kruisingsgroep die in de late 17de eeuw wordt gedateerd en die behoort tot de beste ivoorsnijkunst uit Vlaanderen.

Belangrijk voor de 20ste eeuw was de aankoop van een sculptuur van Shinkichi Tajiri. De Nederlands-Amerikaanse kunstenaar heeft een serie beelden ('Machines') gemaakt waarvan zich enkele in Nederlandse musea bevinden. De aankoop van het Rijksmuseum, *Made in USA* (1964–1965), is het eerste beeld in deze serie. Het is opgebouwd uit buis- en schaalvormige elementen in de vorm van een kanon. Het werk wordt opgesteld in het aan de 20ste eeuw gewijde deel van de nieuwe opstelling.

Het Rijksmuseum verwierf zijn eerste abstracte schilderij, *Compositie 1919 (Compositie R)* van Bart van der Leek (ca. 1917–1919). Ook dit werk gaat deel uitmaken van de nieuwe opstelling van de 20ste eeuw.

Op een veiling in Londen werd een tekening verworven van Pieter Lastman, een van de leermeesters van Rembrandt. De tekening, *Het Forum van Nerva in Rome, gezien vanaf de tempel van Minerva*, is gemaakt in 1606 en was tot nu toe onbekend. Het is een goede aanvulling voor de verzameling van tekeningen van vroege Italianisanten.

Enkele schilderijen werden in langdurig bruikleen aan het Rijksmuseum gegeven. *Christus onder de Schriftgeleerden* (ca. 1605–1610) van Orazio Borgianni is als voorbeeld van vroeg Italiaans caravaggisme een mooie aanvulling voor de collectie van Nederlands caravaggisme, dat tegenwoordig als een van de hoogtepunten van de Nederlandse schilderkunst in de Gouden Eeuw wordt beschouwd. Het Rijksmuseum heeft een sterke collectie met onder meer werken van Terbrugghen en Honthorst, waarvoor het schilderij van Borgianni een goede context geeft. *Hollandse schepen op een kalme zee* (ca. 1665) van Willem van de Velde II is een andere bijzondere bruikleen.

Een bijzondere aanwinst van de Bibliotheek is een 13-delig werk over de wereldtentoonstelling in Parijs in de jaren twintig van de vorige eeuw, *Exposition internationale des arts decoratifs industriels et modernes Paris 1925*. In de collectie bevonden zich al diverse sets en catalogi van andere wereldtentoonstellingen in de 19de en 20ste eeuw. Het boek is betaald door het Van der Vossen-Delbrück Fonds, een Fonds op Naam bij het Rijksmuseum Fonds.

Aanwinsten worden getoetst aan het Collectieplan.

Mobiliteit

Er werden minder voorwerpen in kortdurend bruikleen gegeven dan gewoonlijk. Een totaal van 382 voorwerpen werd uitgeleend voor 61 tentoonstellingen in binnen- en buitenland. De daling ten opzichte van voorgaande jaren vloeit voort uit de tijdelijke bruikleenstop tijdens de inrichting van de nieuwe opstelling.

Een bijzonder voorbeeld van collectiemobiliteit was de reis die de spiegel van het Engelse vlaggenschip de *Royal Charles* maakte, een voorwerp dat normaal niet wordt uitgeleend. Ter gelegenheid van het diamanten regeringsjubileum van koningin Elizabeth ging de spiegelversiering naar het National Maritime Museum in Greenwich. Ook het transport was bijzonder, aangezien hiervoor een nieuw patrouilleschip van de marine werd gebruikt. Prins Willem-Alexander maakte de overtocht en de ceremonie in het Maritime Museum mee.

Registratie en digitalisering

De projectmatige aanpak om achterstanden op registratiegebied in te halen is voortgezet. Ondanks de druk op de begroting is besloten om het grootste project, Prentenkabinet Online, in 2012 voort te zetten. Voorts is gewerkt aan de deelcollectie textiel. Met hulp van externe financiering werd de collectie historische fotografie gedigitaliseerd.

Conservering en restauratie

In 2012 lag de nadruk opnieuw op conservering en restauratie van voorwerpen voor de nieuwe opstelling. De restauratie van het unieke 18de-eeuwse Delftse Simplificakabinet werd ondersteund door het Bank of America Art Conservation Project. Het is nu mogelijk om niet alleen het kabinet schoon te maken en te restaureren maar om ook onderzoek te doen naar de inhoud van de apothekpotten en lades.

Met het Presidentieel Paleis in Ankara (Turkije) is een samenwerkingsverband aangegaan waarbij schilderijen uit de collectie van het Paleis onder leiding van het Rijksmuseum worden geconserveerd en gerestaureerd.

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek heeft een bedrag ter beschikking gesteld voor een onderzoek dat tot doel heeft om duurzame richtlijnen voor een veilig museumklimaat op te stellen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Technische Universiteiten Eindhoven en Delft, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Rijksmuseum. Restauratoren, conservatoren en natuurwetenschappers zullen de collectie paneelschilderijen en meubelen van het Rijksmuseum analyseren. Op basis van de aldus verkregen onderzoeksgegevens gaan de universiteiten middels computermodellen het gedrag van houten panelen simuleren om zo tot een duurzame oplossing te komen voor een zo veilig mogelijk museumklimaat.

Een bijzonder onderzoek was het doorlichten in de röntgentunnel van de Rotterdamse douane van de bronzen *Shiva*, een duizend jaar oud Indiaas tempelbeeld. Hiermee werd bevestigd dat het beeld geheel massief is gegoten.

Het Rijksmuseum heeft ook in 2012 deelgenomen aan het initiatief van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed om te komen tot een Nationaal Duurzaam Depot. Er zijn bezoeken gebracht aan verschillende nieuwe depots in binnen- en buitenland. De volgende stappen zijn het opstellen van een Programma van Eisen en criteria voor de locatie.

Herkomstonderzoek

In vervolg op het eerder uitgevoerde onderzoek naar de periode 1940–1945 is in 2012 begonnen met het herkomstonderzoek naar de verwervingen sinds 1933. De eerste deelcollecties die worden onderzocht, zijn de schilderijen en tekeningen. Met steun van OCW kon hiervoor een team van vier onderzoekers worden ingezet. Het onderzoek vindt plaats binnen het project *Museale verwervingen sinds 1933* van de Nederlandse Museumvereniging, dat zich richt op de aanwinsten in de collecties van Nederlandse musea sinds 1933 waarvan de herkomst vragen oproept.

Presentaties

Philipsvleugel

De laatste wintertentoonstelling was samengesteld uit de eigen collectie. Onder de titel *Geschenk uit de hemel* werden beelden en schilderijen getoond, waarvan een aantal na een intensieve restauratie. Het waren onder andere *Maria met kind*, toegeschreven aan de 16de-eeuwse kunstenaar Adriaen Isenbrant (1490–1551), en een van de mooiste werken uit de collectie middeleeuwse schilderkunst, *De Heilige Maagschap* (ca. 1490) van Geertgen tot Sint Jans. Voorts waren middeleeuwse beelden te zien die aan het Rijksmuseum waren geschonken en een in 2011 verworven terracotta buste van Maria als Mater Dolorosa (ca. 1500–1510) uit de Thyssen-Bornemiszacollectie.

Op de viering van 400 jaar betrekkingen met Turkije werd met diverse presentaties ingehaakt. In *Ottomania. De Turkse wereld door westerse ogen (1500–1750)* werd het oude Turkije getoond aan de hand van ruim 35 bijzondere prenten uit de eigen collectie. Foto's van Ahmet Polat van jonge Turkse Nederlanders die hun geluk beproeven in Turkije gaven een indruk van het hedendaagse Turkije.

In de Aanwinstenzaal werd een 17de-eeuws wandtapijt van de Delftse Karel van Mander II gepresenteerd met een voorstelling van de brand van Persepolis uit de reeks 'Geschiedenis van Alexander de Grote'. Het is inmiddels traditie dat de tekeningen van de prijswinnaars van de Gouden en Zilveren Penselen hier te zien zijn. Dit jaar werd werk getoond van onder anderen Sieb Posthuma. De laatste opstelling van het jaar was gewijd aan de *Somaskanda*-beeldengroep, die werd geflankeerd door een Heilige Familie uit het Westen uit de eigen collectie.

De reeks van meesterwerken op papier werd voortgezet. Na de bovengenoemde presentatie *Ottomania* waren Japanse prenten aan de beurt, in het bijzonder surimono's. Dit zijn prenten op duur papier met luxueuze versieringen in goud en zilver die als exclusief geschenk werden gegeven bij speciale gelegenheden als nieuwjaar. De prenten waren geschonken door de heer en mevrouw Goslings, die eerder al het Goslings NieuwBeerta Fonds hebben opgericht voor Japanse prentkunst. Uit een andere schenking, die van H.C. Bos, werden klassieke afbeeldingen getoond van luxueus geklede Japanse vrouwen uit de 19de eeuw. Prenten van Hendrick Goltzius vormden de derde presentatie van 2012. Aanleiding voor *Eer boven Goud. Het prentbedrijf van Hendrick Goltzius* was de uitgave – in samenwerking met het Rijksmuseum – van de nieuwe oevrecatalogus van alle prenten die aan Goltzius worden toegeschreven. De valkerij was het thema voor de volgende presentatie, *De verlokkingen van de valkerij*. Aanleiding voor deze keuze was dat UNESCO de traditionele jacht met roofvogels had erkend als wereldwijd cultureel erfgoed. De presentatie bestond uit 15de-, 16de- en 17de-eeuwse prenten met voorstellingen van de valkenjacht. De serie werd in 2012 afgesloten met *Rembrandt ontrafeld*, ter gelegenheid van de publicatie van zeven nieuwe delen van de Hollsteinreeks die zijn gewijd aan de etsen van Rembrandt.

Het thema van de nieuwe aflevering van de serie *Director's Choice* was oogcontact en de manier waarop schilders daarmee speelden. In samenwerking met het hoofd Beeldende Kunst koos de hoofddirecteur acht 16de- en 17de-eeuwse portretten uit de eigen collectie.

In de vitrinekasten bij de Rotterdamse trap waren steeds bijzondere voorwerpen te zien, aanwinsten of voorwerpen na een restauratie. Na een aantal Chinese dozen volgde een 'Mondriaanjurk' van Yves Saint Laurent en een 18de-eeuwse pendule van Julien Le Roy. In de andere vitrine waren een bamboe schoen van Jan Jansen, een schets voor de Volkswagen Transporter en Delftse winterborden te zien.

Rijksmuseum Amsterdam Schiphol

In de dependance op Schiphol werden in het begin van het jaar winterse landschappen getoond. Daarna was een ander Hollands fenomeen onderwerp van een presentatie: onder de titel *Dutch Flowers* werden negen uitbundige 'bloemstukken' getoond. Met werk van Ludolf Bakhuysen, Adriaen van Ostade, Jacob Maris en August Allebé werd een beeld gegeven hoe Hollandse jongens, *Dutch Boys*, werden vereeuwigd in de 17de, 18de en 19de eeuw. Aan het einde van het jaar werd het tienjarig bestaan van Rijksmuseum Amsterdam Schiphol gevierd met een tentoonstelling van schilderijen van onder anderen Frans Hals, Johan Barthold Jongkind, Jan Toorop en Karel Appel met typisch Nederlandse thema's: het waterrijke vlakke landschap, de steden, de vorsten, de burgers en hun gezinnen.

Buiten Nederland

De laatste reizende tentoonstelling voor de opening in 2013 ging naar Istanbul in Turkije, waar in de eerste maanden van het jaar ruim 100 meesterwerken uit de Gouden Eeuw, waaronder schilderijen van Rembrandt en Vermeer, te zien waren. Later in het jaar was het Rijksmuseum met *The Art of Escher and his Contemporaries*, een tentoonstelling van werk uit de eigen collectie, aanwezig in Ankara. De Eschertentoonstelling was eerder in 2012 in Mexico te zien.

De tentoonstelling *Rembrandt & Degas. Two young artists*, in 2011 in de Philipsvleugel, reisde in 2012 door naar het Clark Institute in Williamstown (Verenigde Staten) en het Metropolitan Museum in New York.

Ter gelegenheid van de fotobeurs Paris Photo werden twee presentaties verzorgd in het Institut Néerlandais: *Breitner – Pionier van de straatfotografie* en *Wijnanda Deroo, Rijksmuseum – Under Construction*. Wijnanda Deroo maakt al sinds het begin van de verbouwing periodiek foto's in het Rijksmuseum. In Parijs werd een selectie daarvan getoond. De tentoonstelling over Breitner was eerder in de Kunsthal in Rotterdam te zien.

In het vierde kwartaal begon *Brieflezende vrouw* van Vermeer aan een wereldtournee om aandacht te vragen voor de komende opening. Het eerste museum dat zij bezocht, was het nieuwe World Art Museum in Shanghai (China). Vervolgens reisde zij in december door naar het Museu de Arte de São Paulo in Brazilië.

Educatie

De activiteiten op educatief gebied bleven in 2012 primair gericht op het voorbereiden van het nieuwe Rijksmuseum. Het complete educatieve aanbod dat vanaf de opening wordt aangeboden, werd vastgesteld en uitgewerkt. Een belangrijk onderdeel is de programmering voor de Teekenschool. Hier kunnen kinderen en volwassenen activiteiten ontplooiën onder het motto 'leren kijken door te doen'. Daarnaast werd meegewerkt aan de diverse tentoonstellingen en presentaties in de Philipsvleugel.

In het kader van de voorbereidingen voor het nieuwe Rijksmuseum is een plan opgesteld om rondleidingen en rondleiders verder te professionaliseren. Om dit doel te bereiken wordt samengewerkt met wetenschappelijke onderzoeksinstituten (Universiteit van Amsterdam en Interfacultaire Lerarenopleiding) en collega-musea (Van Gogh Museum, Stedelijk Museum Amsterdam). Een eerste stap was het werven van een nieuwe groep rondleiders. Uit meer dan 1500 sollicitanten werden in december ongeveer 70 nieuwe rondleiders geselecteerd. De al aan het Rijksmuseum verbonden rondleiders namen ook aan deze selectie deel. In 2013 krijgen de rondleiders een inwerkprogramma.

Voor families met kinderen werden de succesvolle familierondleidingen en familiekijkroute voortgezet. De workshops in het Tuinhuis zijn doorgegaan tot de zomer. Daarna ging het Tuinhuis dicht om te worden gesloopt zodat het werk in de tuinen kon beginnen.

Het Rijksmuseum was ook in 2012 een van de deelnemers aan de Museum Plus Bus. De doelgroep – bewoners van zorginstellingen – vraagt speciale begeleiding bij de toegang en tijdens het bezoek. De eigen museumdocenten geven een interactieve rondleiding. De Plusbus is een initiatief van zeven musea: Cobra Museum, Hermitage Amsterdam, Joods Historisch Museum, Kröller-Müller Museum, Mauritshuis, Van Gogh Museum en Rijksmuseum. De BankGiro Loterij ondersteunt de Museum Plus Bus.

In februari maakte de Turing Museumpleinbus zijn eerste rit. Met deze bus, die mogelijk wordt gemaakt door de Turing Foundation, worden schoolklassen uit een straal van 60 km rondom Amsterdam opgehaald om een bezoek te brengen aan een van de drie musea aan het Museumplein. Uit onderzoeken blijkt dat vervoer voor het onderwijs een drempel is die hen weerhoudt van museumbezoek.

Onderzoek

In 2012 is vooral gewerkt aan de nieuwe boeken die bij de opening van het museum gereed zullen zijn. De belangrijkste publicaties die verschenen, waren:

- Jan Paul Schutten, tekeningen Martijn van der Linden, *Het meisje met de gouden jurk*, een aflevering in de serie Gouden Boekjes, die in samenwerking met het Rijksmuseum werd gemaakt;
- Ab Hoving en Martine Gosselink, *Modellen vertellen. Bijzondere verhalen uit de Marinemodellenkamer van het Rijksmuseum*;
- Margriet van Eikema Hommes en Mariska Vonk, *A mysterious series by Ferdinand Bol. The painted wall hangings in the Peace Palace examined*, de publiëksuitgave van een eerder verschenen boek over het onderzoek dat is gedaan naar wandschilderingen van Ferdinand Bol in het Vredespaleis.

Er verschenen in 2012 vier afleveringen van *The Rijksmuseum Bulletin*, het wetenschappelijke tijdschrift van het museum, dat met ingang van 2009 in het Engels wordt gepubliceerd. Het Bulletin is opgenomen in de 'Archive' van JSTOR, een digitale bibliotheek die zich bezighoudt met de distributie van gedigitaliseerde tijdschriften. Stappen zijn genomen om van het Bulletin een peer-reviewed tijdschrift te maken.

De website werd geheel vernieuwd en biedt middels Rijksstudio een innovatieve manier om de collectie te ontsluiten en delen met het publiek. Het staat particulieren vrij om gebruik te maken van het hoogwaardige beeldmateriaal dat via Rijksstudio wordt aangeboden.

Communicatie, marketing en development

Communicatie- en marketingplannen voor de komende periode werden ontwikkeld. Het streven is om in het eerste volle jaar na de opening 1,5 tot 2 miljoen bezoekers te ontvangen. Er worden zes doelgroepen onderscheiden waarvoor gerichte plannen worden gemaakt. De doelgroepen zijn: cultuurtoerist (internationale bezoeker), liefhebber (regelmatige museumbezoeker), familie met kinderen, professionals, scholen en 'potentials' (mensen die niet naar het Rijksmuseum gaan maar in het buitenland wel musea bezoeken).

In de laatste maanden van het jaar begon een Europese perstournee om de opening in 2013 onder de aandacht te brengen. De tournee werd georganiseerd in samenwerking met de stad Amsterdam.

De Maand van de Geschiedenis (met het thema *Arm & Rijk*) werd in het Rijksmuseum feestelijk afgesloten met de Nacht van de Geschiedenis, die samen met het Nederlands Openluchtmuseum werd georganiseerd. In het Atrium sprak Simon Schama, er werd een voorproefje gegeven van de televisieserie over de Gouden Eeuw en acteur Gijs Scholten van Aschat trad op in het Auditorium. De Libris Geschiedenis Prijs werd uitgereikt aan Bart van der Boom voor zijn boek *Wij weten niets van hun lot. Gewone Nederlanders en de Holocaust*.

Met Blue Boat werd in maart een samenwerking gelanceerd, de Rijksrondvaart. Gezamenlijk wordt een arrangement aangeboden dat bestaat uit een rondvaart en een bezoek aan het Rijksmuseum.

De fondsenwerving leidde in 2012 opnieuw tot mooie resultaten. Vanaf 1 januari 2013 is KPN na de BankGiro Loterij en ING de derde hoofdsponsor. Heineken wordt sponsor van het

Rijksmuseum en preferred supplier voor bier. DE gaat het Rijksmuseum steunen als sponsor en ontwikkelt een speciale koffieblend voor het Rijksmuseum. PON Holdings wordt sponsor en steunt specifiek de 20ste eeuw. The Tiffany & Co. Foundation adopteert het aan juwelen en sieraden gewijde deel van de Speciale Collecties (porselein, glas, zilver, textiel, juwelen, relieken, marinemodellen, wapens, muziekinstrumenten). Met Cisco is een samenwerking aangegaan op het gebied van de nieuwe infrastructuur voor datacommunicatie.

SNS REAAL Fonds heeft voor de komende drie jaar steun toegezegd voor de Teekenschool. Het Prins Bernhard Cultuurfonds geeft een bijdrage voor de inrichting van het Auditorium.

De BankGiro Loterij honoreerde tijdens het Goed Geld Gala de aanvraag van het Rijksmuseum voor de extra trekking. Het Rijksmuseum ontving een cheque van € 1,5 miljoen waarmee vanaf 2013 gedurende vijf jaar een beeldtentoonstelling in de tuinen kan worden georganiseerd.

Een aantal restauratieprojecten kan doorgang vinden door de steun van het Gieskes-Strijbis Fonds. Het TEFAF Restoration Fund heeft de aanvraag voor restauratie van beelden van het graf van Isabella van Bourbon (de 'pleurants') gehonoreerd.

De Kress Foundation maakt de digitalisering van de Historische Fotocollectie mogelijk. Het gaat om beeldmateriaal van het gebouw, de inrichting door de jaren heen, tentoonstellingen, evenementen, enzovoort.

Het museum was dankzij hoofdsponsor ING ook in 2012 met een eigen stand aanwezig op de TEFAF.

Voor de buitenlandse vrienden, verenigd in de International Circle, werden diverse activiteiten georganiseerd, met name ontvangsten rondom de tentoonstellingen in het buitenland (onder meer in Parijs, Shanghai en São Paulo).

Onder de paraplu van het Rijksmuseum Fonds werden nieuwe Fondsen op Naam opgericht, onder andere:

- *Fonds de Zuidroute*, ten behoeve van activiteiten en initiatieven die betrekking hebben op de geschiedenis of historische objecten verbonden aan de periode van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en/of de West-Indische Compagnie (WIC);
- *Familie Staal Fonds*, voor de ontwikkeling en uitvoering van een rondleiding/auditour over de architectuur van het Rijksmuseum en het ondersteunen van de Aziatische collectie door bijvoorbeeld de aanstelling van een conservator;
- *Vincent Mentzel Fonds*, voor het toegankelijk maken van het fotojournalistieke werk in de collectie van het Rijksmuseum;
- *Bervoets Fonds*, voor de aanstelling van een conservator Japanse prenten;
- *Kindereducatie Fonds*, waarvan de doelstelling is om een bijdrage te leveren aan de educatieve programma's van het Rijksmuseum ten behoeve van het spelenderwijs overdragen van kennis van de vaderlandse geschiedenis en kunst aan kinderen.

Tot slot waren er diverse schenkingen van particulieren, onder meer voor het Fonds Delfts Aardewerk (een Fonds op Naam bij het Rijksmuseum Fonds), voor de aanstelling van conservatoren, voor het waterwerk in de tuin en voor het deel over Ghana in de landenreeks die het Rijksmuseum gaat uitgeven.

Een nieuwe opzet voor de Vrienden van het Rijksmuseum is eind 2012 gelanceerd. De huidige Patronen blijven bestaan: zij betalen € 1.000 per jaar. Daarnaast komen er Vrienden die € 50 per jaar betalen (1 Vriendenpas) of € 75 per jaar (2 Vriendenpassen op één adres).

Personeel en organisatie

In de afdeling Veiligheidszaken zijn wijzigingen doorgevoerd ter voorbereiding van het nieuwe Rijksmuseum. Er komen twee nieuwe functies in de afdeling, de medewerker service & veiligheid en de 'profiler'. De eerste groep gaat taken uitvoeren op het gebied van veiligheid (bedrijfs-hulpverlening en ontruiming) en gaat toezien op naleving van bezoekersvoorwaarden.

De profilers worden ingezet om incidenten en calamiteiten te voorkomen door proactief afwijkend gedrag te signaleren en daarop gepaste actie te nemen. Over deze wijzigingen is advies gevraagd aan de Ondernemingsraad, die positief heeft geadviseerd nadat zijn vragen waren beantwoord.

De Ondernemingsraad, een vitaal onderdeel van een goed functionerend bedrijf, is in het afgelopen jaar deels vernieuwd. Het overleg met de Ondernemingsraad verliep in een open sfeer en was intensief en constructief, zowel in de zes Overlegvergaderingen als in tussentijdse bijeenkomsten.

Naast de opening en de voorbereidingen voor het nieuwe Rijksmuseum waren veranderingen bij de Bibliotheek, de Servicedesk en het Telcentrum belangrijke gespreksonderwerpen, waarbij met name de personele gevolgen aandacht kregen. Behalve de bovengenoemde adviesaanvraag over Veiligheidszaken is aan de Ondernemingsraad instemming gevraagd met wijzigingen in diverse regelingen. Het ging onder meer over het invoeren van andere roosters in het nieuwe Rijksmuseum, het implementeren van nieuwe roostersoftware en het werken op Nieuwjaarsdag. De regeling voor incidentele beloning is aangepast met instemming van de Ondernemingsraad. Voordrachten voor een incidentele beloning kunnen nu ook op andere

momenten in het jaar worden ingediend en het aantal beloningsvarianten is vereenvoudigd. In het Handboek P&O en de Gedragscode werden diverse wijzigingen doorgevoerd die tevoren zijn besproken met de Ondernemingsraad en waarover waar nodig instemming is gevraagd. Het voorstel om de paragraaf over nevenactiviteiten in de Gedragscode aan te passen om de uitvoering te verduidelijken, kon niet op de instemming van de Ondernemingsraad rekenen. De Ondernemingsraad vond dat de bestaande tekst voldeed en dat aanpassing niet nodig was. De tekst is derhalve ongewijzigd gebleven. Aan de Gedragscode zijn regels en richtlijnen voor het gebruik van social media toegevoegd. Hierbij zijn de aanbevelingen van de Ondernemingsraad overgenomen.

Op de Overlegvergaderingen is 'arbo' een vast agendapunt en de Ondernemingsraad is vertegenwoordigd in de Arbocommissie. In dit verband kwamen onder meer de uitvoering van de Risico-Inventarisatie & -Evaluatie van het Buitendepot en de bij Publiek & Educatie en Veiligheidszaken uitgevoerde pilots van een medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) aan de orde. Inmiddels heeft de directie besloten om het MTO vanaf het laatste kwartaal van 2013 in de gehele organisatie te gaan uitvoeren, wanneer de eerste periode in het nieuwe museum achter de rug is. De Ondernemingsraad is nauw betrokken geweest bij de selectie van de nieuwe bedrijfsgezondheidsdienst, Arbobotler, die met instemming van de Ondernemingsraad met ingang van 1 januari 2013 zowel de diensten van de bedrijfsarts als het bedrijfsmaatschappelijk werk verzorgt.

Vijf van de zes Overlegvergaderingen werden bijgewoond door een lid van de Raad van Toezicht. De benoeming van een nieuw lid in de Raad van Toezicht (mevrouw Oudeman) en de herbenoeming van vier leden (de heren De Hoop Scheffer, Huvenne en Van der Lande en mevrouw Scheltema) zijn voorgelegd aan de Ondernemingsraad.

Het Sociaal Plan dat het Rijksmuseum al sinds het begin van de verbouwing heeft, liep eind 2012 af. In het laatste kwartaal van het jaar is met vakbond Abvakabo FNV overeenstemming bereikt over een aangepast plan met een looptijd van twee jaar, ingaande op 1 januari 2013.

Bedrijfsvoering

Na een zorgvuldige aanbestedingsprocedure heeft de Raad van Toezicht KPMG Accountants N.V. als nieuwe accountant benoemd.

Voor de nieuwe winkel werden nieuwe merchandiselijnen ontwikkeld en werd het assortiment samengesteld. Voor het boekendeel van de winkel wordt samengewerkt met Athenaeum Boekhandel die de inhoudelijke expertise inbrengt (samenstelling en inkoop van het assortiment).

In 2012 heeft het Stedelijk Museum zich aangesloten bij de meldkamer PP10, de gezamenlijke meldkamer van Rijksmuseum en Van Gogh Museum.

Het nieuwe Rijksmuseum

Het gebouw is halverwege het jaar symbolisch teruggegeven aan het Rijksmuseum met de overhandiging van een sleutel door de Rijksgebouwendienst. Daarmee werd gemarkeerd dat de bouw die onder leiding van de Rijksgebouwendienst is uitgevoerd, is voltooid, op een aantal nazorgpunten na. Met de formele overdracht van installaties e.d. wordt gewacht totdat deze punten zijn weggewerkt en de installaties naar behoren functioneren.

Het Rijksmuseum is vervolgens begonnen met de laatste fase van het project, de inrichting, die onder verantwoordelijkheid van het museum wordt uitgevoerd.

De museale zalen worden ingericht volgens het ontwerp van inrichtingsarchitect Jean-Michel Wilmotte. Nadat de vitrines en overige tentoonstellingsmaterialen als vlonders zijn geplaatst, worden de kunstvoorwerpen opgesteld. Daarna volgen de tekstbordjes (etiketten bij de individuele werken, teksten bij vitrines en zaalteksten) en de belichting.

In het Atrium worden voorzieningen als de informatiebalie, de garderobe en de kassa's aangebracht. In samenwerking met de horecapartner, Vermaat Groep, en Paul Linse worden het Café en de cateringkeuken ingericht. In de winkel worden de presentatietafels en kasten geplaatst die zijn ontworpen door hoofdarchitecten Cruz y Ortiz. Onder het verdiepte entreegebied worden het Auditorium en enkele vergaderzalen ingericht.

De internationaal beroemde kunstenaar Richard Wright (Londen, 1960) maakte voor de zalen naast de *Nachtwacht* twee schilderijen die bestaan uit met de hand aangebrachte sterren. Het werk werd gemaakt in het kader van de Percentageregeling, die bepaalt dat een deel van de som voor een verbouwing wordt besteed aan beeldende kunst.

De Villa en Teekenschool zijn opgeleverd en worden ingericht. In de Villa, tot de Tweede Wereldoorlog de woning van de hoofddirecteur, worden de conservatoren gehuisvest en de Teekenschool wordt het educatieve centrum van het Rijksmuseum.

Het werk in de tuinen is begonnen. Zij worden ingericht volgens een plan van tuinarchitect Copijn, dat mede is gebaseerd op het oorspronkelijke ontwerp van Cuypers. Nieuwe elementen zijn een historische kas, een waterwerk van Jeppe Hein en speeltoestellen van Aldo van Eijck.

Een belangrijk moment was de introductie van het nieuwe logo en de nieuwe huisstijl. Irma Boom ontwierp logo en huisstijl, waarvan vooral de haarspatie tussen RJKS en MUSEUM tot veel discussie leidde. Met deze witruimte in het beeldlogo wordt gezinspeeld op de mogelijkheid tot andere samenstellingen, nieuwe zoals Rijksstudio maar ook oude zoals het Rijksprentenkabinet. Uiteraard worden de naam Rijksmuseum en afgeleiden daarvan als één woord geschreven. Paul van de Laan ontwierp speciaal voor het Rijksmuseum een nieuwe letter (de *Rijksmuseum*).

Alexander van Slobbe is uitgekozen om de nieuwe bedrijfskleding van het Rijksmuseum te ontwerpen. De medewerkers van Veiligheidszaken en de Frontoffice (kassa, garderobe, informatiebalie en winkel) gaan de nieuwe kleding dragen.

Het stadsdeel heeft de omgeving van het Rijksmuseum aangepakt en voert diverse werkzaamheden uit om de omliggende straten en de Museumstraat op orde te brengen vóór de opening van het museum.

De voorbereidingen voor de verbouwing van de Philipsvleugel zijn begonnen. Cruz y Ortiz hebben een Voorlopig Ontwerp gepresenteerd dat aansluit op het hoofdgebouw. Op de begane grond wordt in de huidige Republiekzaal een atriumachtige ruimte voorzien naar analogie van het Atrium in het hoofdgebouw. De huidige lift en trap verdwijnen. Deze voorzieningen worden verplaatst zodat een grotere ruimte ontstaat. De historische Bredase wand die de ene zijde van de ruimte vormt, wordt weer zichtbaar gemaakt en hersteld. Op de begane grond komen verder een Friends' Room en diverse kantoor- en vergaderfuncties. Aan de zijde van de Museumstraat komt een restaurant met terras. De eerste verdieping blijft vrijwel ongewijzigd en wordt, na een opknappbeurt, de locatie voor de tijdelijke tentoonstellingen van het museum.

Hoe de toekomstige situatie in de Passage c.q. de Museumstraat wordt, is nog niet helemaal duidelijk. De centrale stad heeft besloten dat de Passage openblijft voor fietsers, maar niet voor scooters en bromfietsen. Het is de taak van stadsdeel Zuid om dit verbod te handhaven. Het stadsdeel heeft nog geen oplossing gevonden die past binnen de financiële en andere kaders. Het Rijksmuseum heeft het stadsdeel gevraagd om gebruik te maken van zijn bevoegdheid tot het nemen van verkeersmaatregelen en om de Passage de eerste maanden na de opening gesloten te houden voor fietsers. Er wordt een grote toestroom van bezoekers verwacht in de eerste periode en het museum zou daarmee graag eerst ervaring opdoen zonder een onmiddellijke gehele openstelling inclusief fietsers.

Zoals gebruikelijk is via diverse kanalen informatie gegeven over de voortgang van het project. De Tweede Kamer heeft tweemaal een voortgangsrapportage ontvangen van de staatssecretaris van OCW. De serie nieuwsbrieven Het *Nieuwe* Rijksmuseum is bij de overdracht van het gebouw aan het Rijksmuseum met nummer 30 beëindigd. Het was een gezamenlijke uitgave van de partners in het verbouwingsproject: het Ministerie van OCW, de Rijksgebouwendienst en het Rijksmuseum.

Het publiek kreeg tijdens de Uitmarkt de gelegenheid om de Passage te bekijken en een blik te werpen in het Atrium. Verder bleef het gebouw gesloten, omdat het museum de nieuwe opstelling pas bij de opening wil tonen.

De voorbereidingen voor de opening begonnen in de loop van 2012. Inmiddels is bekendgemaakt dat Hare Majesteit Koningin Beatrix het nieuwe Rijksmuseum zal openen. Het museum wil de opening vooral delen met het publiek en de opening bestaat daarom uit een gratis openstelling op zaterdag 13 april. Vanaf zondag 14 april is het museum gewoon open. De nieuwe openingstijden zijn 09.00-17.00 uur gedurende alle dagen van het jaar, waarbij het Atrium met Café en winkel dagelijks tot 18.00 uur openblijft.

Wim Pijbes
Hoofddirecteur

BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Jaarrekening en bestemming van het exploitatieresultaat

De door de directie opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2012 is gecontroleerd door KPMG Accountants N.V.

De verklaring van de accountants is opgenomen bij de overige gegevens. De directie heeft de jaarrekening ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De Raad heeft mede op grond van de accountantsverklaring en het bijbehorende verslag de jaarrekening goedgekeurd waarna deze door de directie van de Stichting is vastgesteld. In overleg met de directie is besloten het exploitatiesaldo verminderd met de toevoeging aan het Bestemmingsfonds OCW toe te voegen aan de algemene reserve.

Toezicht

De Raad heeft in het verslagjaar regelmatig overleg gevoerd met de directie. De Raad heeft vijfmaal met de directie vergaderd en eenmaal zonder de directie. De vergaderingen werden vrijwel altijd door alle leden van de Raad bijgewoond. Buiten de vergaderingen was er regelmatig tussentijds overleg tussen individuele leden van de Raad en de directie.

In de vergaderingen met de directie was het renovatieproject het nieuwe Rijksmuseum een vast agendapunt. Bij dit agendapunt was mevrouw drs. J.A. van Kranendonk, voorzitter van het projectoverleg tussen het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Rijksgebouwendienst en het Rijksmuseum, eenmaal aanwezig en de heer drs. P. Scholten MBA, programmacontroller van het project, driemaal. Het zwaartepunt van de besprekingen verschoof in de loop van het jaar van de bouw, die op de uitvoering van nazorg- en restpunten na werd afgerond, naar de inrichting, die onder verantwoordelijkheid van het Rijksmuseum wordt uitgevoerd. Het financiële kader en de tijdsplanning werden zoals gebruikelijk nauwlettend gevolgd. De voorbereiding van de verbouwing van de Philipsvleugel kwam enkele malen aan de orde. Dit gebouwdeel, dat tijdens de verbouwing van het hoofdgebouw openbleef voor publiek, wordt de komende periode verbouwd tot tentoonstellingsvleugel van het Rijksmuseum.

Voorts werd met de directie overlegd over de financiële gang van zaken en de begroting 2013, het jaar waarin de bezuinigingen op de subsidie in volle omvang worden doorgevoerd. De jaarrekening over 2011 werd besproken in aanwezigheid van de externe accountant. Dit was voor de laatste maal Deloitte Accountants B.V., aan wie het museum veel dank verschuldigd is voor de goede samenwerking sinds de verzelfstandiging in 1995. Na een zorgvuldige aanbestedings- en selectieprocedure heeft de Raad KPMG Accountants N.V. benoemd als nieuwe accountant.

Een overzicht met de belangrijkste risico's dat is gemaakt op basis van de geactualiseerde risicomatrix, is besproken. Afgesproken is om de belangrijkste risico's periodiek in de Financiële Commissie aan de orde te stellen.

Een belangrijk gespreksonderwerp in het overleg met de directie was het advies dat de Raad voor Cultuur op 21 mei over de subsidieaanvragen 2013–2016 voor de culturele basisinfrastructuur uitbracht aan de staatssecretaris van OCW. Aan het advies over de aanvraag van het Rijksmuseum is een aparte bespreking met de directie gewijd. De voorzitter van de Raad en de hoofddirecteur hebben het advies voorts besproken met de staatssecretaris c.q. de voorzitter van de Raad voor Cultuur. Het subsidiebesluit d.d. 18 september en de hieruit voortvloeiende aanpassingen van de meerjarenraming en het financiële kader voor de begroting 2013 zijn besproken. Het rapport *Musea voor Morgen* van de Commissie Asscher-Vonk, waarin de musea worden opgeroepen om meer te gaan samenwerken, ligt geheel in lijn met de opvatting van de Raad dat het Rijksmuseum ook op dit punt een voorbeeldfunctie heeft. Ook staat de Raad in principe achter het voornemen van de twee museumverenigingen, de Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea en de Nederlandse Museumvereniging, om samen te gaan teneinde de museale belangenbehartiging te versterken. Wel vraagt de Raad aandacht voor het borgen van de specifieke belangen van de rijksgesubsidieerde musea.

De Raad heeft kennisgenomen van de mogelijke overdracht van het eigendom van het vastgoed aan de rijksgesubsidieerde musea in het kader van wijzigingen in het rijkshuisvestingstelsel. Er bestaat nog geen duidelijkheid over de uitgangspunten en voorwaarden waaronder een dergelijke overdracht eventueel zou kunnen plaatsvinden.

De samenwerking met de nieuwe horecapartner, Vermaat Groep, is besproken. Vermaat Groep gaat het café in het Atrium van het hoofdgebouw en het restaurant met terras op de begane grond van de Philipsvleugel exploiteren.

De uitgangspunten en plannen voor de opening van het Rijksmuseum in april 2013 zijn enkele malen besproken. Raad en directie zien de opening in de eerste plaats als evenement voor het publiek. Daarom wordt het museum op zaterdag 13 april 2013 gratis opengesteld nadat Hare Majesteit de Koningin de opening heeft verricht. In de weken voorafgaand aan en volgend op de openingsdag worden ontvangsten gehouden voor allen die hebben bijgedragen aan het renovatieproject en voor diverse doelgroepen en relaties.

De Raad onderschrijft het streven om de collectie zo breed mogelijk te delen. In het afgelopen jaar is in dit opzicht een innovatieve stap gezet met de introductie van de nieuwe

website met de Rijksstudio. In de Rijksstudio is van meer dan 140.000 voorwerpen hoogwaardig beeldmateriaal opgenomen waarvan het publiek vrijelijk gebruik mag maken.

Middels kwartaalrapportages van de directie wordt de Raad uitgebreid geïnformeerd over de activiteiten op het gebied van collectievorming en -beheer, tentoonstellingen, publicaties, wetenschappelijk onderzoek, relatiebeheer in de ruimste zin van het woord (o.a. sponsors, schenkers, Vrienden, International Circle), het sociale beleid en het personeelsbeleid. Deze rapportages worden in de vergadering besproken.

De profielschets van de Raad is geactualiseerd.

Het voornemen om tweemaal per jaar een themabijeenkomst te houden om beter in de gelegenheid te zijn onderwerpen diepgaander en zonder de druk van een af te werken agenda te bespreken is afgelopen jaar ten dele uitgevoerd. In juli is gesproken over beveiliging en educatie. Met het hoofd Veiligheidszaken zijn de beleidsuitgangspunten voor de beveiliging besproken, met name het beveiligen van het gebouw en de collectie. Het zorg dragen voor de veiligheid van bezoekers en medewerkers is echter ook een belangrijk thema dat de aandacht van de Raad heeft.

Het hoofd Publiek & Educatie heeft een presentatie gegeven over de verschillende educatieve doelgroepen (naast de nationale en internationale bezoekers met name het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en families met kinderen) en de producten die voor deze groepen worden ontwikkeld voor het nieuwe Rijksmuseum. Vervolgens werd een rondgang door het hoofdgebouw gemaakt om de vorderingen van de inrichting te bekijken.

De voor december geplande themabijeenkomst kon door omstandigheden geen doorgang vinden.

Voorafgaand aan een van de vergaderingen met de directie is een bezoek gebracht aan het Ateliergebouw waar op het schilderijenatelier twee recent in langdurig bruikleen verworven schilderijen zijn bekeken, *Christus onder de schriftgeleerden* (ca. 1605–1610) van Orazio Borgianni en *Mars en Venus verrast door Vulcanus* (1610) van Joachim Wtewael.

De Raad heeft in zijn vergadering zonder de directie de eerder voorbereide statutenwijziging goedgekeurd. Voorts was de Wet Bestuur en Toezicht onderwerp van gesprek, met name de vraag of een toezichthoudende functie bij het Rijksmuseum meegeteld wordt voor het vaststellen van het maximale aantal functies dat tegelijkertijd mag worden uitgeoefend. Navraag bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie leerde dat dit niet het geval is en dat het Rijksmuseum op grond van de omvangscriteria als zogenaamde kleine rechtspersoon moet worden aangemerkt. Daarom valt het Rijksmuseum buiten de reikwijdte van de betreffende bepalingen van de Wet Bestuur en Toezicht. Dit is voor het Rijksmuseum van groot belang teneinde zich verzekerd te weten van een voldoende reservoir van gekwalificeerde mensen die bereid en in staat zijn een (onbezoldigde) toezichthoudende functie uit te oefenen bij het museum.

Er was in december een vergadering gepland van de Raad zonder de directie om het eigen functioneren te evalueren en de relatie met de directie te bespreken. Deze bespreking kon door omstandigheden niet doorgaan en is verplaatst naar begin 2013.

De voorzitter en vicevoorzitter van de Raad voerden functioneringsgesprekken met de drie directeuren.

De Financiële Commissie heeft driemaal vergaderd, waarbij de belangrijkste gespreksonderwerpen werden gevormd door de financiële resultaten, de meerjarenraming en de begroting 2013. Een belangrijk aandachtspunt in dit verband was de subsidieaanvraag 2013–2016 en de in dat kader opgelegde bezuinigingen.

Voorts is het overzicht met belangrijkste risico's besproken en de mogelijke overdracht van het onroerend goed door OCW. De eventuele fiscale gevolgen van het besluit van de staatssecretaris van OCW om de benoeming van leden van de Raden van Toezicht over te laten aan de rijksgesubsidieerde musea zelf zijn onderzocht. Het Rijksmuseum stelt zich op het standpunt dat het museum nog steeds is vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting. De selectie van een nieuwe accountant is besproken ter voorbereiding van het benoemingsvoorstel aan de Raad. Nagegaan is of de bestuurders- en commissarissen aansprakelijkheidsverzekering voldoende dekking biedt.

De vergadering van de Financiële Commissie waarop de jaarrekening 2011 werd besproken, werd bijgewoond door de externe accountant van Deloitte Accountants B.V.

De uit de Raad afkomstige leden van de Financiële Commissie hebben een kennis-makingsgesprek gehad met de nieuwe accountants, KPMG Accountants N.V.

Drie leden van de Raad, de heren Benali en De Hoop Scheffer en mevrouw Scheltema, woonden ieder een Overlegvergadering met de Ondernemingsraad bij. De heer Van der Lande woonde twee Overlegvergaderingen bij en had daarnaast, als aanspreekpunt binnen de Raad voor de Ondernemingsraad, informeel overleg met de Ondernemingsraad. Hij heeft aan de Raad verslag gedaan van deze bespreking.

Mutaties en benoemingen

Per 1 maart 2012 trad de heer mr. A. Ruys terug uit de Raad wegens het bereiken van de maximale zittingstermijn van acht jaar. De Raad is de heer Ruys zeer dankbaar voor zijn grote

inzet en betrokkenheid en voor de belangrijke bijdragen die hij aan het werk van de Raad heeft geleverd. De heer mr. J.G. de Hoop Scheffer is de heer Ruys als voorzitter opgevolgd. De Raad heeft mevrouw drs. M.A. Scheltema benoemd tot vicevoorzitter van de Raad, welke functie voorheen door de heer De Hoop Scheffer werd bekleed.

In mei 2012 werd mevrouw mr. M.J. Oudeman benoemd tot lid van de Raad in de vacature die door het vertrek van de heer Ruys was ontstaan voor een lid met specifieke deskundigheid op het gebied van commercie, bedrijfskunde en organisatie.

In september 2012 heeft de heer R. Shorto wegens persoonlijke redenen de Raad verlaten.

De heren De Hoop Scheffer en Huvenne zijn in 2012 volgens rooster afgetreden en voor een nieuwe termijn benoemd.

De relevante bepalingen van de Code Cultural Governance worden bij (her)benoemingen in acht genomen en alle (her)benoemingen worden getoetst aan de profielschets voor de Raad.

De Raad van Toezicht dankt de directie en de medewerkers van het Rijksmuseum voor hun bijdragen in het afgelopen jaar.

Amsterdam, 27 maart 2013

De Raad van Toezicht

Dhr. mr. J.G. de Hoop Scheffer, voorzitter

Dhr. A. Benali

Dhr. dr. P.L.C. Huvenne

Dhr. mr. M.L.B. van der Lande

Mw. mr. M.J. Oudeman

Mw. drs. M.A. Scheltema

Samenstelling Raad van Toezicht

De heer mr. A. Ruys (1947)

voorzitter (teruggetreden per 1 maart 2012)

Voormalig voorzitter Raad van Bestuur Heineken N.V.

Nevenfuncties

Voorzitter Raad van Commissarissen Schiphol Group N.V.; lid Raad van Commissarissen Janivo Holding B.V.; voorzitter Raad van Toezicht Stichting Madurodam; voorzitter Raad van Toezicht Aidsfonds/StopAidsNow; board member British American Tobacco PLC UK; board member ITC PLC India

De heer prof. mr. J.G. de Hoop Scheffer (1948)

voorzitter (vanaf 1 maart 2012)

Hoogleraar Universiteit Leiden, Campus Den Haag (Kooijmansleerstoel voor vrede, veiligheid en recht)

Nevenfuncties

Lid Board of Directors Air France-KLM; bestuurslid J.H.W. Pasman Stichting; lid Raad van Toezicht Stichting Diabetesonderzoek Nederland; vicevoorzitter Nederlands-Franse Samenwerkingsraad; lid Internationale Adviesraad Koninklijke Ten Cate N.V.

De heer A. Benali (1975)

Schrijver en programmamaker

De heer dr. H. Goedkoop (1963) (vanaf april 2013)

Historicus

De heer dr. P.L.C. Huvenne (1949)

Administrateur-generaal Koninklijk Museum van Schone Kunsten Antwerpen

Nevenfuncties

Leeropdrachten aan de Universiteit Antwerpen; voorzitter Commissie van het Eigen Vermogen van het KMSKA; bestuurder Centrum voor de Vlaamse Kunst van de 16de en 17de eeuw in de Nederlanden, Kunsthistorische Instituut Antwerpen, Vlaamsekunstcollectie en Arcobleno; bestuurslid Rijksmuseum Fonds

De heer mr. M.L.B. van der Lande (1950)

Onafhankelijk adviseur inzake fiscale, juridische en governance vraagstukken

Mevrouw mr. M.J. Oudeman (1958) (vanaf mei 2012)

Lid Executive Committee AkzoNobel N.V. verantwoordelijk voor HR en Organizational Development

Nevenfuncties

Lid Raad van Commissarissen Nederlandse Spoorwegen; lid Raad van Commissarissen ABN AMRO Group N.V.; Board Member Statoil ASA

Mevrouw drs. M.A. Scheltema (1954)

Commissaris/Toezichthouder bij o.m. ASR, Pensioenfondsen ABP, Schiphol, TNT Express, Triodos Bank en Warmtebedrijf Rotterdam

Nevenfuncties

Lid Raad van Toezicht Energy Research Centre of the Netherlands (ECN); lid Raad van Toezicht World Press Photo; Raad (plaatsvervanger) bij de Ondernemingskamer

De heer R. Shorto (1959) (tot september 2012)

Schrijver en directeur John Adams Institute in Amsterdam

ROOSTER VAN AFTREDEN

	GEBOORTEDATUM	BENOEMD	HERBENOEMD	MAXIMALE ZITTINGSDUUR TOT:
Dhr. Benali	1975	2010	2013	2018
Dhr. Goedkoop	1963	2013	–	2021
Dhr. De Hoop Scheffer	1948	2009	2012	2017
Dhr. Huvenne	1949	2009	2012	2017
Dhr. Van der Lande	1950	2007	2013	2015
Mw. Oudeman	1958	2012	–	2020
Mw. Scheltema	1954	2007	2013	2015

Profielschets Raad van Toezicht

Stichting Het Rijksmuseum, Amsterdam 27 maart 2013

Deze profielschets is opgesteld op basis van de statuten van de Stichting Het Rijksmuseum ('de Stichting') en de relevante bepalingen uit de Code Cultural Governance.

Stichting Het Rijksmuseum

De Stichting heeft als statutaire doelstelling het in stand houden van het Rijksmuseum als museum van kunst en geschiedenis. In het Rijksmuseum krijgen kunst en geschiedenis betekenis voor een breed samengesteld nationaal en internationaal publiek. Als het museum van Nederland biedt het Rijksmuseum een representatief overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de middeleeuwen en belangrijke aspecten van Europese en Aziatische kunst.

De Stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door:

- het bewaren, beheren, conserveren, restaureren en bewerken van voorwerpen van kunst en geschiedenis;
- het wetenschappelijk onderzoeken, verzamelen en toegankelijk maken van voorwerpen van kunst en geschiedenis;
- voorwerpen van kunst en geschiedenis te presenteren en tentoonstellingen te organiseren.

Het Rijksmuseum beheert een collectie van ruim 1 miljoen (kunst)objecten van en over Nederland vanaf de middeleeuwen tot en met de 20ste eeuw. Voorafgaand aan de start van de groot-scheepse renovatie ontving het Rijksmuseum jaarlijks ruim een miljoen bezoekers. Na de opening van het vernieuwde museum in 2013 verwacht het Rijksmuseum jaarlijks 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. Er werken ongeveer 500 mensen bij het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum ontvangt een subsidie van de Staat en heeft met de Staat een beheersovereenkomst gesloten voor de rijkscollectie die door het Rijksmuseum wordt beheerd. Het Rijk is eigenaar van de gebouwen.

Omvang en samenstelling

De Raad van Toezicht ('de Raad') heeft minimaal vijf en maximaal zeven leden. De Raad heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de Stichting en de met haar verbonden organisatie. De Raad staat de directie met advies terzijde.

Voorkomen moet worden dat de Raad een eenzijdige samenstelling krijgt, ondanks mogelijke individuele geschiktheid van elk der leden. Bij de samenstelling wordt daarom rekening gehouden met een zo groot mogelijk spreiding, zowel geografisch en maatschappelijk als wat deskundigheden betreft.

De Raad is in staat de taken die aan hem krachtens de wet, de statuten, de Code Cultural Governance en overige regelgeving zijn toegekend, verantwoord te vervullen. Deskundigheid en ervaring op financieel, economisch en commercieel terrein moeten gespreid aanwezig zijn. Voorts is deskundigheid ten aanzien van een efficiënte bedrijfsvoering en het realiseren van eigen inkomsten belangrijk. Ten minste één persoon in de Raad dient te beschikken over kennis en ervaring op het terrein van sociale verhoudingen. Daarnaast zal ten minste één lid (ook inhoudelijk) verstand moeten hebben van de specifieke soort van activiteiten van de Stichting, in casu van de taak en het functioneren van een groot museum.

Benoeming

De leden worden benoemd door de Raad.

Onafhankelijkheid, deskundigheid en functioneren

Het naar behoren functioneren van de Raad hangt nauw samen met de objectiviteit en onafhankelijkheid van de leden. De Raad is zo samengesteld dat de leden onafhankelijk van elkaar, van de directie en van deelbelangen kunnen functioneren als goede toezichthouders en adviseurs. Bij benoeming dient de Raad zich ervan te vergewissen dat daaraan geen tegenstelling of verstrengeling van belangen in de weg staan. In de Raad hebben geen voormalige directieleden zitting. De leden van de Raad hebben een brede blik en een open oog voor maatschappelijke ontwikkelingen. Ten minste één lid brengt een visie in die mede vanuit een andere culturele achtergrond wordt gevormd.

Leden van de Raad worden geacht in staat te zijn en over voldoende tijd te beschikken om het beleid van de directie en de algemene gang van zaken binnen de Stichting tijdig en op adequate wijze te controleren. Zij kunnen de directie in de voorbereiding en uitvoering van het beleid met advies bijstaan en een stimulerende rol te spelen. Bij ontstentenis van de directie zijn de leden in staat om maatregelen te nemen om in de leiding van de Stichting te voorzien.

Bij het samenstellen van de Raad dient invulling te worden gegeven aan de wens dat de Raad beschikt over deskundigheid op de volgende gebieden (in willekeurige volgorde):

- culturele sector;
- bestuur en politiek op landelijk niveau;
- management en organisatie;
- sociale verhoudingen;
- financiën en economie;
- commercie en marketing;
- juridische expertise.

De Raad hecht eraan dat een van zijn leden een directeur is van een (internationale) museale instelling en dat een van zijn leden voldoet aan de kwalificatie 'leading intellectual'.

Het voorzitterschap is niet bij voorbaat aan een van de genoemde categorieën verbonden, met dien verstande dat een directeur van een museale instelling geen voorzitter van de Raad kan zijn.

Overtocht van de spiegel van het Engelse vlaggenschap de *Royal Charles* naar het National Maritime Museum in Greenwich, een bruikleen ter gelegenheid van de viering van het diamanten regeringsjubileum van koningin Elizabeth. De overtocht vond plaats met een nieuw patrouilleschip van de Koninklijke Marine. Prins Willem-Alexander maakte de overtocht en de ceremonie in het Maritime Museum mee.

Foto Myra May

PUBLIEK EN MEDIA

Bezoekersoverzicht

Betalende bezoekers

Volwassenen	533.042
Volwassenen in groepsverband	60.087
Houders Museumkaarten	86.055
Gereduceerd individueel	<u>39.692</u>
Subtotaal	718.876

Gratis bezoekers

Kinderen	82.649
kinderen in groepsverband	500
Schoolverband en museumles	51.427
Avondontvangsten	8.590
Bezoekers studiezaal	4.244
Sponsors	691
Overigen	<u>27.081</u>
Subtotaal	175.182

Totaal 894.058

Kengetallen

	2012	2011	2010	2009	2008
<i>Bezoek</i>					
Rijksmuseum	894.058	1.010.402	896.393	876.453	975.977
Rijksmuseum Schiphol	120.000	208.923	150.000	103.457	164.970
<i>Digitaal bezoek</i>					
Website: unieke bezoekers	2.033.951	1.477.880	1.100.000	1.471.795	1.463.760
Website: bezoeken*	2.861.948	2.096.069	1.451.249	1.979.030	1.920.469
Webcatalogus Bibliotheek: zoekacties	23.864.931	12.969.455	6.973.317	6.154.559	5.221.571
Rijksstudio's (stand per 31 december)	27.000				
Volgers Facebook	72.444				
Volgers Twitter	12.898				
Views YouTube	339.655				
<i>Uitgaande bruiklenen</i>	382**	1.114	848	666	1.438
<i>Publieksinkomsten</i>	13.196.000	13.404.000	12.102.000	11.492.000	12.245.000
<i>Overige inkomsten</i>	12.661.000	4.266.000	4.022.000	4.848.000	3.108.000
<i>Exploitatiesubsidie</i> (inclusief huisvesting)	27.787.000	27.877.000	27.212.000	27.626.000	27.311.000
<i>Gemiddeld aantal medewerkers</i> (fte's)	392	346	336	357	335
<i>Media</i>					
Artikelen: nationaal	1.621	961	675		
Artikelen: internationaal	152	59	72		
Artikelen: online	887	1.087			

*Een unieke bezoeker kan de website meermalen bezocht hebben (bezoeken).

**In verband met de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum gold gedurende een deel van het jaar een bruikleenstop.

De Passage was het decor voor de Grote Geschiedenis Quiz op 16 mei 2012.

Foto Johan van Walsem

TENTOONSTELLINGEN

RJKSMUSEUM

t/m 17 maart 2013

De Meesterwerken

9 augustus 2011 – 16 april 2012

Chinese dozen

Conservator Jan van Campen

22 november 2011 – 5 maart 2012

Meesterwerken op papier: Nova Zembla

Conservatoren Jan de Hond, Tristan Mostert

22 november 2011 – 6 maart 2012

Capturing the Ephemeral: Siân Bowen & Nova Zembla

Conservator Jan de Hond

14 december 2011 – 26 maart 2012

Geschenk uit de hemel

Conservatoren Frits Scholten, Matthias Ubl

10 februari 2012 – 21 mei 2012

29 mei 2012 – 8 oktober 2012

16 oktober 2012 – 26 november 2012

Jan Jansen, Bamboe schoen

Conservator Wim Pijbes

6 maart 2012 – 29 mei 2012

Ottomania. De Turkse wereld door westerse ogen (1500–1750)

Conservatoren Huigen Leeflang, Eveline Sint Nicolaas

7 maart 2012 – 7 mei 2012

Ahmet Polat. Het moderne Turkije

Conservator Mattie Boom

27 maart 2012 – 16 juli 2012

Vermeers terugkeer

Conservatoren Ige Verslype, Gregor Weber

3 april 2012 – 5 oktober 2012

Van Huysum

Conservatoren Jenny Reynaerts, Pieter Roelofs

17 april 2012 – 4 december 2012

Yves Saint Laurent, Mondriaan jurk

Conservator Ludo van Halem

8 mei 2012 – 9 juli 2012

Luxe op papier

Conservatoren Menno Fitski, Huigen Leeflang

22 mei 2012 – 28 mei 2012

9 oktober 2012 – 15 oktober 2012

Pon: schets voor de Volkswagen Transporter

Conservatoren Ludo van Halem, Harm Stevens

30 mei 2012 – 6 augustus 2012

Eer boven Goud. Het prentbedrijf van Hendrick Goltzius

Conservator Huigen Leeflang

19 juni 2012 – 1 oktober 2012

Director's choice 2012: Oog in oog

Conservator Gregor Weber

10 juli 2012 – 24 september 2012

De brand van Persepolis

Conservator Elsje Jansen

7 augustus 2012 – 19 november 2012

De verlokkingen van de valkerij

Conservatoren Erik Hinterding, Huigen Leeflang, Jane Turner

25 september 2012 – 26 november 2012

Penselen. De mooiste kinderboekillustraties

Conservator Pauline Kintz

20 november 2012 – 17 maart 2013

Rembrandt ontrafeld

Conservator Erik Hinterding

27 november 2012 – 17 maart 2013

Delftse winterborden

Conservator Femke Diercks

27 november 2012 – 17 maart 2013

Heilige Families uit Oost en West

Conservator Anna Ślaczka

5 december 2012 – 17 maart 2013

Borgianni

Conservator Duncan Bull

5 december 2012 – 17 maart 2013

Julien Le Roy

Conservator Reinier Baarsen

RIJKSMUSEUM AMSTERDAM SCHIPHOL

21 december 2011 – 19 maart 2012

Dutch Winters

Conservatoren Anne Lenders, Pieter Roelofs

21 maart 2012 – 2 juli 2012

Dutch Flowers

Conservatoren Monique Rakhorst, Pieter Roelofs

4 juli 2012 – 3 december 2012

Dutch Boys

Conservatoren Josephina de Fouw, Pieter Roelofs

5 december 2012 – medio 2013

Typically Dutch

Conservatoren Monique Rakhorst, Pieter Roelofs

AMSTERDAM MUSEUM, AMSTERDAM

15 oktober 2011 – 29 januari 2012

Document Nederland 2011: De burgemeester.

Dana Lixenberg fotografeert een alledaags ambt

Foto-opdracht Rijksmuseum en *NRC Handelsblad*

Conservator Mattie Boom

MECC, MAASTRICHT (TEFAF)

16 maart 2012 – 25 maart 2012

TEFAF 2012: From the Middle Ages to Modernism

Conservatoren Ludo van Halem, Frits Scholten

KUNSTHAL, ROTTERDAM

15 juni 2012 – 14 september 2012

Breitner – Pionier van de straatfotografie

Conservator Hans Rooseboom

CERMODERN, ANKARA, TURKIJE

2 mei 2012 – 5 augustus 2012

The Art of Escher and his Contemporaries

Conservatoren Jacqueline de Raad, Marijn Schapelhouman, Caro Verbeek

SAKIP SABANCI MUSEUM, ISTANBUL, TURKJE

22 februari 2012 – 10 juni 2012

Golden Age of Dutch Painting. Rembrandt and his contemporaries

Conservatoren Pieter Roelofs, Gregor Weber, Gerdien Wuestman

MUNAL, MEXICO CITY, MEXICO

24 november 2011 – 4 maart 2012

Escher y sus contemporáneos. Colección Rijksmuseum Amsterdam

Conservatoren Jacqueline de Raad, Marijn Schapelhouman, Caro Verbeek

THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART, NEW YORK, USA

23 februari 2012 – 20 mei 2012

Rembrandt & Degas. Two young artists

Conservator Jenny Reynaerts

INSTITUT NÉERLANDAIS, PARJS, FRANKRIJK

3 november 2011 – 21 januari 2012

Breitner – Pionier van de straatfotografie

Conservator Hans Rooseboom

15 november 2012 – 29 november 2012

Wijnanda Deroo, Rijksmuseum – Under Construction

Conservator Mattie Boom

MASP, SÃO PAULO, BRAZILIË

12 december 2012 – 10 februari 2013

Girl Reading a Letter

Conservatoren Ige Verslype, Gregor Weber

WORLD ART MUSEUM, SHANGHAI, CHINA

1 oktober 2012 – 1 december 2012

Girl Reading a Letter

Conservatoren Ige Verslype, Gregor Weber

BUNKAMURA, TOKYO, JAPAN

23 december 2011 – 14 maart 2012

Communication: Visualizing the Human Connection in the Age of Vermeer

Conservator Gregor Weber

THE CLARK INSTITUTE, WILLIAMSTOWN, USA

13 november 2011 – 5 februari 2012

Rembrandt & Degas. Two young artists

Conservator Jenny Reynaerts

Orazio Borgianni (1574–1616), *Christus onder de Schriftgeleerden*, ca. 1609, olieverf op doek, SK-C-1709, Bruikleen Collectie Broere Foundation

BRUIKLEENEN

In 2012 werden 126 schilderijen, 56 tekeningen, 79 prenten, 51 foto's, 10 fotoboeken, 1 collage, 24 beeldhouwwerken, 4 brievenkasten, 3 botervloten, 1 dolk, 1 doos, 1 gebedsnoot, 1 haardplaat, 1 jardinière, 5 vazen, 4 penningen, 3 schetsboeken, 1 schrijfmeubel, 3 sieraden, 1 terrine, 1 toegangkaart, 1 wandelstok, 1 zinkplaat en 3 boeken uitgeleend aan 61 tentoonstellingen in binnen- en buitenland.

- Aken, Suermondt-Ludwig-Museum: *Eleganz und raue Sitten – Cornelis Bega*
- Amstelveen, Cobra Museum: *De Cobrabeweging*
- Amsterdam, Amsterdam Museum:
 - *Amsterdam Istanbul*
 - *De gouden eeuw. Amsterdam, de Republiek en de wereld*
- Amsterdam, Koninklijk Paleis Amsterdam: *Lodewijk Napoleon*
- Amsterdam, Museum van Loon: *Michiel van Musscher (1645–1705), een verborgen meester uit de Gouden Eeuw*
- Amsterdam, Stadsarchief Amsterdam: *Isaac Israels in Amsterdam*
- Amsterdam, Tropenmuseum: *Ruilbruikleen*
- Antwerpen, Rockoxhuis: *Triomf op Wielen. Rubens' ontwerp voor de Zegewagen van Kallo*
- Apeldoorn, Paleis Het Loo Nationaal Museum: *Penseelprinsessen in Het Loo*

- Berlijn, Staatliche Museen zu Berlin, Gemäldegalerie: *Eleganz und raue Sitten – Cornelis Bega*
- Bern, Zentrum Paul Klee Bern: *L'Europe des Esprits*

- Delft, Legermuseum: *Fremde im Vizier*
- Den Haag, De Mesdag Collectie: *Penseelprinsessen in De Mesdag Collectie*
- Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag: *Willem Maris (1844–1910) – Impressionist van de Haagse School*
- Den Haag, Haags Historisch Museum: *Fantasie en werkelijkheid. De stadsgezichten van Bartholomeus Johannes van Hove*
- Den Haag, Museum Meermanno: *La partie de pêche*
- Denver (Colorado), Denver Art Museum: *Van Gogh's Awakening: Antwerp, Paris, Arles*
- Dordrecht, Dordrechts Museum: *Portret in Portret*

- Eindhoven, Van Abbemuseum: *René Daniëls: An exhibition is always part of a greater whole*
- Evanston (Illinois), Block Museum of Art: *Prints and the Pursuit of Knowledge in Early Modern Europe*

- Gorinchem, Gorcums Museum: *De Martelaren van Gorcum*

- Haarlem, De Hallen: *De zee in de Nederlandse kunst sinds 1850*
- Haarlem, Frans Hals Museum: *Cornelis van Haarlem*
- Haarlem, Teylers Museum:
 - *Hulde! Penningkunst in de Gouden Eeuw*
 - *Rafaël en zijn School*
- Houston (Texas), Museum of Fine Arts: *War / Photography*

- Istanbul, Pera Museum: *Amsterdam Istanbul*

- Karlsruhe, Staatliche Kunsthalle Karlsruhe: *Déjà-vu? The Art of Copying from Dürer to YouTube*
- Kotka, The Maritime Museum of Finland: *Spoil of Riches. Stories of the Vrouw Maria and the St. Michel*

- Leeuwarden, Keramiekmuseum Prinsessehof: *Groen Geluk. Van lusthof tot volkstuin.*
- Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal: *Parelen/Pearls*
- Lelystad, Nieuw Land Erfgoedcentrum: *Schipbreuk. De noodlottige reis van de Batavia*
- Leuven, Museum Leuven: *Getekend, Jan R. Sleutelfiguur van het Leuvens Maniërisme*
- Londen, National Maritime Museum: *The Royal River*
- Londen, Royal Academy of Arts: *Bronze*
- Londen, The British Museum: *Shakespeare and the theatre of the world*

- Madrid, FundaciónMAPFRE: *O. Redon*
- Madrid, Museo del Prado:
 - *Late Raphael*
 - *The Young Van Dyck*
- Middelburg, Zeeuws Museum: *Willem van Oranje*

- Neurenberg, Germanisches Nationalmuseum: *Der frühe Dürer*
- New York, The Metropolitan Museum of Art:
 - *Seductive Luxury and Innovation. The Furniture of Abraham and David Roentgen*
 - *Rembrandt and Degas. Two Young Artists*
- Parijs, Musée du Luxembourg: *Giovanni Battista Cima da Conegliano*
- Perugia, Galleria Nazionale dell'Umbria: *Luca Signorelli 'de ingegno et spirito pelegrino'*
- Praag, Národní Galerie v Praze: *Rembrandt, Hals and Friends. The Golden Age of Dutch Painting*
- Riggisberg, Abegg-Stiftung: *Prayer Nuts, Private Devotion and Early Modern Art Collecting*
- Rome, Scuderie del Quirinale: *Johannes Vermeer and the Golden Age of Dutch Art*
- Rotterdam, Kunsthal: *Sweet & Salt. Water and the Dutch*
- Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen:
 - *De weg naar Van Eyck*
 - *Maarten van Heemskerck*
- Rotterdam, Nederlands Fotomuseum: *Het Nederlandse fotoboek, 1945–nu*
- Saint Louis, Saint Louis Art Museum: *Federico Barocci*
- São Paulo, Museo de Arte de São Paulo: *World Tour*
- Schwerin, Staatliches Museum Schwerin: *Het Bloemaert Effect! Kleur in de Gouden Eeuw*
- Shanghai, Shanghai Museum: *World Tour*
- Straatsburg, Musée de l'Oeuvre Notre-Dame de Strasbourg: *Niclaus Gerhaert van Leyden*
- Utrecht, Museum Catharijneconvent:
 - *Made in Utrecht, Middeleeuwse beeldhouwkunst uit de Domstad*
 - *Vrouwen in de kerk*
- Zürich, Kunsthaus Zürich: *Winter Tales. Depictions of Winter in European Art from Bruegel to Beuys*

AANWINSTEN

BEELDENDE KUNST

Aziatische kunst

Anoniem

Somaskanda. Zuid-India, ca. 1100. Brons, 47,1 x 64,5 x 18,5 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij. AK-RAK-2012-1

Anoniem

Schrijfkist van ebbenhout, ingelegd met ivoor.

Vizagapatnam, 1720–1730. Ivoor, ebbenhout en schildpad, 14,2 x 52 x 34,5 cm. Eigendomsoverdracht ter voldoening van erfbelasting. BK-2012-1

Beeldhouwkunst

Anoniem

De apostel Petrus. Nederlanden, ca. 1525. Ivoor, 12,4 x 7,1 cm.

Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam. BK-2012-22

Anoniem

De Kruisiging met Maria, Johannes de Evangelist en twee onbekende figuren. Zuidelijke Nederlanden, ca. 1375–1399.

Ivoor, 7 x 5,1 cm. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam.

BK-2012-26

Anoniem

Astronomie, Venus Urania. Dieppe, 1700–1900. Ivoor, 30 x 7,2 x 5,8 cm. Schenking van een particulier.

BK-2012-66

Beveren, Mattheus van

Twee beelden van Maria en Johannes de Evangelist, ca. 1680. Ivoor, 35 cm. Schenking van een particulier.

BK-2012-4, 5

Constant

Ruimtecircus. Amsterdam, 1956–1961. IJzerdraad, 69 x 59 x 59 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij.

BK-2012-65

Messer-Heybroek, Liesbeth

Portret van ds. dr. C.M.A.A. Lindeman, conservator beeldhouwkunst en hoofd directeur Rijksmuseum.

Nederland, ca. 1942. Gips met bronskleurige verf, 46,5 cm (incl. sokkel). Schenking van mevrouw C.M.A.A. van Leer-Lindeman, Zeist.

BK-2012-68

Quellinus, Artus (I)

De apostel Petrus. Antwerpen, 1657–1658. Terracotta, 48 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij.

BK-2012-11

Sèvres, Manufacture royale de; Etienne-Maurice Falconet en Charles Etienne Leguay

Biscuit beeldengroep naar Falconets Pygmalion en Galatea op een blauwe voet. Frankrijk, ca. 1780. Biscuit, verguldsel en porselein, 35,5 x 45 cm. Aankoop met steun van het Fonds De Haseth-Möller/Rijksmuseum Fonds.

BK-2012-57

Tacca, Ferdinando

Dido (of Lucretia). Florence, ca. 1670. Brons, ijzer en marmer, 35,2 x 23,8 x 11,4 cm. Schenking van de heer A. Rudigier,

München.

BK-2012-12

Tajiri, Shinkichi

Made in USA. Minneapolis (Minnesota), 1964. Messing, 180 x 135 x 107 cm. Aankoop met steun van PON

Holdings B.V., Almere. BK-2012-9

Triqueti, Henry de; Richard, Eck & Durand

Aiguière de l'Espérance, de la Patience, de la Paix et de la Justice, 1837–1838; 1838–1840. Brons, 41,5 x 20 cm.

Schenking van een particulier. BK-2012-10

Edele metalen

Bastiaenen, A.C.,

Slavenarmband. Amsterdam, 1953–1965. Goud, 15 cm.

Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam. BK-2012-50

Bömcke, Valentijn Caspar

Twee sauskommen van zilver met onderschotels.

Amsterdam, 1764. Zilver. Eigendomsoverdracht ter

voldoening van erfbelasting. BK-2011-12

Gebrandschilderd glas

Anoniem

Drie ruiten met scènes uit het leven van David: David en Bathseba, De triomf van David, en David en Abisai.

Nederlanden, ca. 1520. Glas, pigment en lood, 22 x 17 cm.

Schenking van mevrouw M.A. Kikkert-Verheus, Amsterdam.

BK-2012-19 t/m 21

Juwelen

Anoniem

Entouragering. Nederland, ca. 1945–1955. Witgoud, diamant

en gecultiveerde parel, 2 cm. Legaat van mevrouw J.C.G.

Verhaaff-Hofslag, Amsterdam. BK-2012-34

Keramik

Anoniem

Fopkan met Kleefse keuren, een trechterkan en een snel of flapkan met voorstellingen van de Annunciatie, de

Kruisiging en de Opstanding. Siegburg, 1500–1599.

Steengoed en tin. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam. BK-2012-23 t/m 25

Kostuums en accessoires

Anoniem

Twee paar ondermouwen, een rok, vijf fichu's en een caraco.

Nederland en Vlaanderen, 1750–1890. Schenking van de

heer J.W. de Boer, Koog aan de Zaan. BK-2012-38 t/m 46

Anoniem

Doopstel bestaande uit een doopjurk, twee doopmutsen en een draagkleed. Frankrijk, 1875. Zijde, katoen en parelmoer.

Schenking van mevrouw E.H. de Jong-van Dooijeweert,

Amsterdam. BK-2012-48

Anoniem

Pagepak, bestaande uit een wambuis, pofbroek, cape, baret, draagriem en zwaard, ca. 1891. Zijde, katoen, dons,

gouddraad, been en metaal. Schenking erven Van Reenen.

BK-2012-60

Anoniem

Voile van naturelkleurige zijde met slingerdraadweefsel en brede zelfkant met platbinding, voorzien van zijden striklint.

Frankrijk, ca. 1820. Zijde, 48 x 63 cm. Schenking van

mevrouw E.H. de Jong-van Dooijeweert, Amsterdam.

BK-2012-61

Anoniem

Jak of caraco van katoen, geveerd door middel van beits- en uitsparingstechniek, geschilderd in veelkleurig floraal motief waartussen kleine gearceerde vlakken met rocailles. Coromandelkust, 1775. Katoen, zijde, satijn, beits, waterverf, stijfjesel en linnen, 44 x 33 cm. Schenking van mevrouw E.H. de Jong-van Dooijeweert, Amsterdam. BK-2012-64

Kees, Ernest

Vouwwaaier met blad van groene katoen op tule fond en versierd met goudkleurige blad- en bloemvormige metalen lovers op een montuur van blond kunststof met ingelegde stalen lovers; met bijbehorende doos. Parijs, 1890–1910. Katoen, kunststof, koper, staal en glas, 18,5 x 34 cm. Schenking van de heer B. de Munnick, Amsterdam. BK-2012-47

Meubelen

Alberts, Ton; Raak Lichtarchitectuur
Zodiac D-2080. Amsterdam, 1970. Palissanderhout, glas en aluminium, 60 x 60 x 60 cm. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam. BK-2012-55

Anoniem

Tabaksdoos. Dieppe, 1740–1760. Ivoor, verguldsel en zilver, 8,7 cm. Schenking van een particulier. BK-2012-63

Ferdi

Wombtomb. Baarlo, 1968. Imitatiebont en kunststof, 75 x 100 x 225 cm. BK-2012-58

Rietveld, Gerrit Thomas, en Gerard van de Groenekan
Prototype Beugelstoel 3 (Grote beugelstoel). Utrecht, 1927. Uzer, vezelplaat en verf, 85 x 50 x 85 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij. BK-2012-13

Onedele metalen

Anoniem

Deurslot. Nederland, ca. 1500–1599. Uzer, 16 x 33 x 7 cm; *Bord met wapen van Engel de Ruyter,* ca. 1667–1671. Tin, 26,6 cm; *Drinkhoorn op voetstuk.* Perzië, ca. 1850–1875. Zilver, 36,8 x 14 x 21,4 cm; *Plaquette met zegenende Christus.* Limoges, ca. 1650–1700. Email en koper, 9 x 7 x 17 cm; *Plaquette met ruiterfries.* Limoges, ca. 1550. Email en koper, 11 x 20 x 19,5 cm; *Inkstel van tin.* Den Haag, ca. 1740. Tin, 6,9 x 17,2 x 15 cm; *Lavabo van geelkoper.* Vlaanderen, ca. 1400–1499. Geelkoper, 15,8 x 29,5 x 18,5 cm. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam. BK-2012-28 t/m 30, 32, 33, 35, 36

Schilderijen

Dekkers, Ad

Reliëf met segment. Gorinchem, 1967. Polyester, hout en polyurethaan, 180 x 3 cm; *Variatie op cirkels no. IV.* Gorinchem, 1965–1967. Polyester, 120 x 10,5 cm. Overdracht van beheer door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. SK-A-5010, 5012

Dumas, Marlene

Het Laatste Avondmaal (The Last Supper). Amsterdam, ca. 1985–1991. Olieverf op doek, 160 x 200 cm. Schenking van particulieren. SK-A-5017

Halen, Arnoud van

Hugo de Groot op jonge leeftijd. Amsterdam, 1710–1719. Olieverf, tin, hout en verguldsel, 13 x 10,5 cm. SK-A-5011

Leck, Bart van der

Compositie 1919. Blaricum, ca. 1917–1919. Olieverf op doek, 35 x 52,5 cm. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij. SK-A-5018

Langdurige bruiklenen

Diverse kunstenaars

28 objecten van Japans lakwerk. Bruikleen van Jan Dees & René van der Star, Rotterdam. AK-C-2012-1 t/m 27

Anoniem

Documentenkoker van Japans lakwerk met daarin vier documenten. Japan, 1684–1692. Hout, lak en goudlak, diverse afmetingen. Bruikleen van de Collectie Fries Museum, Leeuwarden. AK-C-2012-28

Anoniem

Twee suikerstrooibussen met het wapen van Willem IV, 1746. Zilver. Bruikleen van het Stedelijk Museum Het Prinsenhof, Delft. BK-C-2012-3

Borgianni, Orazio

Christus onder de Schriftgeleerden, ca. 1605–1610. Olieverf op doek, 78,2 x 104,6 cm. Bruikleen Collectie Broere Foundation. SK-C-1709

Eggers, Bartholomeus

Buste van Gerard Schaeep, heer van Kortenhoef. Bruikleen van het Zeeuws Museum. BK-C-2012-1

Kern, Johann Georg; Meester met Peer met twee blaadjes
Kinderbacchanaal, ca. 1660; 1662–1663. Ivoor, zilver en goud, 24,7 cm. Bruikleen van jhr. C.A. de Beaufort, Lasne en jhr. H.W.L. de Beaufort, Driebergen. BK-2012-6

Quellinus, Artus (I)

De Dag. Antwerpen, 1658. Terracotta, 43 x 48,5 x 19,3 cm. Bruikleen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. BK-2012-62

Rietveld, Gerrit Thomas en Wim Rietveld; Gispén
Prototype van de Mondialstoel, 1957. Staal en aluminium, 76 x 50 x 55 cm. Bruikleen van de heer P.C. Wever en mevrouw M.M. Schoneveld, Rosmalen. BK-C-2012-4

Velde, Willem van de (II)
Hollandse schepen op een kalme zee. Amsterdam, ca. 1665.
Olieverf op doek, 86,8 x 120 cm. Bruikleen van de Collectie Broere Foundation.
SK-C-1707

Wtewaël, Joachim
Mars en Venus verrast door Vulcanus. Utrecht, 1610.
Olieverf op koper, 18,2 x 13,5 cm. Bruikleen van de Collectie Broere Foundation.
SK-C-1712

Textiel

Neyet Frères; Elisabeth Sonrel
Jacquardweefsel 'Les Rameaux'. Saint Etienne, 1916–1919.
Zijde en jacquardweefsel, 21,4 x 29,9 x 15,4 cm. Schenking van mevrouw T. Dammers-Pels.
BK-2012-56

GESCHIEDENIS

Fotografie

Lixenberg, Dana
Document Nederland 2011: Burgemeester: een alledaags ambt (59 foto's). Nederland, 2011. NG-2012-61

Mulder, Reinjan
Project Objectief beeld van Nederland (ca. 500 foto's). Nederland, 1974. Schenking van de heer R. Mulder, Amsterdam. NG-2012-38

Roemers, Martin
The Eyes of War (6 foto's), 2007–2011. Aankoop met steun van het Fonds 1975/Rijksmuseum Fonds. NG-2012-72

Munten, penningen en draagtekens

Bommel, Henk J.H. van
Tweehonderdjarig bestaan van de Firma G. de Vries & Zonen BV. Den Haag, 1975. Brons, 8,2 cm. Schenking van de heer M. van Nieuwenhuizen, Amsterdam. NG-2012-71

Goor, Jacob Jan van
Prijspenning uitgereikt ter gelegenheid van de Internationale Gas-tentoonstelling in 1912, aan de directie en de deelnemers van de tentoonstelling. Nederland, 1912.
Brons, 5 cm. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag, Amsterdam. NG-2012-58

Graatsma, Stefan en Pie Sijen
Rector Cremers Penning. Gronsveld, 1985. Brons, 10 cm. Schenking van de heer W. Graatsma, Maastricht.
NG-2012-70

Hekman, Joop; Begeer
Albert Plesman, 1954. Brons, 10 cm. NG-2012-30

Hoef, Chris van der
25-jarig regeringsjubileum koningin Wilhelmina, 1923.
Brons, 6,9 x 6 cm. NG-2012-31

Mieras, Hester en Mirjam Mieras
Eerste slag 'Nederland en beeldhouwkunst', 2012.
Zilver, 3,3 cm. Schenking van het Ministerie van Financiën.
NG-2012-57

Seyda Tunca, Deniz
Tulpen Vijfje; eerste slag '400 jaar diplomatieke betrekkingen Nederland en Turkije', 26 maart 2012.
Zilver, 3,3 cm. Schenking van het Ministerie van Financiën.
NG-2012-32

Museuminventaris

Anoniem
Sleutel gebruikt bij overdracht gebouw door Rijksgebouwendienst aan Rijksmuseum, 16 juli 2012. Metaal, 19,5 cm. Overdracht van beheer door de Rijksgebouwendienst.
NG-2012-35

Papier

Boersma, Pieter
Autoboek. Amsterdam, 1965. Aankoop met steun van het Fonds 1975/Rijksmuseum Fonds.
NG-2012-36

Graatsma, William en Jan Slothouber
Maquette voor Goodwillpublicatie Rosbeek. Heerlen, 1975;
Collage, schetsen en objecten van een Cubistische doorsnede van een Nederlandse steenkolenmijn. Heerlen, 1962.
NG-2012-34

Scheepsmodellen

Anoniem
Halfmodel van een schoenerjacht. Nederland, 1850. Hout, 25 x 92,5 x 12 cm. Schenking van de heer J.P. Puype, Amsterdam. NG-2011-100

Tekeningen

Brandes, Jan
Acht tekeningen, 1755–1790. Waterverf. Schenking van een particulier. NG-2012-39 t/m 46

Goddijn, Annie
Drie tekeningen gemaakt tijdens verblijf kunstenaressen in 1994/1995 als 'embedded kunstenaar' bij Nederlandse militairen van Dutchbat die deel uitmaakten van VN vredesmissie UNPROFOR in voormalig Joegoslavië. Bosnië, 1995. Potlood. Schenking van een particulier.
NG-2012-3 t/m 5

Varia

Ommeren-Hengevelt, Louise van
Borduurwerk met allegorische voorstelling van Claudius Civilis met de Vrijheid en Overvloed in lijst. Nederland, na 1784–voor 1806. 21,9 x 19,5 cm.
NG-2012-37

Wapens & militaria

Royal Air Force
Zijden landkaart gebruikt als pilotensjaal, 1940–1945. Zijde, 94 x 59 cm. Schenking van de heer P.A. Terwen, Leiden.
NG-2012-33

STAR Bonifacio Echeverria S.A
Pistool waarmee Pim Fortuyn werd vermoord op 6 mei 2002. Spanje, 2000-april 2002. Uzer en plastic, 12,5 x 15,5 x 3,5 cm. Eigendomsoverdracht door het Openbaar Ministerie.
NG-2012-56

Langdurige bruiklenen

Anoniem
Maliënkolder, 1800–1899. Uzer, 93 x 53 x 63 cm. Bruikleen van het Legermuseum.
NG-C-2012-1

Anoniem
Houten doos met monsterverpakkingen voor opium. Java, 1894. 34,7 x 54 x 4 cm; *Slavenboei.* Suriname, 1700–1899. Smeedijzer, 8,6 x 7 x 6,3 cm. Bruikleen van de Collectie Tropenmuseum Amsterdam.
NG-C-2012-6, 7

Anoniem
Microscop, 1600–1699. Bruikleen van Museum Boerhaave.
NG-C-2012-15
Eyck, Aldo van
Maquette van het Burgerweeshuis te Amsterdam, 1989. 7,5 x 82 x 95,2 cm. Bruikleen van een particulier.
NG-2012-29

Kleiweg de Zwaan, J.P.
42 gipsafgietsels van inwoners van het eiland Nias, 1909–1910. Gips. Bruikleen van de Universiteit van Utrecht.
NG-C-2012-3

Pon, Ben
Notitieboek met de eerste schets van 'Volkswagenbusje', 23 april 1947. Bruikleen van Pon Holdings B.V., Almere.
NG-C-2012-2

RJKSPRENTENKABINET **Documenten en objecten**

Diverse kunstenaars
Wendingen (1922), nr. 4, tijdschrift gewijd aan het werk van de Amerikaanse architect Frank Lloyd Wright met een gelithografeerd omslag naar een origineel ontwerp van de Russische kunstenaar El Lissitzky.
RP-D-2012-3

Fotografie

Adams, Clifton R.
Etalage Saks, Fifth Avenue; Meisje op Engels strand, Sandown, Isle of Wight; Schildersatelier met kunstenaar en model, Washington Square; Battery Park. New York, ca. 1920–1934. Autochromes.
RP-F-2012-109 t/m 112;
Gezicht op een landschap met kerk of kathedraal. Groot-Brittannië, ca. 1920–1934. Autochrome. Schenking van mevrouw A. Ostrowska, Rotterdam.
RP-F-2012-114

Anoniem
Annales de la Société medico-chirurgicale de Liège. Liège s.n. Vol. 30 (1892). Fotografisch geïllustreerd tijdschrift. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-83

Anoniem
Portret van een vrouw in blauwe jurk tegen een rode achtergrond, ca. 1907–1935. Autochrome.
RP-F-2012-55

Anoniem
Silhouetportret van Mozes Meijer de Hart, ca. 1820; *Fotografische reproductie van een getekend portret van Carolina Petronella van de Hart, slavin, later echtgenote van M.M. de Hart; Portret van Charles Christiaan Walther de Hart.* Suriname, ca. 1870; *Portret van hoofdonderwijzer en amateurfotograaf Paul August Walther de Hart met fiets.* Paramaribo, ca. 1910; *Portret van Maud Phyllis Paula de Hart,* ca. 1924; *Dubbelportret van Denise Yvonne Ruth de Hart en Maud Phyllis Paula de Hart.* Zutphen, ca. 1927. Schenking van de heer G.W. Faken, Haarlem.
RP-F-2012-58, 59, 61 t/m 64

Anoniem
Gezicht op het buitenhuis van F.L. Pichot gezien van de zuid-westzijde, Zeelandia; Gezicht op het buitenhuis van F.L. Pichot gezien van de noordzijde, Zeelandia. Suriname, ca. 1845–1860. Daguerreotypieën. Schenking van mevrouw M.A.P. Nederlof-Wesenhagen, Den Haag.
RP-F-2012-103, 104

Anoniem
Pier bij Scheveningen, ca. 1910–1935. Autochrome.
RP-F-2012-113

Anoniem
Gezelschap in een zeilboot, ca. 1910–1935. Autochrome. Schenking van mevrouw A. Ostrowska, Rotterdam.
RP-F-2012-115

Anoniem
Fotoalbum met foto's omgeven door pentekeningen, ca. 1870–1890.
RP-F-2012-18

Anoniem
Joris Ivens, John Fernhout en Robert Capa aan het werk in Hankow; Joris Ivens, John Fernhout en Robert Capa met wapens poserend tussen twee Chinese militairen tijdens de Chinees-Japanse oorlog. China, 1938. Schenking van de heer W. Diepraam, Amsterdam.
RP-F-2012-139, 140

Anoniem
Houten huis met drie bewoner. Verenigde Staten, ca. 1870–1900. Ferrotypie.
RP-F-2012-13

Anoniem
Man met een door paarden getrokken kar. Verenigde Staten, ca. 1870–1900. Ferrotypie.
RP-F-2012-14

Anoniem
Groep van 4 cyanotypieën en 1 tekening op calqueerpapier van risqué onderwerpen. Verenigde Staten, ca. 1900.
RP-F-2012-16

Anoniem
Drie albumbladen met steeds twee foto's van vrouwen op straat. Verenigde Staten, 1926.
RP-F-2012-26

Anoniem
Groep van 19 fotogrammen van kant, gedrukt als cyanotypie, met daarop gemonteerd fragmenten van het originele kantwerk. Frankrijk, ca. 1900.
RP-F-2012-118

Anoniem
Het vliegtuig van Henri Farman tijdens een vlucht. Frankrijk, ca. 1910. Stereofoto.
RP-F-2012-123

Audouard y Cia.
Corridas de toros instantaneos. Barcelona (Audouard y Cia.) s.a. [ca. 1888?]. Fotografisch geïllustreerde leporello. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-70

- Banning, Jan
Groep van 9 foto's gemaakt tijdens de renovatie van het Rijksmuseum; Groep van 7 foto's van bouwvakkers werkzaam bij de renovatie van het Rijksmuseum. Amsterdam, 2009. Schenking van de heer J. Banning, Utrecht.
RP-F-2012-1 t/m 9, 124 t/m 130
- Barnett & Co.
Photographic View Album of Johannesburg. Johannesburg (J. Barnett & Co.) s.a. [ca. 1898]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-100
- Bauer, C.W.
Heiwerk voor de schutsluis bewesten Terneuzen, 1902. Cyanotypie.
RP-F-2012-117
- Beltrami, Luca
Le Certosa di Pavia. Milaan (Ulrico Hoepli) s.a. [ca. 1900]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-69
- Besnyö, Eva
Vrouwelijk naakt. Hongarije, 1932. Aankoop met steun van Baker & McKenzie.
RP-F-2012-46
- Bisson frères
Relieken (twee handschoenen) van Louis d'Anjou ofwel Saint-Louis de Toulouse, bisschop van Toulouse, ca. 1855–1865.
RP-F-2012-120
- Black, James Wallace
Photographs from Doré's Dante. Boston (J.E. Tilton and Company), 1868. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-93
- Bogaard, Hans van den
Portret van Denise de Hart, ca. 1990. Schenking van de heer H. van den Bogaard, Zwanenburg.
RP-F-2012-57
- Breitenbach, Josef
Vrouw met kind op haar arm. Indonesië, ca. 1960. Schenking van de heer R.J.W. Winter, Hoofddorp.
RP-F-2012-135
- Breukel, Koos
Portret van Geert Wilders, 2011. Schenking van de heer K. Breukel, Amsterdam.
RP-F-2012-17
- Brichaut, Albert
Musée Grévin. Principaux tableaux du musée. Reproduits par la phototypie. Parijs (Claude-Bernard) s.a. (ca. 1890). Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-89
- Clerc, Jean-Baptiste en Achille Tamis
Ermitage et vie de Saint Valbert, troisième abbé de Luxeuil, avec un abrégé de l'histoire de cette ville. Parijs/Lyon/Luxeuil (Périsse frères/Schwartz) s.a. [ca. 1860]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-66
- Coburn, Alvin Langdon
Gezicht op Marken, ca. 1910.
RP-F-2012-131
- Crozes, Abraham-Sébastien
L'abbé Crozes. Aumônier de la Roquette, otage de la Commune. Son arrestation, sa captivité, sa délivrance, racontées par lui-même. Parijs (E. De Soye et fils), 1877. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-87
- Cumberland, Stuart
The Queen's Highway from Ocean to Ocean. Londen (Sampson Low, Marston, Searle, & Rivington), 1887. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-71
- Delmaet & Durandelle
Bouwfragment van de Nouvel Opéra. Parijs, ca. 1860–1875.
RP-F-2012-121
- De Schamphelaere, Oswald (?)
Twee foto's van het interieur van de familie De Schamphelaere. Gent, ca. 1890–1910. Stereofoto.
RP-F-2012-56
- D'Hooghe, Edouard en Augustin Boutique (fotograaf)
Furnes et sa Procession de Pénitence (Belgique). Douai (Paul Dutilleux), 1899. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-76
- Disdéri, A.A.E., en Wust
Portret van een vrouw, ca. 1855. Photographie peinte.
RP-F-2012-116
- Dumas, Frederik Gabriel
Foto's uit de collectie van ingenieur Frederik Gabriel Dumas, waaronder foto's van zijn dochter Jacqueline Eveline Dumas (Eef), een serie foto's van Waterstaatwerken in Nederlands-Indië, losse foto's met betrekking tot Dumas' opleiding tot ingenieur in Delft, 6 fotoalbums en een groep losse foto's. Schenking van mevrouw E.C. Nord, Amsterdam.
RP-F-2012-19
- Enhuber, Karl von, Friedrich Pecht, Franz Hanfstaengl
Deutsches Volksleben in 13 Bildern nach Melchior Meyr's Erzählungen aus dem Ries. Berlijn (G. Grote) s.a. [1869]. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-90
- Ghémard frères
Biographie complète de Henri Rochefort, par un ami de dix ans. Brussel (Alph. Rozez fils), 1869. Fotografisch geïllustreerd boek, meegebonden met Henri Rochefort, *Lanterne* No. 5 (27 juin 1868). Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-84
- Goupil & Cie.
Souvenir du Musée des Tableaux de Lille. Lille s.n., 1874. Fotografisch geïllustreerde catalogus. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-78

- Grenier, Jules
La Brie d'autrefois (moeurs et coutumes des bords du Grand-Morin). Coulommiers (Abel Bertier), 1883. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-88
- Grieg, James A.
Lagopus urogallo-albus. Ein neuer Moorschneehuhn-Bastard, s.l. (Bergen) s.n., 1889. Fotografisch geïllustreerde overdruk uit *Bergens Museums Aarsberetning* 1889, No. 5. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-77
- Gutmann, John
Olympisch kampioene schoonspringen Marjorie Gestring. San Francisco, 1936. Aankoop met steun van Baker & McKenzie.
RP-F-2012-41
- Hale Lincoln, Edwin
Drie bloemstillevens uit 'Wild Flowers of New England', 1905. Schenking van de heer R.J.W. Winter, Hoofddorp.
RP-F-2012-134
- Halwas
Portret van koning Willem III, ca. 1865.
RP-F-2012-98
- Hawthorne, Nathaniel
Our Old Home. Londen (Smith, Elder and Co.), 1864. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-82
- Heath, Dave
St. Louis. Missouri, 1967; *Washington Square*. New York, 1960. Aankoop met steun van Baker & McKenzie.
RP-F-2012-36, 37
- Holloway, Laura C.
Adelaide Neilson. A Souvenir. New York/Londen (Funk & Wagnalls), 1885. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-94
- Houghton, Georgina, en Frederick A. Hudson
Chronicles of the Photographs of Spiritual Beings and Phenomena Invisible to the Material Eye. Londen (E.W. Allen), 1882. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-99
- Humphrey, W. Desterling
Hazeldale. A poem. Bristol (privately published), 1867. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-73
- Jackson, J.B.S.
A Descriptive Catalogue of the Warren Anatomical Museum. Boston (A. Williams and Company), 1870. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-81
- Jesse, Nico
Portret van Juliette Gréco; Modefoto; Portret van een conciërge, ca. 1955. Schenking van de heer R.J.W. Winter, Hoofddorp.
RP-F-2012-136 t/m 138
- Jubles, Florence B. (samensteller)
Fotoalbum 'Art History Notes, 1901', met 168 ingeplakte cyanotypieën en 9 los inliggende cyanotypieën, voornamelijk kunstreproducties, architectuur, topografie en schrijversportretten.
RP-F-2012-15
- Kannemans, C.C.
Portret van een man, mogelijk zelfportret, ca. 1865. Carte-de-visite.
RP-F-2012-97
- Klein, William
'Big face front of Macy's New York', 1955–1956. Aankoop met steun van Baker & McKenzie.
RP-F-2012-40
- Laddé, M.H.
Groep van 7 carte-de-visite reproducties van satirische tekeningen m.b.t. Arti et Amicitiae en Pulchri Studio, ca. 1890–1900.
RP-F-2012-54
- Lange, Dorothea
Pea picker's home. Nipomo, California, 1936.
RP-F-2012-27
- Lawrence, D. (toegeschreven)
Portret van Charles Christiaan Walther de Hart. Suriname, ca. 1876. Ferrotypie. Schenking van de heer G.W. Faken, Haarlem.
RP-F-2012-60
- Lessin, Leonard
Straatbeeld. New York, 1969.
RP-F-2012-25
- Levinstein, Leon
Speaker's Corner, Hyde Park. Londen, ca. 1960. Aankoop met steun van Baker & McKenzie. RP-F-2012-39; *Man op straat*. New York, ca. 1960–1970. Schenking van de Howard Greenberg Gallery.
RP-F-2012-42
- Liorel, Jules
Hans le fou! Hans l'ivrogne! Brussel (Phototypie d'art), 1897. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-85
- Llewelyn, John Dillwyn, of Mary Dillwyn Llewelyn
Versierd albumblad met foto 'Raking Hay', 1850–1858.
RP-F-2012-21
- Lohr, ir. Herman en Jet Lohr-Resink
Groep van 70 stereoglasdia's over het dagelijks leven. Amsterdam, 1905–1906. Schenking van de heer en mevrouw Zuidema-de Jonge, Lochem.
RP-F-2012-12
- Macé, Gustave
Mon musée criminel. Parijs (G. Charpentier et Ce), 1890. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel.
RP-F-2012-67

- Marcille, Camille
Notice sur Mathieu Cochereau, peintre beauceron. Chartres (Imp. Edouard Garnier), 1873. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-68
- Massachusetts Board of Railroad Commissioners
Special Report by the Massachusetts Board of Railroad Commissioners to the Legislature, in Relation to the Disaster on ...Monday March 14, 1887, on the Dedham Branch of the Boston & Providence Railroad Boston (Wright & Potter Printing Co.), 1887. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-95
- Maze, Alphonse
Recherches sur la céramique. Aperçu chronologique et historique avec marques, monogrammes et planches photoglyptiques d'après le procédé de la Maison Goupil. Parijs (Imprimerie Adrien Le Clere), 1870. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-75
- Meistermann, Barnabé
La portioncule ou histoire de Sainte-Marie-des-Anges. Foligno (F. Campitelli), 1884. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-74
- Morris, Wright
Ed's Place, ca. 1948. Aankoop met steun van Baker & McKenzie. RP-F-2012-43
- Nakamura, Yasunoke
Teigeki (Imperial theatre). Tokyo, 1922. RP-F-2012-35
- Olie Jr, Jacob
Groep van 6 autochromes, ca. 1909–1930. RP-F-2012-28 t/m 33
- Oosterhuis, Pieter, Julius Perger e.a.
Keuze uit de collectie Willem Dirksen, met portretten, topografische voorstellingen, foto's van wereldtentoonstellingen, stereofoto's, cartes-de-visite, etc. RP-F-2012-96
- Panoramic Photo Co.
Groep van 6 panoramafoto's die de oorlogsverwoestingen in Arras, Lille, Kemmelberg, Ieper en Elverdinghe laten zien, ca. 1918. RP-F-2012-53
- Peigné, Constant
Nantes-lyrique. Journal hebdomadaire 1 (1876–1877) nr. 1–5, 8–12, 14–17, 19–21, 24, 29–30, plus nr. 31 uit de vierde jaargang. Fotografisch geïllustreerd tijdschrift. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-80
- Perini, Antonio, Louis de Mas-Latrie, Francesco Zanotto
Fac-simile des miniatures contenues dans le Breviario Grimani conservé à la Bibliothèque de St. Marc / Fac-simile delle miniature contenute nel Breviario Grimani conservato nella Biblioteca di S. Marco. Venise (A. Perini), 1862. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-92
- Prinz, Wilhelm
Agrandissements de photographies lunaires. Uccle (s.n.), 1894. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-65
- Pullis, Pierre (toegeschreven)
Hoek Walker en Centre Street; Bowling Green Subway Station; Bowling Green Subway Station. New York, 1907–1909. Cyanotypieën. RP-F-2012-10, 23, 24
- Rouveaux (fotograaf), Alfred Leclère (uitgever)
Groep van 40 foto's van bloemen ('Documents de fleurs'). RP-F-2012-119
- Salamanca, Carlos
De revolutionaire priester Camillo Torres Restrepo tijdens een toespraak, Bogota. Colombia, ca. 1950–1960. Schenking van de heer R.J.W. Winter, Hoofddorp. RP-F-2012-132
- Samson & Co.
Etalage van een reisbureau ('Voyages V. Bull'). Brussel, ca. 1905–1910. RP-F-2012-122
- Sekaer, Peter
Election posters, 10th Avenue. New York, ca. 1935. Aankoop met steun van Baker & McKenzie. RP-F-2012-38
- Spalding, Francis
Construction: Strong Angles, 1922. RP-F-2012-34
- Spreng, Franz
Bovenaanzicht van een terras, ca. 1925–1930. RP-F-2012-20
- Stieglitz, Alfred
An Icy Night, 1898. Nachtopname. Heliogravure, gedrukt in 1903. RP-F-2012-11
- Strasser, Alex
Straatbeeld (Berlijn?), ca. 1925. RP-F-2012-22
- Struss, Karl
Gezicht. New York, 1909. Cyanotypie. Aankoop met steun van Baker & McKenzie. RP-F-2012-108
- Thévoz, F., E. Thévoz en Philippe Bridel
La Palestine illustrée. Collection de vues recueillies en Orient. Vier delen in 2 banden. Lausanne (Georges Bridel), 1888–1891. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-101, 102

Thiernesse, A.

Le Comte Hermann de Stainlein Saalenstein. Luik (L. Grandmont-Donders), 1883. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-86

Wagner, Richard

Parsifal. Ein Bühnenweihfestspiel / Parsifal. A Festival-Drama. Mainz [etc.] (Schott) s.a. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-91

Walton, Elijah, en Joseph Guyton

Clouds. Their Forms and Combinations. Londen (Longmans, Green and Co.), 1873. Fotografisch geïllustreerd boek. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-72

Wesenhagen, Wilhelm Martin

Album met 24 foto's van Palembang; Groep foto's gemaakt op Sumatra, ca. 1920–1940. Schenking van mevrouw M.A.P. Nederlof-Wesenhagen, Den Haag. RP-F-2012-105, 106

Wilding, Dorothy

Portret van Diana Wynyard, 1937. Schenking van de heer R.J.W. Winter, Hoofddorp. RP-F-2012-133

Wright, H.P.

The 'Domus Dei' of Portsmouth, (A.D. 1212), commonly called the Royal Garrison Church... Portsmouth (Carpentier) s.a. [ca. 1875]. Fotografisch geïllustreerde brochure. Schenking van de heer Steven F. Joseph, Brussel. RP-F-2012-79

Yamawaki, Iwao

Van Nelle-fabriek. Rotterdam, ca. 1930–1932. Aankoop met steun van Baker & McKenzie. RP-F-2012-45

Ziach, Krystyna

2 x *Mayumi I*, 2004 (gedrukt in 2012); 2 x *Mayumi II*, 2004 (gedrukt in 2012); *Geometry I*, 1985; *Baroque*, 1985. Schenking van mevrouw K. Ziach, Amsterdam. RP-F-2012-47 t/m 52

Zwart, Piet

Fotoboek 'Nederlandsche Kabelfabriek'. Delft, 1928. Aankoop met steun van het Paul Huf Fonds/Rijksmuseum Fonds en Baker & McKenzie. RP-F-2012-107

Prenten

De met * gemerkte werken zijn verworven met steun van het F.G. Waller Fonds

Diverse kunstenaars

Een groep van 31 prenten uit de periode ca. 1570–1850 van verschillende Nederlandse, Franse en Duitse prentmakers, waaronder: Abraham de Bruyn, *Diana en Endymion*, ca. 1570; M.J.B. Fouard, *Serie landschappen naar Titiaan en andere Italiaanse kunstenaars*, ca. 1660; Georg Heinrich Busse, *Landschap bij Rome*, ca. 1810; en andere werken naar onder meer Hendrick Goltzius en Titiaan; *Een groep van 21 prenten uit de periode ca. 1896–1988*, waaronder: Wout van Heusden, *Twee mansfiguren ten voeten uit*, 1925; Gerrit van der Hoef, 2 x *Voorovergebogen boer met schop*, 1933; 5 etsen van Antje Egter van Wissekerke; 9 etsen van Poppe Damave; Leo Klein van Diepold, *Portret van een vrouw*, 1898; Vilmos Huszár, *Meisje met kat*, 1911. Schenking van de heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam. RP-P-2012-109

Nederlanden, 16de eeuw

* Anoniem

Portret van Anna van Kleef, vorstin van Jülich, Kleef en Berge, hertogin zu Zweibruck, 1574. Ets. RP-P-2012-27

Borcht, Pieter van der (I)

* *Zuidelijk landschap met feestend gezelschap en antieke zuil*, 1550. Ets. RP-P-2012-114; *Zuidelijk landschap met feestend gezelschap en antieke zuil*, 1550. Ets en gravure (tweede, opgewerkte staat). Schenking van de heer J.A. Bergquist, Boston. RP-P-2012-108

* Bosch, Cornelis, naar Girolamo Siccilante

Het Vernuft beloont de vlijt en bestraft de luiheid, ca. 1540–1544. Gravure. RP-P-2012-34

* Custos, Dominicus

Een groteske kop met helm in de stijl van Arcimboldo, 1594. Gravure. RP-P-2012-51

* Furnius, Pieter Jalhea

Annunciatie, ca. 1563–1571. Gravure. RP-P-2012-49

* Hogenberg, Nicolaas

Vader Pietá, 1524. Gravure. RP-P-2012-3

Nederlanden, 17de eeuw

* Diverse kunstenaars

Schetsboek met ingeplakte prenten met ornamenten en religieuze voorstellingen. 17de-eeuws schetsboek, gedateerd 1633, waarin 120 prenten zijn geplakt van Nederlandse en vooral Franse prentmakers, onder wie Jean Toutin, Crispijn de Passe I en Michiel van Lochum. Etsen en gravures. RP-P-2012-79

* Diverse kunstenaars

Prentalbum met christelijke voorstellingen. 17de-eeuws prentalbum met acht series met in totaal 62 prenten, voorzien van een handgeschreven index, gebonden in een perkamenten band met goudstempel en messing sluitingen. Het album bevat prenten met christelijke onderwerpen van Nederlandse en Franse prentmakers onder wie Crispijn de Passe I, Johannes Sadeler, Isaac Briot en Jan van de Velde II. Gravures.
RP-P-2012-38

* Diverse kunstenaars

Collage vervaardigd uit verschillende prenten. Frans Hogenberg (uitgever), *De moord op Willem van Oranje*, aangevuld met fragmenten uit verschillende andere prenten, ca. 1650–1700. Collage van etsen en gravures, met de hand gekleurd.
RP-P-2012-85

Anoniem

Cor lesu amanti sacrum, ca. 1630–1650. Anonieme kopieën naar de 18 platen omvattende reeks van Antonius II Wierix, uitgegeven door Michael Snijders. Gravures. Schenking van de heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam.
RP-P-2012-83

* Anoniem

Geïllustreerd pamflet met apologie van het koopmanschap. Met gedicht van Jan de Regt, uitgegeven door Gerrit Bom. Gravure en gedicht, ca. 1680; uitgave, ca. 1770–1780.
RP-P-2012-26

* Anoniem

Kustlandschap bij stormachtig weer, ca. 1650–1680. Ets, proefdruk opgewerkt met grafiet of potlood.
RP-P-2012-111

* Bronchorst, Johannes van, naar Cornelis van Poelenburch
Romeinse ruïnes met twee figuren, ca. 1650. Ets.
RP-P-2012-76

Lier, Abraham van

Marktscène naar Pieter Aertsen, ca. 1605. Gravure. Schenking van Susan Schulman, New York.
RP-P-2013-2

Nederland, 18de-19de eeuw

* Anoniem

Anamorfose met lachende fluitspeler; Anamorfose met heer getooid met hoed en pruik, ca. 1730. Gravures, met de hand gekleurd, geplakt op paneel.
RP-P-2012-77, 78

* Kessel, Jan Thomas van

Herbergscène met kaartspelers, ca. 1730. Ets.
RP-P-2012-23

Nederland, 20ste-21ste eeuw

* Diverse kunstenaars

49 prenten uit de collectie van Marcel Kalksma (Handmade Prints), vervaardigd in de periode 1973–2005, door Sigurdur Gudmundsson, Frank van den Broeck, Robert Zandvliet, Erik Andriessse, Jan Andriessse, Themes in Painting (Paul van Dongen, Marc Mulders, Reinoud van Vught), Toon Verhoef, Dirk Wiarda, Jan Roeland, Bert Boogaard, Ton van Summeren, Toon Teeken, Jan Cremer, Emo Verkerk.
RP-P-2012-102

Diverse kunstenaars

22 prenten uit de collectie van Marcel Kalksma (Handmade Prints), vervaardigd in de periode 1973–1999 door Dirk Wiarda, Emo Verkerk, Toon Verhoef, Sigurdur Gudmundsson, Robert Zandvliet, Themes in Painting (Paul van Dongen, Marc Mulders, Reinoud van Vught, Jacomijn den Engelsen, Frank van den Broeck, Ton van Summeren, Ansuya Blom, Markus Raetz, Henri Plaat, Eli Content, anoniem. Schenking van de heer M. Kalksma, Amsterdam.
RP-P-2012-104

Crouwel, Wim

Visuele communicatie Nederland. Affiche voor een tentoonstelling in het Stedelijk Museum Amsterdam, 1969.
RP-P-2012-80;
New alphabet, an introduction for a programmed typography, a possibility for the new development, 1967. Schenking van Galerie VIVID, Rotterdam. RP-P-2012-81;
New alphabet, an introduction for a programmed typography, a possibility for the new development, 1967; *Opzetkarton met elf postzegels in verschillende kleuren met verschillende waardes*, 1976. Schenking van de heer W. Crouwel, Amsterdam.
RP-P-2012-82

Donker, Charles

* *Serie van vijf prenten*, 2001–2010. Ets. RP-P-2012-7 t/m 11;
Twee landschappen met zicht op de rivier de Lek, 2010. Ets en pen in Oost-Indische inkt; *Usvogel*, 1963 (plaat 1963; afdruk 2012). Ets. Schenking van de heer C. Donker, Utrecht.
RP-P-2012-12, 13, 58

Dumas, Marlene

Map met drie prenten en twee tekstbladen: Ecco Pier Paolo Pasolini (De as van Gramsci). Amsterdam, 1988. Linoleumsnede, houtsnede en boekdruk. Schenking van de heer A. Gelink, Hengelo.
RP-P-2012-40

* Heidendael, Lau

Negen linoleumsneden bij acht fabels van Jean de la Fontaine, Eine Kreuzung, Metamorphose, Compositie met zes figuren, Labyrinth, Compositie met zeven figuren, Labyrinth II, Ontmoeting I, Ontmoeting II, Stilleven I t/m V, Cherche muse (tweede versie), Weitje Vondelpark, Vondelpark, 1974–2011. Linoleumsnede, lithografie, ets en droge naald.
RP-P-2012-60 t/m 75

* Jacobs, Henri

Palais à Cinq Salles (suite van vijf prenten), 1990. Lithografie en zeefdruk. RP-P-2012-96

* Joosten, Ben

Mission; Message, 2009. Boekdrukken.
RP-P-2012-88

Keller, Bert

Digitalis II, 2012. Mezzotint. Schenking van jkvr. J.M. van Winter, Utrecht.
RP-P-2012-100

Kruiningen, Harry van

Het ontstaan van het leven, 1977. Ets; *22 etsen bij minnebrieven van een Franc-tireur-Multatuli*, in of voor 1973. Ets en boekdruk; *33 etsen geïnspireerd op middeleeuwse willekeuren, rechterlijke uitspraken en andere historische documenten*, in of voor 1970. Schenking van de heer M.H. Breuning, Oegstgeest. RP-P-2012-89, 97, 98

* Lazarov, Peter

Goltzius revisited. Vrije bewerking van de Hercules Farnese op de rug gezien, geïnspireerd op de gravure van Hendrick Goltzius, 2009. Houtsnede.
RP-P-2012-59

Noorman, Ronald

Krijtdiertjes (Otwornice): suite van vijf door de kunstenaar getekende en genummerde lithografieën. Met gedichten van Wysława Szymborska, 2012. Boekdruk, typografie, lithografie.
RP-P-2012-41

Oosterkerk, Ko

Zeventien prenten, 1964–2010. Droge naald. Schenking van de heer J.W. Oosterkerk, Gemert.
RP-P-2012-130

Pannekoek, Frans

Schepen, 1972–1978. Droge naald; *Hang Glider*, 1972–1978. Droge naald; *Death of Capercaillie*, 7 juli 1977. Droge naald; *Dode das*, 1972. Droge naald; *Boat Wreck*, 1972–1977. Droge naald; *Dode vlinder*, 1972–1978. Droge naald; *Hang Glider*, 1975. Droge naald, ets en aquatint; *Hang Glider*, in of voor ca. 1975. Droge naald en ets. Schenking van de heer P. Schatborn, Amsterdam.
RP-P-2012-115 t/m 122

* Slothouber, Jan en William Graatsma

Cubische Celgrafieken: negen celgrafieken met elementaire vormen als bol, kubus, cilinder, 1969. Zeefdruk op perspex.
RP-P-2012-25

Spoor, Cornelis

Portret van de actrice Jacqueline Royaards-Sandberg, 1877–1928. Litho. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum.
RP-P-2012-123

Stek, Wim van

De Blauwbilgorgel. Koppermaandagprent met gedicht van Cees Buddingh voorzien van een verbeelding van de Blauwbilgorgel, gemaakt in opdracht van C.J.P. van der Peet, ca. 1960. Boekdruk en kleurenhoutsnede. Schenking van mevrouw L. van der Peet, Amsterdam.
RP-P-2012-5

* Van Dijck, Bruno

Genius loci. Topografische resonanties en picturale praktijk. Kunstenaarsboek in cassette, 2011. Ets en boekdruk.
RP-P-2012-29

Visser, Carel

Vijf prenten 'Zonder titel', ca. 1960. Houtdrukken op Japans papier. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum. RP-P-2012-125 t/m 129

Wagemaker, Jaap

Abstracte compositie, 1971. Houtsnede in zwart en bruin. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum.
RP-P-2012-124

Wetselaar, Karel

Veertien landschappen, 2011–2012. Ets. Schenking van de heer K. Wetselaar, Krommenie. RP-P-2012-101

Duitsland

* Anoniem, naar een prent van Meester E.S.

De verzoeking van de heilige Antonius, ca. 1474. Houtsnede, met de hand gekleurd en geplakt op een boekplat.
RP-P-2012-54

* Anoniem, naar ontwerp van Georg Seyfried

Wandalmanak voor het jaar 1538. Uitgegeven door Hans Guldenmund. Neurenberg, 1538. Houtsnede en boekdruk, ingekleurd.
RP-P-2012-94-2

* Anoniem

Wandalmanak voor het jaar 1552. Uitgegeven door Eustachin Froschouer. Zürich, 1552. Houtsnede en boekdruk, ingekleurd.
RP-P-2012-94-1

Busse, Georg Heinrich

Riviergezicht met sparrebomen in het Noorden van Tirol, 1836. Ets. Schenking van de heer N. Teeuwisse, Berlijn.
RP-P-2012-57

* Heel, Johann Wilhelm

Serie van zes ornamenten voor goudsmeden. Uitgegeven door David Funck, ca. 1660. Gravure.
RP-P-2012-113-1

* Herz, Johann Daniel

Grundlich und vollkommene Anleitungen zum Zeichnen... Augsburg, 1723. Boek met 65 tekenvoorbeelden en titelblad in originele omslag. Gravures. Aankoop samen met Bibliotheek Rijksmuseum.

* Klinger, Max

Im Unterstand (In de loopgraaf), 1917. Uitgegeven door E.A. Seemann. Ets. RP-P-2012-113-2

Lessing, Carl Friedrich

Twee monniken planten een boom in een verlaten berglandschap, 1839. Ets. Schenking van de heer N. Teeuwisse, Berlijn. RP-P-2012-55

Nathe, Christoph

Groot landschap met de berg de Landeskrone bij Görlitz, ca. 1795. Ets. Schenking van de heer N. Teeuwisse, Berlijn.
RP-P-2012-56

Rode, Christian Bernhard

Der in seinen Wercken verliebte Autor (De op zijn werken verliefde auteur), ca. 1760. Ets. Schenking van A & D Martinez, Parijs.
RP-P-2012-35

* Russ, Karl

Alexander de Grote bezoekt Diogenes, ca. 1807–1815. Ets.
RP-P-2012-43

Engeland

Anoniem, naar ontwerp van Matthew Boulton
Catalogus met assortiment modellen van Sheffield verzilverd vaatwerk (pleet) door Matthew Boulton, ca. 1784. Gravures. Schenking van mevrouw C.W. Fock, Den Haag.
RP-P-2012-42

* Ryder, Thomas, naar Johann Heinrich Füssli
*Het ontwaken van Titania (scène uit Shakespeare's
Midsummer-Night's Dream)*, 1803. Uitgegeven door
John & Joshua Boydell. Stippelgravure.
RP-P-2012-32

Frankrijk, 16de-17de eeuw

* Bellange, Jacques
Maria met kind en een engeltje dat een spinrok vasthoudt,
ca. 1602–1616. Ets en gravure.
RP-P-2012-53

* Ducerceau, Jacques Androuet
De architectura Jacobi Androuetii Du Cerceau, in een band
gebonden met *La seconde livre d'architecture par Jacques
Androuet du Cerceau*, 1559–1561. De twee boeken bevatten
respectievelijk 69 en 64 etsen met voorstellingen van
architectuur en ornamenten. Uitgegeven door Benoit Louis
Prevost en André Wechel. Gebonden in een eigentijdse
Franse band van kalfsleer met goudstempels.
RP-P-2012-39

* Dorigny, Michel
Faun met Bacchante en putti, 1660. Ets op blauw papier.
RP-P-2012-112-3

Frankrijk, 18de–19de eeuw

* Diverse kunstenaars
Een groep prenten met betrekking tot de vroege ballonvaart.
Acht nieuws- en spotprenten van verschillende makers
met voorstellingen van ballonvaarders en hun
tegenstanders, ca. 1780–1800. Gravure, ets en aquatint.
RP-P-2012-14 t/m 21

* Briceau, Angélique
Portret van Honoré Gabriël Riqueti, Graaf Mirabeau, 1791.
Kleurendruk.
RP-P-2012-110

Boilvin, Emile
*Portret van jonge Paul Adolphe Rajon, werkend met een
etsnaald op een koperplaat*, 1867. Ets. Schenking van A & D
Martinez, Parijs.
RP-P-2012-36

* Bouchot, François
Portret van de kunstenaar Pierre Narcisse Guérin, 1825.
Lithografie.
RP-P-2012-112-1

* Debucourt, Philibert-Louis, naar Carle Vernet
Les amateurs de plafonds au salon, 1824.
Ets en aquatint.
RP-P-2012-112-2

* Desprez, Louis Jean
De tempel der liefde, ca. 1784–1792. Ets en aquatint.
RP-P-2012-44

Grobon, Jean-Michel
Zelfportret van Jean-Michel Grobon op 12-jarige leeftijd,
1795. Ets. Schenking van A & D Martinez, Parijs.
RP-P-2012-37

* Hennequin, Philippe Auguste
Godenbanket, ca. 1795–1798. Ets.
RP-P-2012-31

* Huquier, Jacques Gabriel (toegeschreven)
*Tableaux De l'Histoire Du Pere Jean Baptiste Girard & Marie
Catherine Cadiere en XXXII*. Ingebonden reeks van 32, veelal
erotisch getinte prenten gewijd aan het schandaal rond
het misbruik door de Jezuïet Jean-Baptiste Girard van zijn
pupil Marie-Catherine Cadiere, 1735. Etsen.
RP-P-2012-86

* Lepautre, Jean en Henry Gissey (toegeschreven)
*De Italiaanse acteur Tiberio Fiorelli in de rol van
Scaramouche*, ca. 1680. Ets.
RP-P-2012-47

Italië

* Beatrizet, Nicolas
De apostel Paulus, ca. 1558–1566. Gravure.
RP-P-2012-52

* David, Giovanni
*Heilige Sebastiaan verzorgd door de Heilige Irene; Putti die
een offer brengen aan de god Terminus*, ca. 1775. Etsen.
RP-P-2012-45, 46

* Fiori, Cesare
De kunstkamer van Manfredo Settala in Milaan, ca. 1666. Ets.
RP-P-2012-48

* Monogrammist DB
Panoramisch landschap met grote boom, 1560–1580. Ets.
RP-P-2012-30

* Meester GA met de Voetangel
Kapiteel met vlechtwerk en vruchten, 1530–1540.
Stippelgravure.
RP-P-2012-33

* Vito, Domenico
Pictura religionis. Allegorie op het geloof, 1579. Gravure.
RP-P-2012-50

Japan

Diverse kunstenaars
*Album met 32 enveloppen in surimono stijl, o.a. door
Toyokuni, Eizan en Tsukimaro*, ca. 1800–1850.
Kleurenhoutsnede, blinddruk. Aankoop met steun van het
Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds.
RP-P-2012-105

* Diverse kunstenaars
Collectie Nagasaki en Yokohama prenten, bestaande
uit 33 prenten, 8 triptieken en 5 geïllustreerde boeken,
ca. 1740–1865. Kleurenhoutsneden.
RP-P-2012-103

Anoniem

Boekwinkel in Edo, ca. 1750–1800. Houtsnede. Schenking
van mevrouw L. van der Peet, Amsterdam.
RP-P-2012-6

Gakutei, Yashima

*De Chinese generaal Tôhei bespeelt de fluit; De Chinese
generaal Ko-Enshaku op zijn troon*, 1830. Surimono.
Kleurenhoutsneden, blinddruk. Aankoop met steun van het
Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds.
RP-P-2012-106

Hokusai, Katsushika
Hokusai manga (geïllustreerd boek, deel 6), 1835; *Tokaido (geïllustreerd boek)*, ca. 1835. Houtsneden. Schenking van de Fondation Custodia, Parijs.
RP-P-2012-92, 93

* Kiyohiro, Torii
Jongeman, gekleed als de kalligraaf Ono no Tofu bij een rivier kijkend naar een springende kikker, ca. 1758. Kleurenhoutsnede.
RP-P-2012-28

Kiyonobu (I), Torii
Vier erotische prenten (shunga), ca. 1690. Houtsneden, met de hand ingekleurd. Aankoop met steun van het Goslings NieuwBeerta Fonds/Rijksmuseum Fonds.
RP-P-2012-95

Koson, Ohara
Twee apen met vlinder, ca. 1900–1945. Kleurenhoutsnede. Schenking van de heer H.J. Dolmans, Amsterdam.
RP-P-2012-91

Yoshitoshi, Tsukioka
De wassende maan, avonturen van Tametomo. Tiendelig geïllustreerd boek, 1883. Houtsnede. Schenking van Hotei Japanese prints, Leiden.
RP-P-2012-90

Tekeningen

Nederland, 17de eeuw
Battem, Gerrit van (de Oude)
Fantasiegezicht op een stad op een hoge rivieroever, ca. 1646–1684. Penseel in zwart en grijs. Aankoop met steun van mevrouw D. Nixon, New York.
RP-T-2012-9

Goeree, Jan
Allegorie op het verval van de antieke kunstwerken en monumenten; ontwerp voor een titelblad, ca. 1726. Pen in grijs, penseel in bruin en grijs.
RP-T-2012-7

Lastman, Pieter
Het Forum van Nerva in Rome, gezien vanaf de tempel van Minerva. Rome, 1606. Pen en penseel in bruin. Aankoop met steun van de BankGiro Loterij.
RP-T-2012-22

Tideman, Philip
Ontwerp voor de titelpagina van Gerard de Laresse, Groot Schilderboek, 1702. Pen en penseel in bruin.
RP-T-2012-8

Nederland, 19de eeuw
Dijsselhof, Gerrit Willem
Ontwerpstudie voor een wandvlak boven een van de deuren in de door Dijsselhof gedecoreerde kamer van dr. Van Hoorn. Amsterdam, 1895–1896. Zwart krijt en rode en groene dekverf.
RP-T-2012-11

Nederland, 20ste-21ste eeuw
Damave, Poppe
Scheepswerf, 1931–1988. Zwart en bruin krijt. Schenking van de heer E.H. Ariëns Kappers, Amsterdam.
RP-P-2012-109-17

Dekkers, Ad
Ontwerp voor 'Reliëf met segment', 1967. Collage van papier op karton, potlood. Overdracht van beheer door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
RP-T-2012-1

Gaag, Lotti van der
Kleurrijk portret van vrouw, 1986. Gekleurd krijt. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum.
RP-T-2012-42

Henstra, Friso
Schetsboek met onder meer ontwerpen voor boekomslagen, 1980–1989; *We are still happy together*, 1985; *De vriendinnen*, 1985; *Een vreemde kostganger*, 1985; *Vrouw met hond*, 1996. Schenking van de heer F. Henstra, Amsterdam. RP-T-2013-1; *Figuur zittend op een stoel op een tafel, onder de tafel een hond*, 1992; *Meisje staand op een tafel met bal, onder de tafel een hand waarvan de kop niet zichtbaar is*, 1993; *Uitloper naar zee*, 1993; *Uitloper naar zee*, 1993; *Breezing up*, 1993; *Geen titel*, 1993. Zes gouaches.
RP-T-2013-5 t/m 10

* Heidendael, Lau
Pad Gage 2, 2011. Waterverf. RP-T-2012-14; *Zes tekeningen in en om Amsterdam*, 2009–2011. Potlood en waterverf.
RP-T-2012-15 t/m 20

Kimpe, Reimond
Compositie. Middelburg, 1934. Zwart en gekleurd krijt.
RP-T-2012-38;
Twee tekeningen: Vrouw met bloemen en Visstillven met schelp, fles, kan en fruitschaal, 1930–1939. Houtskool. Schenking van mevrouw C.E.C.M. Wolfensberger-Fijnaut, Amsterdam.
RP-T-2012-39, 40

Spoor, Cornelis
Portret van breiende vrouw, 1877–1928. Zwart krijt op lichtbruin papier, met wit gehoogd. Schenking van de heer H.H.M. van Hugten, Hilversum.
RP-T-2012-41

Langdurige bruiklenen
Appel, Karel
Betekende brochure en 43 tekeningen. Parijs, 1948–1950. Langdurig bruikleen uit de nalatenschap van de kunstenaar.
RP-T-BR-2012-12

BIBLIOTHEEK

Selectie van bijzondere aanwinsten

Heures a lusaige de Romme / Horae B.M.V. ; [Jean Pichore]. Paris, [ca.1507]. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag

[Dit es dleue ons liefs heeren ihesu cristi anderweruen gheprint ghecorrigeert ende merckelicke v[er]betert] / [Ludolphus de Saxonia]. [Antwerpen, 1503]. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag

La vita di Giuseppe, discripta in ottava rima da Lodovico Dolce. Vinegia, 1561. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag

Delle vite de' più eccellenti pittori, scultori, et architetti di Giorgio Vasari ; [ed. Carlo Manolesi]. Nuova edizione diligentemente riviste, ricorrette, accresciute d'alcuni ritratti, & arricchite di postille nel margine. Bologna, 1648–1663. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag

Gebouwen, gezichten, en oudheden der stad Amsterdam. Haarlem, 1744. Legaat van mevrouw J.C.G. Verhaaff-Hofslag

De geheime illumineer-konst : Behelzende: hoe men allerlei soorten van verwen konstig bereiden en nuttig gebruiken zal ... Alles met groote moeite en vlyt by een verzamelt, en ... in het licht gegeven, door een liefhebber der konsten [= J.B. Pictorius]. Amsterdam, 1770

Beschryving van de groote onix, hoog 7 duim, en breed 10 duim : dewelke verkogt zal werden door de makelaars Anthony Lesturgeon, Abraham Rutgers en Alex. Anth. Lesturgeon, tot Amsterdam, in de Munt, op woensdag den 11 september, 1765, 'sNamiddags ten 4 uren ... [Amsterdam?], 1765

The artists' assistant in drawing, perspective, etching, engraving, mezzotint-scraping, painting on glass, in crayons, in watercolours and on silks and satins [John Payne?]. London, 1788

Oeuvres de M. le chevalier Antoine Raphael Mengs. Amsterdam et se vend à Paris, 1781

The art of miniature painting comprising instructions necessary for the acquirement of that art by Charles William Day. London, 1852

Practical instructions in enamel painting on glass, china, tiles, etc., : to which is added full instructions for the manufacture of the vitreous pigments required by Henry James Snell. London [1874]

A handbook of pyrography or burnt wood etching by Maud Maude, with specially designed illustrations by William Freeman. London, 1901

Le nu esthétique : l'homme, la femme, l'enfant Emile Bayard, Gérôme, Jean Léon. Paris, 1903–1905

Een cleyn verff-boeck in houdende seer constighe saeyet verwen Gerbrand Nicolai. Leeuwarden, 1638. Aankoop met steun van het Receptuurboekenfonds

Noms des peintres les plus celebres et les plus connus, anciens & modernes André Félibien. Paris, 1679. Aankoop met steun van het Van der Vossen-Delbrück Fonds

Natura artis studio feliciter repraesentata, sive, Humana statura per singula membra juxta aetates et sexus nova inventione accuratissime delineata, oder: Gründlich und vollkommene Anweisung zum Zeichnen und kunstmässige völlige Ausarbeitung menschlicher Statur männlichen und weiblichen Geschlechts vorgestellt und ins Kupfer gebracht von Johann Daniel Herz, Kupferstecher in Augspürg. Augsburg, 1723. Aankoop met steun van het Receptuurboekenfonds

Leçons ou traité élémentaire de dessein et de peinture composé d'après les vrais principes de l'art et mis à la portée de tout le monde, contenant: I. Les règles qu'on doit suivre en dessinant les différentes parties du corps humain, les animaux, les paysages et les fleurs; II. Une instruction sur la composition des couleurs; III. La nouvelle méthode pour enseigner aux enfans à dessiner et à peindre par Madame de Genlis. Leipzig, 1805. Aankoop met steun van het Receptuurboekenfonds

Day-Light: a recent discovery in the art of painting: with hints on the philosophy of the fine arts, and on that of the human mind, as first dissected by Emanuel Kant by Henry Kant. London, 1817. Aankoop met steun van het Van der Vossen-Delbrück Fonds

Le teinturier parfait, ou, L'art de teindre les soyes, laines, fils, chapeaux, &c., la manière de mettre en couleur les cuirs, l'ivoire, les os, le bois, le verre, le cristal, &c. ; avec un traité des drogues & ingrediens qu'on y emploie, du choix qu'on en doit faire, & de leur culture. Divisé en deux parties. Paris, 1716. Aankoop met steun van het Receptuurboekenfonds

Traité de peinture, suivi d'un Essai sur la sculpture. Pour servir d'introduction à une histoire universelle, relative à ces beaux-arts par M. Dandré Bardon. Paris, 1765. Aankoop met steun van het Receptuurboekenfonds
Catalogue des estampes gravées d'après des tableaux de P.P. Rubens, Antoine Van Dyck et autres maîtres : qui forment le fond-de-planches de Theodr. J. Van Merlen, rue Kipdorp à Anvers, chez qui les estampes se vendent, aux prix qui y sont notés, en argent courant de Brabant. [Anvers ?], 1782. Aankoop met steun van het Van der Vossen-Delbrück Fonds
Vorlagen für Landschaft-Zeichner Max-Joseph Wagenbauer. München, 1823. Aankoop met steun van het Van der Vossen-Delbrück Fonds

A curious drawing book of heads by Thomas Worlidge, neatly etched in the manner of Rembrand. London, [ca. 1768]. Aankoop met steun van het Van der Vossen-Delbrück Fonds

Exposition internationale des arts décoratifs industriels et modernes. Paris, 1925

1. Préface: Origines de l'exposition et évolution de l'art moderne. – 2. Classe 1: Architecture. – 3. Classes 2–6: Décoration fixe de l'architecture. – 4. Classes 7–8: Mobilier. – 5. Classes 9–12: Accessoires du mobilier. – 6. Classes 13–14: Tissu et papier. – 7. Classe 15: Livre. – 8. Classes 16–19: Jouets, appareils scientifiques, instruments de musique, moyens de transport. – 9. Classes 20–24: Parure. – 10. Classes 25–37: Théâtre, photographie et cinématographie. – 11. Classes 26–27: Rue et jardin. – 12. Classes 28–36: Enseignement. – 13. Conclusion : résultats de l'exposition; ses enseignements. Aankoop met steun van het Van der Vossen-Delbrück Fonds

Lijst van nieuwe tijdschriften

- *Kunst & Antiek Journaal/Collect*
- *Design.nl*
- *Foam magazine*
- *Items*
- *Morf*
- *Nieuwsbrief / Vereniging van Vrienden van Museum Het Valkhof*
- *Metropolitan Museum studies in art, science, and technology*
- *Zaal Z*

Shinkichi Tajiri, *Made in USA*, 1964, messing, BK-2012-9,
Aankoop met steun van PON Holdings B.V.

CONSERVEREN EN RESTAUREREN

Beeldhouwkunst

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

30 objecten, waaronder:

Anoniem reliëf van albast, *Augustinus als bisschop van Hippo Regius*. BK-NM-11966

Quellinus, Artus reliëf van terracotta, *De grootmoedigheid van Seleucus*. BK-NM-51-23

Schardt, Jan Gregor van der buste van gepolychromeerd terracotta, *Portret van Johann Neudörfer de Jongere*. BK-C-1994-1

Stracké, Frans beeld van terracotta, *De twee moeders*. BK-2003-23

Externe restauraties

Buglioni, Benedetto retabel van geglazuurd aardewerk, *Retabel met Maria met kind tussen Hieronymus en Nicolaas van Myra*. BK-16978

Xavery, Jan Baptist schoorsteen van marmer, *Schoorsteen met reliëf van Paris en Oenone*. BK-1995-3

Boeken

Kemp, Nicolaes de (toegeschreven) *Geïllustreerd handschrift met de genealogie van de heren en graven van Culemborg*, 1590. Perkamenten handschrift in varkensleren band. NG-2011-98

- 8 boekjes geconserveerd voor het KOG
- Voor 10 boeken objectvoorzieningen vervaardigd
- 27 afleveringen van het tijdschrift *Wendingen* gerestaureerd
- 18 boeken voorzien van 'fourflaps'
- 42 schetsboeken voorzien van dozen
- 350 stofomslagen ingeplakt

Ceramik en glas

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

27 objecten, waaronder:

Plaat van Delfts faïence. Nederland, vierde kwart 17de eeuw. BK-18748

Serie van 6 graffiguren van terracotta, 2 gezadeld paarden, 2 paarden met ruiters, 2 kamelen met ruiters. China, 650–750. AK-MAK-65 t/m 70

Spiegel met achterglasschildering. China, derde kwart 18de eeuw. BK-KOG-1534

Bloemhouder van Delfts faïence. Nederland, vierde kwart 18de eeuw. BK-KOG-1534

Blaue Ara van Meissen porselein. Duitsland, eerste helft 18de eeuw. BK-17496

Potjes van faïence en glazen flesjes Simplificakabinet. Nederland, tweede kwart 18de eeuw. BK-1956-44

I.s.m. de behoudsmedewerkers en de studenten van de UvA zijn ca. 1100 objecten van glas en ceramiek schoongemaakt voor de nieuwe opstelling, waaronder: 350 glazen

177 toverlantaarnplaten

105 objecten van Chinees porselein behorend op een schoorsteenmantel

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

38 objecten van ceramiek, glas en steen zijn gereedgemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Onderzoek

Survey en onderzoek naar de conditie van de ca. 350 glazen geselecteerd voor de nieuwe opstelling. De glazen zijn schoongemaakt en er zijn monsters genomen voor verder onderzoek naar vroege symptomen van glasinstabiliteit. I.s.m. de UvA.

Edele en onedele metalen

Behandelingen algemeen (HNR, van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek) 1093 objecten, waaronder:

Tafelautomaat in de vorm van Diana op een hert, gedeeltelijk verguld zilver met mechaniek. Jacob Miller, Augsburg, 1613. BK-17010

Een stel kandelabers gedeeltelijk verguld zilver. François Désiré Froment-Meurice, Parijs, 1853. BK-1999-68-A en B

Model van een vuurtoren messing, mica, mahonie- en vruchtenhout. P. Leenmans, Den Haag, 1879. NG-MC-1412

Singalees kanon hout, messing, zilver, brons. Anonieme vervaardiger, Sri Lanka, 1745. NG-NM-1015

Maastrichtse monstrans gedeeltelijk verguld zilver. Anonieme vervaardiger, Maastricht, 1525. BK-1961-64

Radslotgeweer van Cornelis Tromp notenhout, hertschoorn, been, parelmoer. Anonieme vervaardiger, Silezië, 1650. NG-NM-6091-B

Tafelstuk gedeeltelijk verguld zilver, email, pigmenten en vernis. Wenzel Jamnitzer, Nürnberg, 1549. BK-17040-A

Wapens: 169 objecten

Penningen en munten: 282 objecten

Special collections (sieraden, horloges en anders): resp. 197, 109 en 158 objecten

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

321 objecten van edel en onedel metaal zijn gereedgemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Onderzoek

Geëmailleerde renaissance objecten

Visueel en materiaaltechnisch onderzoek, onder andere m.b.v. Hirox-microscopie en XRF, naar de conditie van geëmailleerde renaissance objecten uit de collectie van het Rijksmuseum. De combinatie van verschillende onderzoeksmethodes levert voldoende informatie op omtrent de behandeling van de objecten. De uitkomsten van het onderzoek zullen bijdragen aan een beter begrip van degradatie van geëmailleerde objecten.

Shiva. AK-MAK-187

Start laatste deel onderzoek aan de Shiva, om aan de hand van sporenelementen proberen vast te stellen uit welk gebied in Zuid-India de Shiva precies afkomstig is, en uit welke Chola-periode. Daarnaast wordt gekeken of de voorste handen later zijn geplaatst (reparatie) of in dezelfde tijd als de rest van het beeld. I.s.m. de afdeling Aardwetenschappen van de VU.

Java Boeddha. AK-MAK-193

Onderzoek om aan de hand van sporenelementen en isotopenonderzoek meer duidelijkheid te verkrijgen in welke regio dit object exact werd vervaardigd, India of bijvoorbeeld de regio rondom Sri Lanka. I.s.m. de afdeling Aardwetenschappen van de VU.

Tafelautomaat. BK-17070

Onderzoek naar het mechaniek; welke plaats neemt dit object in in de serie vergelijkbare tafelautomaten die in verschillende collecties aanwezig zijn.

Tafelstuk van Wenzel Jamnitzer. BK-17040-A

Onderzoek naar de verwijderde gravure/ets, ooit aanwezig op de onderzijde van de plaquette van het tafelstuk. Ontwikkeling van een reinigingsmethode op basis van elektrolytische reductie, ten behoeve van de zwart geworden zilveren onderdelen.

Meubelen

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

Anoniem betimmering met een bedstee, schoorsteenmantel en wandvakken, van eikenhout, versierd met intarsia van ebbenhout, buxus- en esdoornhout en palissander. Dordrecht, 1626. BK-NM-3931-B

Anoniem kamer met mahoniehouten betimmering en stucplafond, afkomstig uit het interieur van het pand Keizersgracht 187–189 te Amsterdam, 1743-48. BK-C-2007-1

Anoniem kist met gebombeerd deksel, overtrokken met groen fluweel. Nederland, ca. 1600–1699. BK-NM-11151

Anoniem kist van ebbenhout, versierd met rozetten van koper. Zuidoost Azië, ca. 1600–1699. BK-1976-60

Anoniem kist van naaldhout met kralen versierd. Nederland, ca. 1600–1699. BK-KOG-1257

Anoniem kist van naaldhout, geheel belijmd met schildpad. Nederland, ca. 1640–1660. BK-14552

Anoniem kunstkabinet van naaldhout, belijmd met noten- en ebbenhout, ivoor en schildpad, marmeren platen en verguld koper. Antwerpen, ca. 1680–1690. BK-16434

Anoniem mahoniehouten cassette voor een set van 24 lepels en vorken. Nederland, ca. 1775–1800. BK-1960-100

Anoniem optica in de vorm van een leren boekband, van eikenhout en leer. Engeland, ca. 1750–1799. RP-D-1980-61

Anoniem rechthoekige kist van het geslacht Falck, gemaakt van tropisch hout, ingelegd met gegraveerd ivoor en versierd met zilverbeslag. Tegal, ca. 1700–1799. NG-854

Anoniem twee deuren van eikenhout belijmd met notenfineer en ebbenhouten biezen met in het midden een venster van glas, behorend bij de kast van het poppenhuis van Petronella Dunois, Nederland, ca. 1675–1700. BK-14656

Anoniem twee lijsten van verguld linden hout met spiegels met achterglasschilderingen. Nederland, ca. 1755–1770. BK-16726-A/B

Bouille, André-Charles koffer op onderstel van naaldhout en eikenhout, belijmd met marqueterie van schildpad, messing en tin, versierd met verguld bronsbeslag. Parijs, 1688. BK-2009-255-1

Champion, G.J. consoleklok met marqueterie van messing en schildpad op kern van grenenhout, versierd met verguld brons. Parijs, ca. 1700–1725. BK-NM-13187

Cuyppers, Pierre Joseph Hubert alle boekenkasten van de Rijksmuseum Bibliotheek, eikenhout met vilten valletjes. Brussel, La Construction Industrielle, 1886

Hart, Abraham van der betimmering afkomstig uit het interieur van het pand Nieuwe Gracht 74 te Haarlem, ca. 1793–1795. BK-15613

Porzellanmanufaktur Allach (toegeschreven) kist van nazi-schaakspel, naaldhout gefineerd met ahorn en coromandel. München, 1941. NG-C-2011-1-1

Vinckboons, Philips (II) portiek en fronton van eikenhout, afkomstig uit het Huydecoperhuis, Singel 548 te Amsterdam, 1639. BK-BFR-419

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

Ca. 75 meubelen en beeldhouwwerken zijn gereedgemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Externe restauraties

Anoniem bekleding van rood velours van rustbed. Frankrijk, ca. 1675–1700. BK-1962-44

Anoniem stucwerk van plafond Beuningkamer. Amsterdam, 1743-48. BK-C-2007-1

Bergh, Pieter van den uurwerk van staande klok. Rotterdam, 1780. BK-1960-25

Champion, G.J. uurwerk van consoleklok. Parijs, ca. 1700–1725. BK-NM-13187

Heijmuis, Adam uurwerk van staande klok. Amsterdam, 1755–1765. BK-1967-144

Huygens, Steven uurwerk van staande klok. Amsterdam, ca. 1690–1695. BK-16479

Le Roy, Julien uurwerk van kartependule, Parijs, 1741. BK-1959-88; uurwerk van pendule, Parijs, 1768. BK-2011-55

Lieutaud, Balthazar uurwerk van staande klok. Parijs, 1760–1765. BK-16671

Montjoye, Louis uurwerk van pendule. Parijs, ca. 1775–1800. BK-16672

Piranesi, Giovanni Batista wit marmeren schoorsteenmantel. Rome, 1769. BK-15449

Vermeulen, Andries uurwerk en muziekrollen van staande klok. Amsterdam, ca. 1715–1725. BK-1969-102-A/B

Vulliamy, Benjamin Lewis uurwerk van pendule. Londen, 1811. BK-1997-16

Xavery, Jan Baptist schoorsteen van Carrara en Belgisch roze royal marmer, afkomstig uit het pand Rapenburg 48 te Leiden, Nederland, 1739. BK-1995-3

Onderzoek

Climate4Wood onderzoeksproject van Rijksmuseum, TU Eindhoven, TU Delft en RCE, gefinancierd door NWO Science4Arts, naar de invloed van wisselingen in museumklimaat op gedecoreerde houten panelen van meubelen en schilderijen.

Afwerkingslagen op meubelen van Jachtslot Hubertus, gemaakt door H.P. Mutters, Den Haag, ca. 1900–1924.

In het kader van het tripartite onderzoeksproject naar transparante historische afwerkingen op meubelen, uitgevoerd door Rijksmuseum, UvA en RCE.

De natuurwetenschappelijke verzameling van het Simpliciakabinet van het Collegium Medico-Pharmaceuticum te Delft, Nederland, 1730. BK-1956-44

De betimmering in Chinees lakwerk, met vergulde ornamenten en een beschilderd plafond, afkomstig uit het paleis van de Friese stadhouders. Leeuwarden, 1695. BK-16709

Papier en foto's

Behandelingen algemeen

Conservering en restauratie van prenten en tekeningen: 814 stuks, waaronder ca. 100 portretten uit de Collectie Oudemans en:

Liotard, Jean-Etienne *Portret van Graaf Francesco Algarotti*, pastel op perkament, 1745. SK-A-234; *Portret van Jeanne-Elisabeth Sellon*, pastel op perkament, 1746. SK-A-236;

Uitzicht op het Mont Blanc-massief, met zelfportret van de kunstenaar, 1765, pastel op perkament op paneel. SK-A-1197;

La Liseuse, pastel op perkament, 1746. SK-A-228; *La Dame aux dentelle*, pastel op perkament, 1757. SK-A-231

Troost, Cornelis *Portret van Joan Jacob Mauricius, gouverneur van Suriname, dichter en toneelminnaar*, pastel op papier, 1741. SK-A-4060

Conservering en restauratie van foto's: 233 foto's en 4 fotoalbums, van 223 aanwinsten werden alleen conditie rapporten opgesteld, alle foto's werden opgezet.

Conservering en restauratie van overig papier:

448 dozen van het RPK werden voorzien van sloten.

Anoniem *Maquette van het eiland Deshima*, beschilderd karton en hout, 1850. NG-721

Anoniem *Simpliciakabinet van het Collegium Medico-Pharmaceuticum te Delft*. Nederland, 1730. BK-1956-44, alle etiketten en afdichtingen van de glazen en porseleinen potjes gereinigd en het marmer papier van een van de laden geconserveerd

Schouten, Gerrit *diorama van een Caraïbenkamp*, papieren figuren in een houten kast met vergulde lijst, 1810.

NG-2010-4, afronding van in 2011 begonnen restauratie

Onderzoek

Monitoren van vallend stof en invallend licht in de zalen van het hoofdgebouw

Start onderzoek aan de prenten van Hercules Segers

Analyse van pastelmonsters afkomstig van de Firma Stoupan

Onderzoek aan trillingen tijdens kunsttransporten

Analyse van componenten van daguerrotypieën en ambrotypieën (voornamelijk achterglas beschilderde dekglazen)

Identificatie en techniek van 16 metalen platen

(vermoedelijk geëtste daguerreotypieën) van Alphonse Poitevin

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

Ca. 500 prenten, tekeningen, foto's, fotoalbums en boeken zijn gereedgemaakt voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Externe restauraties

908 modeprenten in het kader van het project 'Digitale catwalk'

45 boeken

Scheepsmodellen

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

NG-MC-13, model van een schipdeur

NG-MC-88, model van het voorschip van een lineschip van 84 stukken

NG-MC-93, model van een achterschip van een fregat van 44 stukken

NG-MC-101, model van een geschutsopstelling op het achterdek

NG-MC-321, halfmodel van een fregat van 60 stukken

NG-MC-435, model van een jol

NG-MC-493, halfmodel van het schroefstoomschip

Soembing van 8 stukken

NG-MC-565, model van een schroeflichttoestel

NG-MC-985, halfmodel van een schipdeur

NG-MC-988, model van een korvet van twintig stukken op een helling

NG-MC-991, model van een schipdeur in zijn sponningen

NG-MC-1165, model van een dubbelschroefstoomschip

NG-MC-1169, halfmodel van het schroefstoomschip

Watergeus

NG-MC-1383, halfmodel van het schroefstoomschip *Atjeh*

NG-MC-1412, model van een vuurtoren

NG-MC-1413, model van een vuurtoren

NG-MC-1889-16, halfmodel van een B5 sloep

NG-76, schegbeeld van eikenhout van Admiraal de Ruijter

NG-2011-100, halfmodel van een schoenerjacht

NG-NM-12338, model van het driemastschip *Schout bij nacht May* in scheepskamelen

Schilderijen

Voltooid restauraties

Andriessen, Jurriaan (toegeschreven) *Behangselchildering met Hollandse landschappen behorende bij de zaal van de Nieuwe Doelenstraat*. BK-2011-42

Anoniem *Drie olieverfschilderijtjes uit het Simpliciakabinet van het Collegium Medico-Pharmaceuticum te Delft*. BK-1956-44

Beck, Jeronimus (II) *De wapens van de Verenigde Oost-Indische Compagnie en van de stad Batavia*. SK-A-4643

Ekels, Jan *Een schrijver die zijn pen versnijdt*. SK-A-4130

Everdingen, Allaert van *De geschutgieterij van Hendrik Trip te Julitabroek in Södermanland, Zweden*. SK-A-1510

Francken, Frans (II) *Allegorie op de troonsafstand van Keizer Karel V te Brussel, 25 oktober 1555*. SK-A-112

Key, Adriaen Thomasz *Portret van Willem de Zwijger*. SK-A-3148

Kruseman, Cornelis *Godsvrucht*. SK-A-1069

Lelie, Adriaan de; Drielst, Egbert van *Generaal Daendels neemt te Maarssen afscheid van luitenant-kolonel C.R.T. Krayenhoff, die naar Amsterdam wordt gezonden om een omwenteling in het stadsbestuur te bewerkstelligen, 18 januari 1795*. SK-A-2231

Meester van de Vorstenportretten *Portret van Engelbert II, graaf van Nassau, heer van Breda. Regent over alle*

Nederlanden in naam van Philips de Schone. SK-A-3140

Pieneman, Jan Willem *De slag bij Waterloo*. SK-A-1115 (dit grootste schilderij uit de collectie kreeg geen volledige restauratie maar werd bevestigd op een zeer geavanceerd nieuw type aluminium spieraam, ontwikkeld door Equibrarte)

Poelenburch, Cornelis van *De verdrijving uit het paradijs*. SK-A-312; *Nimfen door satyrs bespied*. SK-A-313

Post, Frans Jansz *Landschap in Brazilië*. SK-A-3224

Schardt, Jan Gregor van der *Portretbuste van Johann Neudörfer de Jongere*. BK-C-1994-1 (i.s.m. het atelier Ceramiek en Glas)

Verheyden, Mattheus *Portret van Gerard Cornelis van Riebeeck (1722-59)*. SK-A-816; *Portret van Charlotte Beatrix Strick van Linschoten (geb. 1732)*. SK-A-817

Witte, Emmanuel de *Het koor van de Nieuwe Kerk te Amsterdam met het praalgraf van Michiel de Ruyter*. SK-A-1642

Bruiklenen, gastmusea en reizende tentoonstelling

Er is ca. 120 uur aan schilderijen gewerkt ter voorbereiding voor opstelling en bruikleen in binnen- en buitenland.

Onderzoek

Dendrochronologie door dr. Peter Klein: diverse schilderijen

Röntgenfotografie: diverse schilderijen

IRR: diverse schilderijen, waaronder enkele uitzonderlijke zoals *De Nachtwacht*, *De Staalmeesters* en *Het Joodse Bruidje* van Rembrandt

Hirox-camera: diverse schilderijen

Rembrandt Leerlingen Project: schilderijen van Govert Flinck en Ferdinand Bol, i.s.m. RCE en UvA

Thread Count Automation Project, door C. Richard Johnson, Jr. (Cornell University), Don H. Johnson (Rice University), Robert G. Erdmann (University of Arizona): diverse schilderijen

Onderzoeksproject naar het risico van fluctuaties van de relatieve vochtigheid op meubelen en schilderijen op paneel, i.s.m. RCE, UvA, TU Eindhoven en Kasteel Amerongen

New Methods of Cleaning (painted) Surfaces workshop door Richard Wolbers, 18-22 juni

Bestandscatalogus 17de eeuw, deel II: diverse schilderijen

De late Rembrandt: onderzoeksproject naar het late werk van Rembrandt

Vernis Forum over moderne vernissen, opgezet op de website van Restauratoren Nederland

Schilderijlijsten

Volledige restauraties

Lijst bij Gerrit Schouten, *Diorama van een Caraïbenkamp* (NG-2010-4). SK-L-6530

Lijst bij Cornelis Kruseman, *Godsvrucht* (SK-A-1069). SK-L-6174

Lijst bij Pierre Prud'hon, *Rutger Jan Schimmelpenninck en zijn gezin* (SK-A-3097). SK-L-2294

Lijst bij Mattheus Verheyden, *Portret van Gerard Cornelis van Riebeeck* (SK-A-816). SK-L-4969

Lijst bij Mattheus Verheyden, *Portret van Charlotte Beatrix Strick van Linschoten* (SK-A-817). SK-L-4970

Lijst bij Cornelis Troost, *Portret van een lid van de familie Van der Mersch* (SK-A-3948). SK-L-1285

Lijst bij Willem (I) Roelofs, *Landschap in de omgeving van Den Haag* (SK-A-1166). SK-L-6056

Lijst bij Jeronimus (II) Bex, *Wapenbord* (SK-A-4643). SK-L-4897

Lijst bij Jan Jansz Mostaert, *Portret van een vrouw* (SK-A-3843)

Lijst bij Johannes Vinckboons, *Gezicht op Canton* (SK-A-4474)

Lijst bij Jan Provoost, *Tronende Madonna* (SK-A-2569). SK-L-1190

Lijst bij Orazio Borgianni, *Christus onder de schriftgeleerden* (SK-C-1709). SK-L-6556

Lijst bij Adriaen Isenbrant, *Maria met kind* (SK-A-4045). SK-L-5465

Lijst bij Frans Post, *Braziliaans landschap met een dorp gelegen aan een rivier* (SK-A-4272). SK-L-4670

Lijst bij Frans Post, *Huis van een Hollandse kolonist in Brazilië*, (SK-A-4273). SK-L-1148

Lijst bij Adriaen Thomasz. de Key, *Portret van Willem de Zwijger* (SK-A-3148). SK-L-2224

Lijst bij Kawahara Keiga, *De baai van Nagasaki* (NG-1190). SK-L-6486

Lijst bij Jean-Etienne Liotard, *'La liseuse'* (SK-A-228). SK-L-6480

Lijst bij Jean-Etienne Liotard, *Portret van Graaf Francesco Algarotti* (SK-A-234). SK-L-6481

Lijst bij Jean-Etienne Liotard, *Portret van Jeanne-Elisabeth Sellon* (SK-A-236)

Lijst bij Jean-Etienne Liotard, *Portret van Marie Fargues* (SK-A-240). SK-L-6483

Lijst bij Jean-Etienne Liotard, *Apollo en Daphne* (SK-A-1195). SK-L-6484

Lijst bij Jean-Etienne Liotard, *Uitzicht op het Mont Blanc-massief vanuit het atelier van de kunstenaar te Genève, met zelfportret* (SK-A-1197). SK-L-6485

Schilderijen waarvoor nieuwe lijsten zijn gemaakt

Andriessen, Jurriaan *Drie behangselschilderingen*. BK-2011-40-42

Coter, Colijn de *Bewening van Christus*. SK-A-856

Liotard, Jean-Etienne *Portret van Marie Congnard-Batailhy*. SK-A-231

Marrel, Jacob *Stilleven met dode kikker*. SK-A-772

Post, Frans *Landschap in Brazilië*. SK-A-3224

Scheffer, Johan Bernard *Portret van Dr. Leonardus van der Voort*. NG-C-2011-2

Schouten, Gerrit *Diorama Plantage Zeezicht*. NG-1983-1

Seghers, Hercules *Landschap met een rivierdal*. SK-A-3120

Steen, Jan van der *Gezicht op de Dardanellen*. SK-A-2053; *Gezicht op de Bosporus*. SK-A-2054; *Gezicht op*

Constantinopel. SK-A-2056; *Een ambassadeur op audiëntie bij sultan Ahmed III*, SK-A-4080

Troostwijk, Wouter Johannes van *Zelfportret*. SK-A-4857

Velde, Adriaen van de *De verkondiging aan Maria*. SK-A-2688

Vinckboons, Johannes *Gezicht op de stad Raiebagh in Visiapoer*. SK-A-4473; *Gezicht op Judea, de oude hoofdstad van Siam*. SK-A-4477

Witte, Emmanuel de *Het koor van De Nieuwe Kerk te Amsterdam*. SK-A-1642

Overige behandelingen

85 kortere behandelingen uitgevoerd

16 lijsten aangepast tot klimaatvitrites

Textiel

Behandelingen algemeen (onderhoud collectie, aanwinsten, bestandscatalogus, HNR – van kleinere tot uitgebreidere behandelingen, soms alleen onderzoek)

Japon zijde. Nederland, 1820–1825. BK-1995-12

Armstoelen bekleed met tapisseriewol en -zijde. Frankrijk, 1760–1765. BK-17757-D en E

Japon van zijden kant. Nederland, 1815–1820. BK-NM-14105

Wandtapijt met Roxane en Atalide uit Jean Racines toneelstuk *Bajazet*. Frankrijk, 1776. BK-1961-94

Armstoel notenhout en leer. Noordelijke Nederlanden, 1600–1625. BK-1963-76

Damesschoen gedragen bij de executie van freule Johanna Magdalena Catharina Judith van Dorth tot Holthuysen. Nederland, 1799. BK-KOG-140–1/2

Japon of robe à la française zijde. Frankrijk en Nederland, 1770. BK-2011-7

Redingote zijde. Nederland, 1820. BK-16000

Wandtapijt met Acis en Galatea luisterend naar Polyphemus' lied. Frankrijk, 1680. BK-1959-59-A

Gordijn zijde en metaaldraadpassement, Frankrijk, 1793–1795. BK-15613-H-1-B

Gordijn zijde en metaaldraadpassement. Frankrijk, 1793–1795. BK-15613-H-3-A

Gordijn zijde en metaaldraadpassement, Frankrijk, 1793–1793. BK-15613-H-3-B

Dagbed verguld hout, zijde, metaal. Frankrijk, 1700. BK-1962-44

Externe restauratie

Wandtapijt met de brand van Persepolis. Delft, 1619. BK-2011-19

Kikugawa Eizan, *Vrouw met shamisen*, kleurenhoutsnede, RP-P-2008-218, Legaat van de heer H.C. Bos, Rotterdam

PUBLICATIES

PERIODIEKEN

Jaarverslag 2011 Rijksmuseum

Jaarverslag 2011 Rijksmuseum Fonds

The Rijksmuseum Bulletin

Jrg. 60 (2012), nrs. 1-4

Amsterdam: Rijksmuseum

ISSN 1877-8127

BOEKEN

Het meisje met de gouden jurk

Jan Paul Schutten; tekeningen Martijn van der Linden

Amsterdam: Rubinstein i.s.m. het Rijksmuseum

28 p.

ISBN 9789047612490

€ 6,50

Modellen vertellen. Bijzondere verhalen

uit de Marinemodellenkamer van het Rijksmuseum

Ab J. Hoving, Martine Gosselink

Amsterdam: Rijksmuseum / Franeker: Uitgeverij Van Wijnen

246 p.

ISBN 9789051944396

€ 39,50

A mysterious series by Ferdinand Bol.

The painted wall hangings in the Peace Palace examined

Margriet van Eikema Hommes i.s.m. Mariska Vonk

Den Haag: Carnegie Foundation i.s.m. het Rijksmuseum

80 p.

ISBN 9789071450396

€ 29,50

Rembrandt and his contemporaries: the golden age of Dutch art

Gerdien Wuestman

Amsterdam: Rijksmuseum

253 p.

ISBN 9786054348305

Reinier Baarsen

- ‘Das “holländische” Silber’, in: tent.cat. *Die Silberkammer der Luxemburger Dynastie*, Berlijn (Deutsches Historisches Museum) en Luxemburg (Musée national d’histoire et d’art) 2012–2013, pp. 89–96;
- ‘A unique relationship: Charles Alexander of Lorraine and David Roentgen’, pp. 24–29, en cat. 12, in: Wolfram Koeppe, tent.cat. *Extravagant inventions. The princely furniture of the Roentgens*, New York (The Metropolitan Museum of Art) 2012.

Hubert Baija

- ‘Joints in Medieval Picture Frames’, in: M. Vasques Dias (red.), *Restoring Joints, Conserving Structures. Proceedings of the Tenth International Symposium on Wood and Furniture Conservation*, Stichting Ebenist, Amsterdam, pp. 53–59.

Joosje van Bennekom

- [met Dirk Jan Biemond] ‘A Golden Landscape in an Ultramarine Sea, research into the “Spanish Map” of 1552–1553’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 2, pp. 100–116.

Jonathan Bikker

- ‘An Amsterdam Couple Reunited: Michiel van Musscher’s Portraits of Johannes Hudde and Debora Blaeuw’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 1, pp. 42–51;
- ‘The Identification of the Individual Sitters in a 1657 Group Portrait by Ferdinand Bol on Long-term Loan to the Nationalmuseum from the Rijksmuseum, Amsterdam’, *Art Bulletin of Nationalmuseum Stockholm* (2011), nr. 18, pp. 127–134;
- ‘Abraham de Vries, His Friend Adriaen van der Tock and His Brother Isaack de Vries’, in: E. Buijsen e.a. (red.), *Face Book. Studies on Dutch and Flemish Portraiture of the 16th–18th Centuries. Liber Amicorum presented to Rudolf E.O. Ekkart*, Leiden/Den Haag 2012, pp. 199–206.

Dirk Jan Biemond

- ‘Handzame kunstwerken van een beeldhouwer in zilver. Johannes Lutma I en de penningkunst’, in: J. Pelsdonk e.a., tent.cat. *Hulde! Nederlandse penningkunst in de Gouden Eeuw*, Haarlem (Teylers Museum) 2012, pp. 11–23;
- [met Joosje van Bennekom] ‘A Golden Landscape in an Ultramarine Sea, research into the “Spanish Map” of 1552–1553’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 2, pp. 100–116.

Mattie Boom

- ‘Heavy metal beats “greyer sky”. Interpretations of the Netherlands by foreign photographers 1890–1930’, e-journal *Depth of Field* 3 (2012), nr. 1, <http://journal.depthoffield.eu/vol03/nr01/a03/en>;
- [met Hans Rooseboom] ‘Acquisitions. Photography 2008–11’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 2, pp. 166–191, nrs. 1, 2, 6, 9, 11 en 12.

Duncan Bull

- ‘Ludovico Carracci’s *Vision of St Francis*: Inspiration and Influence’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 4, pp. 282–314.

Jan van Campen

- ‘Acquisitions Asian Export Art’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 3, pp. 268–279.

Dionysia Christoforou

- [met Claire Phan-Tan-Luu] ‘Talking about Books’, *IDA Journal of paper conservation* 13 (2012), nr. 1;
- [met Claire Phan-Tan-Luu] ‘About the ‘Materials & Equipment’ Section’, *IDA Journal of paper conservation* 13 (2012), nr. 2.

Femke Diercks

- ‘Jacques-Louis David’s “Thrones” Identified’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 1, pp. 52–59;
- ‘Decorative Art in the Museum De Lakenhal’, *Codart E-zine* (2012), nr. 1.

Paul van Duin

- [met Christina Hagelskamp] ‘A Seventeenth-Century Dutch Cabinet Mounted with Export Lacquer’, *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 4, pp. 316–341;
- ‘The construction of flat decorated doors of Dutch seventeenth-century cabinets. Report of a master class’, in: M. Vasques Dias (red.), *Restoring Joints, Conserving Structures. Proceedings of the Tenth International Symposium on Wood and Furniture Conservation*, Stichting Ebenist, Amsterdam 2012, pp. 121–143.

Menno Fitski

- ‘Old Coloured Japanese Porcelains of the First Class: Trade and Collecting of Kakiemon Porcelain’, *Transactions of the Oriental Ceramic Society* (2010–2011), nr. 75 [verschenen in 2012], pp. 53–64;
- ‘Aanwinst: *Blauwe golf*, Takeuchi Seiho’, *Aziatische Kunst* 42 (2012), nr. 1, pp. 32–35;
- ‘Straks weer te zien in het Rijksmuseum: een jade kleinood’, *Aziatische Kunst* 42 (2012), nr. 2, pp. 34–35;
- ‘De restauratieateliers: Japans lakwerk’, *Aziatische Kunst* 42 (2012), nr. 4, pp. 24–29.

Josephina de Fouw

- Boekbespreking William S. Rodner, *Edwardian Londen through Japanese Eyes: The Art and Writings of Yoshio Markino, 1897–1915*, Leiden/Boston 2012, *Aziatische Kunst* 42 (2012), nr. 3, pp. 37–39.

Isabelle Garachon

- [met L. van Valen] ‘Gewapende paarden en kamelen’, *Aziatische Kunst* 42 (2012), nr. 3, pp. 15–23;
- ‘“...Platelen cram ic”, van porseleinkrammer tot keramiekreparateur’, *Vormen uit vuur* 217 (2012), nr. 2, pp. 38–51.

Martine Gosselink

- [met Ab Hoving] *Modellen vertellen. Bijzondere verhalen uit de Marinemodellenkamer van het Rijksmuseum*, Amsterdam 2012;
- ‘De gevangenneming van prins Diponegoro door generaal De Kock’, *Rijksmuseum Object van de maand* 5, Historiek.net.

Ludo van Halem

- ‘Schaduwwereld: een gesprek met Rik Smits’, in: *Elfde Tekeningencahier Drawing Centre Diepenheim: Rik Smits*, Diepenheim 2012, pp. 10–15.

Gijs van der Ham

- 'Een kroon voor Ardra', *Rijksmuseum Object van de maand* 7, Historiek.net.

Freek Heijbroek

- *Frits Lugt 1884–1970. Living for Art. A Biography*, Parijs/Bussum 2012;
- [met Jessica Voeten] *Isaac Israëls in Amsterdam*, Bussum 2012.

Eric Hinterding

- 'Rembrandt print studies: past and current state of affairs', in: A. Kofuku, H. Kumazawa (red.), *Rembrandt. The Quest for Chiaroscuro. Essays*, Tokio 2012, pp. 85–93;
- 'Rembrandt als vernieuwer van de techniek van de droge naald', *Desipientia: Kunst op papier. Van zwartwerk tot penschilderij* 19 (2012), nr. 1, pp. 2–6;
- 'Rembrandts Geheimnis: über Radierung, Kaltnadel und Grabstichel', in: M. Kordhanke e.a. (red.), tent.cat. *Von der Schönheit der Präzision. Faszination Buchkunst und Graphik mit der Liberna Collection*, Mettingen (Draiflessen Collection) 2012, pp. 72–79;
- [met Huigen Leeflang en Harrie Knol] *The Lure of Falconry*, Amsterdam 2012.

Jan de Hond

- 'Charles William Meredith van de Velde (1818–1898). Een Bijbels geograaf in een door God vervloekt land', in: M. van den Boogert, J. Jonker Roelants (red.), *De Nederlands-Turkse betrekkingen. Portretten van een 400-jarige geschiedenis*, Hilversum 2012, pp. 75–79;
- 'Kleding uit het Behouden Huys', *Rijksmuseum Object van de maand* 1, Historiek.net;
- 'Muts gevonden op Spitsbergen', *Rijksmuseum Object van de maand* 9, Historiek.net.

Daniel Horst

- 'De zieke man van Europa', *Rijksmuseum Object van de maand* 6, Historiek.net;
- 'Kerst bij de Buren', *Rijksmuseum Object van de maand* 12, Historiek.net.

Elsje Janssen

- 'The Burning of Persepolis – A Tapestry from a Set of The Story of Alexander the Great', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 2, pp. 82–99;
- 'De la broderie porteuse de messages politiques', in: J. Jacqué, P. Leclercq (red.), *Tissu a message, Actes des journées d'étude, 18-19 novembre 2011*, Association Française pour l'Etude du Textile, Saint-Etienne 2012, pp. 131–141;
- 'Jan Yoors en de wandtapijtkunst. Heerser over vorm en kleur', in: *Jan Yoors*, Drogenbos 2012, pp. 17–29;
- 'Tapisserie comme art: tradition et rénovation', 'Wandtapijt als kunst: traditie en vernieuwing', 'Tapestry as art: tradition and Innovation', in: *Infiniment Fil – Onbegrensde draad – Infinite Thread – Domaine de la Lice 1981–2011*, Bierges 2012, pp. 10–35, 45–68, 162–168.

Martin Jürgens

- [met S. Pénichon en A. Murray] 'Práticas de montagem de fotografias contemporâneas', *Cadernos Técnicos de Conservação Fotográfica* nr. 7, Rio de Janeiro 2012;
- [met D. Hess Norris, N. Kennedy, B. Lavedrine en P. Messier] 'From Russia to Laos. Building Global Partnerships to Preserve Photographic Heritage', *GCI Newsletter* 27 (2012), nr. 1, Getty Conservation Institute, pp. 4–10.

Pauline Kintz

- 'Caroline Michaelis-Bohmer-Schlegel-Schelling (1763–1809)', in: Carolien Ceton (red.), *Vrouwelijke filosofen. Een historisch overzicht*, Amsterdam/Antwerpen 2012, pp. 250–256.

Anna Krekeler

- [met J. Roeders, E. Smeenk-Metz en G. Tauber] 'Verslag over recente ervaringen met vernissen', *Au Courant, Verenigingsblad van Restauratoren Nederland* (2012), nr. 1, pp. 23–24.

Michel van de Laar

- [met A. Wallert] 'Un autoportrait présumé de Jacob Van Loo au Rijksmuseum d'Amsterdam', in: *Autour des Van Loo, Peinture, commerce des tissus et espionnage en Europe (1250–1830)*, Rouaan 2012, pp. 261–274.

Robert van Langh

- *Technical Studies of Renaissance Bronzes. The use of neutron imaging and time-of-flight neutron diffraction in the studies of the manufacture and determination of historical copper objects and alloys*, proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor aan de Technische Universiteit Delft, 2012.

Huigen Leeflang

- 'Acquisitions. The Print Room', *The Rijksmuseum Bulletin* 59 (2011), nr. 4, pp. 60–79;
- 'The Roman Experiences of Hendrick Goltzius and Jacob Matham: a Comparison', in: E. Leuschner (red.), *Ein privilegiertes Medium und die Bildkulturen Europas. Deutsche, Französische und Niederländische Kupferstiche und Graphikverleger in Rom von 1590 bis 1630. Römische Studien der Bibliotheca Hertziana*, dl. 32, pp. 21–38;
- Redactie Marjolein Leesberg, *Hendrick Goltzius. The New Hollstein Dutch etchings, engravings and woodcuts*, 4 dln., Ouderkerk a/d IJssel/Amsterdam 2012;
- [met Eric Hinterding en Harrie Knol] *The Lure of Falconry*, Amsterdam 2012.

Bianca du Mortier

- 'Features of Fashion in the Netherlands in the Seventeenth Century', in: *Netherlandish Fashion in the Seventeenth Century*, Riggisberg 2012, pp. 17–41;
- W. Hogendoorn (red.), *De Schouwburg in beeld, Amsterdamse toneelscènes 1665–1772*, Houten 2012.

Tristan Mostert

- 'The collection of Musschenbroek slides in Stedelijk Museum de Lakenhal, Leiden, The Netherlands', *The New Magic Lantern Journal* 11 (2012), nr. 1, pp. 9–11;
- 'De Grote Zaal op het Binnenhof tijdens de Grote Vergadering der Staten-Generaal', *Rijksmuseum Object van de maand* 8, Historiek.net.

Op 23 augustus 2012 onthulling van het logo.

Foto Johan van Walsem

Manon van der Mullen

- 'Ingeprint. Vondsten uit Het Prentenkabinet Online. Jan Weissenbruch in Rembrandt, sa vie et ses œuvres', *De Boekenwereld* 28 (2012), nr. 2, pp. 107–111.

Wim Pijbes

- 'Kolobrzeg Polen, 1992. Rineke Dijkstra', *Volkskrant Magazine*, 19 mei;
- 'Adriaen Coorte. Stilleven met asperges', *Volkskrant Magazine*, 26 mei;
- 'Johannes Vermeer. De brieflezende vrouw', *Volkskrant Magazine*, 2 juni;
- 'Piet Mondriaan. Compositie met blauw, 1937', *Volkskrant Magazine*, 9 juni;
- 'Rembrandt van Rijn. Portret van Titus aan de lessenaar, 1655', *Volkskrant Magazine*, 16 juni;
- 'Jacob van Ruisdael. De molen bij Wijk bij Duurstede (ca. 1670)', *Volkskrant Magazine*, 23 juni;
- 'Vincent van Gogh. De slaapkamer in Arles, 1888', *Volkskrant Magazine*, 30 juni;
- 'J.H. Moesman. Het Gerucht (1935–1941)', *Volkskrant Magazine*, 7 juli;
- 'Fernand Léger. Le quatorze Juillet, 1914', *Volkskrant Magazine*, 14 juli;
- 'Hendrik Voogd. Italiaans landschap met parasoldenners', *Volkskrant Magazine*, 8 september;
- 'Stilleven met roemer, wijnkan, waterkruik en breidel. Johannes Torrentius', *Volkskrant Magazine*, 6 oktober;
- 'De geslachte os. Chaïm Soutine', *Volkskrant Magazine*, 3 november;
- 'Het Sint-Nicolaasfeest. Jan Steen', *Volkskrant Magazine*, 1 december;
- 'Winterlandschap met schaatsers. Hendrick Avercamp', *Volkskrant Magazine*, 29 december;
- Inleiding in *Hollands Glorie. Jubileumtentoonstelling 2012*, Ommen 2012, pp. 4–5.

Jacqueline de Raad

- 'Hoe word ik een echte schilder, 1908–1918', in: tent.cat. *Jan Sluijters 1881–1957*, Laren (Singer Museum) 2011, pp. 42–79;
- 'Over het klantenboekje van Jan Sluijters', in: *RKD Bulletin: Bijdragen voor Rudi Ekkart bij zijn afscheid als directeur van het RKD* (2012), nr. 2, pp. 147–151.

Monique Rakhorst

- *Congratulations from the World – the Exhibition for the World Art Treasures*, tent.cat. Shanghai (Shanghai China Art Museum) 2012, pp. 56–67;
- 'Lief ick heb al den nacht gevist, ick moet mijn netken drogen', *Vision* (2012), nr. 14, pp. 56–63.

Frederique van Reij

- 'Wearing Mondrian: Yves Saint Laurent's translation from High Art to Haute Couture', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 4, pp. 342–359.

Jenny Reynaerts

- 'The Wall Paintings in the Rijksmuseum Amsterdam. National Art and History', *Museum History Journal* 5 (2012), nr. 2, pp. 245–260.

Willem de Ridder

- [met M. van Eikema Hommes, K. Keune en SRAL] 'Ferdinand Bol's Painting Technique', in: *Art and Allegiance in the Dutch Golden Age*, Amsterdam 2012.

Robert-Jan te Rijdt

- 'Het toeval helpt een beetje: Tibout Regters – Jan Verkolje – Dominicus van Tol', in: E. Buijsen e.a. (red.), *Face Book. Studies on Dutch and Flemish Portraiture of the 16th–18th Centuries. Liber Amicorum presented to Rudolf E.O. Ekkart on the Occasion of his 65th Birthday*, Den Haag/Leiden 2012, pp. 465–472;
- 'Hendrik Pola (1675/76–1748). Uitgewerkte tekeningen in uitsluitend pen', in: Charles Dumas (red.), *Liber Amicorum Dorine van Sasse van Ysselt. Collegiale bijdragen over teken- en prentkunst*, Den Haag 2011 [verschenen in 2012], pp. 163–184;
- Entries 50 (Hendrik Pothoven) en 66 (Adriaen de Lelie en Egbert van Drielst), in: Sabine Craft-Giepmans, Anette de Vries (red.), tent.cat. *Portret in portret in de Nederlandse kunst 1550–2012*, Dordrecht (Dordrechts Museum) 2012, pp. 178 en 210.

Pieter Roelofs

- 'Gabriël Metsu – Portrettist', in: E. Buijsen e.a. (red.), *Face Book. Studies on Dutch and Flemish Portraiture of the 16th–18th Centuries. Liber Amicorum presented to Rudolf E.O. Ekkart*, Leiden/Den Haag 2012, pp. 335–344.

Hans Rooseboom

- 'Een foto zegt soms minder dan 1000 woorden. Goedkope foto's', *Fotografisch geheugen* (2012), nr. 73, pp. 28–29;
- 'Een foto zegt soms minder dan 1000 woorden. De fotograaf: van verschoppeling tot ster', *Fotografisch geheugen* (2012), nr. 74, pp. 20–21;
- 'Een foto zegt soms minder dan 1000 woorden. De geur van geld', *Fotografisch geheugen* (2012), nr. 75, pp. 28–29;
- 'Een foto zegt soms minder dan 1000 woorden. De doos van Pandora', *Fotografisch geheugen* (2012), nr. 76, pp. 22–23;
- [met Mattie Boom] 'Acquisitions. Photography 2008–11', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 2, pp. 166–191, inleiding, nrs. 3, 4, 5, 7, 8, 10;
- 'Introduction / Inleiding' en interviews in Co Rentmeester, *Footprints*, Wezep 2012, pp. 10–59, 64, 80–81, 126–127, 136–137, 178–179, 230, 248–249, 282, 302–303;
- 'Dit is Moskou', in: *Dit is Flip Bool. Foto's van vrienden en collega's. Tekst van vrienden en collega's. Ter gelegenheid van het pensioneren van Flip Bool*, Rotterdam 2012, z.p.;
- 'Changing Amsterdam. A city photographed by Jacobus van Eck, 1917–1940', e-journal *Depth of Field* 3 (2012), nr. 1, journal.depthoffield.eu/vol03/nr01/a01/en.

Leila Sauvage

- 'Bench-Top Ionizing Air Blower', *IADA Journal of Paper Conservation* 13 (2012), nr. 3, p. 38.

Frits Scholten

- 'Frans Hemsterhuis's memorial for Herman Boerhaave', *Simiolus* 35 (2011), nr. 3/4, pp. 199–217;
- Recensie van Pieter Vlaardingerbroek, *Het paleis van de republiek* (Zwolle 2011), *Het Maandblad Amstelodamum* 99 (2012), nr. 2, pp. 92–96;
- 'Beeldhouwkunst in de Bourgondische Nederlanden, 1380–1450', in: tent.cat. *De weg naar Van Eyck*, Rotterdam (Museum Boijmans Van Beuningen) 2012, pp. 69–75, en entries 23, 24, 25, 31, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52.

Eveline Sint Nicolaas

- 'The Turkish paintings of Ambassador Cornelis Calkoen (1696–1764)', in: tent.cat. *Sultans, Merchants, Painters. The Early Years of Turkish-Dutch Relations*, Istanbul (Pera Museum) 2012, pp. 47–75;
- 'The curious cabinet of Cornelis Calkoen', *Cornucopia. Turkey for connoisseurs* (2012), nr. 47, pp. 61–71;
- 'Dragoman Carel Caratza. De ogen en oren van ambassadeur Calkoen', in: M. van den Boogert en J. Jonker Roelants (red.), *De Nederlands-Turkse betrekkingen. Portretten van een 400-jarige geschiedenis*, Hilversum 2012, pp. 39–43;
- Interview voor Teike Asselbergs e.a., *Sanat köprüsü 2000ler sonrasında Türkiye Hollanda arasında kültürel ilişkiler | Kunst als brug, Turks-Nederlandse culturele relaties na 2000*, Amsterdam 2012;
- 'Diamanten en geborduurde brievenvossen: herinneringen aan Istanbul', *Rijksmuseum Object van de maand 3*, Historiek.net;
- 'Het kanon van de koning van Kandy', *Rijksmuseum Object van de maand 10*, Historiek.net.

Anna Ślaczka

- 'Temples, inscriptions and misconceptions. Charles-Louis Fábri and the Khajuraho *apsaras*', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 3, pp. 212–233;
- 'The brick structures of Go Thap (Vietnam): tombs or temples?', *Bulletin of the Indo-Pacific Prehistory Association* (2011) [verschenen in 2012], nr. 31, pp. 108–116;
- Boekbespreking van F. Otter, *Residential architecture in Bhoja's Samarānganasūtradhāra: introduction, text, translation and notes*, Delhi 2010, *Indo-Iranian Journal* (2012), nr. 55, pp. 283–286.

Erika Smeenk-Metz

- [met A. Krekeler, J. Roeders en G. Tauber] 'Verslag over recente ervaringen met vernissen', *Au Courant, Verenigingsblad van Restauratoren Nederland* (2012), nr. 1, pp. 23–24.

William Southworth

- 'The "Vereniging" at Angkor. Four sandstone sculptures from Cambodia', *Aziatische Kunst* 42 (2012), nr. 1, pp. 18–27;
- 'Straks weer te zien in het Rijksmuseum: Een gebeeldhouwde kop met vier gezichten van Angkor', *Aziatische Kunst* 42 (2012), nr. 1, pp. 28–31;
- 'Religious architecture and irrigation in the plain of Phan Rang', in: A. Haendel (red.), *Old myths and new approaches: Interpreting ancient religious sites in Southeast Asia*, Clayton 2012, pp. 63–83;
- Boekbespreking van A. Hardy e.a. (red.), *Champa and the archaeology of Mỹ Sơn (Vietnam)*, Singapore 2009, *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volenkunde* 166 (2012), nr. 2-3, pp. 349–352;
- [met Arlo Griffiths, Amandine Lepoutre en Thành Phàn] 'Études du corpus des inscriptions du Campā III. Épigraphe du Campā 2009–2010: prospection sur le terrain, production d'estampages, supplément à l'inventaire', *Bulletin de l'École française d'Extrême-Orient* 95-96 (2008–2009) [verschenen in 2012], pp. 435–497;
- [met Arlo Griffiths, Amandine Lepoutre en Thành Phàn] *The inscriptions of Campā at the Museum of Cham sculpture in Đà Nẵng*, Ho Chi Minh Stad 2012.

Harm Stevens

- 'De F.K. 23 Bantam', *Rijksmuseum Object van de maand 4*, Historiek.net.

Ad Stijnman

- *Engraving and Etching 1400–2000: A History of the Development of Manual Intaglio Printmaking Processes*, Londen/Houten 2012.

Jane Turner

- Tent.cat. *Rembrandt's World: Dutch Drawings from the Clement C. Moore Collection*, New York (Morgan Library & Museum) 2012.

Matthias Ubl

- 'Le Monogrammiste de Brunswick, La Montée au Calvaire, musée du Louvre, Paris', in: Alain Tapié, Michel Weemans (red.), *Fables du paysage Flamand: Bosch, Bles, Brueghel, Bril*, Parijs 2012, pp. 160–161.

Caro Verbeek

- 'Inhaling History of Art. On the Role of Olfaction During the Avant-Garde', in: Chris Salter (red.), *Displace* (reader Concordia University), Montreal 2012;
- 'Matisse's Installation of *La perruche et la sirène* as an Environment: An "Immersive" Experience', *Master Drawings* 1 (2012), nr. 2, pp. 187–192;
- 'Prière de toucher! – Tactilism in Early Modern and Contemporary Art', *Senses and Society* 7 (2012), nr. 2, pp. 225–235;
- 'A multi-sensorial perception of space – "Olfactoscope" by Maki Ueda', *olfactoryart.net*, d.d. 18.3.2012.

Els Verhaak

- 'Acquisitions The Print Room. The Marie-Jes Ghering-van Ierlant and Raymond Gaudriault Collections of Costume and Fashion Prints', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 4, pp. 361–391.

Ige Verslype

- 'The restoration of *Woman in Blue Reading a Letter* by Johannes Vermeer', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 1, pp. 2–27;
- 'A restauração de *Mulher de Azul Lendo uma Carta* de Johannes Vermeer', in: tent.cat. *Vermeer. Mulher de Azul Lendo uma Carta*, São Paulo (MASP) 2012, pp. 13–35.

Jeroen van der Vliet

- [met Ab Hoving] 'A bespoke elephant', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 2, pp. 130–143;
- 'De night life-buoy van Thomas Cook. Een opmerkelijk reddingstoestel', *Scheepshistorie. Het schaalmodel als reconstructie* (2012), nr. 13, pp. 120–125;
- 'Kopje onder met de duikboot van Lipkens', *Rijksmuseum Object van de maand 2*, Historiek.net;
- 'William Rex, een scheepsmodel van formaat', *Rijksmuseum Object van de maand 11*, Historiek.net.

Gregor Weber

- 'A Question of Framing. On Vermeer's *Woman in Blue Reading a Letter*', *The Rijksmuseum Bulletin* 60 (2012), nr. 1, pp. 20–27;
- 'Rembrandt untertan', in: Friso Lammertse, Jaap van der Veem, *Een kroniek voor Jeroen Giltaij (Kroniek van het Rembrandthuis)*, Amsterdam 2012, pp. 70–75;
- 'A questão da moldura em *Mulher de Azul Lendo uma Carta*', in: tent.cat. *Vermeer. Mulher de Azul Lendo uma Carta*, São Paulo (MASP) 2012, pp. 37–46.

PRESENTATIES EN LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS

Mieke Albers

- ‘Het retoucheren van verschoten restauraties in een wandtapijt’, studiedag voor textielrestauratoren, Katoen Natie, Antwerpen, 10 mei;
- ‘Colouring the past for the future, retouching of old restorations in a tapestry’, ICON-symposium ‘A woven Alliance: Tapestry yesterday, today and for tomorrow’, Edinburgh, Schotland, 21 september.

Reinier Baarsen

- ‘De smaak van een prinses: een geschenk van Frederik de Grote aan Wilhelmina van Pruisen’, Nationaal Museum Paleis Het Loo, Apeldoorn, 27 maart (bij het afscheid van Wies Erkelens);
- ‘Karel Alexander van Lotharingen en David Roentgen: een unieke relatie’, Universiteit Gent, 9 mei (tijdens de Studiedag Historisch Interieur 2012).

Hubert Baija

- ‘De inlijsting van Carel Fabritius’ zelfportret’, afscheidsymposium Jeroen Gilthaij, Museum Boijmans Van Beuningen, 14 september.

Dirk Jan Biemond

- ‘“Penningen van een beeldhouwer in zilver”, Johannes Lutma en de penningkunst’, Depot Amsterdam Museum, 28 maart.

Mattie Boom

- ‘Willem Diepraam. Slow photography’, Kahmann Gallery, Amsterdam, 17 februari;
- ‘Ahmet Polat. Turkse Nederlanders in Istanboel’, Rijksmuseum, 7 maart;
- ‘Debat documentaire fotografie’, Mondriaan Fonds, Fotodok en Photoq, Pakhuis de Zwijger, Amsterdam, 8 maart;
- ‘Sleeping Beauties’, lezing en congres over fotocollecties in Russische instellingen, Rosphoto, Sint Petersburg, 2 en 3 oktober;
- ‘Paris Photo’, International Circle, Institut Neerlandais, Parijs, 15 en 16 november;
- ‘Fotocollectie 20ste eeuw Rijksmuseum’, voor de Vrienden Rijksmuseum, PAN Amsterdam, 24 november;
- ‘Document Nederland’, bij het afscheid van Tracy Metz, Rijksmuseum, 17 december.

Iskander Breebaart

- [met Gert Gerven] ‘Techniques used by Herman Doomer’, symposium ‘Reproduction and Reconstruction in Furniture Conservation’, Stichting Ebenist, De Rode Hoed, Amsterdam, 9–10 november.

Annemies Broekgaarden

- Uitreiking van de Gouden en Zilveren Penselen, Gouden en Zilveren Paletten, Vlag en Wimpels, Rijksmuseum, 26 september;
- Presentatie plannen Teekenschool aan begunstigers en vertegenwoordigers uit het primair en voortgezet onderwijs, Rijksmuseum, 10 oktober.

Wendela Brouwer

- ‘Samenwerken – hoe kunnen we het elkaar gemakkelijker maken in het bruikleenverkeer’, FARO Studiedag: erfgoedobject out of office, Gent, 16 november.

Duncan Bull

- ‘Professions and professionalism in Florentine Quattrocento Portraiture’, Nationalmuseum, Stockholm, 2 maart.

Taco Dibbits

- Opening *Golden Age of Dutch Painting. Rembrandt and his contemporaries*, Sakip Sabanci Museum, Istanbul, 20 februari;
- Roadshow Rijksmuseum, Amsterdam, 10 april;
- Column op symposium ‘Herkomst Helder’, Stadsarchief Amsterdam, 11 mei;
- Opening *Vermeer. Il secolo d'oro dell'arte olandese*, Scuderie del Quirinale, Rome, 26 september;
- Opening *Girl Reading a Letter*, World Art Museum, Shanghai, 1 oktober;
- Rondetafelgesprek over de kennisfunctie van musea, Raad voor Cultuur, Den Haag, 5 oktober;
- ‘Het nieuwe Rijksmuseum’, KOG-lezing, Bijbels Museum, Amsterdam, 15 oktober;
- Welkomstwoord Nacht van de Geschiedenis, Rijksmuseum, 27 oktober;
- Lancering Rijksstudio, Rijksmuseum, 30 oktober;
- ‘Musea en de markt’, college VU, Amsterdam, 22 november;
- Paneldiscussie symposium ‘Just & Fair’, Vredespaleis, Den Haag, 27 november.

Femke Diercks

- Paneldiscussie symposium ‘A Material World: The Art and Culture of Global Connections’, Peabody Essex Museum, Salem (Mass.), 22 en 23 maart;
- Coördinator en gastspreker UvA voor het vak ‘Het Nederlandse interieur: kunstnijverheid en de geschiedenis van de wooncultuur’, april–juni.

Paul van Duin

- ‘Verdeckte Holzkonstruktionen. Untersuchungen an markierten Türen niederländischer Kabinettsschränke’, symposium ‘Die Kunst der Ebenisten. Quellenstudien, technologische Untersuchungen und innovative Verfahren in der Holzrestaurierung’, Fachhochschule Potsdam, 23 maart;
- ‘De restauratie van de Beuningkamer’, 2de schouw van de Grachteninterieurtafel van het Amsterdams Museum, 10 mei;
- ‘De restauratie van de meubelen van het Koninklijk Paleis Amsterdam’, Publiekssymposium over Lodewijk Napoleon, KNAW, Trippenhuis, 13 september;
- [met Henk van Keulen] ‘A seventeenth-century Dutch cabinet with Japanese lacquer panels’, workshop ‘Recent Advances in Characterising Asian Lacquers’, The Getty Center, 22–26 oktober;
- ‘What real museum objects can teach us about the influence of climate conditions’, symposium ‘Climate for Culture. Standards and Uncertainties’, Doerner Institut München, 7–9 november.

Menno Fitski

- [met Clare Pollard] ‘Imari’, Oriental Ceramics Society, Londen, 31 januari;
- ‘Kakiemon’, The Walters Art Museum, Baltimore, 27 maart;
- ‘Porselein maken, theekearamiek, Karatsu en Shoki Imari’, ‘Exportporselein en Kakiemon, Imari, Nabeshima’, cursus Japans porselein voor de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, Amsterdam, 5 en 12 mei.

Gert van Gerven

- [met Iskander Breebaart] 'Techniques used by Herman Doomer', symposium 'Reproduction and Reconstruction in Furniture Conservation', Stichting Ebenist, De Rode Hoed, Amsterdam, 9–10 november.

Inge Giesbers

- 'Auteursrechtproject Rijksmuseum', Masterclass Open Cultuur Data, Kennisland, Amsterdam, 16 april;
- 'Open Data: The Rijksmuseum Hacking Experience', conferentie 'MuseumNext', Barcelona, 25 mei;
- 'Metadata in het Rijksmuseum Amsterdam', DEN-studiedag 'Baas over eigen metadata', Geldmuseum Utrecht, 28 juni;
- 'Open data van het Rijksmuseum', Open data bootcamp, Waag Society, Amsterdam, 28 september.

Dave van Gompel

- [met Joost Hoving] 'Ebony furniture. A reconstruction of historical details through technical observations', symposium 'Reproduction and Reconstruction in Furniture Conservation', Stichting Ebenist, De Rode Hoed, Amsterdam, 9–10 november.

Martine Gosselink

- Spreker werkgroep Reinwardt Academie, Amsterdam, 24 april;
- Moderator discussiemiddag Vereniging van Handelaren in Oude Kunst, Amsterdam, 22 mei.

Ludo van Halem

- Opening tentoonstelling *Rik Smits: Above The Clouds / Constant: New Babylon '56-'74*, Galerie Ron Mandos, Amsterdam, 14 januari;
- 'Wat is *New Babylon*?', Arts Club, Galerie Ron Mandos, Amsterdam, 26 januari;
- Gastcollege 'De 20ste eeuw in het Rijksmuseum', faculteit Cultuurwetenschappen, Open Universiteit, regioday Groningen, 27 april;
- 'Damien Hirst: The Death Guy', symposium opening Museum Vrolijk, Amsterdam, 7 september;
- Verhaal op zaal: 'Kinderboekillustraties' bij de tentoonstelling *Penselen in het Rijksmuseum*, 16 november.

Gijs van der Ham

- 'How did objects concerning Ghana enter the Rijksmuseum collections?', Ghana Heritage Day 2012 van Centre for International Heritage Activities CIE, Rijksmuseum, 12 september;
- Lid afsluitend panel congres 'Voorwerpen maken geschiedenis. Niet-schriftelijke bronnen in historisch onderzoek', KNHG, Den Haag, 2 november.

Frek Heijbroek

- Rondleiding Nonpareil bij kunsthandel P. en N. de Boer, Amsterdam, 12 januari;
- Verhaal op zaal over de Nassause wapenrok, 13 januari;
- Lezing over Frits Lugt, voor gezelschap De Eendracht, 's-Graveland, 14 maart;
- Voordracht bij presentatie *Frits Lugt. Living for Art*, British Museum, Londen, 17 april;
- Lezing over Isaac Israels ('In gesprek'), Stadsarchief Amsterdam, 3 juni;
- Openingstoespraak tentoonstelling *Isaac Israels in Amsterdam*, Stadsarchief Amsterdam, 14 juni;

- 'Isaac Israels in Amsterdam', KOG, Stadsarchief Amsterdam, 19 juni; Lisse, 20 juni; lunchpauzelezing, Amsterdam, 21 juni;
- Lezing en rondleiding voor Ons Amsterdam, Stadsarchief Amsterdam, 21 en 28 juni;
- Gesprek met AT5 op de tentoonstelling in het Stadsarchief Amsterdam, 22 juni;
- Lezing en rondleiding voor relaties van het Stadsarchief Amsterdam, 26 juni;
- Lezing over *Isaac Israels in Amsterdam*, boekhandel Selexyz, Amsterdam, 8 juli;
- Interview OBA, gevolgd door filmopnamen OBA voor wandeling met Isaac Israels door Amsterdam, 28 juli;
- Road Show Rijksmuseum, seniorenclub Hilversum, 11 oktober; Leer- en Schoenenmuseum Waalwijk (met Ellen van Bork), 29 oktober;
- Lustrumtoespraak over *Isaac Israels in Amsterdam*, symposium 'Metamorfoze', Stadsarchief Amsterdam, 6 november;
- Toespraak en voorlezing juryrapport vijftiende Menno Hertzbergerprijs 2012, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, 15 november;
- 'De kunsthandel in Amsterdam, omstreeks 1900', Genootschap Amstelodamum, Amsterdam Museum, 22 november.

Eric Hinterding

- Presentaties bij de tentoonstelling *De verlokkingen van de valkerij / The lure of falconry*, o.a. interview met *De Telegraaf*, 8 augustus, Verhaal op zaal, 21 augustus en 21 september, en rondleidingen op 10 en 22 augustus;
- 'Rembrandt als etser: een inleiding en een overzicht van recent onderzoek', werkcollege 3de-jaars studenten Kunstgeschiedenis, Universiteit Utrecht, 7 oktober;
- Presentatie over Rembrandts prenten voor 'De Prentkring', 8 oktober;
- 'Rembrandt's oil-sketches for etchings', symposium 'Rembrandt and the Passion', Hunterian Art Gallery, Glasgow, 16 november;
- Presentaties bij de tentoonstelling *Rembrandt ontrafeld / Rembrandt revealed*, o.a. een perspresentatie, interviews met *De Telegraaf* en NOS-radio, 20 november, interview met *NRC Handelsblad*, 22 november.

Henrike Hövelmann

- [met Lizzy Jongma] 'Print Room online', Catch meeting voor Sealinc Media, Museum Lambert van Meerten, Delft, 11 mei;
- 'Von Nichesourcing und Open Data – Neue Wege zur Sacherschliessung und zum Daten Austausch am Rijksmuseum', Berliner Herbsttreffen zur Museumsdokumentation, Berlijn, 17 oktober.

Carola Holz

- 'Evacon-R als thermoplastische lijm in de textielconservering', studiedag voor textielrestauratoren, Katoen Natie, Antwerpen, 10 mei.

Jan de Hond

- 'Historische relaties tussen de islamitische en de christelijke wereld', Graafschaplogge Zutphen, 11 november;
- 'An 11th century elk antler from the Saint-Arnoul, Metz', [met Frits Scholten] 'The shield of Charlemagne?', Musées de la Cour d'or, Metz, 13 december.

Daniël Horst

- Verhaal op zaal: 'Ottomania: Turkse historie- en spotprenten', 13 april;
- 'The Duke of Alva: the Ideal Enemy', symposium 'Fascination for the Foe. Self and Other in the Dutch and Spanish Golden Age', UvA, Rijksmuseum, Nederlands Scheepvaartmuseum, 20 september.

Geertje Jacobs

- Seminar Series Present Past: the Second Life of Cultural Heritage, Allard Pierson Museum Amsterdam, 26 januari;
- [met B. Nederveen] 'Towards an Open Rijksmuseum', CIDOC Conference, Helsinki, 12 juni.

Elsje Janssen

- Verhaal op zaal: 'Damast op het *Stilleven met kazen* van Floris van Dyck', 3 februari;
- 'Geschiedenis van de wandtapijtkunst', cursus Master Conservering en Restauratie Textiel, UvA, 20 en 27 februari;
- Presentatie 'Techniek, gebruik, herkomst en datering van wandtapijten collectie Huis Singraven', Denekamp, 29 februari;
- 'De brand van Persepolis', Conservatorenkring relaties textiel, 12 september;
- Verhaal op zaal: 'Wandtapijt met De brand van Persepolis', 14 september;
- Opening/inleiding tentoonstelling *Jan Yoors*, Felix Art Museum, Drogenbos, 28 oktober;
- Artist Talk met Niels Broszat, Festival XX Jaar Kunsthal Rotterdam, 2 november;
- Dagvoorzitter symposium 'Textiel van alle tijden', Textielcommissie Nederland, Amersfoort, 15 november;
- Rondleiding museumdirecteuren Stad Antwerpen, Rijksmuseum, 5 december.

Lizzy Jongma

- 'The Rijksmuseum API', conferentie 'Museums and the Web', San Diego, 14 april;
- 'The Rijksmuseum API', conferentie 'Next Web – Kings of Code Hackathon', Amsterdam, 25–26 april;
- 'Rijksmuseum Open Data and Niche Source projects', CatchPlus meeting, Delft, 11 mei;
- 'Open Data: The Rijksmuseum Hacking Experience', conferentie 'MuseumNext', Barcelona, 25 mei;
- 'The Rijksmuseum is Open', Europeana meeting UK, Londen, 28 juni;
- 'OpenCultuurData @PICNIC', PICNIC, Amsterdam, 18 september;
- 'Persistent Identifiers Rijksmuseum', SIMIN najaarsbijeenkomst, Dordrecht, 11 december.

Martin Jürgens

- Docent workshop 'Digital Prints: Identification and Preservation', Centro Português de Fotografia, Porto, 29 februari t/m 3 maart;
- Docent workshop 'Moderne Prints: Identifizierung und Konservierung von Digitaldrucken', Steiermärkisches Landesarchiv, Graz, 11 mei;
- Organisator en mededocent workshop 'AIC Collaborative Workshop in Photograph Conservation: Identification and Conservation of Digital Prints', Museum of Fine Arts Boston, 29 oktober t/m 2 november.

Geert-Jan Koot

- 'Schatten uit de bibliotheek van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap', KOG-lezing, Bijbels Museum, Amsterdam, 20 februari;
- 'A new model for Artlibraries.net', Artlibraries.net plenary meeting, Musée des Arts Decoratifs, Parijs, 28 september.

Michel van de Laar

- Verhaal op zaal: 'Rembrandts *Jeremia*, restauratie en onderzoek', 10 februari;
- 'Het koerieren van schilderijen', Koerierscursus, Rijksmuseum, 13 maart;
- 'Geschreven, gestempeld of geplakt. Verscholen informatie op de keerzijde van schilderijen', conferentie Herkomstonderzoek (Commissie Ekkart), Stadsarchief Amsterdam, 11 mei;
- 'Valse vlaggen, lastig tuig, kapotte schepen', afscheidsymposium voor Ab Hoving, Singelkerk, Amsterdam, 31 mei;
- 'Verslag van mijn bezoek aan de studiedag Restaurer Léonard de Vinci, Parijs 20 juni jl.', Rijksmuseum, 20 september;
- 'Restaureren van schilderijen', studiebezoek VU-studenten kunstgeschiedenis richting conservator, Rijksmuseum, 16 november;
- 'Werkwijzen, trucs, materialen: vervalsingen op het hoogste niveau', symposium 'Fake, bedrog, ijdelheid & hebzucht', Open Universiteit, Linnaeusgebouw, Nijmegen, 14 december.

Robert van Langh

- Gastdocent VU, faculteit Aardwetenschappen, Rijksmuseum, 12 april;
- 'Bronze Casting Technology in the Renaissance', Gordon Research Conference *Scientific Methods in Cultural Heritage Research*, Mount Snow Resort, West Dover VT, 1 augustus;
- 'The influence of neutron imaging and diffraction techniques on the study of Renaissance bronze sculptures', The Renaissance Workshop: The Materials and Techniques of Renaissance Art, British Museum, Londen, 10 mei;
- 'L'homme et ses oeuvres à la lumière Synchrotron', The 11th International Conference on Synchrotron Radiation Instrumentation, Amphitheatre of Ecole Normale Supérieure de Lyon, 11 juli.

Huigen Leeflang

- Presentaties bij tentoonstelling *Ottomania. De Turkse wereld door westerse ogen (1500–1750)*, o.a. interview AT5 Live (7 maart), Turkish CNN en andere Turkse televisiezenders; Verhaal op zaal (9, 13 maart);
- 'Onderzoek met de resultaten van PK-online', Seminar Series Present Past, UBA Bijzondere Collecties, 22 maart;
- 'Hercules Segers' "Gedrukte Schilderijen", Tripartite lezing, Rijksmuseum, 12 mei;
- Presentaties bij tentoonstelling *Eer boven Goud. Het prentbedrijf van Hendrick Goltzius*, o.a. interview *de Volkskrant*, 21 juni; Radio Limburg, Radio Amsterdam FM; Verhaal op zaal (8 juni); gastcollege studenten University of Washington, 27 juni;
- Presentaties bij tentoonstelling *De verlokkingen van de valkerij*;
- Expertise in *Cash op zolder*, AVRO, 11 september;
- Interview n.a.v. de film *Goltzius and the Pelican Company* van Peter Greenaway, De Avonden, VPRO-radio, 1 oktober.

Bianca du Mortier

- Verhaal op zaal, Museumburenavond, 13 april;
- Roadshow Rijksmuseum, Rotary Club, Amstelveen;
- 'Aspects of the Spanish influence on the fashion in the Netherlands', symposium 'Fascination for the Foe. Self and Other in the Dutch and Spanish Golden Age', UVA, 20 september;
- 'Het mantelpak', EO 'Blauw Bloed', 19 december;
- Kostuumadviezen voor tv-serie *Een huis voor Vincent* (EO) over Vincent van Gogh (2013) en de film *Kenau van Maarten Treurniet* over Kenau Simonsdr. Hasselaar (2013);
- Ontvangst in depot, designteam herenmode Victor & Rolf;
- Ontvangst in depot, management en ontwerpers G-star.

Tristan Mostert

- 'Rijks doe het zelf: goed voorbereid naar het nieuwe Rijksmuseum', Rijksmuseum Docentendag, 27 juni;
- Verscheidene lezingen over 18de-eeuwse toverlantaarnplaten, waaronder: 'Het Musschenbroek-atelier en de productie van toverlantaarns en -platen', lezingenmiddag 'Wetenschappelijke instrumenten en toverlantaarns', Museum Boerhaave, 12 augustus;
- Verhaal op zaal: 'Rijkdom in het licht, armoede in het donker', 26 oktober;
- Workshop 'Voorwerpen van verering: profane relieken uit de 16de en 17de eeuw', congres 'Voorwerpen maken geschiedenis', KNHG, Den Haag, 2 november.

Bas Nederveen

- [met G. Jacobs] 'Towards an Open Rijksmuseum', CIDOC Conference, Helsinki, 12 juni.

Wim Pijbes

- Uitreiking Sacha Tanja Penning aan Tonny van der Vorst, Realisme Beurs, Amsterdam, 18 januari;
- Goed Geld Gala BankGiro Loterij, Rijksmuseum, 6 februari;
- Eerste rit Turing Museumpleinbus, Amsterdam, 8 februari;
- Opening *Vermeers terugkeer*, Rijksmuseum, 28 maart;
- Opening Eindhoven Ateliers, Amsterdam, 22 mei;
- Opium TV, Stedelijk Museum Amsterdam, 22 september;
- Opening Maand van de Geschiedenis, Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem, 28 september;
- Opleverontbijt Teekenschool, Rijksmuseum, 10 oktober;
- Welkomstwoord KPMG Dinner, Rijksmuseum, 11 oktober;
- Inleiding KPN, top 2012, Rijksmuseum, 26 november;
- Persbijeenkomst speeltoestellen Cromme Camp, Amsterdam, 28 november;
- Inleiding KPN, alumni-evenement, Rijksmuseum, 3 december;
- Welkomstwoord viering 10 jaar Rijksmuseum Schiphol, 7 december.

Jacqueline de Raad

- Openingswoord tentoonstelling *Jan Sluijters en Jacob Kuijper*, Studio 2000, Blaricum, 7 oktober.

Jenny Reynaerts

- 'Het beeld van het Hollandse landschap, eind 19de eeuw', symposium bij tentoonstelling *Zoet en zout. Water en de Nederlanders*, Kunsthall, Rotterdam, 26 maart;
- Deelname paneldiscussie naar aanleiding van de tentoonstelling *Rembrandt and Degas. Portrait of the Artist as a Young Man*, Metropolitan Museum, New York, 10 april;
- 'Tijd voor een nieuwe Marius. oorzaak en gevolg', studiedag OSK Oude Kunst 'De internationale negentiende eeuw: Kunst in de eeuw van de wereldtentoonstellingen', Teylers Museum, Haarlem, 29 mei;
- 'De Romantiek in de schilderkunst', optreden in programma Kunstlicht van de AVRO, uitzending 27 november;
- "'Troost en humor". De 18de eeuw in de schilderkunst van David Bles', congres 'De 18de eeuw in de 19de eeuw', Doelenzaal UBA, Amsterdam, 14 december.

Pieter Roelofs

- 'The Dutch Masters at the Rijksmuseum', studenten Emerson College Boston, European Center, Rijksmuseum, 27 januari en 21 september;
- Gallery Talk, 'Rembrandt and Co. Stories told by a Prosperous Age', Národní Galerie v Praze, Sternberský Palác, Praag, 8 februari;
- [met Nazan Ölcer] 'Where darkness meets light. Rembrandt and His Contemporaries', Sakip Sabanci Müzesi, Istanbul, 20 februari (<http://muze.sabanciuniv.edu/page/where-darkness-meets-light>);
- 'Rembrandt and His Contemporaries. A Rijksmuseum exhibition at the Sakip Sabanci Museum', Philips, Istanbul, 21 februari;
- Excursiebegeleiding, 'The Golden Age of Spain', studenten Emerson College Boston, European Center, Madrid, 2-4 maart; 'Berlin, Global City in the Center of Europe', Berlijn, 2-4 november;
- 'Where can I get a Rembrandt painting? The Dutch Art Market in the Seventeenth Century', Národní Galerie v Praze, Sternberský Palác, Praag, 29 maart;
- 'Conservator schilderijen in het Rijksmuseum', Carrière dag Kunstgeschiedenis, Radboud Universiteit, Nijmegen, 19 april;
- Perspresentatie, 'The New Rijksmuseum', Nederlandse Ambassade, Stockholm, 20 november;
- Verhaal op zaal: 'Jan Steen, het Sint-Nicolaasfeest', 23 november;
- 'Woman in Blue Reading a Letter by Johannes Vermeer', residentie consul-generaal, São Paulo, 11 december;
- Perspresentatie, 'The New Rijksmuseum', Museu de Arte de São Paulo, 11 december;
- Openingswoord tentoonstelling *Vermeer – Mulher de Azul Lendo uma Carta*, Museu de Arte de São Paulo, 11 december.

Marcel de Rooy

- 'Koha and SRU', Koha Conference 2012, Edinburgh, 7 juni.

Leila Sauvage

- 'The transportation of pastel paintings', RCE, Amsterdam, 9 juli;
- 'Pastels vs vibrations: the effects of vibrations during handling and transport', studiemiddag Restauratoren Nederland, Archief Nijmegen, 16 en 23 november.

Frits Scholten

- Workshop Sculpture & Animation (presentaties en discussie), Courtauld Institute, Londen, 2 en 3 april;
- 'Sculpting the Dutch Republic', congres 'Carrara Marble and the Low Countries', Rome & Carrara, 5 juni;
- "'Der liebe Gott steckt im Detail", Joost van Cranevelts description of the Riggisberg Magdalene prayer nut', Abegg Stiftung, Riggisberg, 15 september;
- 'Bronzen, de mythe van een metaal', Studium Generale, Universiteit Utrecht, 8 oktober;
- 'Rodin's *Denker*. Beeld van het menselijk tekort', Academie St. Joost, Den Bosch, 20 november;
- [met Jan de Hond] 'The shield of Charlemagne?', lezing en expert meeting, Musée de la Cour d'or, Metz, 13 december;
- 'Lucas' "constigen Appel" en ander microsnuwerk', KOG, Amsterdam, 17 december.

Eveline Sint Nicolaas

- 'Sultans, Merchants, Painters. The Early Years of Turkish-Dutch Relations', World President Organisation (WPO), Palais de Hollande Istanbul, 19 januari;
- 'Sultans, Merchants, Painters. The paintings of JB Vanmour and his workshop commissioned by ambassadeur Cornelis Calkoen', symposium Pera Museum, Istanbul, 10 maart.
- Opnamen voor De Turkse Tulp (Avro's Kunstuur) in Istanbul, 9 en 10 maart, uitzending 21 april.

Anna Ślącza

- 'The importance of unedited Śaiva manuscripts for the study of iconography: the case of the Devyāmata, an early Śaiva pratishtānta', Colloquium on Indian Religions, Rijksuniversiteit Groningen, 23 april;
- 'Dancing Siva images from Bengal and their Southeast Asian counterparts', 21st European Association for South Asian Archaeology and Art Conference, Ecole du Louvre, Parijs, 5 juli;
- 'Consecration rituals in the Devyāmata – an early Śaiva pratishtānta', International Conference on Consecration Rituals in South Asia, The Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, 20 oktober;
- 'Over tempels, inscripties en misverstanden: Charles-Louis Fábri en de Khajuraho apsaras in het Rijksmuseum', Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, Amsterdam, 27 oktober;
- 'Khajuraho apsaras in het Rijksmuseum, Amsterdam', Universiteit Leiden, 23 november;
- 'The Importance of unedited Śaiva manuscripts for the study of iconography: the case of the Devyāmata, an early Śaiva pratishtānta', Vereniging Vrienden van het Instituut Kern, Universiteit Leiden, 20 december.

William Southworth

- 'On the movement and inter-relationship of Cham and Khmer sculpture during the Angkorian period: In regard to the overland trade routes between Champa and Cambodia', conferentie 'New research in historical Campā studies', Parijs, 19 juni;
- 'The art of Kadiri', 14th International Conference of the European Association of Southeast Asian Archaeologists, University College Dublin, 19 september.

Laurent Sozzani

- [met Giovanna di Pietro] Gastdocent, 'Back Protection for Easel Paintings', Hogeschool voor Restauratie, Bern, Zwitserland, 25 t/m 27 september;
- [met Gwen Tauber] Gastdocent, 'Brealey Seminar on Retouching: Aesthetics and Perception', UvA, 3 en 4 december.

Harm Stevens

- 'Photographing "the heavy-handed task of suppressing rebellious indigenous populations" – 1904', symposium 'Vreemden in het vizier', Legermuseum Delft, 26 april.

Gwen Tauber

- [met Laurent Sozzani] Gastdocent, 'Brealey Seminar on Retouching: Aesthetics and Perception', UvA, 3 en 4 december.

Jane Turner

- Paneldiscussie 'Rembrandt's World: Dutch Drawings from the Clement C. Moore Collection', Scholars' Day, Morgan Library & Museum, New York, 23 januari;
- 'Highlights of the Clement C. Moore Collection of Dutch Drawings', Morgan Library & Museum, New York, 23, 26 en 30 januari;
- Voorzitter paneldiscussie op symposium 'Collecting Drawings: A Public and Private Affair', Smith College Museum of Art, Northampton (MA), 29 september.

Caro Verbeek

- 'Bijbelse geuren', christelijk-maatschappelijke vrouwenvereniging de PASSAGE, 9 februari;
- [met Cretien van Campen en Aroma Jockez Scentman] 'Jeugdherinneringen in geuren en kleuren', lezing en workshop, Rotterdamse museumnacht, debatcentrum Arminius, Rotterdam, <http://arminius.nu/entry/433/jeugdherinneringen-in-geuren-en-kleuren>, 10 maart;
- [met Sissel Tolaas] Lezing en debat over olfactieve kunst, Designhuis, Eindhoven, 14 maart;
- Openingslezing over de toepassingsmogelijkheden van geur in kunst, V2, Rotterdam, 15 maart;
- [met Cretien van Campen] 'Jeugdherinneren in geuren en kleuren', Leiden, 1 juni;
- Lezing over zintuiglijke architectuur op de 'Dag van de Architectuur', Stichting Babel, House of Food, Zaandam, 24 juni;
- Reeks rondleidingen in het Amsterdam Museum met en over plaatsgebonden geuren met betrekking tot de relatie Turkije-Nederland (ter ere van 400 jaar handelsbetrekkingen), 5 augustus;
- 'The Other Senses', jaarlijkse collegereeks, Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten, Den Haag;
- 'Sensing Sensations', collegereeks, Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten, Den Haag i.s.m onderzoeksgroep van de Concordia University, Montreal.

Ige Verslype

- 'De restauratie van de *Brieflezende vrouw* van Johannes Vermeer', voor de Vrienden van het Rijksmuseum, Rijksmuseum, 19 april;
- 'De restauratie van de *Brieflezende vrouw* van Johannes Vermeer', Tripartite lezing, Rijksmuseum, 14 mei;
- 'De restauratie van de *Brieflezende vrouw* van Johannes Vermeer', Gastcollege bij de cursus 'Erfgoed voor de eeuwigheid? Conservering en restauratie van beeldende kunst, kunstnijverheid en architectuur', Radboud Universiteit Nijmegen, 18 december.

Jeroen van der Vliet

- Verhaal op zaal: 'De Tocht naar Chatham', 17 februari;
- 'Met De Ruyter naar Engeland', Museumburenavond, Rijksmuseum, 13 april;
- 'Marinemodellenkamer, toen en nu', Vrienden van het Marinemuseum, Den Helder, 24 april;
- Verhaal op zaal: 'Zeeslag in het Rijksmuseum', 29 juni;
- 'Measuring an elephant', International Symposium on Boat and Ship Archaeology 13, Scheepvaartmuseum, Amsterdam, 9 oktober;
- Verhaal op zaal: 'De Gouden Eeuw op zee', 12 oktober;
- 'Watching the ships sail in: Linking shipping data from Amsterdam and the Baltic revisited', Second Ahrenberg Conference on History, Rijksuniversiteit Groningen, 26 oktober;
- 'Schepen op schaal: scheepsmodellen als bron voor maritiem-historisch onderzoek', najaarscongres 'Voorwerpen maken geschiedenis', KNHG, Den Haag, 2 november.

Gregor Weber

- 'Groepsportretten uit Rembrandts tijd. Anatomische lessen tussen conventie en innovatie', congres ICIN, Netherlands Heart Institute 1972–2012, De La Mar Theater, Amsterdam, 10 februari;
- 'Oog in oog. De achtervolgende blik', Rijksmuseum, 26 juni;
- Toespraak symposium 'Fascination for the Foe. Self and Other in the Dutch and Spanish Golden Age', UvA, 20 september;
- 'Adriaen van der Werff. Behangselschilderijen voor de tuinkamer van zijn eigen huis – een reconstructie', reeks Stand van de Wetenschap in academisch-cultureel centrum SPUI25, Amsterdam, 15 oktober.

Léa Wegwitz

- 'A canne rompue: discussion and treatment of the cane work on a french colonial couch from the Musée du Quai Branly, Paris', Wood and furniture group study day, SFIC, Parijs, 5 oktober.

EXTERNE ACTIVITEITEN VAN MEDEWERKERS

Mieke Albers

- Lid Adviesraad Stichting Textielcommissie Nederland.

Reinier Baarsen

- Lid Arts Panel, The National Trust, Engeland;
- Bestuurslid Stichting Museum van Loon;
- Bestuurslid Stichting Instandhouding Landgoed Prattenburg;
- Bestuurslid Stichting tot bevordering van de bestudering van de kunstnijverheid (tevens jury Mr. J.W. Frederiksprijs);
- Bestuurslid Stichting Hollands Porselein;
- Bestuurslid Daniel Marot Fonds;
- Lid Raad van Advies Stichting het Nederlandse Interieur;
- Lid adviesraad Stichting Nederlands Centrum voor Dendrochronologie;
- Reviews editor *Newsletter* van de Furniture History Society.

Hubert Baija

- Lid werkgroep terminologie van schilderijlijsten (de LijstenWiki), RCE, Amersfoort;
- Lid 'peer review committee' Metropolitan Museum Studies in Art, Science and Technology, New York;
- Lid begeleidingscommissie restauratie trofeeënlijsten, Mauritshuis, Den Haag;
- Docent, MA Restauratiekunde, UvA;
- Docent, Campbell Center for Historic Preservation Studies, Mount Carroll, Illinois (VS).

Joosje van Bennekom

- Lid Klankbordgroep opleiding metaalrestauratie UvA.

Dirk Jan Biemond

- Woordvoerder Keuringscommissie zilver, PAN Amsterdam;
- Lid Keuringscommissie zilver, TEFAF Maastricht.

Jonathan Bikker

- Redactielid *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*.

Mattie Boom

- Lid Vettingcommissie Fotografie, TEFAF, Maastricht;
 - Lid Adviescommissie Nederlands Fotomuseum, Rotterdam;
 - Bestuurslid Stichting Scherptediepte/Depth of Field, Universiteit Leiden;
 - Lid Vettingcommissie Twentieth Century Art, Frieze Art Fair, Londen.
- Externe activiteiten 2011 (niet opgenomen in Jaarverslag 2011):*
- Lid Vettingcommissie Fotografie, TEFAF, Maastricht;
 - Lid Adviescommissie Nederlands Fotomuseum, Rotterdam;
 - Bestuurslid Stichting Lexicon Geschiedenis van de Nederlandse Fotografie, Universiteit Leiden;
 - Hoofdredacteur *Lexicon Geschiedenis van de Nederlandse Fotografie*, Universiteit Leiden;
 - Bestuurslid Stichting Scherptediepte/Depth of Field, Leiden.

Annemies Broekgaarden

- Voorzitter Hands On! International.

Wendela Brouwer

- Voorzitter bestuur Nederlandse Registrars Groep.

Nel ten Brug

- Lid Werkgroep Resource Description and Access, Werkgroep Speciale Wetenschappelijke Bibliotheken.

Jan van Campen

- Lid Keuringscommissie Aziatische exportkunst, TEFAF, Maastricht;
- Redactielid *Aziatische Kunst*;
- Redactielid *The Rijksmuseum Bulletin*.

Sara Creange

- Lid ICOM-CC Metals Working Group;
- Lid ICOM-CC Glass and Ceramics Working Group.

Taco Dibbits

- Lid Commissie Museale Verwervingen vanaf 1933;
- Bestuurslid De Pont Museum voor Hedendaagse Kunst;
- Lid Comité van Aanbeveling Young in Prison.

Paul van Duin

- Adviseur The Getty Center en NWO voor het opstellen van een research agenda voor Panel Paintings;
- Adviseur Getty Panel Paintings Initiative;
- Penningmeester ICOM-CC Fund;
- Bestuurslid Blue Shield Nederland;
- Lid Keuringscommissie meubelen, TEFAF, Maastricht.

Menno Fitski

- Voorzitter Vereniging voor Japanse Kunst;
- Bestuurslid Nederlands Genootschap voor Japanse Studiën;
- Bestuurslid Hulsewé-Wazniewski Stichting;
- Redatielid *Aziatische Kunst*;
- Bestuurslid Stichting Tikotin;
- Bestuurslid Stichting für Elise;
- Bestuurslid Stedenband Leiden-Oxford.

Gert van Gerven

- Penningmeester Stichting Ebenist.

Inge Giesbers

- Bestuurslid Sectie Informatieverzorging Musea in Nederland, Nederlandse Museumvereniging.

Erik van Ginkel

- Vicevoorzitter Vereniging Rijksge subsidieerde Musea, Amsterdam;
- Vicevoorzitter Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland;
- Voorzitter Dance Works, Rotterdam;
- Bestuurslid Stichting ArtAids, Barcelona/Amsterdam;
- Bestuurslid Fundação Han Nefkens, Barcelona.

Dave van Gompel

- Gastdocent UvA, opleiding Conservering & Restauratie.

Martine Gosselink

- Lid Raad van Toezicht Cultuur en Ondernemen;
- Lid Raad van Advies De Nieuwe Kerk;
- Lid inhoudelijke begeleidingscommissie Het Grachtenhuis;
- Lid werkgroep Atlas of Mutual Heritage;
- Lid AWAD, Atlantic World and the Dutch;
- Related expert Centrum voor Internationale Erfgoedactiviteiten;
- Lid Nationaal Historisch Museum Commissie van het KNHG;
- Lid commissie congres 2012 KNGH / Huygens ING;
- Lid adviescommissie 'De Gouden Eeuw', documentaireserie NTR;
- Lid werkgroep AGORA (VU en Rijksmuseum);
- Lid Atana, Besturen in de culturele sector;
- Bestuurslid Biografisch Portaal;
- Jurylid Libris Geschiedenisprijs.

Ludo van Halem

- Jurylid ÉposPress Tekeningenprijs;
- Lid Werkgroep Kunstkritiek Nederland 1885–2000;
- Bestuurslid Stichting/Fondation Constant.

Gijs van der Ham

- Secretaris/penningmeester Stichting Onvergetelijk;
- Secretaris/penningmeester Stichting Historisch Onderzoek Vrouwenlevens;
- Commissielid Munten Penningkabinet van het KOG;
- Bestuurslid Stichting Charema, fonds voor geschiedenis en kunst;
- Voorzitter Stichting Mompou.

Freek Heijbroek

- Voorzitter Stichting Menno Hertzbergerprijs;
- Bestuurslid Stichting Pieter Haverkorn van Rijsewijk;
- Bestuurslid Stichting Museum W.O.J. Nieuwenkamp;
- Redactielid *De Boekenwereld*;
- Lid Nonpareil.

Eric Hinterding

- Redactielid *Kroniek van het Rembrandthuis*.

Jan de Hond

- Lid user group NWO pre-proposal 'Unveiling the Orientalized Body of Knowledge: Gender, anti-Semitism, and (Self-)Orientalization in Dutch and European Identity Discourses';
- Network partner NWO funded international network 'Gender and Sexuality in (Neo-) Orientalism and Occidentalism: An Entangled History of European and Middle Eastern Identity Discourses'.

Henrike Hövelmann

- Redactielid *De Boekenwereld*.

Geertje Jacobs

- Lid Museum Advisory Board ArtStor;
- Lid projectteam onderzoeksprojecten AGORA, Catch en COMMIT SEALinc, samenwerkingsprojecten Nederlandse universiteiten en erfgoedinstellingen.

Elsje Janssen

- Coördinator Textile Working Group van het ICOM-Committee for Conservation;
- Lid Wetenschappelijke Raad ModeMuseum, Provincie Antwerpen;
- Lid Raad voor de Bescherming van het Roerend Cultureel Erfgoed van Uitzonderlijk Belang (Topstukkenraad), Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel;
- Bestuurslid Kunsthistorisch Instituut (KHI), Antwerpen;
- Jurylid selectie tentoonstelling *Unlocked, 40 jaar Academie voor Beeldende Kunsten Anderlecht*, Brussel;
- Lid klankbordgroep Opleiding Conservering en Restauratie van cultureel erfgoed, Afdeling Textiel, UvA;
- Voorzitter Toezichtcommissie Erfgoedfonds, Koning Boudewijnstichting, Brussel.

Marije Janssen

- Bestuurslid Heinz M. Kaempfer Fund.

Lizzy Jongma

- Lid werkgroep ENUMERATE, Digitaal Erfgoed Nederland;
- Trainer Masterclass Open Cultuurdata, OpenCultuurdata Netwerk, Kennisland;
- Jurylid Apps4Amsterdam, De Waag in samenwerking met de gemeente Amsterdam;
- Contactpersoon Europeana;
- Lid projectteam COMMIT SEALinc crowd sourcing cultural heritage.

Geert-Jan Koot

- Bestuurslid Artlibraries.net;
- Voorzitter bibliotheekcommissie KOG;
- Bestuurslid AdamNet en voorzitter marketingwerkgroep AdamNet, lid werkgroep Digitale Bibliotheek Amsterdam;
- Voorzitter Werkgroep Speciale Wetenschappelijke Bibliotheken (WSWB);
- Lid klankbordwerkgroep Art and Architecture Thesaurus.

Robert van Langh

- Lid Nederlandse onderzoeksraad Cultureel Erfgoed;
- Projectleider samenwerkingsproject met het Turks Presidentieel Paleis (restauratie 43 schilderijen en lijsten uit de collectie van het Paleis);
- jurylid Migelien Gerritzen Masterscriptieprijs 2012.

Huigen Leeflang

- Bestuurslid Werkgroep Zeventiende Eeuw;
- Lid programmacommissie Codart;
- Lid adviescommissie tentoonstelling *Jacob Cornelisz van Oostsanen*, Stedelijk Museum Alkmaar en Amsterdam Museum;
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.

Bianca du Mortier

- Vicevoorzitter ICOM Costume Committee;
- Initiatiefen deelnemer digitaal platform Modemuze.nl;
- Lid projectgroep scheepswrak *Ghost ship*, RCE Lelystad;
- Redactielid *Costume*.

Tristan Mostert

- Gastconservator tentoonstelling *Toverlantaarns*, Museum De Lakenhal, Leiden, 31 maart–12 augustus.

Wim Pijbes

- Voorzitter Raad van Toezicht Droog Design;
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Amstel 218;
- Lid Raad van Commissarissen Broadview Holding;
- Lid Steering Committee van Organizers of International Exhibitions (BIZOT-group);
- Bestuurslid Vereniging Rembrandt;
- Bestuurslid Caldic Museum;
- Bestuurslid Winter Magic Amsterdam;
- Voorzitter jury Sacha Tanja Penning;
- Voorzitter Penseeljury (CPNB);
- Lid TEFAF Showcase Selectiecommissie;
- Lid Raad van Advies Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- Lid Raad van Advies Nieuwe Kerk;
- Lid Raad van Advies World Press Photo;
- Lid Comité van Aanbeveling Behoud Jan Steen;
- Lid Comité van Aanbeveling Cultureel Studentencentrum Usva, Groningen;
- Lid Comité van Aanbeveling Foodprint, Den Haag;
- Lid Comité van Aanbeveling 100 jaar Nederland en de Eerste Wereldoorlog;
- Lid Comité van Aanbeveling New Holland Foundation;
- Lid Comité van Aanbeveling Noord-Nederlands Trein & Tram Museum;
- Lid Comité van Aanbeveling Oktobermaand Kindermaand;
- Lid Comité van Aanbeveling Panorama Mesdag;
- Lid Comité van Aanbeveling Schutterij van Amsterdam;
- Lid Comité van Aanbeveling Stroom Den Haag;
- Lid Maatschappelijke Adviesraad IMES (Institute for Migration and Ethnic Studies).

Jacqueline de Raad

- Gastcurator tentoonstelling *Jan Sluijters 1881–1957*, Singer Museum Laren, september 2011 – januari 2012.

Jenny Reynaerts

- Lid adviescommissie Kunst, Prins Bernhard Cultuurfonds;
- Lid expertpanel Cultuur, FWO (Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen);
- Bestuurslid Interdisciplinaire werkgroep De Negentiende Eeuw;
- Bestuurslid Stichting Schone Kunsten rond 1900/Lambertus Zijlfonds.

Willem de Ridder

- Lid begeleidingscommissie restauratie *De drie Maria's aan het graf* van Jan van Eyck, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam;
- Adviseur conservering en restauratie schilderijencollectie Turks Presidentieel Paleis.

Pieter Roelofs

- Jurylid Jan van Gelderprijs;
- Adviseur aankopen oude schilderkunst, Mondriaan Fonds;
- Adviseur Stichting gebroeders Van Limburg;
- Lid klankbordgroep 'De Valkhoftafel', Museum Het Valkhof, Nijmegen;
- Programmacommissie 'The New Rijksmuseum and the RKD: Presenting and Researching Seventeenth-Century Dutch Art and History', Amsterdam Maastricht Summer University.

Marcel de Rooy

- Quality Assurance Assistance Manager KOHA.

Erwin van Rooij

- Bestuurslid/vereffenaar Stichting Federatief Pensioenfonds in liquidatie.

Hans Rooseboom

- Samenstelling tentoonstelling Kunsthal;
- Samenstelling tentoonstelling *Carla van de Puttelaar: The Sculptural Skin*, Museum Beelden aan Zee, Scheveningen;
- Redacteur *Scherpte/Diepte/Depth of Field*;
- Lid adviescommissie ING Private Wealth & Asset Management.

Robert-Jan te Rijdt

- Conservator Atlas van Amsterdam van het KGO;
- Redactielid *Delineavit et Sculpsit. Tijdschrift voor Nederlandse prententekunst tot omstreeks 1850*;
- Lid Kuratorium Stiftung 'B.C. Koekkoek-Haus', Kleef;
- Bestuurslid Stichting Cornelis Bakker Collectie, Amsterdam;
- Lid comité van voorbereiding tentoonstelling *Aert Schooman (1710–1792)* in Dordrechts Museum, Dordrecht, en Rijksmuseum Twenthe, Enschede, 2014.

Leila Sauvage

- Bestuurslid ICOM-Frankrijk, non-voting member (student);
- Bestuurslid IADA (student);
- Bestuurslid FFCR (student);
- PhD student voor het proefschrift *Pastels and vibrations: the effects of vibrations during handling, transport and exhibition* (Universit  Paris 1 Panth on-Sorbonne).

Marijn Schapelhouman

- Bestuurslid Museum In 't Houten Huis, Museum voor het Schermereiland, De Rijp;
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde;
- Lid wetenschappelijke begeleidingscommissie project 'Bestandscatalogus 15de en 16de-eeuwse Nederlandse tekeningen in Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam';
- Lid interne begeleidingscommissie AGORA-project Federaal wetenschapsbeleid 'The drawings in the Royal Library of Belgium: identification and valorisation through the Web', Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel.

Frits Scholten

- Bijzonder hoogleraar, Rijksmuseum-leerstoel vanwege het Rijksmuseum Fonds aan de VU Amsterdam, met als leeropdracht Theorie en geschiedenis van de collectievorming;
- Werkcollege Master Kunstgeschiedenis, VU, 'Nederlandse beeldhouwkunst in internationale context', september-december 2012;
- Promotor Robert van Langh, TU Delft, 11 december;
- Lid promotiecommissie Jeroen Damen, Universiteit Leiden, 19 april;
- Lid verkenningcommissie Kunstgeschiedenis in opdracht van de KNAW;
- Lid curatorium Bijzonder hoogleraar Moderne beeldhouwkunst vanwege de Stichting Sculptuur Instituut, Universiteit Leiden;
- Redactielid *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek*;
- Redactielid *Wallraf-Richartz-Jahrbuch*;
- Redactielid *Kunstschrift*;
- Redactielid *Studies in Netherlandish Art and Cultural History*;
- Lid advisory board *The Sculpture Journal*;
- Lid *French Bronze Study Group*;
- Lid (ex officio) bestuur Museum voor Religieuze kunst, Uden;
- Voorzitter Stichting Nederlandse Kunsthistorische Publikati n;
- Adviseur restauratie tuinpaviljoen en poort Rubenshuis, Antwerpen.

Eveline Sint Nicolaas

- Gastconservator tentoonstelling *Sultans, Merchants, Painters. The Early Years of Turkish-Dutch Relations*, Pera Museum Istanbul (26 januari-1 april) en in gewijzigde vorm als *De Kamer van de Levantse Handel. Hollandse Kooplui en Ottomaanse Sultans*, Amsterdam Museum (18 april – 26 augustus);
- Peer review Jan Schmidt (red.), *Nederland in Turkije. Turkije in Nederland*, Leiden 2012;
- Lid Schutterijcommissie KOG;
- Secretaris Justus Lipsius Prijs.

Anna Śl czka

- Redactielid *Aziatische Kunst*;
- Bestuurslid Vereniging Vrienden van het Instituut Kern (VVIK), Leiden.

Saskia Smulders-de Jong

- Bestuurslid Stichting Ebenist;
- Lid organiserend comité van Stichting Ebenist voor symposium 'Reproduction and Reconstruction in Furniture Conservation', Amsterdam, 9–10 november.

William Southworth

- Bestuurslid project 'Corpus des Inscriptions du Campā' van École Française d'Extrême-Orient, Jakarta;
- Redactielid *Aziatische Kunst*.

Laurent Sozzani

- Adviseur begeleidingscommissie Restauratie van de Wapenborden van de Vliesridders uit de Grote/Sint Jacobskerk in Den Haag;
- Penningmeester RN (Vereniging Restauratoren Nederland).

Harm Stevens

- Lid Raad van Specialisten, Hermitage, Amsterdam.

Gwen Tauber

- Lid Commissie Educatie RN;
- Lid Commissie Toelating RN;
- Adviseur restauratie Trippenhuus.

Jane Turner

- Redacteur *Master Drawings*;
- Freelance onderzoeker in opdracht van het Victoria & Albert Museum, Londen (bestaande catalogus van Nederlandse tekeningen);
- Lid Prentkring.

Matthias Ubl

- Lid advies en begeleidingscommissie restauratie van en onderzoek naar *De drie Maria's aan het graf* van Jan van Eyck, Museum Boijmans van Beuningen, Rotterdam.

Els Verhaak

- Bestuurslid Stichting Vrienden Schuilkerk De Hoop (Diemen): concertprogrammeur serie *Kamermuziek in de Hoop*.

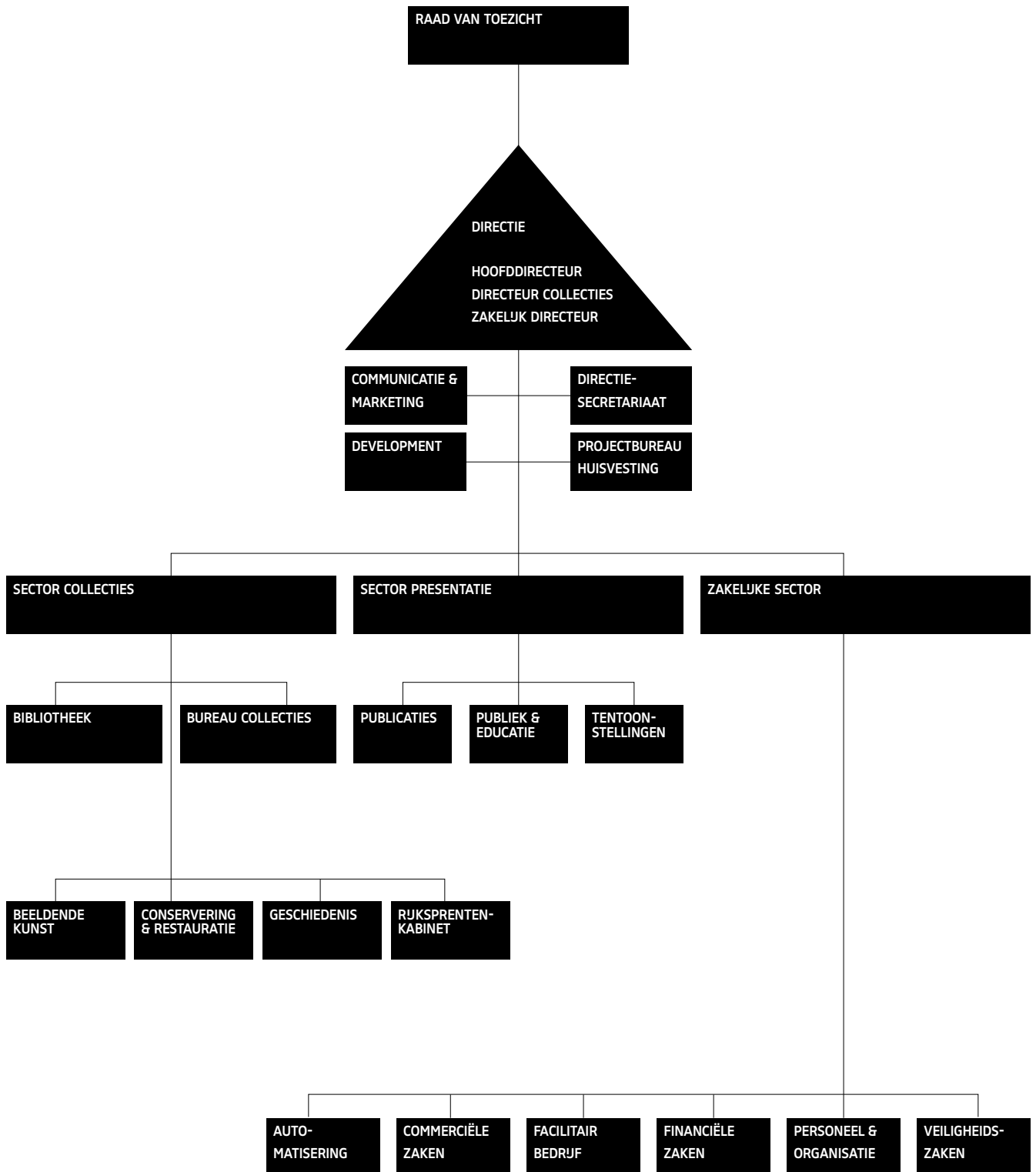
Gregor Weber

- Honorarprofessur Universität Bamberg;
- Redactielid *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*.

De internationaal beroemde kunstenaar Richard Wright (Londen, 1960) maakte in de zalen aan weerszijden van de Nachtwachtzaal twee plafondschilderingen die bestaan uit met de hand aangebrachte sterren.

ORGANOGRAM

PERSONEEL OP 31 DECEMBER 2012

DIRECTIE EN STAFAFDELINGEN

DIRECTIE

Dhr. W.M.J. Pijbes hoofddirecteur
Dhr. T.D.W. Dibbits directeur collecties
Dhr. K.E. van Ginkel zakelijk directeur

DIRECTIESECRETARIAAT

Mw. M.P. van de Wiel directiesecretaris
Mw. J. Brom-Rijnhout directiesecretaresse
Mw. C.L. Goedhart directiesecretaresse
Dhr. T.J.M. Kool medewerker archief
Dhr. H.W.M. van der Lelie medewerker archief
Mw. I. Peterse medewerker archief

COMMUNICATIE & MARKETING

Mw. M.S. Meynen hoofd
Mw. J.M.C.J.H. Bleekemolen afdelingsassistent
Mw. B.F.M. Veldhuizen-Kleinhoven marketing manager
Mw. A. Smeets medewerker marketing & sales
Mw. E. Kamphuis senior medewerker pers & publiciteit
Dhr. A.H.B. de Munnick senior medewerker pers & publiciteit
Dhr. M.P. Colly medewerker pers & publiciteit
Mw. J.J. Schneider medewerker pers & publiciteit
Mw. C.L. van den Berg-Denekamp eventmanager
Mw. A.A.N. van der Chijs eventmanager
Mw. T.S. Heintjes gastvrouw
Dhr. H.W. Hermanns gastheer
Mw. M.T. Kers gastvrouw
Mw. E.J.H. Voorpijl gastvrouw

DEVELOPMENT

Mw. H.S.C. Crebolder hoofd
Mw. C. Sloof secretaresse
Mw. J.P. Huisman accountmanager Rijksmuseum Fonds
Mw. E. Kalis accountmanager Rijksmuseum Fonds
Mw. M. Le Coultre accountmanager fondsen
Mw. E.C. Martens medewerker fondsen
Mw. F.F.J. Hijmans accountmanager sponsoring
Mw. M.H.A. van Oranje adviseur Vrienden
Mw. C.L. Asjes medewerker Vrienden
Mw. H.M.C. Beynen deskresearchmedewerker

PROJECTBUREAU HUISVESTING

Mw. H.S. Schrawangen projectcoördinator
Dhr. I. Santhagens projectleider museale inrichting

SECTOR COLLECTIES

BIBLIOTHEEK

Dhr. G.J.M. Koot hoofd
Mw. C.M. ten Brug coördinator
Dhr. M. de Rooy applicatiebeheerder
Mw. H.M.A. de Bruijn medewerker
Mw. M.P.M. Falke medewerker
Dhr. A.C.A. Knots medewerker
Dhr. G.E. Peters medewerker
Mw. M.E.C. Pfundt medewerker
Dhr. A.P.M. Schellekens medewerker
Dhr. V. Ulmer medewerker transcriptie

Studiezaal

Mw. M. Stijkel coördinator
Dhr. L.P.J.C. Vosters assistent-coördinator
Dhr. J.H.M. Bersee medewerker
Mw. J.P. Breidel medewerker
Dhr. J. Durrfeld medewerker
Dhr. M.J. Rozestraten medewerker
Dhr. J.R. Schindler medewerker

BUREAU COLLECTIES

Mw. C. Jager hoofd
Mw. M.J. van Zelst-de Wit collectiesecretaris
Mw. B. Naarden projectmedewerker logistiek
Dhr. D. ten Napel projectassistent
Dhr. S.J. Voss projectmedewerker
Mw. M.J.J.M. van Erp projectmedewerker museale verwervingen
Mw. H. Kuijper projectmedewerker museale verwervingen
Mw. M. Lagerweij projectmedewerker museale verwervingen

Beeld

Mw. C.V.M. van der Harten hoofd
Mw. I. Labeur accountmanager
Mw. A.L. van Lingen accountmanager
Mw. M.A.T. Moolhuijzen accountmanager
Dhr. M.J. den Engelsman fotograaf
Dhr. H.J. Klein Gotink fotograaf
Dhr. F.P.H. Pegt fotograaf
Mw. S. Rebers fotograaf
Mw. C.M. van Wijk fotograaf

Beheer & Behoud

Dhr. W.A.P. Hoeben hoofd
Dhr. D. Bakker medewerker
Mw. G. de Beer medewerker
Mw. E.S. van Breemen medewerker
Mw. E. Hoogeboom medewerker
Mw. O. van der Kooi medewerker
Dhr. E. Kriger medewerker
Dhr. B. da Silva Curriel medewerker
Dhr. G. Smit medewerker
Mw. M.B.W. van Vugt medewerker
Dhr. R. Zwart medewerker
Dhr. D. Kemper depotbeheerder
Dhr. I.P. Rijkers depotbeheerder

Collectieinformatie

Mw. G.W. Jacobs hoofd
Mw. X.I. Henny applicatiebeheerder
Mw. M.A. Houben applicatiebeheerder
Mw. E.M.G. Jongma databeheerder
Dhr. R.E. Blekman informatiespecialist
Mw. S. van Gelderen informatiespecialist
Mw. I. Giesbers informatiespecialist
Dhr. B. Nederveen informatiespecialist
Mw. C.H. Wittop Koning informatiespecialist

Mw. T.M. Bos medewerker catalogiseren
Mw. E. Doornbusch medewerker catalogiseren
Dhr. D.T. Bos projectmedewerker catalogiseren
Mw. S. Plukker projectcoördinator

Prentenkabinet Online

Mw. H.M.K. Hövelmann projectleider
Mw. S.M. Broekhoven projectmedewerker catalogiseren
Mw. R. van der Houwen-Jelles projectmedewerker catalogiseren
Mw. L.A. Jaeger projectmedewerker catalogiseren
Mw. M. van der Mullen projectmedewerker catalogiseren
Mw. E.M. Sulenta projectmedewerker catalogiseren
Mw. A. Vrijdag projectmedewerker catalogiseren
Mw. S.M.W. van Zanen projectmedewerker catalogiseren
Dhr. R. Schouten beeldbewerker
Dhr. H.M.A. van Beek scanoperator/reproductiefotograaf
Dhr. D. Hogers scanoperator/reproductiefotograaf
Mw. C. Thorig medewerker beheer & behoud

Registrars Office

Mw. W. Brouwer hoofd
Mw. W.E.P. Hooites registrar
Mw. J.A.C. Martens registrar
Mw. C.J. Meffert-van Weele registrar
Mw. A.S. Swart registrar

BEELDDE KUNST

Dhr. G.J.M. Weber hoofd
Mw. S.L. Pastoor secretaresse
Dhr. R.J. Baarsen senior conservator
Dhr. D.R. Bull senior conservator
Mw. J.A.H. Reijnaerts senior conservator
Dhr. F.T. Scholten senior conservator
Dhr. D.P.J. Biemond conservator
Dhr. J. Bikker conservator
Dhr. J. van Campen conservator
Dhr. M. Fitski conservator
Dhr. L.E. van Halem conservator
Mw. E.M.H. Janssen conservator
Mw. B.M.A.M. du Mortier conservator
Dhr. P.J.A. Roelofs conservator
Mw. A.A. Ślącza conservator
Dhr. W.A. Southworth conservator
Mw. F.M. Diercks junior conservator
Dhr. M. Ubl junior conservator
Mw. T.M.G. Komar projectmedewerker collectieregistratie
Dhr. R.T.G. Loontjes projectmedewerker collectieregistratie
Mw. J.L. de Fouw conservator i.o.
Mw. M.C. Rakhorst conservator i.o.
Mw. F.J. van Reij conservator i.o.

GESCHIEDENIS

Mw. M. Gosselink hoofd
Dhr. G. van der Ham senior conservator
Dhr. J.G.A. de Hond conservator
Mw. E. Sint Nicolaas conservator
Dhr. H. Stevens conservator
Dhr. S.J.J. van der Vliet conservator
Dhr. T. Mostert junior conservator
Dhr. D.R. Horst wetenschappelijk medewerker

RIJKSPRENTENKABINET

Mw. J.V. Shoaf Turner hoofd
Dhr. M. Schapelhouman senior conservator
Mw. M.M. Boom conservator
Dhr. J.F. Heijbroek conservator
Dhr. E.B.M. Hinterding conservator
Dhr. H. Leeflang conservator
Mw. J.D. de Raad conservator

Dhr. R.J.A. te Rijdt conservator
Dhr. H.T. Rooseboom conservator
Mw. M.B. Jansen junior conservator
Mw. P.L.M. Verhaak junior conservator
Mw. J.A.J. van Amelsvoort projectmedewerker catalogiseren
Mw. P.P. de Haan projectmedewerker catalogiseren
Mw. C.L. Verbeek projectmedewerker catalogiseren

CONSERVERING & RESTAURATIE

Dhr. R.J.C.H.M. van Langh hoofd
Mw. A. Zwart secretaresse
Mw. J.M. van Iperen technisch analist
Mw. J.J. Mulder technisch analist
Dhr. G. Verhaar technisch analist
Dhr. A.C.J. Stijnman wetenschappelijk medewerker
Dhr. A. Wallert natuurwetenschappelijk onderzoeker

Restauratieatelier ceramiek en glas

Mw. I.R. Parthesius-Garachon hoofd
Mw. M.C.M. van Schinkel senior restaurator
Mw. B. Lamain restaurator

Restauratieatelier metalen

Mw. S.J. Creange restaurator
Mw. J.W. van Bennekom restaurator
Mw. E.K. van Bork junior restaurator
Mw. T. Davidowitz junior restaurator
Mw. S. Hoffmann junior restaurator
Dhr. A.R.J. Pappot junior restaurator

Restauratieatelier meubelen

Dhr. P.H.J.C. van Duin hoofd
Dhr. I.L. Breebaart senior restaurator
Mw. A.H. Coerdts restaurator
Dhr. G.W. van Gerven junior restaurator
Dhr. D. van Gompel junior restaurator
Mw. S. Smulders-de Jong junior restaurator

Restauratieatelier papier

Mw. I.M. van Leeuwen hoofd
Mw. D. Christoforou restaurator
Dhr. M.C. Jurgens restaurator
Mw. C.D.G.M. Gombaud junior restaurator
Mw. L.L.F. Sauvage junior restaurator
Dhr. A. Vries medewerker restauratie
Dhr. H.W. de Vries medewerker restauratie

Restauratieatelier schilderijen

Mw. M. Zeldenrust hoofd
Dhr. H. Baija senior restaurator
Dhr. M.A.A.M. van de Laar senior restaurator
Dhr. W. de Ridder senior restaurator
Mw. G.M. Tauber senior restaurator
Mw. A.A. Krekeler restaurator
Mw. B.M. Schoonhoven restaurator
Mw. E.M.E. Smeenk-Metz restaurator
Mw. I.E. Verslype restaurator
Mw. I. Kneepkens junior restaurator
Mw. L.G. Vos junior restaurator
Mw. L.E. Wegwitz junior restaurator

Restauratieatelier textiel

Mw. S.L. Meijer hoofd
Mw. M.T.W. Albers senior restaurator
Mw. C. Holz restaurator

SECTOR PRESENTATIE

TENTOONSTELLINGEN

Dhr. T. Zeedijk hoofd
Mw. M.E. Janknegt afdelingsassistent
Mw. S. van Elst projectcoördinator
Mw. E. Hermans projectcoördinator
Mw. D.V. Riabokon-Muller projectcoördinator
Mw. W.R.M. Peters medewerker inrichting
Dhr. J.T.M. Muller assistent inrichting
Dhr. B.O. Huininga medewerker groenvoorziening

PUBLICATIES

Dhr. P.H.M. Pronk uitgever
Mw. M. de Jong redacteur
Mw. M.M. Soethout redacteur
Mw. E. Slob coördinator extern beeld
Dhr. P.J.G.M. Gorgels webeditor
Dhr. M.J. Omtzigt assistent-webeditor

PUBLIEK & EDUCATIE

Mw. H.J. Broekgaarden hoofd
Mw. A.A.M. Smits secretaresse
Mw. P.A.M. Kintz medewerker educatie
Dhr. T. van der Meer medewerker educatie
Mw. R. Meijer medewerker educatie
Mw. B.G. ten Hoopen medewerker onderwijs
Mw. D. Schreurs medewerker onderwijs
Mw. F.A.M. Jorna junior medewerker onderwijs
Mw. I.A. de Bruijne coördinator beeldend atelier Teekenschool
Mw. R.E. Phillips coördinator multimedia-atelier Teekenschool

ZAKELIJKE SECTOR

PERSENEEL & ORGANISATIE

Dhr. G. Hoek hoofd
Mw. I.M. Horvath ambtelijk secretaris Ondernemingsraad
Dhr. F.J. Bouius arbocoördinator
Mw. C.M. Jansen Venneboer personeelsadviseur
Mw. J.D.M. Wellink personeelsadviseur
Dhr. B.H. Schindeler junior personeelsadviseur
Mw. M.C.J. Bayoumi-van Eck hoofd personeels- en salarisadministratie
Dhr. H.P. Boot adviseur personeels- en salarisadministratie
Dhr. P. Willemsen salarisadministrateur
Mw. A.A. Dekker medewerker personeelsadministratie
Mw. A.T. Miedema medewerker personeelsadministratie

FINANCIËLE ZAKEN

Dhr. E.J.M. van Rooij controller
Mw. M.A. de Vries hoofd financiële administratie
Mw. J.J.A. Plomp-Agterberg stafmedewerker financiële zaken
Dhr. B. Caruso senior medewerker financiële administratie
Mw. J.H. van Frederikslust senior medewerker financiële administratie
Dhr. J.V. Groot senior medewerker financiële administratie
Mw. Y.V. Courtar medewerker financiële administratie
Dhr. M. Meester medewerker financiële administratie
Mw. S. Nuguse medewerker financiële administratie
Dhr. S. Soudagar medewerker financiële administratie
Mw. I.J. Theunissen-van de Streek medewerker financiële administratie

Inkoop en aanbesteding

Mw. E.M.L. Faucon hoofd
Mw. M.H.M.S. Erkens assistent
Mw. M.M. Mariee assistent
Mw. F.M.D. Smit assistent

AUTOMATISERING

Dhr. R. Hendriks hoofd

Dhr. D.G.L. Janson netwerkbeheerder
Dhr. P. van Kooten netwerkbeheerder
Dhr. F.A.M. van 't Hoff systeembeheerder/applicatieprogrammeur
Mw. H.W. Geerdink applicatiebeheerder
Dhr. S.F. Tjan applicatiebeheerder
Dhr. J. van Kempen medewerker helpdesk
Dhr. M.J. Sinester medewerker helpdesk

COMMERCIELE ZAKEN

Mw. P.C. Hofman hoofd
Dhr. H.U.M. Stiller medewerker
Mw. M.E.T. de Roo-van Berckel stafmedewerker productontwikkeling
Mw. V.A.R. Wanrooij stafmedewerker productontwikkeling
Dhr. M.A.G. Bakker coördinator inkoop & logistiek
Mw. P.H. Ipenburg administratief logistiek medewerker

FACILITAIR BEDRUF

Mw. C.R.M.C. Keeman facilitair manager
Dhr. W. Visser roosterfunctionaris
Mw. L.E. Hillen-Schonhuth medewerker reserveringen
Mw. C.J. van Meggelen medewerker reserveringen

Operationele Dienstverlening

Mw. A. van der Leest manager frontoffice
Mw. M. Mendez Guedez floormanager
Dhr. V.J. Spijker floormanager
Mw. M.H.M. van der Venne floormanager

Publieksmedewerkers

Mw. N.D. Belle, Mw. C. Bersabel, Mw. H. Boonstra, Mw. M. Boonstra, Dhr. C.M. Erwich, Mw. J.A.C. Herbergs, Mw. L. Ketelaars, Mw. N.G. Kuik, Mw. S.G. van der Laan, Dhr. A.J. Langelaar, Mw. Y.J.M. Limburg-van Vliet, Mw. S. Lloveras Lorenzo, Dhr. R.R.Y. van der Maat, Dhr. D. ten Napel, Mw. M.H. Nuij, Mw. J. van Oosterwijk, Mw. M. Op de Laak, Mw. C.J. Oudewaal, Mw. M.C. Pedrotti, Mw. B.J. Peters, Dhr. S. Peters, Dhr. C. Ploeger, Mw. J.G.P. Sanders, Mw. N.J. Slingerland, L.T. Smit-Doornbos, Mw. M.J.E. Spek, Dhr. A. Toumi, Dhr. C.C. Volkers, Dhr. W.L. van Wijk, M.H. Wijn-van der Leest

Kassiers

Dhr. S. Balbahadoer, Mw. H.H. Cosar-Swart, Mw. S. Daher, Mw. W. Oosterbroek, Dhr. J. Veerling, Dhr. O.D.J.D.J. Willig

Medewerkers informatiebalie

Mw. W.P.C. Bellaar Spruyt, Mw. M.C. Broekema, Mw. K. Popovic, Mw. C. Silveira de Sousa Oliveira

Medewerkers verkoop

Mw. D. Occelli eerste medewerker
Dhr. P.J.J. Wessels eerste medewerker
Mw. L. Ayal tweede medewerker
Mw. W.B. Day tweede medewerker
Dhr. I.S. Schutz tweede medewerker
Mw. M.G.M. Smit tweede medewerker

Vestiairemedewerkers

Mw. J.S. Gomes-Monteiro, Mw. S. Lopes, Mw. N. Mehrer

Backoffice

Dhr. C.G.M. Langemeijer manager
Dhr. H.J. Hilhorst magazijnbeheerder
Dhr. W.B.J. Taal magazijnbeheerder
Dhr. A. Toumi magazijnmedewerker
Dhr. R.J. Gasper servicedeskmedewerker
Mw. D. Roosendaal servicedeskmedewerker
Mw. R. van Leth-Elomia cateringmedewerker
Dhr. P.L.A. Buffing bode/medewerker postkamer
Dhr. F.A.L. Reijnders bode/medewerker postkamer
Dhr. F.G. Wessels bode/medewerker postkamer
Mw. P. Besse telefonist/receptionist
Mw. C.M. van Luit-Heijne telefonist/receptionist
Mw. M. See telefonist/receptionist

Mw. H.L. Smit-van Hemert telefonist/receptionist
Dhr. E. Hilverda huismeester
Dhr. J. van Nierop huismeester

Techniek

Dhr. N.H. Stoop hoofd
Dhr. M. Pantelic applicatiebeheerder
Dhr. J.L.J. van Dijk coördinator onderhoud & beheer
Dhr. P.H. Lammers installatiemonteur
Dhr. B.P. Swemle installatiemonteur
Dhr. A.F. Tomasouw installatiemonteur
Dhr. S. Gubbels elektrotechnisch installatiemonteur
Dhr. A. Miedema elektrotechnisch installatiemonteur
Dhr. B.R. Beekman technisch begeleider

VEILIGHEIDSAZAKEN

Dhr. E.M. Broersma hoofd
Dhr. P.D. de Vries adjunct-hoofd
Dhr. N. Mineur stafmedewerker
Mw. H.A. Tomasouw stafmedewerker
Dhr. W.J. Hidra medewerker BHV/brandwacht
Dhr. J. van Opzeeland medewerker BHV/brandwacht

Portiers

Dhr. S.R. Baarbe, Dhr. A.D. Bekker, Mw. L. Bruins, Dhr. L.A. Dittmer, Dhr. A.H. van Egmond, Dhr. P.M. Falet, Dhr. M.D. Futterer, Dhr. M.A.A. Giesen, Dhr. Y.A. Hoekstra, Mw. H.M. Kruse, Dhr. T.S. Raspan, Mw. R.G. Silva, Mw. C.W. Sopamena, Mw. M.M. Stalenhoef, Mw. R.J. Visser

Surveillancedienst

Dhr. R. Halderman teamleider veiligheidszaken
Mw. V.J. Helstone-van Doorn teamleider veiligheidszaken
Dhr. N. van der Kuil teamleider veiligheidszaken
Dhr. R.C.P. de Leeuw teamleider veiligheidszaken
Dhr. D. Reijners teamleider veiligheidszaken
Dhr. C.E. Schenkers teamleider veiligheidszaken

Senior surveillancemedewerkers

Dhr. A.C. van Axel Dongen, Mw. P. Balak, Dhr. A. Beckrop, Dhr. C.A. Bekkenutte, Mw. P. Besse, Dhr. A.H. Bouanani, Mw. J. van den Brink, Dhr. N. Brouer, Mw. M. Cupac-Sopic, Dhr. N.R.S. Dataram, Dhr. M. Davids, Dhr. L. Al Gam, Dhr. A. Goedhart, Dhr. J. van Heerden, Mw. E.N. Kampman, Mw. A. Kartopawiro, Dhr. H.J. Knukkel, Dhr. M.E. van 't Kruys, Dhr. R.J. Kurpershoek, Dhr. N.M. Lankhaar, Mw. L. Liche, Dhr. A.M. Lux, Dhr. V.K. Mahangoe, Dhr. R.A. Marres, Mw. M.E. Martina, Dhr. A. el Messaoudi, Dhr. M. Nauta, Dhr. N. van der Moolen, Mw. D. Pantelic, Dhr. M. Scholte, Dhr. M. van der Schot, Dhr. A. Schuszler, Mw. N. Serpici, Dhr. D. Singh, Dhr. D.N. Snoep, Dhr. B. Suringbroek, Dhr. C.P. Toby, Dhr. F. Topal, Dhr. D. Usenki, Dhr. G.B. van der Velden, Dhr. J.W.R. Visser, Dhr. R.B. van der Voorn, Dhr. R. van der Werff, Dhr. R. Yilmaz

Aspirant senior surveillancemedewerkers

Mw. D.N. Koster, Dhr. R. Kraaijvanger, Mw. N. Kroon, Dhr. S.J. Laene, Dhr. L.Y.J.A. Lie, Mw. T. Mulder, Dhr. D. van Onzen, Dhr. P.C. van Rijn, Dhr. C.Y. van Ruth, Mw. K. Wemmers, Mw. N. Yaali

Surveillancemedewerkers

Mw. M. von Aesch-Baas, Mw. T. Alakhrasing-Chinnoe, Mw. M.F. Banen, Mw. M. Baranic-Deda, Dhr. F. van den Braak, Mw. A.M. Dosljak-Stebalj, Mw. C. Gotschin-Birambie, Dhr. H. Heimens, Mw. W.J. Holkamp, Mw. D. Joosten, Dhr. P.I. Keizer, Dhr. K.B. Kuijpers, Mw. A.C.M. Nellen, Dhr. J.A. Quintero, Mw. R. Rens-Stenekes, Mw. R. Silleman, Dhr. S.J. Sint Jago, Mw. M. Steijn, Dhr. R.T. Strijder

OVERIGEN

MUSEUMDOCENTEN

Mw. J. ten Berge, Mw. E. Cnossen, Mw. D. de Groot, Mw. E. Kuiper, Mw. A.I. Liemburg, Dhr. P. Pelkmans, Mw. C.N. Pols, Mw. S.A. Poutsma, Dhr. J. van Schie, Mw. H.J.M. Schueler, Dhr. J. Steendam, Mw. M. Wattel, Mw. E. Wildenborg, Mw. A. Zito Lema, Mw. M. van Zuilen

MUSEUMDOCENTEN VOOR HET CANONPROGRAMMA JJ & DE GOUDEN EEUW

Mw. W.M. ten Cate, Mw. D. Jordans, Mw. L.M. Kanters, Mw. G. Lanting, Dhr. R. van Loenen, Mw. I. Pol, Mw. I. Verheijen

RONDLEIDERS

Mw. L.F. Aëgerter, Mw. F. Alonso de Florida Rivero, Mw. K. Christof, Mw. M. Ciuraj, Mw. G.M.E. Franceschini, Mw. C.I.M. Giel-Cossais, Mw. L.B.M. van Grieken, Dhr. R.F.M. Kassenaar, Mw. M.C.J.J. Kleinen, Mw. N.G. Kuik, Dhr. Y.D.E. van der Linden, Mw. A.J. Moll-Breebaart, Dhr. M.V. Quint, Mw. M.C.H. Snijders, Mw. M.L. van Soest, Mw. V. Steijn, Dhr. R. Uterwijk, Mw. B.E. Viergever

STAGIAIRS (1 januari tot en met 31 december 2012)

Backoffice

Mw. A. van Sloten

Beeldende Kunst

Mw. M. van Dorst, Mw. A. Lenders, Mw. Y. Lesger, Mw. C. van Riemsdijk, Mw. Zandvliet

Bibliotheek

Mw. M.H. Vogel

Bureau Collecties

Mw. M.H.M.S. Erkens

Commerciële Zaken

Dhr. S. Miesen

Communicatie & Marketing

Mw. S. van der Harten, Mw. E. Kuijper, Mw. M. Zekveld

Conservering & Restauratie

Mw. T. Davidowitz, Dhr. J. Dorscheid, Dhr. A. Gerrits, Mw. S. Glerum, Mw. J. Hofer, Mw. M. Homan Free, Mw. I. Kneepkens, Dhr. M. Kuhlentotter, Dhr. P. Konarzewski, Mw. M. Meddeler, Mw. J. Rieder, Mw. M. Stober, Mw. M. Top, Mw. T. Vietzke, Mw. N. Woltman

Development

Mw. M. Stuyling de Lange

Geschiedenis

Mw. D. Consentino, Mw. L. Eversteijn, Mw. A. Krul

Publiek & Educatie

Mw. K. Kaars, Mw. A. van Romondt, Mw. L. van Rutten, Mw. P. Scherpenisse, Mw. R. Staats

Rijksprentenkabinet

Mw. M. Mak

Tentoonstellingen

Mw. C. Portengen

Veiligheidszaken

Mw. D. Agir, Mw. N. Bergmans, Dhr. R. Boesveld, Dhr. N. van Gelder, Dhr. J. de Graaf, Dhr. T. Hirs, Dhr. S. Homulle, Dhr. R. Kisoer, Dhr. M. Modronja, Dhr. N. van der Moolen, Dhr. S. Nieborg, Dhr. V. Waij

VRUWILLIGERS

Mw. A.I. Bierman conservering & restauratie

Mw. L.M. Blokhuisen-van der Werff bibliotheek

Dhr. G.C. Cadee conservering & restauratie

Dhr. R.W.J.M. van der Ham conservering & restauratie

Mw. M.M.C. Mastenbroek bibliotheek

Mw. J. Pugh bureau collecties

Mw. M.M. Ram rijksprentenkabinet

Dhr. I. Reesing beeldende kunst

Mw. N. Rodriguez development

Dhr. K. Schoemaker bureau collecties

Mw. M.E. Valetton collectieinformatie

PERSONEELSVRENINGING

Dhr. F.G. Wessels voorzitter

Dhr. J. van Kempen penningmeester

Mw. H.L. van Hemert-Smit secretaris

Mw. G. de Beer

Dhr. D. Usenki

ONDERNEMINGSRAAD

Mw. D. Schreurs voorzitter

Mw. I.M. Horvath ambtelijk secretaris

Mw. A.A.N. van der Chijs

Dhr. W.A.P. Hoeben

Dhr. N. van der Kuil

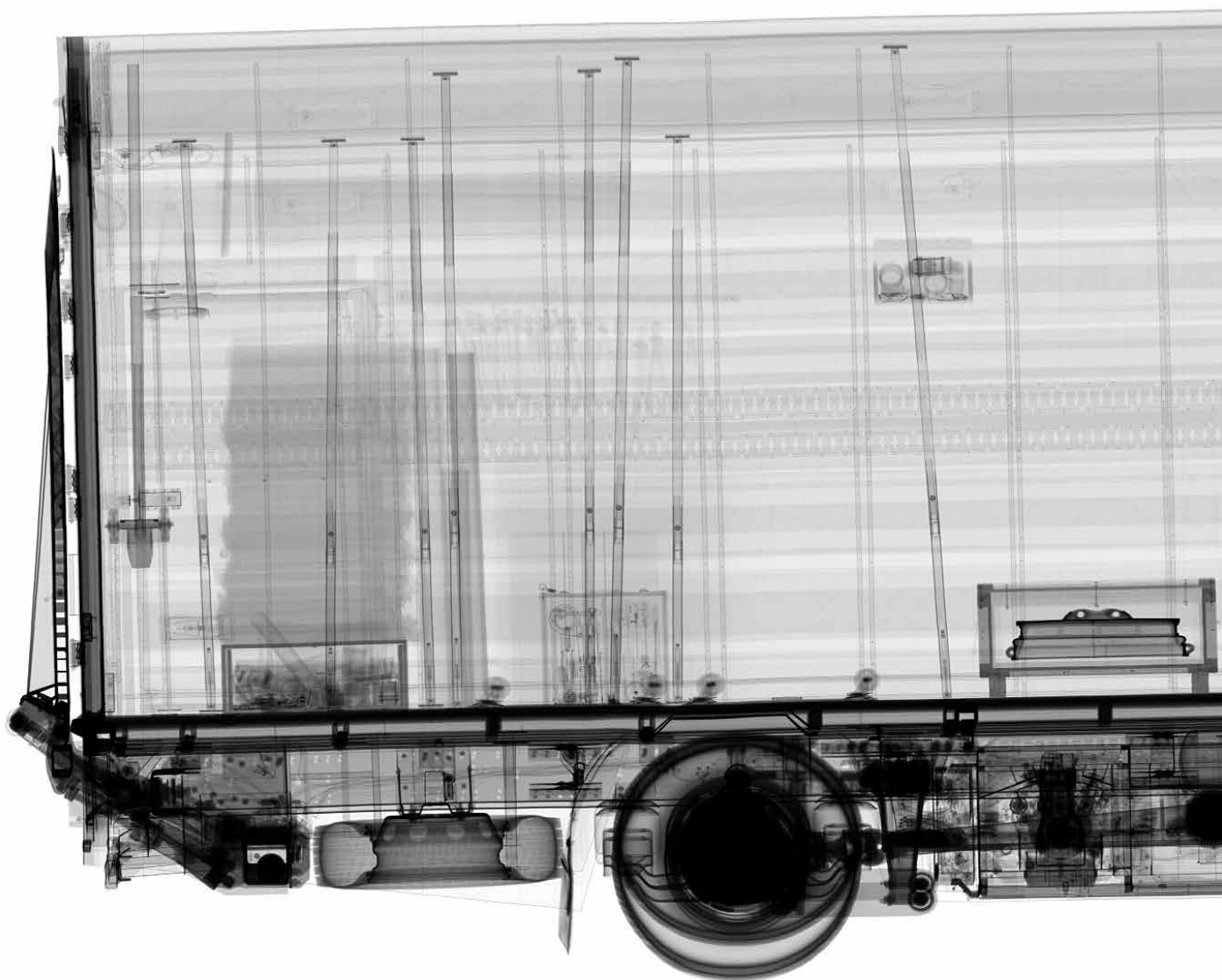
Dhr. M. Meester

Mw. Ch.J. van Meggelen

Dhr. F. P.H. Pegt

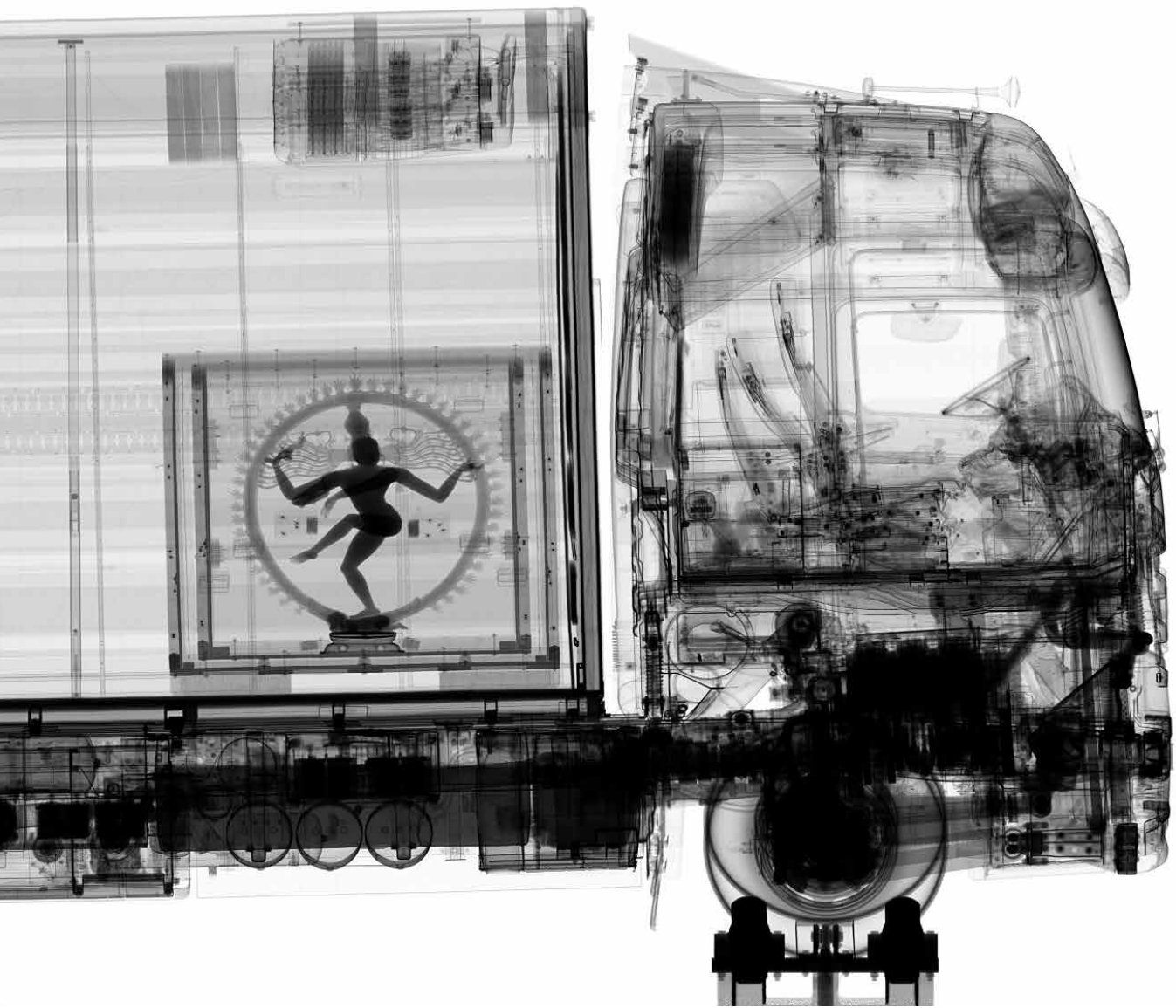
Dhr. V. Spijker

Dhr. D. Usenki

De bronzen *Shiva Nataraja* (AK-MAK-187) werd in een vrachtwagen in de scantunnel van de douane in Rotterdam onderzocht. De hoog energetische digitale röntgenradiografie, waarmee normaal zeecontainers met verdachte inhoud worden gescand, heeft een resolutie en bereik dat groot genoeg is om koperdraad van 1 mm in een 30 cm dik stuk staal te kunnen onderscheiden.

Foto Douane Rijnmond

FINANCIEEL VERSLAG¹

Verslag van de directie 95

Resultaten 95

Toelichting op de resultaten 96

Goed bestuur 103

Geconsolideerde jaarrekening 104

Geconsolideerde balans 104

Geconsolideerde categoriale exploitatierekening 105

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 106

Waarderingsgrondslagen 107

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 110

Toelichting op de geconsolideerde balans 110

Toelichting op de geconsolideerde categoriale exploitatierekening 116

Overige gegevens 118

Meerjarenoverzicht 120

¹ Dit is een samenvatting van de jaarrekening 2012. De samengevatte jaarrekening 2012 is bedoeld om het brede publiek op een beknopte wijze inzicht te geven in de financiële resultaten en gegevens van Stichting Het Rijksmuseum. In Nederland zijn geen algemeen vastgestelde criteria beschikbaar voor het opstellen van samengevatte financiële overzichten. De

samengevatte jaarrekening is vrijwel identiek aan de volledige jaarrekening 2012 met dien verstande dat (gegeven het beoogde doel) voor een aantal financiële overzichten van de balans uitsluitend de hoofdcategorieën zijn weergegeven en niet alle toelichtingen die vereist zijn op basis van het Handboek verantwoording cultuursubsidies.

Verslag van de directie

RESULTATEN

Het boekjaar 2012 was het laatste volledige jaar van het renovatietraject dat aanvang in 2003 en eindigt met de opening van het hoofdgebouw op 13 april 2013. Ondanks de voorziene terugloop in de bezoekersaantallen is 2012 financieel gezien een succesvol jaar gebleken. Begroot werd een tekort op de gewone bedrijfsuitoefening van € 2,7 miljoen, gerealiseerd werd een tekort van € 0,7 miljoen. De bezoekersaantallen kwamen weliswaar 10% lager uit dan in 2011 en waren 3% lager dan begroot, maar vooral de succesvolle werving van fondsen en sponsors leidde ertoe dat de totale baten hoger uitkwamen dan begroot. De totale eigen inkomsten over 2012 bedroegen hierdoor 44% (2011: 43%) van de totale baten exclusief de incidentele subsidies van het Ministerie van OCW. De kosten kwamen hoger uit dan begroot doordat met de extra inkomsten uit fondsenwerving een aantal niet-begrote projecten (waaronder Rijksstudio) budgettair neutraal konden worden uitgevoerd. Per saldo kwam hierdoor het operationeel resultaat uit bedrijfsuitoefening € 1,5 miljoen positiever uit dan begroot. Een andere belangrijke financiële meevaller betrof de hogere rente-inkomsten van € 0,4 miljoen. Daarnaast is gebleken dat het Rijksmuseum gedurende het renovatietraject in staat is geweest het exploitatieresultaat op peil te houden. In 2012 is daarom besloten de post reizende tentoonstellingen 2004 tot en met 2011 (tot dan verantwoord als vooruit gefactureerde termijnen reizende tentoonstellingen onder overlopende passiva ad € 7,6 miljoen) en de opbrengsten 2012 ad € 1,0 miljoen ten gunste van het exploitatieresultaat 2012 te verantwoorden als overige opbrengsten.

De omvang en de samenstelling van het resultaat over 2012 ten opzichte van de begroting kunnen als volgt worden samengevat:

SAMENVATTING EXPLOITATIESALDO

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012 UITKOMST	2012 BEGROTING	VERSCHIL
1. Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening	-718	-2.690	1.972
2. Resultaat op aankopen	-145	-200	55
3. Resultaat op huur en kosten het nieuwe Rijksmuseum (HNR)	1.063	490	573
4. Resultaat op reizende tentoonstellingen en exploitatiebijdrage HNR	8.558	2.400	6.158
Totaal exploitatiesaldo	8.758	-	8.758

Om een beter inzicht te geven in de omvang en samenstelling van het resultaat wordt in de resultatenanalyse het resultaat uitgesplitst naar de verschillende onderdelen van het resultaat. Het resultaat op gewone bedrijfsuitoefening (1) betreft het resultaat behaald met de reguliere museale activiteiten. De resultaten (2) tot en met (4) betreffen de (soms) minder beïnvloedbare (projectmatige) onderdelen van het resultaat waarbij soms grote afwijkingen aan de kosten- en batenkant optreden tussen begroting en realisatie maar die uiteindelijk wel een budgettair neutraal resultaat opleveren.

Een nadere cijfermatige toelichting op de diverse onderdelen van het resultaat en de samenstelling hiervan is onderstaand opgenomen:

TOELICHTING OP DE RESULTATEN

I. GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012 UITKOMST	2012 BEGROTING	VERSCHIL	VERSCHIL IN %
Baten				
Entreegelden	9.030	8.736	294	3,4%
Rijksmuseumwinkel	2.299	2.423	-124	-5,1%
Overige winkels	407	435	-28	-6,4%
Sponsoring	860	700	160	22,9%
Overige opbrengsten	3.097	2.633	464	17,6%
Exploitatiesubsidie OCW en incidenteel	17.064	16.842	222	1,3%
Overige bijdragen	2.444	437	2.007	459,3%
Totaal baten	35.201	32.206	2.995	9,3%
Lasten				
Salarislasten en inhuur derden	22.638	22.722	-84	0,4%
Afschrijvingen	1.475	1.383	92	-6,7%
Huren niet-RGD (Rijksgebouwendienst)	262	256	6	-2,3%
Directie	257	141	116	-82,3%
Algemeen onvoorzien	269	400	-131	32,8%
Communicatie & Marketing	979	490	489	-99,8%
Development	335	397	-62	15,6%
Bibliotheek	277	325	-48	14,8%
Conservering & Restauratie	478	363	115	-31,7%
Tentoonstellingen	313	522	-209	40,0%
Publicaties	1.242	463	779	-168,3%
Publiek & Educatie	754	671	83	-12,4%
Veiligheidszaken	237	198	39	-19,7%
Financiële Zaken	381	173	208	-120,2%
Automatisering	1.204	977	227	-23,2%
Facilitair Bedrijf	2.691	2.775	-84	3,0%
Kostprijs verkopen winkels	1.007	1.158	-151	13,0%
Personeel & Organisatie	690	551	139	-25,2%
PP10	97	55	42	-76,4%
Overige lasten	1.012	1.013	-1	0,1%
Totaal lasten	36.598	35.033	1.565	-4,5%
Operationeel resultaat uit bedrijfsuitoefening	-1.397	-2.827	1.430	50,6%
Totaal saldo rentebaten en -lasten	679	137	542	395,6%
1. Resultaat op gewone bedrijfsuitoefening	-718	-2.690	1.972	73,3%

In 2012 werd de Philipsvleugel 894.058 (2011: 993.625) keer bezocht tegenover een begroot bezoekersaantal van 925.000. De verhouding van het nationale en internationale bezoek was 35%/65% (begroot 2012: 30%/70%, werkelijk 2011: 30%/70%). Het bezoekersaantal kwam hiermee 10% lager uit dan in 2011 en 3% lager dan begroot. De afname in het bezoek in 2012 zat vooral in het internationale bezoek dat 18% lager was dan in 2011 en 10% lager dan begroot. Redenen voor de daling van het internationale bezoek waren dat het Rijksmuseum zich had teruggetrokken uit de I Amsterdam Card en de overeenkomsten voor ticketverkoop met Tours & Tickets en hotels had opgezegd. De evaluatie van deze uitkomsten heeft ertoe geleid dat het Rijksmuseum zich in 2013 weer heeft aangesloten bij de I Amsterdam Card en dat het met een beperkt aantal partijen overeenkomsten voor ticketverkoop heeft afgesloten. Daarnaast zal ook de naderende opening in 2013 een rol hebben gespeeld. De gemiddelde opbrengst per bezoeker (€ 10,10) is 7% hoger dan begroot (€ 9,44). Dit wordt verklaard doordat in 2012 het aandeel gratis bezoek (20%) lager uitviel dan begroot (22%). Daarnaast bedroeg het uitkeringspercentage van de Museumkaart over 2012 65% terwijl bij de begroting van 50% was uitgegaan. Tevens zijn de opbrengsten van verkochte e-tickets die ouder dan vier maanden zijn en nog niet tot bezoek hebben geleid ten gunste van het resultaat vrijgevallen. De inkomsten uit entree kwamen door deze hogere gemiddelde opbrengst ondanks het lagere bezoekersaantal uiteindelijk € 294.000 hoger uit dan begroot.

De inkomsten uit de verkopen van de museumwinkel bleven door de lagere bezoekersaantallen € 124.000 achter ten opzichte van de begroting. De gemiddelde besteding per bezoeker nam in 2012 ten opzichte van voorgaande jaren wel iets toe en bedroeg € 2,56 (2010 en 2011 € 2,45) en was ook hoger dan begroot (€ 2,50 per bezoeker). De behaalde brutomarge in 2012 bedroeg 62% (begroot 60%, 2011 62%). Bij de begroting 2012 was nog uitgegaan van een aanzienlijke afwaardering op voorraden omdat een groot aantal artikelen niet meer in het nieuwe Rijksmuseum verkocht kan worden als gevolg van de nieuwe huisstijl. In 2012 is echter middels speciale acties een groter deel van deze artikelen verkocht dan verwacht waardoor de afwaardering van de incurante voorraden lager uitviel, hetgeen een positief effect heeft gehad op de brutomarge.

Ook de winkel op het Museumplein ondervond de teruggang in bezoekersaantallen waardoor de omzet met 7% achterbleef ten opzichte van de begroting en 4% ten opzichte van 2011. De omzet van de webwinkel kwam ongeveer uit op de begroting.

De sponsorinkomsten kwamen € 160.000 hoger uit dan begroot. Naast de doorlopende sponsorcontracten met Royal Philips Electronics, AkzoNobel, ING Bank, JT International Company Netherlands B.V. en Baker & McKenzie werden in 2012 nieuwe meerjarige sponsorovereenkomsten afgesloten met KPN en PON Holdings.

De overige inkomsten (onder meer inkomsten uit audiotour, evenementen, Vrienden, publicaties, Beeld en dienstverleningsovereenkomsten PP10) kwamen in 2012 € 464.000 hoger uit dan begroot. Hiervan is € 250.000 toe te schrijven aan de aansluiting per januari 2012 van het Stedelijk Museum Amsterdam op de centrale meldkamer van PP10. Daarnaast liep de verkoop van audiotours in 2012 aanzienlijk beter dan voorzien en kwamen de inkomsten van de Vrienden hoger uit dan begroot doordat eind 2012 succesvol een extra wervingscampagne is gestart.

De exploitatiesubsidie OCW was € 92.000 hoger dan begroot. Bij de begroting was er gezien de huidige economische omstandigheden en de financiële druk op de overheidshuishouding van uitgegaan dat over 2012 geen prijs- en looncompensatie door het Ministerie van OCW zou worden toegekend. Tegen alle verwachtingen in heeft het Ministerie van OCW in 2012 het loongevoelige deel van de exploitatiesubsidie (structureel) verhoogd. Daarnaast ontving het Rijksmuseum een incidentele subsidie van € 130.000 voor het herkomstonderzoek.

Daarnaast was het Rijksmuseum in 2012 in nauwe samenwerking met het Rijksmuseum Fonds wederom bijzonder succesvol in het werven van extra fondsen en bijdragen voor diverse activiteiten en projecten. Hierdoor werd een bedrag van € 2.007.000 aan extra inkomsten gegenereerd. Dit betreft onder meer bijdragen voor niet-begrote projecten zoals Rijksstudio, bijdrage afdeling Development, restauratieprojecten en overige (educatieve) projecten.

Een en ander had tot gevolg dat de totale baten per saldo € 2.995.000 hoger uitkwamen dan begroot.

De personele lasten inclusief inhuur derden kwamen per saldo iets lager uit dan begroot (€ 84.000). Een aantal vacatures kon niet worden ingevuld middels het in dienst nemen van personeel. Deze vacatures zijn in 2012 vervolgens veelal ingevuld door externen in te huren. Dit betrof met name de afdeling Automatisering en het Facilitair Bedrijf. Bij de afdeling Veiligheidszaken moest extra worden ingehuurd omdat de tijdelijke beheerorganisatie tot de overdracht van het hoofdgebouw langer duurde dan was voorzien en omdat vanwege een brand in Toren 7 extra surveillancemedewerkers moesten worden ingezet. De kosten van deze extra inhuur konden bij het project worden gedeclareerd. Zoals gepland werden de in het kader van de heropening benodigde roostergebonden functies (Veiligheidszaken en Front Office) in 2012 ingevuld; dit gebeurde echter later dan oorspronkelijk gedacht. Dit gold ook voor de invulling van overige vacatures binnen de vaste formatie. De tijdelijke formatie viel hoger uit dan begroot door activiteiten voor de opening en vanwege niet-begrote projecten waarvoor externe financiering werd gevonden. Per saldo pakten de financiële gevolgen van deze ontwikkelingen budgettair neutraal uit.

De afschrijvingslasten vielen hoger uit vanwege investeringen met name op het gebied van ICT. De (niet-RGD-)huren kwamen vrijwel uit op het begrote bedrag. De overschrijding bij de directie betreft de niet-begrote bijdrage aan het tweede deel van de documentaire over het nieuwe Rijksmuseum van Oeke Hoogendijk. Hiervoor zijn ook extra fondsen geworven waardoor dit per saldo neutraal uitkomt.

De post algemeen onvoorzien is in de begroting 2012 gehandhaafd op het niveau van voorgaande jaren toen deze post in verband met de onzekere economische omstandigheden werd verhoogd van € 225.000 naar € 400.000. Daarmee werd ruimte gecreëerd (in tijd en geld) voor bijstuuringsmaatregelen in het geval van tegenvallende bezoekersaantallen of andere tegenvallers. In 2012 is deze post ingezet voor een aantal noodzakelijk geachte activiteiten waarvoor geen bedragen in de begroting waren opgenomen. Dit betrof de ontwikkeling en implementatie van de nieuwe huisstijl. Daarnaast is besloten om de internationale perstournee in samenwerking met een (internationale) mediapartner (Bolton & Quinn) naar voren te halen om in een eerder stadium de opening van het nieuwe Rijksmuseum bij het internationale publiek onder de aandacht te brengen. Ook werd met deze mediapartner het persplan 2012–2013 ontwikkeld. Tevens werd deelgenomen aan onderwijsbeurzen om de nieuwe activiteiten in de Teekenschool kenbaar te maken bij het onderwijs. De totale kosten van deze programma's (nieuwe huisstijl, vervroegen internationale perstournee, ontwikkelen persplan en deelname onderwijsbeurzen) bedroegen € 269.000.

De afdeling Communicatie & Marketing heeft in 2012 een aantal extra activiteiten uitgevoerd. Een aantal hiervan is gedekt uit de post algemeen onvoorzien. De overige overschrijdingen betreffen niet-begrote projecten die gedekt worden door extra bijdragen en subsidies. Dit betrof de Nacht van de Geschiedenis (€ 166.000) waarvoor een subsidie van het Ministerie van OCW via het Nederlands Openluchtmuseum werd ontvangen en de organisatie van het Goed Geld Gala waarvoor een extra bijdrage van de BankGiro Loterij werd ontvangen. Tevens zijn in 2012 enkele extra investeringen gepleegd en evenementen georganiseerd die onder meer tot extra Vrienden hebben geleid.

De onderbesteding van € 62.000 van de afdeling Development is een gevolg van het temporiseren van de plannen met betrekking tot de Business Club. Daarnaast is spaarzaam omgegaan met de uitgaven van tegenprestaties. Desondanks is de sponsor- en fondsenwerving in 2012 succesvol verlopen.

Bij de Bibliotheek waren de kosten voor de tweede fase van het project KOHA lager dan begroot doordat door een intensievere inzet van de afdelingsmedewerkers de kosten voor de aanpassing van de webcatalogus lager uitvielen. Tevens werd voor het catalogiseren van de boeken van de VVAK (Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst) geen beroep gedaan op externe inhuur maar is hiervoor een catalograaf in dienst genomen. Naast deze lagere kosten waren er extra kosten van boekaankopen in verband met de voorbereiding van publicaties voor het nieuwe Rijksmuseum. Tevens waren er extra kosten in verband met de voorbereiding en begeleiding van de verhuizing van de boekendepots. Per saldo heeft dit tot een onderbesteding van € 48.000 op het totale budget van de afdeling Bibliotheek geleid.

De hogere kosten van € 115.000 bij de afdeling Conservering & Restauratie worden voor een deel verklaard vanwege nieuwe aankopen of bruiklenen die alsnog gerestaureerd moesten worden. Daarnaast kon ook een aantal niet-begrote projecten worden uitgevoerd omdat hiervoor extra fondsen zijn geworven in 2012.

De kosten van tentoonstellingen waren per saldo € 209.000 lager dan begroot. Een aantal tentoonstellingsconcepten werd eenvoudiger uitgevoerd. Daarnaast ging de tentoonstelling *Rembrandt & Rem Koolhaas* die voor de winter 2012/2013 was gepland niet door. Een deel van dit budget is ingezet voor de Wereldtournee van de *Brieflezende vrouw* van Vermeer. De tentoonstelling *Document Nederland* (in samenwerking met *NRC Handelsblad*) werd vanwege het ontbreken van een geschikte locatie doorgeschoven naar 2013. Tevens zijn er vanwege de verbouwingswerkzaamheden en de beperkte bereikbaarheid geen onderhoudswerkzaamheden meer verricht aan de tuin.

De overschrijding van € 779.000 bij het budget van de afdeling Publicaties betreft in zijn geheel de uitgaven voor het project Rijksstudio. Hiervoor is een even grote bijdrage van de BankGiro Loterij ontvangen. Zowel de uitgave als de bijdrage was niet in de begroting opgenomen. Per saldo is het effect op het resultaat neutraal.

De budgetoverschrijding bij de afdeling Publiek & Educatie wordt verklaard door hogere kosten van de audiotour die samenhangen met de hogere omzet audiotour. Tegenover deze hogere kosten stond ook een aantal onderbestedingen, waaronder de kosten van de activiteiten in het Tuinhuis, dat eerder sloot dan voorzien, en andere lagere programmakosten onder meer vanwege het doorschuiven van de tentoonstelling *Document Nederland*.

De kostenoverschrijding bij de afdeling Veiligheidszaken betreft met name de latere oplevering van het nieuwe (interne) Zeniternetwerk waardoor de licentiekosten/vergoeding voor het gebruik van het huidige netwerk langer doorliepen dan aangenomen.

De overschrijding bij de afdeling Financiële Zaken is ontstaan door extra ondersteuning op de afdeling vanwege de vele implementatietrajecten en door diverse advieskosten onder meer op het gebied van fiscaliteiten en (Europese) aanbestedingen in het kader van het inrichtingsproject en de overige aanbestedingen in aanloop naar de heropening. De advieskosten stegen ook omdat de algemene juridische advisering bij deze afdeling is komen

te liggen. Daarnaast kwamen de commissies van de bank hoger uit vanwege de ingebruikname van het nieuwe voorverkoop- en reserveringssysteem.

De overschrijdingen bij de afdeling Automatisering zijn een gevolg van de voorbereidingen op het nieuwe Rijksmuseum. In 2012 is er een piek geweest in implementaties van nieuwe applicaties (kassa's, logistiek, roostersoftware, voorverkoop en e-ticketing, bezoekersregistratie, etc.) en aanpassingen en verbeteringen in verband met nieuwe bedrijfsprocessen (bijvoorbeeld CRM met de nieuwe vriendenstructuur, SharePoint met rapportages/online formulieren en workflow, de vernieuwing van de website/Rijksstudio). Een deel hiervan was voorzien in de begroting maar doordat in de aanloop naar de opening veel inzichten zijn gewijzigd en beleid is herzien, hebben de implementaties extra inzet gekost, zowel materieel (extra licenties/maatwerk) als in personele zin (extra inhuur projectleiders ter ontlasting van de staande organisatie). Hetzelfde geldt voor de oplevering van het nieuwe Rijksmuseum en de inrichting van het hoofdgebouw. Ook hier zijn in het laatste jaar veel inzichten gewijzigd. Alhoewel het grootste deel van deze kosten door het inrichtingsproject zijn gedragen, zijn er indirecte kosten ontstaan die ten laste van het reguliere budget van de afdeling Automatisering zijn gekomen.

Bij het Facilitair Bedrijf kwamen de afwijkingen op reguliere onderdelen van de afdelingsbegroting per saldo ongeveer budgettair neutraal uit. Naast deze reguliere posten waren er extra kosten in verband met het advies inzake de vastgoedstrategie dat het Rijksmuseum liet opstellen naar aanleiding van de lopende huisvestingstelseldiscussie met het Ministerie van OCW die een eventuele eigendomsoverdracht van de panden tot gevolg kan hebben. Daarnaast kwamen de eenmalige bouwschoonmaakkosten voor rekening van het project het nieuwe Rijksmuseum en de latere oplevering van het hoofdgebouw resulteerde ook in lagere schoonmaakkosten. Een en ander resulteerde erin dat de kosten per saldo € 84.000 lager uitkwamen dan begroot.

De lagere kostprijs van de verkopen van de winkels is een gevolg van de lagere omzet vanwege lagere bezoekersaantallen, een hogere brutomarge en een lagere voorziening op incurante voorraden. Zie verder ook de toelichting op de inkomsten uit de winkelverkopen.

De overschrijding van het budget bij de afdeling Personeel & Organisatie van € 139.000 is veroorzaakt door noodzakelijk advies met betrekking tot (onvoorziene) arbeidsrechtelijke procedures, nieuwe werkwijzen (realisatie van roosters) en ontwikkelingen op functiegebied (profilers).

De hogere kosten bij PP10 hangen samen met de aansluiting per 1 januari 2012 van het Stedelijk Museum Amsterdam (SMA). Onderdeel van de afspraken voor de aansluiting per 1 januari waren dat PP10 een aantal kosten voor zijn rekening zou nemen die noodzakelijk waren voor de technische aansluiting van de beveiligingssystemen van het SMA. Dit betrof de aanpassingen in het VideoManagementSysteem bij PP10 en de koppeling tussen de beveiligingssystemen van SMA met PP10.

De overige lasten bestaande uit de afdelingsbudgetten van de afdelingen Projectbureau Huisvesting, Directiesecretariaat, Bureau Collecties, Beeldende Kunst, Geschiedenis, Rijksprentenkabinet en Commerciële Zaken kwamen samen per saldo € 1.000 lager uit dan begroot.

De rente-inkomsten over 2012 zijn € 542.000 hoger dan begroot. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat het saldo van de liquiditeiten gedurende 2012 hoger was dan gemiddeld voor geheel 2012 was voorzien omdat de uitgaven met betrekking tot de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum later plaatsvonden dan aanvankelijk geraamd. Tevens zijn middels een scherp liquiditeitenbeheer de rente-inkomsten over 2012 geoptimaliseerd.

Een en ander heeft voor 2012 geresulteerd in een gerealiseerd negatief resultaat op de gewone bedrijfsuitoefening van € 718.000, wat € 1.972.000 positiever is dan het begrote negatieve resultaat van € 2.690.000.

2. AANKOPEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012 UITKOMST	2012 BEGROTING	VERSCHIL
Baten			
Bijdragen voor aankopen	2.627	2.872	-245
Sponsoring voor aankopen	220	100	120
<hr/>			
Totaal baten	2.847	2.972	-125
Lasten			
Aangewend voor aankopen	3.113	3.172	-59
Mutatie aankoopfonds	-121		-121
<hr/>			
Totaal lasten	2.992	3.172	-180
2. Resultaat op aankopen	-145	-200	55

De verschillende posten met betrekking tot kunstaankopen (aankopen, bijdragen en mutatie aankoopfonds) kwamen per saldo € 55.000 positiever uit dan begroot.

3. HUUR EN KOSTEN HET NIEUWE RIJKSMUSEUM

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012 UITKOMST	2012 BEGROTING	VERSCHIL
Baten			
Subsidie OCW huur	10.933	11.099	-166
Subsidie OCW het nieuwe Rijksmuseum	25.484	21.067	4.417
Bijdrage Koninklijke Nederlandse Munt brandveiligheid Lelystad	68	-	68
RCE/UvA inzake Ateliergebouw	1.386	1.386	-
<hr/>			
Som der baten	37.871	33.552	4.319
Lasten			
Huren RGD structureel	10.276	10.768	-492
Declarabele kosten het nieuwe Rijksmuseum	25.948	21.701	4.247
Eenmalige kosten brandveiligheid Lelystad	76	-	76
Afschrijving brandveiligheid Lelystad	125	120	5
Afschrijving en servicekosten inrichting Ateliergebouw	158	252	-94
Exploitatiekosten Ateliergebouw deel RCE/UvA	225	221	4
<hr/>			
Som der lasten	36.808	33.062	3.746
3. Resultaat op huur en kosten het nieuwe Rijksmuseum	1.063	490	573

De kosten en opbrengsten met betrekking tot de huur, de dienstverleningsovereenkomsten met de Universiteit van Amsterdam (UvA) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voor het Ateliergebouw, en de subsidie en kosten van het nieuwe Rijksmuseum zijn per saldo € 573.000 positiever dan begroot. De belangrijkste verklaring hiervoor betreft een aantal subsidiedeclaraties bij het project het nieuwe Rijksmuseum die mede doordat het project in de eindfase terecht is gekomen uiteindelijk anders uitvielen dan begroot. Dit betreft onder meer een lagere declaratie inzake de kosten inhuizing kunst en inventaris omdat de inhuizing later plaatsvond dan aanvankelijk werd verwacht. Daarnaast werd de eenmalige schoonmaak bij de overdracht van het hoofdgebouw door het project zelf verzorgd. Daar stond tegenover dat de tijdelijke beheerorganisatie tot de overdracht van het hoofdgebouw langer duurde dan aanvankelijk werd voorzien, waardoor het Rijksmuseum een hoger bedrag kon declareren bij het project. Ook de kosten voor extra surveillancemedewerkers vanwege een brand in Toren 7 konden bij het project worden gedeclareerd. De laatste belangrijke verklaring voor het positieve verschil tussen de realisatie en de begroting voor dit deel van de exploitatie betreft de per 1 oktober ingegane structurele bijdrage ten behoeve van de vervanging van de inrichting die niet was voorzien in de begroting 2012. Naast deze verschillen tussen begroting en realisatie 2012 die per saldo in een positiever resultaat resulteerden, was er ook een aantal afwijkingen die per saldo budgettair neutraal uitpaktten. Dit betrof onder meer een extra

termijn voor de klantbijdrage voor het hoofdgebouw van € 4,7 miljoen die ook extra bij het project werd gedeclareerd.

In de begroting 2012 was er verder van uitgegaan dat het Ministerie van OCW zijn inspanningsverplichting ten aanzien van het bijstellen van de huisvestingssubsidie over 2012 zou nakomen. Deze inspanningsverplichting houdt in dat het Ministerie van OCW de huisvestingssubsidie in principe op dezelfde manier aanpast als dat de huren van de Rijksgebouwendienst worden aangepast maar dit niet beschouwt als een juridisch afdwingbare verplichting. Onzekerheid over de daadwerkelijke toekenning van deze prijsbijstelling blijft hierdoor jaarlijks bestaan. Ondanks de budgettaire krapte heeft het Ministerie van OCW voor 2012 echter besloten de prijsbijstelling van de rijkssubsidie voor de huisvesting wel toe kennen en is hiermee zijn inspanningsverplichting nagekomen.

4. REIZENDE TENTOONSTELLINGEN EN EXPLOITATIEBIJDRAGE HNR

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012 UITKOMST	2012 BEGROTING	VERSCHIL
Baten			
Subsidie OCW: exploitatiebijdrage HNR	-	-	-
Opbrengst reizende tentoonstellingen vrijval resultaat 2012	-	2.400	-2.400
Opbrengst reizende tentoonstellingen vrijval saldo ultimo 2011 en deel 2012	8.558	-	8.558
4. Resultaat op reizende tentoonstellingen en exploitatiebijdrage HNR	8.558	2.400	6.158
Totaal exploitatiesaldo	8.758	-	8.758

Door de ten opzichte van de begroting 2012 gunstige ontwikkeling van de diverse onderdelen van het resultaat was de voor 2012 begrote inzet van de (incidentele) inkomsten uit hoofde van de opbrengst reizende tentoonstellingen van € 2.400.000 niet noodzakelijk.

Bij de vaststelling van het financiële kader van het project het nieuwe Rijksmuseum in 2003 zijn specifieke afspraken gemaakt met betrekking tot de opbrengsten uit reizende tentoonstellingen en een aparte exploitatiebijdrage uit het projectbudget het nieuwe Rijksmuseum. Deze afspraken zijn gemaakt om de eventuele negatieve gevolgen voor de exploitatie op te vangen die zich zouden kunnen voordoen als gevolg van onder meer lagere bezoekersaantallen in de periode dat het hoofdgebouw gesloten zou zijn. De opbrengsten van reizende tentoonstellingen werden in de afspraken gezien als aanvulling op de in deze periode in te zetten exploitatiebijdrage uit het projectbudget het nieuwe Rijksmuseum. Indien de ontwikkeling van het exploitatiesaldo dit noodzakelijk maakte, zouden de gelden uit het projectbudget en uit de opbrengst reizende tentoonstelling kunnen worden ingezet en viel naar rato van de aanwezige middelen het benodigde bedrag om de exploitatietekorten te dekken vrij ten gunste van de exploitatie.

Eind 2011 met de eindfase van het project in zicht werd al duidelijk dat vanwege de positieve ontwikkeling van de exploitatieresultaten van het Rijksmuseum tijdens het renovatietraject, met name door hogere dan aanvankelijk verwachte bezoekersaantallen, een volledige aanwending van de afgesproken middelen niet noodzakelijk zou zijn. Eind 2011 is daarom reeds besloten om de eerder toegekende exploitatiebijdragen uit het project het nieuwe Rijksmuseum terug te geven aan het project. Hierdoor ontstond ook een extra buffer binnen het project om eventuele tegenvallers in de bouw op te vangen, waardoor meer zekerheden werden ingebouwd om binnen het vastgestelde projectbudget van € 375 miljoen te eindigen.

Ook in 2012 hebben de financiële resultaten van het Rijksmuseum zich gunstiger dan verwacht ontwikkeld en hoeft er geen beroep te worden gedaan op het andere deel van de afgesproken middelen, te weten de post reizende tentoonstellingen, die ultimo 2012 € 8,5 miljoen bedraagt. In 2012 kan daarom het nog niet voor de dekking aangewende saldo van de post reizende tentoonstellingen van € 8,5 miljoen vrijvallen ten gunste van het resultaat. Hiermee zijn de bij aanvang van het project het nieuwe Rijksmuseum afgesproken middelen uit hoofde van de opbrengsten uit reizende tentoonstellingen die onderdeel uitmaakten van het financiële kader van het project het nieuwe Rijksmuseum in zijn geheel vrijgevallen ten gunste van de exploitatie en het resultaat.

De opening van het hoofdgebouw in 2013 is de eerste fase in de afronding van het totale project het nieuwe Rijksmuseum. In het openingsjaar 2013 zijn er onzekerheden en risico's met betrekking tot de uiteindelijke ontwikkeling van de exploitatie op de korte en lange termijn. Dit betreft zowel bezoekersaantallen en de daarmee gerelateerde inkomsten als de kosten die gemeoid zijn met het in stand houden van een dergelijk rigoureus hernieuwd en prestigieus museum. Voor het openingsjaar 2013 is een begroting opgesteld waarbij een tekort wordt voorzien van € 1,2 miljoen vanwege de (incidentele) kosten die samenhangen met het openingsjaar. De dekking van dit tekort zal plaatsvinden uit de vrijgevallen post reizende tentoonstellingen.

Daarnaast zal na de opening van het hoofdgebouw de laatste fase van het project worden uitgevoerd, die bestaat uit de verbouwing van de Philipsvleugel. Bestuurlijk maakt deze verbouwing nog onderdeel uit van het project maar financieel is ze losgekoppeld van het project. Hierdoor komen meer risico's van deze verbouwing bij het Rijksmuseum zelf te liggen. De verbouwing van de Philipsvleugel vangt aan na de opening van het hoofdgebouw en de oplevering is momenteel eind 2014 gepland. Voor een gezonde exploitatie op de lange termijn is deze verbouwing van de Philipsvleugel van essentieel belang voor het Rijksmuseum, als nieuwe tentoonstellingsvleugel die voor voldoende herhaalbezoek van met name het nationale publiek moet zorgen. Daarnaast zijn in de Philipsvleugel horecavoorzieningen gepland die een grote toegevoegde waarde hebben voor het concept van het nieuwe Rijksmuseum en een belangrijk onderdeel uitmaken van de totale beleving van een bezoek aan een aan de normen van de 21ste eeuw aangepast museum.

Ter dekking van bovengenoemde (momenteel niet alle nader te kwantificeren) financiële risico's na de opening van het hoofdgebouw en tijdens de komende verbouwingsperiode van de Philipsvleugel wordt daarom het ultimo 2012 vrijgevallen saldo van de post reizende tentoonstellingen bij de resultaatbestemming toegevoegd aan een nieuw gevormde Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel.

GOED BESTUUR

Stichting Het Rijksmuseum wordt sinds de verzelfstandiging per 1 juli 1995 bestuurd volgens het Raad-van-Toezichtmodel. De directie onderschrijft de *Code Cultural Governance*. In 2012 is een wijziging van statuten en reglementen doorgevoerd die mede is bedoeld om te voldoen aan de principes en best-practicebepalingen van de Code voor zover dat nog niet het geval was. Het ging in het bijzonder om toevoeging van besluiten die zijn onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van de Raad van Toezicht, bevoegdheden van de directie respectievelijk de Raad van Toezicht bij het wijzigen van de statuten en het vaststellen en wijzigen van reglementen, de benoeming en het ontslag van directieleden en de benoeming in functie van de voorzitter van de Raad van Toezicht.

In het verslagjaar heeft de directie geregeld verantwoording afgelegd aan de Raad van Toezicht over het door haar gevoerde beleid. De directie heeft vijfmaal vergaderd met de Raad van Toezicht en houdt de Raad van Toezicht tussentijds op de hoogte van belangrijke ontwikkelingen. De hoofddirecteur heeft regelmatig overleg met de voorzitter van de Raad van Toezicht. Viermaal per jaar stelt de directie een financiële rapportage op waaruit blijkt hoe de financiële resultaten zich ontwikkelen ten opzichte van de begroting. Middels kwartaalberichten wordt de Raad geïnformeerd over de activiteiten van het museum op het gebied van de collectie, tentoonstellingen, publicaties, wetenschappelijk onderzoek, alsmede over het sociale en personeelsbeleid en andere van belang zijnde aangelegenheden (ICT, gebouwbeheer, commerciële activiteiten).

De directie
Drs. W.M.J. Pijbes, hoofddirecteur
Drs. T.D.W. Dibbits, directeur collecties
Mr. K.E. van Ginkel, zakelijk directeur

Geconsolideerde jaarrekening

GECONSOLIDEERDE BALANS (NA RESULTAATBESTEMMING)

(BEDRAGEN X € 1.000)

	31 DECEMBER 2012	31 DECEMBER 2011
Vaste Activa		
I. Materiële vaste activa	29.663	11.568
Vlottende Activa		
II. Voorraden	446	574
III. Vorderingen	21.511	6.982
IV. Liquide middelen	21.521	38.763
	<hr/>	<hr/>
	73.141	57.887
Passiva		
V. Groepsvermogen	15.952	7.194
V.1. Algemene reserve	7.140	7.051
V.2. Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	8.558	-
V.3. Bestemmingsfonds OCW	254	143
VI. Aankoopfonds	74	195
VII. Voorzieningen	981	2.026
VIII. Langlopende schulden	32.047	31.944
IX. Kortlopende schulden	24.087	16.528
	<hr/>	<hr/>
	73.141	57.887

GECONSOLIDEERDE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

(BEDRAGEN X € 1.000)

	2012 UITKOMST	2012 BEGROOT	2011 UITKOMST
A. Opbrengsten			
Directe opbrengsten	22.949	15.984	14.803
A.1.1. Publieksinkomsten	13.196	12.784	13.404
A.1.2 Sponsorinkomsten	1.080	800	1.213
A.1.3 Overige inkomsten	8.673	2.400	186
Indirecte opbrengsten	2.908	2.829	2.867
Totaal opbrengsten	25.857	18.813	17.670
B. Bijdragen			
B.1. Subsidie Ministerie OCW	53.481	49.008	47.698
B.1.1. Subsidie Huisvesting	11.228	11.395	11.040
B.1.2. Subsidie Exploitatiebijdrage	16.559	16.467	16.837
B.1.3. Subsidie Incidenteel	25.694	21.146	19.821
B.3. Overige (niet-structurele) subsidies/bijdragen	5.139	3.309	4.474
B.3.1 Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	224	-	492
B.3.2. Overige bijdragen uit private middelen	4.915	3.309	3.982
- Private fondsen en particulieren (incl. Vrienden)	1.653	809	1.736
- Bedrijven	189	-	133
- Goededoelenorganisaties	3.073	2.500	2.113
Totaal subsidies en bijdragen	58.620	52.317	52.172
Som der baten	84.477	71.130	69.842
LASTEN			
C. Personeelslasten	22.638	22.722	19.641
D. Afschrijvingen op (im)materiële vaste activa	1.758	1.755	1.871
E. Huur	10.538	11.024	7.870
F. Kunstaankopen	3.113	3.172	3.773
G. Overige lasten			
- Kosten het nieuwe Rijksmuseum	25.948	21.700	25.567
- Overige	12.524	10.894	11.471
Som der lasten	76.519	71.267	70.193
H. Saldo rentebaten en -lasten	679	137	732
Saldo uit bedrijfsuitoefening	8.637	-	381
I. Mutatie aankoopfonds	121	-	-125
Exploitatiesaldo	8.758	-	256

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

(BEDRAGEN X € 1.000)

	2012 UITKOMST	2012 BEGROOT	2011 UITKOMST
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Exploitatieresultaat	8.758	–	256
Aanpassingen voor:			
Afschrijvingen (im)materiële vaste activa	1.758	1.755	1.871
Vrijval investeringsbijdragen	-390	-182	-533
Mutatie Bestemmingsfonds kunstaankopen	-121		125
Mutatie voorzieningen	-1.045	-1.076	-2.651
Bruto-kasstroom uit operationele activiteiten	8.960	497	-932
Mutatie in voorraden	128		327
Mutatie in vorderingen	-14.529	1.782	-1.894
Mutatie in kortlopende schulden	7.559	-2.361	4.785
Netto-kasstroom uit operationele activiteiten	2.118	-82	2.286
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investeringsen en overboekingen in (im)materiële vaste activa	-19.853	-27.716	-2.778
Ontvangen investeringsbijdragen	493	–	1.589
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-19.360	-27.716	-1.189
Mutatie liquide middelen	-17.242	-27.798	1.097
Liquide middelen begin boekjaar	38.763	38.763	37.666
Liquide middelen einde boekjaar	21.521	10.965	38.763

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

1. Algemeen

De geformuleerde grondslagen hebben betrekking op de jaarrekening als geheel en daarmee tevens op de geconsolideerde jaarrekening die daarvan een onderdeel vormt. De waardering en bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het maken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

2. Indeling jaarrekening

Met ingang van 1 januari 2009 is het *Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2009–2012* van kracht. De richtlijnen in dit handboek sluiten zo veel mogelijk aan op de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, Boek 2, Titel 9 en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (in het bijzonder RJ 640). De in het handboek gestelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie van de te leveren (financiële) gegevens. Per 22 december 2011 is een laatste herziene versie van dit handboek in werking getreden.

3. Criteria voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens opgenomen van Stichting Het Rijksmuseum en van de groepsmaatschappijen waarin Stichting Het Rijksmuseum direct of indirect meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Stichting Het Rijksmuseum op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap ter zake van het bestuur en het financiële beleid. De activa, passiva, resultaten en kasstromen van deze groepsmaatschappijen zijn in de consolidatie betrokken onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties.

De opgenomen groepsmaatschappijen, gevestigd te Amsterdam, zijn:

- Rijksmuseum Holding B.V. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Merchandising B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum E-commerce B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Schiphol B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Publishing B.V. i.l. (deelname 100%)
- Rijksmuseum Tijdschrift B.V. i.l. (deelname 100%)

Naast de (100%-)groepsmaatschappijen wordt tevens de 50%-deelneming PP10 B.V. in de consolidatie betrokken. Voor deze vennootschap wordt de proportionele consolidatiemethode gehanteerd. PP10 B.V. is een joint venture van het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum waarin vanaf 1 augustus 2009 de meldkameractiviteiten van beide musea gezamenlijk worden uitgevoerd die voorheen door ieder museum zelfstandig werden verricht. Gezien de ontstaansgeschiedenis en omdat de joint-venturegedachte bij deze vennootschap zowel op het financiële vlak als op het gebied van zeggenschap en aansturing wordt gehanteerd, is voor de verantwoording in de jaarrekening gekozen voor de proportionele consolidatiemethode. Deze verwerkingwijze komt het meest tegemoet aan het wettelijk inzichtvereiste. Op 19 december 2011 is in de algemene vergadering van aandeelhouders van Rijksmuseum Holding B.V. besloten om de vijf vennootschappen waarin Rijksmuseum Holding B.V. 100% van de aandelen houdt, te ontbinden. Dit betreft de volgende vennootschappen:

Rijksmuseum Merchandising B.V. i.l.
Rijksmuseum E-commerce B.V. i.l.
Rijksmuseum Schiphol B.V. i.l.
Rijksmuseum Publishing B.V. i.l.
Rijksmuseum Tijdschrift B.V. i.l.

De activiteiten van Rijksmuseum Merchandising B.V., bestaande uit het gezamenlijk met het Van Gogh Museum exploiteren van de winkel op het Museumplein, en Rijksmuseum E-commerce B.V., bestaande uit de webwinkel van het Rijksmuseum, zijn met ingang van 1 januari 2012 ondergebracht in Stichting Het Rijksmuseum. Het bestaansrecht van Rijksmuseum Schiphol B.V. is vervallen met de beëindiging van de exploitatie van de winkel op luchthaven Schiphol per 1 januari 2010. Het bestaansrecht van Rijksmuseum Publishing B.V. is vervallen met de beëindiging van de samenwerkingsovereenkomst met Uitgeverij Nieuw Amsterdam per 1 april 2011. Het bestaansrecht van Rijksmuseum Tijdschrift B.V. is vervallen met de beëindiging van de uitgave van *OOG, Tijdschrift van het Rijksmuseum* na het eerste nummer van de jaargang 2011. De afwikkeling van de ontbinding van de vennootschappen zal gedurende 2013 plaatsvinden.

4. Omrekening van vreemde valuta

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de exploitatierekening.

5. Kunstcollectie

De collectie die bij verzelfstandiging in 1995 middels de beheersovereenkomst in beheer is gegeven, is eigendom van de Staat der Nederlanden en is daarom niet in de balans opgenomen. De beheersovereenkomst regelt niet dat nieuwe aanwinsten na verzelfstandiging door het Rijksmuseum automatisch ook eigendom worden van de Staat. Bij de verzelfstandiging is wel de intentie (kamerstukken bij Verzelfstandigingswet) uitgesproken dat nieuwe verwervingen worden toegevoegd aan de rijkscollectie maar daarvoor is afzonderlijke en expliciete overdracht (bijvoorbeeld door schenking) aan de Staat vereist. Het Rijksmuseum heeft net zoals de andere verzelfstandigde Rijksmusea een volmacht verkregen om schenkingen en legaten namens de Staat te aanvaarden. De schenkingen en legaten na verzelfstandiging zijn daarmee ook eigendom van de Staat geworden. Daarnaast heeft het Rijksmuseum een volmacht verkregen om namens de Staat te verwerven. Bij aankopen van particulieren is van deze volmacht gebruikgemaakt. Voor de overige verwervingen na verzelfstandiging geldt dat deze objecten nog eigendom van het Rijksmuseum zijn. Aangezien het de intentie is om deze objecten op enig moment over te dragen aan de Staat zijn deze objecten net als de rest van de (in beheer gegeven) collectie niet in de balans opgenomen. De collectie is niet verzekerd.

6. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

6.1. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. De in 2005 overgedragen bedrijfsinstallaties van de Rijksgebouwendienst worden gewaardeerd op de geraamde aanschaf- en boekwaarden herleid aan de hand van de lijsten van het planmatig onderhoud. Deze lijsten zijn ook de basis geweest voor de (her)verdeling van de servicebedragen en worden door het Ministerie van Financiën geaccepteerd ter bepaling van de door het Ministerie van OCW verschuldigde overdrachtsbelasting.

6.2. Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Hierbij wordt rekening gehouden met mogelijke incurantheid.

6.3. Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid. Deze voorzieningen zijn bepaald op basis van een beoordeling van de individuele vorderingen.

6.4. Voorzieningen

De voorziening inzake jubilea-uitkeringen wordt conform RJ 271 volgens de actuariële Projected Unit Credit Method berekend. De overige voorzieningen worden op nominale waarde gewaardeerd.

6.5. Investeringsbijdragen

Ontvangen investeringssubsidies en bijdragen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa worden verantwoord onder de langlopende schulden onder de post investeringsbijdragen. Deze post valt vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomstig de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

7. Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

7.1. Buitengewone resultaten

Buitengewone baten en lasten vloeien voort uit handelingen en gebeurtenissen die zich onderscheiden van de normale bedrijfsactiviteiten en zijn derhalve van incidentele aard.

7.2. Kunstaankopen en bijdragen ten behoeve van kunstaankopen

De onderdelen van de subsidie, de schenkingen en overige bijdragen die bestemd zijn voor het doen van kunstaankopen worden, evenals de kunstaankopen zelf, in de exploitatierekening verantwoord. De bedragen verkregen van derden ten behoeve van kunstaankopen die ultimo boekjaar nog niet zijn besteed aan de verwerving van kunstaankopen, worden ultimo boekjaar toegevoegd aan het Bestemmingsfonds kunstaankopen. Bij aankoop van kunstvoorwerpen in latere jaren vallen deze bedragen vrij ten gunste van de exploitatie. Deze mutatie in het Bestemmingsfonds kunstaankopen wordt separaat verantwoord in de exploitatierekening. Het Bestemmingsfonds kunstaankopen maakt geen deel uit van het eigen vermogen.

7.3. Opbrengst reizende tentoonstellingen

De opbrengsten van deze tentoonstellingen dienen ter dekking van teruglopende exploitatie-opbrengsten in de periode van de renovatie en zijn bedoeld als aanvulling op de in deze periode in te zetten exploitatiebijdrage van het nieuwe Rijksmuseum. De reizende tentoonstellingen zijn niet bedoeld als reguliere, algemene bron van opbrengsten voor het Rijksmuseum. De baten die voortvloeien uit de inzet van het instrument van de reizende tentoonstellingen worden gematcht met de gevolgen die de renovatie kent voor de exploitatie van het Rijksmuseum (afnemende bezoekersaantallen). Dit betekent dat op het moment waarop de ontwikkeling van het exploitatiesaldo dit noodzakelijk maakt de gepassiveerde bedragen inzake de inzet van reizende tentoonstellingen ten gunste van het resultaat worden gebracht.

Het Rijksmuseum is in staat gebleken om gedurende het renovatietraject het exploitatieresultaat op peil te houden. In 2012 is daarom besloten de post reizende tentoonstellingen 2004 tot en met 2011 (tot dan verantwoord als vooruit gefactureerde termijnen reizende tentoonstellingen onder overlopende passiva ad € 7,6 miljoen) en de opbrengsten 2012 ad € 1,0 miljoen ten gunste van het exploitatieresultaat 2012 te verantwoorden als overige opbrengsten.

7.4. Pensioenen

De pensioen zijn ondergebracht bij het Pensioenfonds Zorg & Welzijn. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De Stichting heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het fonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies. De Stichting verwerkt de toegezegde pensioenregeling als een toegezegde-bijdrageregeling waardoor de pensioenlasten in de jaarrekening gelijk zijn aan de betaalde premies aan het fonds. Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over de periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremie. Voor zover de verschuldigde pensioenpremie op de balansdatum niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

I. MATERIËLE VASTE ACTIVA

(BEDRAGEN X € 1.000)	VOORUIT- BETAALD OP MATERIËLE VASTE ACTIVA	VERBOU- WINGEN	INVENTARIS, APPARATUUR EN INRICHTING	MUSEALE INVENTARIS	TOTAAL
stand 1 januari					
Aanschafwaarde	3.203	5.403	13.353	3.330	25.289
Cumulatieve afschrijvingen	-	-5.332	-5.446	-2.943	-13.721
<hr/>					
boekwaarde 1 januari	3.203	71	7.907	387	11.568
mutaties boekjaar:					
Investeringen	19.317		526	10	19.853
Afschrijvingen	-	-20	-1.556	-182	-1.758
<hr/>					
	19.317	-20	-1.030	-172	18.095
stand per 31 december					
Aanschafwaarde	22.520	5.403	13.879	3.340	45.142
Cumulatieve afschrijvingen	-	-5.352	-7.002	-3.125	-15.479
<hr/>					
boekwaarde 31 december	22.520	51	6.877	215	29.663

Bij aanschaffingen in de loop van het jaar worden de afschrijvingspercentages pro rato toegepast. De verzekerde waarde ultimo 2012 bedraagt € 35,8 miljoen. In 2005 zijn de bedrijfsinstallaties van de Rijksgebouwendienst overgedragen aan het Rijksmuseum. De geraamde aanschaf- en boekwaarden zijn bepaald aan de hand van de lijsten van het planmatig onderhoud. Deze lijsten zijn ook de basis geweest voor de (her)verdeling van de servicebedragen en worden door het Ministerie van Financiën geaccepteerd ter bepaling van de door het Ministerie van OCW verschuldigde overdrachtsbelasting. Investeringen op tijdelijke locaties worden afgeschreven over de geraamde periode van de tijdelijke huisvesting. De post vooruitbetaald op materiële vaste activa heeft voor circa € 20 miljoen betrekking op de investeringen in de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum.

III. VORDERINGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER	2012	2011
III.1. Debiteuren		1.119	2.146
III.2. Vorderingen op gelieerde rechtspersonen		944	2.368
III.3. Vooruitbetaalde pensioenpremie		-	-
III.4. Te declareren projectgelden het nieuwe Rijksmuseum		12.791	-
III.5. Belastingen en sociale premies		5.300	1.063
III.6. Overige vorderingen		633	1.222
III.7. Overlopende activa		724	183
<hr/>			
		21.511	6.982

III.2. Stichting Het Rijksmuseum Fonds

Stichting Het Rijksmuseum Fonds (Rijksmuseum Fonds) is opgericht op 8 december 1994 en heeft tot doel:

- het aantrekken, het beheren en het beleggen van gelden welke door schenkers ten bate van het Rijksmuseum te Amsterdam aan de stichting zijn geschonken;
- het uitkeren van gelden aan het Rijksmuseum, waarbij in beginsel de ter beschikking gestelde gelden niet worden aangesproken, tenzij zulks in andere zin met schenkers is overeengekomen;
- het verlenen van steun in de meest uitgebreide zin des woords aan het Rijksmuseum.

Het Rijksmuseum verleent huisvesting aan het Rijksmuseum Fonds. Ook de administratie wordt gevoerd door het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum berekent geen kosten door voor de administratieve dienstverlening en huisvesting. Het Rijksmuseum heeft een accountmanager Rijksmuseum Fonds in dienst van wie de werkzaamheden geheel ten behoeve van het Rijksmuseum Fonds zijn. De kosten hiervan worden door het Rijksmuseum Fonds vergoed.

Het Rijksmuseum Fonds is per 1 oktober 2005 gecertificeerd door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF).

De jaarrekening van het Rijksmuseum Fonds wordt opgesteld conform richtlijn 650 Fondsenwervende instellingen en kan worden opgevraagd bij Stichting Het Rijksmuseum. Het keurmerk is per 1 januari 2010 voor een periode van drie jaar verlengd.

IV. LIQUIDE MIDDELEN

De banktegoeden zijn direct opeisbaar. Het Rijksmuseum wil direct over al zijn liquide middelen kunnen beschikken. Deposito's op de kortere termijn gaven in 2012 evenals in de voorgaande jaren (2009 tot en met 2011) minder rente dan het uitzetten van overtollige gelden op spaarrekeningen. Ultimo 2012 zijn de niet direct benodigde liquide middelen uitgezet op een aantal zakelijke spaarrekeningen van de ING Bank. De saldi van deze spaarrekeningen zijn alle zonder kosten direct opeisbaar. Voor de actuele rentepercentages van betreffende rentespaarrekeningen wordt verwezen naar de internetsite van ING.

V. GROEPSVERMOGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	BESTEMMINGSFONDS OCW	BESTEMMINGSRESERVE NAZORG HET NIEUWE RIJKSMUSEUM EN PHILIPSVLEUGEL	ALGEMENE RESERVE	TOTAAL
stand 1 januari	143	–	7.051	7.194
Uit bestemming van het resultaat	111	8.558	89	8.758
stand per 31 december	254	8.558	7.140	15.952

Algemene reserve

De algemene reserve is het gedeelte van het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor het Rijksmuseum is opgericht. Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de stichting op langere termijn te waarborgen.

De functie van de algemene reserve bestaat uit:

- A. Bufferfunctie voor toekomstige risico's aan de uitgaven -en/of inkomstenkant van de exploitatie.
- B. Financieringsfunctie voor vaste activa.

A. Bufferfunctie

Voor toekomstige risico's in de exploitatie hanteert het Rijksmuseum een horizon van een jaar; het benodigd vermogen dient een omvang te hebben om maximaal een jaar discontinuïteit in de exploitatie op te kunnen vangen. Als praktische vertaling van dit uitgangspunt kan de dan benodigde omvang van het groepsvermogen (exclusief Bestemmingsfonds OCW) berekend worden op de in een jaar te derven inkomsten van entree- en winkelinkomsten. Gedurende de periode van de renovatie bedraagt dit circa € 7 miljoen. Na heropening wordt de vereiste algemene reserve uit hoofde van deze functie geraamd op circa € 20 miljoen.

B. Financieringsfunctie

Het Rijksmuseum is voor de financiering van de vaste activa aangewezen op het eigen vermogen omdat door het ontbreken van langjarige subsidietoezeggingen geen beroep gedaan kan worden op de kapitaalmarkt. Het benodigd vermogen voor financiering van de vaste activa komt overeen met de gemiddelde boekwaarde van de vaste activa gedurende een zekere periode. Gedurende de periode van de renovatie bedraagt dit circa € 7 miljoen. Na heropening wordt de vereiste algemene reserve uit hoofde van deze functie eveneens geraamd op circa € 20 miljoen.

Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel

Ter dekking van de financiële risico's na de opening van het hoofdgebouw en tijdens de komende verbouwingsperiode van de Philipsvleugel is het ultimo 2012 vrijgevallen saldo van de post reizende tentoonstellingen bij de resultaatbestemming toegevoegd aan een nieuw gevormde Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel.

Bestemmingsfonds OCW

Subsidie OCW die nog niet is besteed aan doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 2.16 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) dient opgenomen te worden in het Bestemmingsfonds OCW. De wijze waarop het exploitatieresultaat aan het Bestemmingsfonds wordt toegerekend moet worden toegelicht. De toevoegingen aan het Bestemmingsfonds OCW vinden plaats naar rato van de structurele subsidie OCW ten opzichte van het totaal van de baten. Gedurende de subsidieperiode mogen alleen onttrekkingen aan het Bestemmingsfonds OCW plaatsvinden bij een negatief exploitatieresultaat en de onttrekkingen dienen te worden toegelicht. Onttrekkingen mogen evenals de toevoegingen alleen plaatsvinden naar rato van het aandeel van de structurele subsidie OCW ten opzichte van de totale baten. Een eventueel resterend exploitatietekort dat niet volledig volgens deze rekenregel kan worden gedekt, dient dus te worden opgevangen met de algemene reserves. Een uitzondering op het naar-rato-principe wordt gemaakt indien de algemene reserves niet toereikend zijn. Voor dat gedeelte van het tekort mag in die situatie eveneens het Bestemmingsfonds OCW worden aangewend. Over de bestemming van de aan het eind van de subsidieperiode (2009–2012) resterende middelen in het Bestemmingsfonds OCW wordt bij de vaststelling van de subsidie over de subsidieperiode een beslissing genomen. Voor de berekening van de toevoegingen en de onttrekkingen aan deze reserve wordt verwezen naar de toelichting op de resultaatverdeling elders in dit verslag.

VI. AANKOOPFONDS

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER 2012	2011	
stand 1 januari		195	70
Bij: Ontvangen bijdragen			
– BankGiro Loterij	2.131	1.890	
– Sponsoring Baker & McKenzie en PON Holdings	220	116	
– Overige bijdragen en schenkingen	496	1.470	
	2.847	3.476	
Af: Kunstaankopen			
– Aankoop kunstvoorwerpen	-3.113	-3.773	
– Eigen middelen	145	422	
	-2.968	-3.351	
Mutatie aankoopfonds		-121	125
stand per 31 december		74	195

VII. VOORZIENINGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	VUT EN OVERGANGSREGELING PREPENSIOEN	WACHTGELDEN	SUPPLETIE- EN AFKOOPTREGELINGEN	JUBILEA-UITKERINGEN	TOTAAL
stand 1 januari	1.361	119	217	329	2.026
Dotatie boekjaar	–	–	–	71	71
Aangewend in boekjaar	-755	-32	-201	–	-988
Vrijval ten gunste van resultaat	-118	-9	-1	–	-128
stand per 31 december	488	78	15	400	981

VUT en overgangsregeling prepensioen

Ultimo 2011 zijn de sociale partners overeengekomen om de garantieregeling voor werknemers geboren na 1949 af te schaffen. De voorziening VUT en overgangsregeling prepensioen betreft daarom alleen nog maar de rechten op de garantieregeling voor werknemers geboren voor 1950 en heeft een kortlopend karakter. Vanwege het kortlopende karakter is de voorziening gewaardeerd op nominale waarde.

Personeelsverplichtingen: wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen

Deze voorzieningen betreffen de geschatte verplichtingen voor wachtgelden en suppletie- en afkoopregelingen personeel. Deze voorzieningen hebben een kortlopend karakter en zijn gewaardeerd op nominale waarde.

Jubilea-uitkeringen

De verplichting inzake jubilea-uitkeringen is berekend volgens de actuariële methode Projected Unit Credit Method. Bij deze actuariële berekening wordt rekening gehouden met geaggregeerde blijfkansen waarin onder meer zijn begrepen de sterfte-, arbeidsongeschiktheid- en vertrek-kansen. Deze kansen zijn afhankelijk van leeftijd en geslacht. Voor de indexering van de verplichting is uitgegaan van 3,0%, bestaande uit een algemene loonontwikkeling van 2,5% en een carrièreontwikkeling van 0,5%. De verplichtingen zijn contant gemaakt op basis van de rente-termijnstructuur ultimo boekjaar.

VIII. LANGLOPENDE SCHULDEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER	2012	2011
VIII.1. Investeringsbijdragen		32.047	31.944
		32.047	31.944

VIII.1. INVESTERINGSBIJDRAGEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	BRANDVEILIG- HEIDSVOOR- ZIENINGEN LELYSTAD BIJDRAGE KNM	BRANDVEILIG- HEIDSVOOR- ZIENINGEN LELYSTAD BIJDRAGE OCW	INRICHTING HET NIEUWE RIJKSMUSEUM	INVENTARIS, APPARATUUR EN INRICHTING	MUSEALE INVENTARIS	TOTAAL
stand 1 januari	324	2.055	29.083	317	165	31.944
Toevoeging uit						
huisvestingsubsidie	-	445	48	-	-	493
Vrijval ten gunste van de exploitatierekening	69-	133-	-	106-	82-	-390
stand per 31 december	255	2.367	29.131	211	83	32.047

Brandveiligheidsvoorzieningen Lelystad

Op basis van een interne risicoanalyse, een brandoefening medio 2009 en een brandscan van de Rijksgebouwendienst heeft het Rijksmuseum in kaart gebracht welke maatregelen getroffen moeten worden om de veiligheid in het depot in Lelystad op een bij de collectie behorend niveau te brengen. De urgentie om de maatregelen te treffen werd verhoogd door het vertrek van De Nederlandsche Bank van deze locatie. Het Ministerie van OCW heeft om deze investeringen mogelijk te maken extra middelen ter beschikking gesteld in de vorm van een eenmalige bijdrage van € 1,6 miljoen en een structurele bijdrage per 1 juli 2010 van € 0,4 miljoen op jaarbasis. Deze middelen worden tot het moment van ingebruikname van de investeringen opgenomen als investeringsbijdrage. Vanaf het moment van ingebruikname zullen deze middelen vrijvallen ten gunste van het resultaat conform de afschrijvingstermijn van de betreffende investeringen. In 2011 is van de medehuurder de Koninklijke Nederlandse Munt een bijdrage van € 0,4 miljoen verkregen voor het eerste projectonderdeel, waarin de basisbeveiliging is gerealiseerd. Deze bijdrage is toegevoegd aan de post investeringsbijdragen en valt conform bovengenoemde systematiek vrij ten gunste van het resultaat.

Inrichting het nieuwe Rijksmuseum

Tot het moment van de oorspronkelijk verwachte aanvang van de inrichting van het nieuwe Rijksmuseum medio 2007 zijn de ontvangen bijdragen van de founder Philips en de twee hoofdsponsors BankGiro Loterij en ING Bank uitgezet op een depositorekening. De op deze depositorekening ontvangen rente werd tot 1 juli 2007 toegevoegd aan de ontvangen bijdragen. Tevens worden in de periode van de renovatie aan deze post toegevoegd het verschil tussen de ontvangen subsidie OCW voor huisvesting (na aftrek van de aan het project het nieuwe Rijksmuseum verschuldigde middelen) en de aan de Rijksgebouwendienst betaalde huren. Verschillen tussen de huisvestingsubsidie OCW en de te betalen huur ontstaan door een verschillende manier van indexeren van de huur en de huisvestingsubsidie OCW. Het saldo van deze post zal worden aangewend ter dekking van de bijdrage van het Rijksmuseum voor de inrichtingskosten van het nieuwe Rijksmuseum.

Inventaris, apparatuur, inrichting en museale inventaris

Dit betreft ontvangen investeringsbijdragen voor activa die vrijvallen vanaf het moment van ingebruikname van de betreffende investeringen conform de hiervoor gehanteerde afschrijvingstermijnen.

IX. KORTLOPENDE SCHULDEN

(BEDRAGEN X € 1.000)	31 DECEMBER	2012	2011
IX.1. Belastingen en sociale premies		936	908
IX.2. Pensioenpremies		197	198
IX.3. Te betalen projectgelden het nieuwe Rijksmuseum		-	1.957
IX.4. Crediteuren		19.004	1.700
IX.5. Overige schulden		795	1.172
IX.6. Overlopende passiva		3.155	10.593
		24.087	16.528

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Huurverplichtingen

Stichting Het Rijksmuseum is diverse gebruikersovereenkomsten aangegaan met de Rijksgebouwendienst voor de huur van de gebouwen. De jaarlijkse huur hiervan bedraagt € 20,0 miljoen. Ten behoeve van onder meer de meldkameractiviteiten is door het Rijksmuseum het pand Paulus Potterstraat 10 gehuurd. De jaarhuur hiervan bedraagt € 0,2 miljoen. De totale jaarlijkse huurverplichting ultimo 2012 uitgesplitst naar datum afloop contract is onderstaand weergegeven:

	JAARVERPLICHTING	DATUM AFLOOP CONTRACT
(BEDRAGEN X € 1.000)		
	1.068	30-11-2013
	1.235	31-12-2013
	839	14-9-2014
	476	31-12-2016
	693	28-2-2018
	1.986	30-6-2022
	13.717	30-9-2027
	203	31-12-2029
	20.217	

Asbest

In gebouwen gehuurd door het Rijksmuseum is in april 2003 asbestverontreiniging geconstateerd. Tot op heden zijn geen claims op grond van gezondheidsproblemen van (ex-)medewerkers ingediend.

Pensioenfonds Zorg & Welzijn (PFZW) en Stichting Federatief Pensioenfonds (SFP)

Eind 2010 heeft het bestuur van SFP het voornemen tot liquidatie van het fonds kenbaar gemaakt aan de werkgevers en de werknemersorganisaties en de uitvoeringsovereenkomsten met de werkgevers onder voorbehoud per 31 december 2010 opgezegd. De VRM heeft in dit traject vervolgens gekozen voor PFZW als nieuwe pensioenuitvoerder. Op 24 juni 2011 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) te kennen gegeven geen verbod te zullen opleggen voor de collectieve waardeoverdrachten naar de diverse nieuwe pensioenuitvoerders waarna de liquidatie van SFP verder afgewikkeld kon worden. Bij de liquidatie van SFP resteert een gering liquidatieoverschot waaraan nog een definitieve bestemming moet worden gegeven gedurende de eindfase van het liquidatietraject. Naar verwachting zal de definitieve ontbinding van SFP medio 2013 een feit zijn.

PFZW wordt gekwalificeerd als een bedrijfstakpensioenfonds in de zin van IAS 19 en RJ 271. Voor de aangesloten ondernemingen geldt dat er geen andere verplichting bestaat bij een tekort dan het accepteren van een hogere bijdrage. Net als bij de andere pensioenfondsen in Nederland staat de dekkingsgraad van PFZW onder druk. Ultimo 2012 bedraagt de dekkingsgraad van PFZW 101%. PFZW heeft eerder aangekondigd dat het onvermijdelijk leek dat extra maatregelen moesten worden genomen, zoals het verlagen van de pensioenen. Inmiddels is duidelijk dat ingrijpen in 2013 niet nodig is. Maar over 2014 is nog niets met zekerheid te zeggen. Om het herstel te bespoedigen zijn wel de pensioenpremies voor 2013 verhoogd met 0,6% naar 24,4% van de pensioengrondslag.

Horizontaal Toezicht

Op 25 juni 2009 heeft het Rijksmuseum een handavingsconvenant inzake horizontaal toezicht (HT) afgesloten met de Belastingdienst Amsterdam. In het kader van dit convenant is het Rijksmuseum begonnen met het bouwen en implementeren van een Tax Control Framework (TCF) en is er regelmatig overleg met de Belastingdienst over verschillende fiscale onderwerpen. Naar aanleiding van een in 2010 uitgevoerde nulmeting waarin werd vastgesteld wat de situatie was rondom de fiscale processen en de daaraan gerelateerde beheersingsmaatregelen, is besloten te komen tot een afronding van het verleden met de Belastingdienst tot en met 2009, met uitzondering van het punt van de omzetbelasting inzake kunstaankopen (zie onderstaand). Momenteel lopen twee belangrijke discussies met de Belastingdienst:

1. Vennootschapsbelasting

Eind 2011 is door het Ministerie van OCW besloten om geen rol meer te spelen bij de benoeming van leden van de Raad van Toezicht. Hierdoor wordt het Rijksmuseum niet langer formeel aangemerkt als semi-overheidslichaam en zou het niet meer vrijgesteld zijn voor de vennootschapsbelasting. Het Rijksmuseum heeft evenals een aantal andere (rijks)musea een brief aan de Belastingdienst geschreven waarin de stelling wordt ingenomen dat het museum desondanks nog steeds niet vennootschapsbelastingplichtig is. Belangrijkste argumenten hiervoor

zijn dat het Rijksmuseum geen winststreven heeft, in hoge mate afhankelijk is van subsidies en giften en dat in het geval van liquidatie het gehele vermogen vervalt aan de Staat. De Belastingdienst heeft de brieven voorgelegd aan de kennisgroep.

Een eventuele belastingplicht voor de vennootschapsbelasting zal naast grote negatieve financiële gevolgen een aanzienlijke administratieve lastenverzwaring meebrengen omdat verslaggevingsregels van de verantwoording richting OCW (sterk) zullen afwijken van de verslaggevingsregels die worden gehanteerd om het belastbaar bedrag voor de vennootschapsbelasting te bepalen. Een en ander staat haaks op de wensen van een terugtrekkende overheid die culturele instellingen ondernemender wil maken en dit gedrag zou moeten willen stimuleren.

2. Btw op kunstaankopen

Bij de nulmeting over 2009 in het kader van de horizontaal-toezichtrelatie met de Belastingdienst kwam als openstaand punt naar voren de vooraftrek van btw bij kunstaankopen. De Belastingdienst stelde zich op het standpunt dat de vooraftrek van btw niet terecht was bij kunstaankopen die vervolgens om niet werden doorgestoten aan de Staat. Gedurende deze discussie werd echter duidelijk dat sinds de verzelfstandiging geen formele aanvaarding van de eigendom van de aangekochte kunstvoorwerpen door de Staat had plaatsgevonden. Momenteel is de status als volgt:

- De aankopen na verzelfstandiging zijn nog steeds eigendom van het verzelfstandigde Rijksmuseum en dus nog niet overgedragen aan de Staat.
- Eventueel verrekenende btw bij aankoop is hierdoor terecht.
- Bij doorstoot aan de Staat om niet moet voor de kunstaankopen waar bij aankoop btw is verrekend btw worden afgedragen. De Belastingdienst heeft aangegeven dat in die gevallen het lage btw-tarief moet worden gehanteerd over de oorspronkelijke historische aanschafprijs.
- Het verzoek van het Rijksmuseum om deze doorstoot aan de Staat vrij te stellen van af te dragen btw door de doorstoot aan te merken als een relatiegeschenk is (vooralsnog) niet gehonoreerd.
- Het Ministerie van OCW is op de hoogte van de huidige situatie en zal de eigendom van de aankopen na verzelfstandiging pas aanvaarden en regelen als er een oplossing is voor dit probleem. Zolang die er niet is wordt het dossier stilgelegd.

Niet in de balans opgenomen activa

Subsidie

Voor de periode 2009 tot en met 2012 is door het Ministerie van OCW aan Stichting Het Rijksmuseum een totaal bedrag aan subsidie toegekend van € 28,3 miljoen per jaar. Voor de nieuwe Cultuurnotaperiode 2013–2016 is een jaarlijkse instellingssubsidie verleend van € 26,8 miljoen. Ten opzichte van de voorgaande subsidieperiode is in het kader van de bezuinigingen op het exploitatiedeel van de subsidie een generieke korting doorgevoerd van 5% en een aanvullende korting van 6,65% die geldt voor de musea die op basis van het advies van de Raad voor de Cultuur zijn ingedeeld in categorie 2. In zijn totaliteit betreft dit een korting van € 1,8 miljoen. Bij de vaststelling van het exploitatiedeel van de subsidie voor de periode 2013–2016 is een berekeningswijze gevolgd die verschilt van de berekeningswijze in het verleden en dit heeft geleid tot een extra korting op de exploitatiesubsidie. Het Rijksmuseum heeft hiertegen bezwaar aangetekend bij het ministerie.

CBF-Keur Stichting Het Rijksmuseum Fonds

In oktober 2005 heeft Stichting Het Rijksmuseum Fonds het keurmerk van de Stichting Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) verkregen. Het keurmerk is per 1 januari 2010 voor een periode van drie jaar verlengd en verloopt per 1 januari 2013.

Concessieovereenkomst

In 2010 zijn NV Luchthaven Schiphol en het Rijksmuseum een overeenkomst aangegaan tot de exploitatie van een museum op de luchthaven. Doel van de samenwerking is het creëren van een gezamenlijk marketinginstrument voor zowel Schiphol als het Rijksmuseum. Het Rijksmuseum ontvangt hiervoor jaarlijks een vast bedrag van Schiphol als bijdrage in de kosten. De concessieovereenkomst loopt tot 31 december 2013.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012 UITKOMST	2012 BEGROOT	2011 UITKOMST
Baten			
A. Opbrengsten			
Directe opbrengsten			
A.1.1. Publieksinkomsten	13.196	12.784	13.404
A.1.1.1. Entree	9.030	8.736	8.951
A.1.1.2. Diverse opbrengsten uit entree	1.112	950	1.049
A.1.1.3. Uit horeca-exploitatie	115	50	183
A.1.1.4.1. Museumwinkel	2.299	2.423	2.442
A.1.1.4.2. Verkopen uit Museumpleinwinkel	373	400	390
A.1.1.4.3. Verkopen webwinkel	34	35	31
A.1.1.5. Opbrengst Beeld	181	140	133
A.1.1.6. Publicaties	52	50	225
A.1.2 Sponsorinkomsten	1.080	800	1.213
A.1.2. Sponsorinkomsten	1.080	800	1.213
A.1.3 Overige inkomsten	8.673	2.400	186
A.1.3. Overige inkomsten	8.673	2.400	186
Indirecte opbrengsten	2.908	2.829	2.867
A.2.1. Omzet dienstverleningsovereenkomsten	2.465	2.133	2.091
A.2.2. Doorberekende kosten	443	696	776
Totaal opbrengsten	25.857	18.813	17.670
B. Bijdragen			
B.1. Subsidie Ministerie OCW	53.481	49.008	47.698
B.1.1. Subsidie Huisvesting	11.228	11.395	11.040
B.1.2. Subsidie Exploitatiebijdrage	16.559	16.467	16.837
B.1.3. Subsidie Incidenteel	25.694	21.146	19.821
B.3. Overige (niet-structurele) subsidies/bijdragen	5.139	3.309	4.474
B.3.1. Overige subsidies/bijdragen uit publieke middelen	224	-	492
B.3.2. Overige bijdragen uit private middelen	4.915	3.309	3.982
Private fondsen en particulieren			
(incl. Vrienden)	1.653	809	1.736
Bedrijven	189	-	133
Goededoelenorganisaties	3.073	2.500	2.113
Totaal bijdragen	58.620	52.317	52.172
Som der baten	84.477	71.130	69.842

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012 UITKOMST	2012 BEGROOT	2011 UITKOMST
Lasten			
C. Personeelslasten	22.638	22.722	19.641
C.1. Lonen en salarissen	17.235	18.308	16.697
C.2. Sociale lasten	2.464	2.498	2.187
C.3. Pensioenlasten	1.558	1.916	-291
C.4 Inhuur derden/uitzendkrachten	1.381	-	1.048
D. Afschrijvingen	1.758	1.755	1.871
E. Huur	10.538	11.024	7.870
F. Aankopen	3.113	3.172	3.773
G. Overige lasten	38.472	32.594	37.038
Directie	602	541	589
Projectbureau Huisvesting	15	10	2
Directiesecretariaat	262	224	107
Communicatie & Marketing	979	490	775
Development	335	397	317
Bibliotheek	277	325	237
Bureau Collecties	213	193	185
Conservering & Restauratie	478	363	289
Beeldende Kunst	175	193	198
Geschiedenis	11	42	12
Rijksprentenkabinet	77	27	23
Tentoonstellingen	313	522	970
Publicaties	1.242	463	680
Publiek & Educatie	754	671	730
Veiligheidszaken	237	198	221
Financiële Zaken	381	173	450
Automatisering	1.204	977	1.122
Facilitair Bedrijf	2.916	2.996	2.390
Commerciële Zaken	1.276	1.483	1.063
Personeel & Organisatie	690	551	463
PP10	97	55	32
Publishing B.V. i.l.	-5	-	95
Tijdschrift B.V. i.l.	-	-	173
E-Commerce B.V. i.l.	-	-	17
Merchandising B.V. i.l.	-5	-	289
Holding B.V.	-	-	2
Schiphol B.V. i.l.	-	-	40
Het nieuwe Rijksmuseum	25.948	21.700	25.567
Som der lasten	76.519	71.267	70.193
H.1. Rentebaten en soortgelijke baten	697	155	768
H.2. Rentelasten en bankkosten	-18	-18	-36
Totaal saldo rentebaten en -lasten	679	137	732
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	8.637	-	381
I. Mutatie aankoopfonds	121	-	-125
Exploitatiesaldo	8.758	-	256

Overige gegevens met betrekking tot de personele lasten

Het gemiddelde aantal personeelsleden in 2012 op fulltime basis bedroeg 392 (2011: 346). De totale bezoldiging, inclusief pensioenlasten, van de drie directieleden in 2012 bedroeg € 537.595 (2011: € 421.972). De bezoldiging aan de leden van de Raad van Toezicht in 2012 bedroeg nihil (2011: eveneens nihil). De per 1 maart 2006 in werking getreden Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT) is met ingang van 1 januari 2013 komen te vervallen. De overheid heeft bevestigd dat om die reden geen WOPT-melding in de verantwoording 2012 hoeft te worden opgenomen.

Overige gegevens

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de Raad van Toezicht en de directie van Stichting Het Rijksmuseum

Bijgesloten samengevatte jaarrekening, bestaande uit de samengevatte balans per 31 december 2012, de samengevatte exploitatierekening en het samengevatte kasstroomoverzicht over 2012 met bijbehorende toelichtingen, is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening over 2012 van Stichting Het Rijksmuseum. Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij die jaarrekening in onze controleverklaring van 27 maart 2013. Desbetreffende jaarrekening en deze samenvatting daarvan bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 27 maart 2013.

De samengevatte jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2009–2012. Het kennisnemen van de samengevatte jaarrekening kan derhalve niet in de plaats treden van het kennisnemen van de gecontroleerde jaarrekening van Stichting Het Rijksmuseum.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van Stichting Het Rijksmuseum is verantwoordelijk voor het opstellen van een samenvatting van de gecontroleerde jaarrekening in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de samengevatte jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810 'Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten'.

Oordeel

Naar ons oordeel is de samengevatte jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening over 2012 van Stichting Het Rijksmuseum en in overeenstemming met de grondslagen zoals beschreven in de toelichting.

Amstelveen, 30 september 2013

KPMG Accountants N.V.

S. Haringa RA

BESTEMMING VAN HET EXPLOITATIESALDO

Algemene reserve en Bestemmingsfonds OCW

Het deel van de subsidie OCW dat nog niet is besteed aan de doeleinden waarvoor de subsidie is verstrekt (zie artikel 2.16 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) dient opgenomen te worden in het Bestemmingsfonds OCW. Voor deze toerekening van het exploitatiesaldo moet worden uitgegaan van de verhouding subsidie OCW ten opzichte van het totaal van de baten. De incidentele subsidies kunnen bij deze toerekening buiten beschouwing worden gelaten. Onttrekkingen aan het Bestemmingsfonds OCW mogen alleen plaatsvinden bij een negatief exploitatieresultaat en deze mogen evenals de toevoegingen alleen plaatsvinden naar rato van het aandeel van de structurele subsidie OCW ten opzichte van de totale baten. Een eventueel resterend exploitatietekort dat niet volledig volgens deze rekenregel kan worden gedekt, dient dus te worden opgevangen met de algemene reserves. Een uitzondering op het naar-rato-principe wordt gemaakt indien de algemene reserves niet toereikend zijn. Voor dat gedeelte van het tekort mag in die situatie eveneens het Bestemmingsfonds OCW worden aangewend. Deze voorschriften leiden tot de volgende bestemming van het exploitatiesaldo:

Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel

Ter dekking van de financiële risico's na de opening van het hoofdgebouw en tijdens de komende verbouwingsperiode van de Philipsvleugel is het ultimo 2012 vrijgevalen saldo van de post reizende tentoonstellingen bij de resultaatbestemming toegevoegd aan een nieuw gevormde Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel.

Bovenstaande leidt tot de volgende bestemming van het exploitatiesaldo:

(BEDRAGEN X € 1.000)

Totale baten	84.477	
af: Incidentele vrijval restant vooruit ontvangen termijnen reizende tentoonstellingen	-8.558	
af: Incidentele subsidie OCW het nieuwe Rijksmuseum	-25.694	
<hr/>		
Totale baten exclusief incidentele subsidie OCW	50.225	100,00%
Subsidie OCW	27.787	55,33%
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2012	8.758	
af: Incidentele vrijval restant vooruit ontvangen termijnen reizende tentoonstellingen	-8.558	
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2012 exclusief vrijval middelen HNR reizende tentoonstellingen	200	
Toegevoegd aan Bestemmingsfonds OCW	111	55,33%
Toegevoegd aan Algemene reserve	89	44,67%
<hr/>		
Exploitatiesaldo 2012 exclusief vrijval middelen HNR reizende tentoonstellingen	200	100,00%
<hr/>		
Toegevoegd aan Bestemmingsreserve nazorg het nieuwe Rijksmuseum en Philipsvleugel	8.558	

Dit voorstel is reeds verwerkt in de balans ultimo 2012.

MEERJARENOVERZICHT

(BEDRAGEN X € 1.000)	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Resultaten						
Entreegelden	9.030	8.951	7.573	6.743	6.886	6.900
Winkels	2.706	2.863	2.692	3.079	3.403	3.420
Beeld	181	133	122	204	212	152
Sponsoring	1.080	1.213	610	886	580	552
Bijdragen inzake kunstaankopen	2.627	3.360	2.732	5.207	7.795	2.167
Subsidie OCW	53.481	47.698	47.325	28.552	40.099	37.549
Vrijval investeringsbijdragen	144	278	152	252	254	164
Overige opbrengsten	15.228	5.346	5.956	5.956	4.947	4.148
Totaal opbrengsten	84.477	69.842	67.162	50.879	64.176	55.052
Personeelslasten	22.638	19.641	20.402	20.353	20.154	18.003
Inkoop winkels	1.007	1.031	1.064	1.119	1.290	1.367
Afschrijvingen vaste activa	1.758	1.871	1.845	1.780	1.825	2.213
Kunstaankopen	3.113	3.773	3.195	5.798	8.640	2.678
Huisvestingslasten	13.454	10.260	10.536	10.564	10.037	9.598
Kosten het nieuwe Rijksmuseum	25.948	25.567	22.825	3.628	14.847	13.692
Overige lasten	8.601	8.050	7.798	8.292	9.381	8.553
Totaal lasten	76.519	70.193	67.665	51.534	66.174	56.104
Financiële baten en lasten	679	732	573	645	1.498	1.051
Saldo uit gewone bedrijfs- uitoefening	8.637	381	70	-10	-500	-1
Mutatie aankoopfonds	121	-125	-70	10	298	-41
Exploitatiesaldo	8.758	256	-	-	-202	-42
Vermogen						
Vaste activa	29.663	11.568	10.661	10.445	9.912	9.077
Vlottende activa	43.478	46.319	43.655	39.137	41.129	42.605
Kortlopende schulden	24.087	16.528	11.743	10.599	13.752	17.147
Eigen vermogen	15.952	7.194	6.938	6.938	6.938	7.140
Aankoopfonds	74	195	70	-10	10	308
Voorzieningen	981	2.026	4.677	5.159	5.458	5.104
Langlopende schulden	32.047	31.944	30.888	26.886	24.883	21.983
Totaal vermogen	73.141	57.887	54.316	49.572	51.041	51.682

	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Medewerkers (aantal)						
Gemiddeld aantal medewerkers (FTE's)	392	346	336	357	335	327
Gemiddelde loonsom	53.589	56.485	55.351	53.165	52.429	51.604
Bezoekers (aantal) Rijksmuseum						
Totaal aantal bezoekers	894.058	993.625	896.393	876.453	975.977	969.561
Nationaal	312.158	286.403	283.606	286.881	329.828	332.836
Internationaal	581.900	707.222	612.787	589.572	646.149	636.725
Betalende bezoekers	718.876	815.074	729.586	696.997	799.466	790.614
Gratis bezoek	175.182	178.551	166.807	179.456	176.511	178.947
Schoolverband	51.427	40.239	46.304	36.941	38.237	37.033
Bezoekers Museumkaart	94.043	105.656	96.365	82.380	82.266	71.338
Jeugd tot en met 18 jaar	134.576	136.495	136.782	135.806	145.420	134.639
Rijksmuseum Amsterdam Schiphol en Held						
Totaal aantal bezoekers Schiphol	120.000	208.923	150.000	103.457	164.970	192.844
Totaal aantal bezoekers HELD						39.095
Totaal aantal bezoekers Hoofdgebouw		16.777				
Totaal Bezoek						
Rijksmuseum	1.014.058	1.219.325	1.046.393	979.910	1.140.947	1.201.500
Reizende Tentoonstellingen						
Phoenix (USA)						135.000
Portland (USA)						95.923
Tokyo (Japan)	258.465	22.256				493.886
Shanghai (China)	370.000				100.765	178.249
Vancouver (Canada)				108.322		
Parijs (Frankrijk)			180.000	390.000		
Beijing (China)		177.377				
Doha (Qatar)		14.334				
Kyoto (Japan)		374.837				
Mexico City (Mexico)	56.524	27.251				
Ankara	5.300					
Parijs (Frankrijk)		3.267				
Sendai (Japan)		117.410				
Istanbul (Turkije)	120.000					
Totaal Reizende Tentoonstellingen						
	810.289	736.732	180.000	498.322	100.765	903.058

Kengetallen (in %)

Eigen inkomsten/ totale baten exclusief subsidie OCW incidenteel	52,3%	43,3%	41,4%	44,7%	46,9%	39,7%
Subsidie OCW/totale baten	63,3%	68,3%	70,5%	56,1%	62,5%	68,2%
Eigen inkomsten/ totale baten	36,7%	31,7%	29,5%	43,9%	37,5%	31,8%
Eigen inkomsten/ totale baten exclusief subsidie OCW huur en OCW incidenteel	64,7%	55,5%	53,3%	56,7%	58,8%	51,8%
Personeelslasten/ subsidie OCW	42,3%	41,2%	43,1%	71,3%	50,3%	47,9%
Personeelslasten/ totale lasten	29,6%	28,0%	30,2%	39,5%	30,5%	32,1%
Vlottende activa/ kortlopende schulden	180,5%	280,2%	371,8%	369,3%	299,1%	248,5%
Eigen vermogen/ totaal vermogen	21,8%	12,4%	12,8%	14,0%	13,6%	13,8%
Brutomarge winkels	62,8%	64,0%	60,5%	63,7%	62,1%	60,0%
Nationaal bezoek/ totaal bezoek	34,9%	28,8%	31,6%	32,7%	33,8%	34,3%
Internationaal bezoek/ totaal bezoek	65,1%	71,2%	68,4%	67,3%	66,2%	65,7%

De *Brieflezende vrouw* van Johannes Vermeer (SK-C-251)
in het World Art Museum Shanghai, China.

Foto World Art Museum

Samenstelling en redactie Pia van de Wiel (directiesecretaris)
en Mischa Janknegt (afdelingsassistent Tentoonstellingen)
Fotografie Afdeling Beeld van het Rijksmuseum en andere fotografen/
instanties die in de bijschriften zijn vermeld.
Tekstredactie Aggie Langedijk, Amsterdam
Ontwerp Irma Boom Office, Amsterdam
Druk LenoirSchuring, Amstelveen

Afbeeldingen pp. 125–134

Piet Zwart, Fotoboek 'Nederlandsche Kabelfabriek'. Delft, 1928.

Aankoop met steun van het Paul Huf Fonds/Rijksmuseum Fonds
en Baker & McKenzie.

Richard Wright, Plafondschilderingen.

Orazio Borgianni, 'Christus onder de Schriftgeleerden', ca. 1605–1610.

Bruikleen Collectie Broere Foundation.

Inhuizing Dubbeldekker FK 23, genaamd 'Bantam'.

Aankoop met steun van de familie M.B.T. de Groot. Foto Erik Smits

John Gutmann, 'Olympisch kampioene schoonspringen Marjorie Gestring',

San Francisco 1936.

Aankoop met steun van Baker & McKenzie.

© 2013 Rijksmuseum, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

Voor meer informatie over de activiteiten van het Rijksmuseum zie rijksmuseum.nl

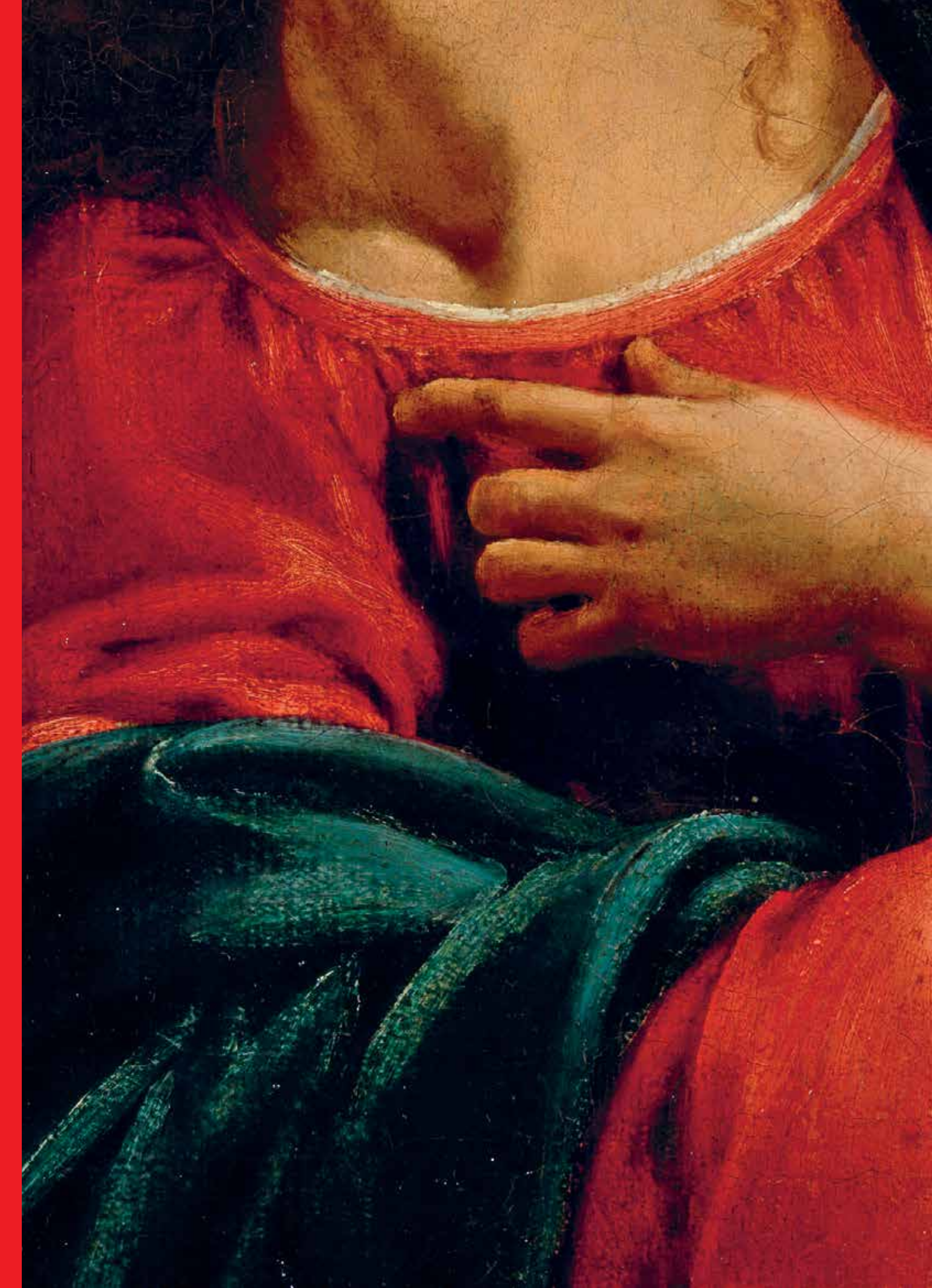
NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK DELFT

RIJKS M JAARW